

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ORMAN MEKTEB-İ ÂLİSİ MECMUASI
TRANSKRİPTİ VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bayram Fuat YILDIRIM

OSMANIYE – 2025

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ORMAN MEKTEB-İ ÂLİSİ MECMUASI TRANSKRİPTİ VE DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bayram Fuat YILDIRIM

Danışman: Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER

Üye: Doç. Dr. Şenay ATAM

Üye: Doç. Dr. Aydın EFE

OSMANİYE/2025

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne;

ORMAN MEKTEB-İ ÂLİSİ MECMUASI TRANSKRİPTİ VE DEĞERLENDİRMESİ başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Tarih Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER

(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Şenay ATAM

Üye: Doç. Dr. Aydın EFE

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

04/07/2025

Prof. Dr. Hasan DEMİR

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

TEZ ÇALIŞMASI ETİK BEYANI FORMU

Doküman No	OKÜ.LEE.FR.0030
Yayın Tarihi	01.06.2023
Revizyon Tarihi	--
Revizyon No	00

T.C.

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım; ORMAN MEKTEB-İ ÂLİSİ MECMUASI TRANSKRİPTİ ve DEĞERLENDİRMESİ başlıklı **Yüksek Lisans/Doktora** Tez çalışmamda

Sunulan verilerin; gerekli izinleri alınmış ve denetimli laboratuvar koşullarında tarafımdan veya ilgili görevlilerce elde edildiğini ya da izin belgesine dayalı olarak ve kaynak göstermek suretiyle kullanıldığını

Kullanılan veriler üzerinde herhangi bir değişiklik veya eksiltme yapılmaksızın etik kurallara uygun olarak işlenip sunulduğunu

Maddi veya manevi destek sağlamış olan Kurum, Kuruluş ve kişilere destek türü de belirtilerek, varsa proje protokol numarası ile yoksa ismen Ön Söz/Teşekkür Bölümlerinde yer verildiğini

Yararlanılan kaynaklara Tez metni içinde atıf göstermek suretiyle değinildiğini ve bunların Kaynaklar Bölümüne eklendiğini

Tez çalışmamda, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ) Kullanımına Dair Etik Rehberi çerçevesinde ÜYZ kullanıldığını

Teknik/Bilimsel Eser niteliği taşıyan Tezin özgün parçalarının bir başka ortamdan kopyalanarak alınmadığını ve bu parçaların bir başka Kurum/Kuruluş bünyesinde akademik amaç veya unvan almak amacıyla hiçbir suretle kullanılmadığını ve bir başkasının kullanımına izin verilmediğini

Burada belirttiğim hususların aksinin tespit edilmesi halinde tüm yasal sorumluluğun şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

İmza :

Tarih : 4.07.2025

Ad Soyad : Bayram Fuat Yıldırım

(Lütfen tüm alanları doldurunuz.)

Öğrenci No	2222106105
Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	Tarih
Programı	☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
Enstitü Kayıt Tarihi	6.09.2022

Bu form, Ana Bilim/ Ana Sanat Dalının üst yazısıyla Enstitüye iletilir.

DİKKAT

* Bilgilerde eksiklik ya da hata bulunan dilekçeler ile imzasız dilekçeler işleme konulmayacaktır.

Adres : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Rektörlüğü 80000
Merkez/OSMANİYE

Telefon : 0328 827 10 00
İnternet Adresi : www.osmaniye.edu.tr
E-Posta : info@osmaniye.edu.tr

Sayfa 3 /
237

ÖZET
ORMAN MEKTEB-İ ÂLİSİ MECMUASI TRANSKRİPTİ VE
DEĞERLENDİRMESİ

Bayram Fuat Yıldırım

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER

Sayfa: 229

Osmanlı Devleti'nde başlayan yenilik hareketlerinden etkilenen konular arasında ormancılık da bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti'nde ise bu alanda yapılan ilk çalışma Fransızların orman kanunundan çevrilmiştir. 1827 yılında Fransa'da 225 maddelik Orman Kanunu hazırlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde 1840 yılında 22 maddelik Orman Layiha hazırlanmıştır. Hemen ardından yine 1840 yılında Ticaret Nezareti bünyesinde ormancılık ile ilgili ilk kurum olan Orman Müdürlüğü kurulmuştur. Ancak bu kurum 1841 yılında kapatılmıştır. 1858 yılına gelindiğinde "Arazi Kanunnamesi" yayınlanmış ardından geçen on yıl içinde de "Orman Umum Müdürlüğü" kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nde ormanlar ile ilgili en kapsayıcı yasa çalışması olan "Orman Nizamnamesi" ise 1870 yılında çıkarılmıştır. Orman Nizamnamesi hazırlanırken Fransız mühendislerden yardım alınmıştır. Bunun en önemli nedeni Osmanlı Devleti'nde ormanlar ile ilgili çalışma yapacak yeterlilikte kişiler bulunmamasıdır.

Orman Mektebi ise 1858 yılında kurulmuş ve 1861 yılında ilk mezunlarını vermiştir. İlerleyen zamanda Orman ve Maden mektepleri birleştirilmiştir. Ancak bu durum uzun sürmemiş ve Orman Mektebi bu sefer de 1893 yılında Halkalı Ziraat Mektebi ile birleştirilmiştir. 1909 yılına gelindiğinde ise Orman Mekteb-i Âlisi kurulmuştur. Orman Mekteb-i Âlisi 1333 (Miladi 1917) yılında Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası adında bir dergi çıkarmıştır. Mecmua aylık olarak yayınlanmıştır. Bu çalışmanın amacı Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuasının tanıtılmasıdır. Çalışma yöntemi tarama ve doküman inceleme şeklinde yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman Mektebi, Mecmua, Ormancılık, Eğitim, Bilgilendirme

ABSTRACT
TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF THE FOREST SCHOOL
JOURNAL

Bayram Fuat Yıldırım

Master Thesis, Department of History

Supervisor: Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER

Page: 229

Forestry was also among the subjects affected by the innovation movements that started in the Ottoman Empire. The first study in this field in the Ottoman Empire was translated from French Forest Law. In 1827, a 225-article Forest Law was prepared in France. In 1840, a 22-article Forest Draft (Orman Layihası) was prepared in the Ottoman Empire. Immediately afterward, the Forest Directorate, the first institution related to forestry, was established within the Ministry of Trade (Ticaret Nezareti) in 1840. However, this institution was closed in 1841. In 1858 the “Arazi Kanunnamesi-Land Code” was published and the “General Directorate of Forestry” was established within ten years. The most comprehensive law study on forests in the Ottoman Empire, the “Forest Regulation- Orman Nizamnamesi”, was issued in 1870. French engineers were assisted in the preparation of the Forest Regulation. The most important reason for this was the lack of qualified people to work on forestry in the Ottoman Empire.

The Forest School was founded in 1858 and produced its first graduates in 1861. Later, the Forest and Mining Schools were combined. However, this situation did not last long and the Forest School was combined with the Halkalı Agricultural School in 1893. In 1909, the Forest School was founded. The Forest School published the Forest School Âlisi Journal in 1333 (1917 AD). The magazine was published monthly. The purpose of the magazine was to inform people interested in forests. The purpose of this study is to introduce and evaluation the Forest School Âlisi Journal. The study method was scanned and the document examined.

Keywords: Forest School, Journal, Forestry, Education, Information

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaptığı yenilik hareketlerinin eğitim üzerine etkisi ile ormancılık eğitimi konusu da gündeme gelmiştir. Bunun sonucu olarak Fransız ormancıların getirilmesi ile ilk Orman Mekteb-i açılmıştır. İlerleyen yıllarda Orman Mekteb-i tabanları itibari ile benzerlik gösteren başka okullarla birleştirile bile 1909 yılında tekrar Orman Mekteb-i Âlisi adı altında açılmıştır. 1917 yılına geldiğinde ise tez çalışmasına konu olan Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası yayınlanmaya başlamıştır. Mecmuanın en önemli amacı ormancıları güncel bilgiler ile bilgilendirmek ve zaman zaman yapılan hataları en aza indirmektir.

Orman Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası'nın transkriptinin yapıldığı bu çalışmanın içeriğinde Giriş, Transkript, Sonuç ve Değerlendirme bölümleri bulunmaktadır. Giriş kısmında; Orman Mektebinin kuruluş süreci ile Orman Mekteb-i Âlisi haline gelene kadar geçen süreç hakkında bilgiler vardır. Transkript kısmı mecmuanın sayılarının günümüz Türkçesine transkripsiyonunu içermektedir. Sonuç ve Değerlendirme bölümü ise ele alınan mecmuanın değerlendirildiği bölüm olmuştur.

Konunun belirlenmesinde ve çalışma sürecinde bana desteklerini ve sabırlarını gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ümmüğülsüm CANDEĞER'e; bu süreç boyunca benden desteğini hiç esirgemeyen annem Gülten YILDIRIM, halam Ayşe YILDIRIM, rahmetli babam Yalçın YILDIRIM ve rahmetli babaannem Yüksel YILDIRIM'a teşekkür ederim.

Bayram Fuat Yıldırım

Osmaniye/2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
GİRİŞ	1
1. 1910 Orman Mekteb-i Âlisine Giden Süreç.....	1
2.Orman Mekteb-i Âlisi	7
3.Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası.....	10
4.Orman Mekteb-i Âlisinin Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne Dönüşümü.....	11
5.İstanbul Orman Fakültesi	12
TRANSKRİPSİYON	14
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	224
KAYNAKÇA.....	227
ÖZGEÇMİŞ	229

GİRİŞ

1. 1910 Orman Mekteb-i Âlisine Giden Süreç

Osmanlı Devleti'nin erken dönemlerinde ormanlık alanlardan çıkarılan kaynak maddelerin kullanım alanları sınırlı sayıda bulunmaktaydı. Bunun yanında Osmanlı'nın ana gelir kalemlerinden biri konumunda bulunan tarım ise daha gelişmiş olduğundan tarım arazileri için ormanlık alanlar talan edilebiliyordu. Ancak Osmanlı Devleti'nde yenilik hareketleri başlaması ile birlikte ormanlık alanlar içinde yeni bir döneme girilmişti.

İlk Orman Layihası, Orman Müdürlüğü kurulmadan hemen önce 1840 yılında yayınlanmıştır. Bu Layiha hazırlanırken 1827 yılında Fransa'da yayınlanan 225 maddelik orman kanunu çevrilmiş ve buna uygun olarak 22 madde olarak yayınlanmıştır (Akgündüz ve Nizamoğlu, 2021, s.4-5). Ormancılık ile ilgili kurulan ilk kurum olan Orman Müdürlüğü 1840 yılında Ticaret Nezareti bünyesinde kuruldu (Şendil, 2014, s.3). Daha sonra bu kurum 1841 yılında kapatılmıştır. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin ekonomik olarak darboğazda olması hükümetin gözünü orman alanlarında çevirmesine yol açmış ve orman gelirlerinin arttırılması için çalışmalar yapmaya başlamışlardır. 1858 yılında "Arazi Kanunnamesi" yayınlanmıştır. Yaklaşık on yıl sonra da "Orman Umum Müdürlüğü" kurulmuştur. Osmanlı'da ormanlar açısından bir dönüm noktası olarak sayılabilecek "Orman Nizamnamesi" ise 1870 yılında yayınlanmıştır. "52 madde, 2 bölüm ve 5 kısımdan oluşan nizamnamede dört çeşit orman belirlenmiştir: "Doğrudan devlete ait miri ormanlar", "vakaflara ait ormanlar", "kasaba ve köylere mahsus baltalıklar" ve "şahıslara ait mülk ormanlar" (Akgündüz ve Nizamoğlu, 2021, s.5).

"Orman Nizamnamesi" hazırlanırken Fransız orman mühendislerinden yardım alınmıştır. İlk Fransız orman mühendisleri "Kırım Savaşı'nın" ardından Osmanlı Devleti'nde görev almaya başlamıştır. Fransız mühendislerden yardım alınmasının asıl nedeni Osmanlı Devleti içerisinde ormancılıkla ilgilenen ne kadro olması ne de bu kadroyu hazırlayacak okulların bulunmamasıydı. Geniş orman arazileri bulmasına karşın elde ormanlar ile ilgili çalışacak kimsenin olmayışı ise Osmanlı Devleti'ni 1827 yılında orman kanunlarını tamamlayan Fransızlara götürmüştür. Osmanlı Devleti,

Fransa'dan orman fenni bilen iki kişi istemiştir. Bu kişiler Fransa tarafından belirlenmiştir (Gencer, 2005, s.17). Bu kişilerin neredeyse tüm harcamaları Osmanlı Devleti tarafından karşılanacaktır. Bu mühendislerin isimleri “Louis Tassy” ve “Aleksandr Estem'dir”. Bu iki isim Osmanlı Devleti ile bir kontrat yaparak görevlerine başlamıştır. Kontratları nedeniyle görevler almaya başlamışlardır bu görevler içerisinde Osmanlı Devleti açısından en önemlilerinden birisi olan “Orman Mektebi'nin” Louis Tassy tarafından açılmasıdır. Ancak sadece okulun açılması yeterli değildir. Aynı zamanda öğrenci de bulunması gerekmiştir. Yapılan çalışmalar ile “*Mekteb-i Harbiye ve Hendesehâne-i Berriye öğrencileri arasında iyi Fransızca bilenlerden, Erkân-ı Harbiye zabıtlarından ve dışarıdan birkaç kişi ile beraber toplam 10- 15 kişinin ormancılık eğitimi görmek üzere seçilmesi uygun görüldü*” (Gencer, 2005, s.20).

Öğrencilere derslerin verileceği mektep hazırlanır hazırlanmaz derslerine başlamışlardır. Burada teorik derslerin yanında pratik dersler de almışlardır. Bu gelişmeler yaşanmaya devam ederken Orman Mektebi'nin ilk öğrencilerinden dokuzu 1861 yılında mezun olmuştur. Mezuniyet sonrası hemen işe başlayamamış olsalarda hemen hepsi zamanla kadro bulup işe başlamışlardır. Mektepten mezun olan öğrencilerden Nazif Efendi memuriyeti dışında mektepte öğretmenlik yapmaya da başlamıştır. Nazif Efendi daha sonra 1871 yılında Umum Ormanlar Baş Müfettişliği'ne atanmıştır (Şendil, 2014, s.16). Yine öğrencilerden Artin ve Osman Efendiler ise 1861 yılında Orman Mektebinde bulunan ders müfredatı ile ilgili notları kitap haline getirmişlerdir. Orman Mektebi'nin mezunları ayrıca devletten aldıkları görevler üzerine birçok rapor hazırlamışlardır. Orman mektebi ilk mezunlarının verilmesi ile hemen görevine devam etmemiş çalışmalarına ara vermiştir. 1866 yılında ise Orman Mektebi görevine tekrar başlamıştır. Mektep tekrar açılmadan önce Fransa'dan dört tane daha orman mühendisi getirilmiştir.

1866 ilkbaharında getirilen bu memurların masrafları ise şu şekilde belirtilmiştir; Fransa'dan getirilecek dört adet birinci sınıf orman mühendislerinin her birine yol masrafı dahil senelik verilecek tutar 16.000 Frank olmak üzere 64.000 Frank. Yine Fransa'dan getirilecek ikinci sınıf mühendisler (kolcular) 8'er bin Franktan 32.000 Frank. Alet ve edevat için 10.000 Frank. Kitap ve kırtasiye masrafları için 3.000 Frank. Ameli ücreti olarak 5.000 Frank ve orman memurlarının memuriyetlerinde seyahat masrafları da 50.000 Frank olarak tahmin edilmiştir. Toplamda 164.000 Frank harcanarak beş milyon Frank gelir elde edilmesi düşünülmüştür (Şendil, 2014, s.20-21).

1869 yılında Orman Mektebi yeni mezunlarını vermiştir. Toplam on kişi mezun olmuştur (Şendil, 2014, s.23).

1. Corci Angilidisi
2. Mişel Zaharyadis
3. Hekimyan Efendi
4. Corci Kabril
5. Nuri Efendi
6. Muiz Dalmajeyo
7. Aşil Razi
8. Kadri Efendi
9. Eftim Baspadis
10. Karnik Bezezayan

1869 yılına gelindiğinde Orman Mektebi'nden toplamda 19 kişi mezun olmuştur. Mezun veren bir okul olmakla birlikte Orman Mektebi kurumsal olarak çalışan bir kurum konumuna ulaşamamıştır. Bunun en önemli nedeni personel yetersizliği olarak gösterilebilir. Ancak bu yeni mezunlar ile biraz personel eksikliği giderilebilmiştir. “1870 Orman Nizamnamesi'nin” ardından “1871 Orman Mektebi Nizamnamesi” hazırlanmıştır. Böylece mektebin kurumsallaşması için en önemli adım atılmıştır (Nizamoğlu, 2024, s.524).

Mektep, Ticaret Nezareti bünyesinden alınıp Maliye Nezaretine bağlanmıştır. Okulda dersliklerin yanı sıra kütüphane ve numunehane bulunmaktaydı. Mektebe başvuru için de bir yaş sınırı getirilmiştir. Mektep için ayrıca gözetmenler eşliğinde girilen bir sınav yapılacaktır. Sınavda dil bilgisi ve matematik dışında coğrafya soruları da bulunacaktır. Okulda dersler Eylül ayında başlayacak ve Temmuz ayında sonlanacaktır. Sene sonunda ise sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavlarda Osmanlı merkezi idaresinden ve nezaretten kişiler gözetmen olarak görev almaktadırlar. Bu sınavlardan kalanlara ceza verilmesi ihtimali de bulunmaktadır. Mektepte cezalandırma ise ilk olarak üç uyarı ile yapılabilecektir. Üçüncü uyarıyı alan öğrenci Maliye Nezareti'nden de izin alınarak mektepten atılacaktır.

1879 yılında ise Orman Meclisi daha önce kapatılmış olan Maden Meclisi ile birleşerek “Orman ve Maden Meclisi” kurulmuştur (Keskin, 2005, s.76). Orman Mektebi'nin açılmasının ardından benzer bir süreç 1874 yılında kurulan Maden

Mektebi'nin açılmasında yaşanmıştır. 1880'e geldiğinde ise bu iki mektep birleştirilmiştir. İki mektebin birleştirilmesiyle birlikte verilen dersler de birleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilere ek dersler de verilmiştir.

Bu birleşmenin diğer bir sonucu da 1871 Orman Mektebi Nizamnamesinin bazı maddelerinde değişmelere yol açmasıdır. Buradaki en önemli değişikliklerden biri artık mekteplerde yabancı öğrenciler de kabul edilmeye başlanmıştır. Mektebe girişte hocalar tarafından yapılan sınav yine bulunmaktadır. Mektep, Orman Mektebinde olduğu gibi Eylül ayında başlayıp Temmuz ayında sona erecektir. Ayrıca öğrenciler teorik eğitimin yanı sıra pratik eğitim yapmak için tatbikatlar yapmaktadırlar. Öğrenciler mezuniyet puanlarına göre işe başlayacaktır (Şendil, 2014, s.36).

1882 yılında mektebin mezun öğrenci sayısı altı tanedir. Bu öğrencilerin işe girmesi için çalışma yapılmıştır. Öğrenciler pratik eğitimlerini yapmak için Alemdağ'da görev almışlardır. 1888 yılında verilen üç mezundan biri olan Hüseyin Fehmi İmer mezuniyetinden sonra Türkiye'nin pek çok farklı bölgesinde vazifede bulunmuştur.

Orman Mektebi'nin ilk iki müdürü yabancı asıllı iken Orman ve Maden Mektebi'nin müdürü ve öğretmenleri Osmanlı halkından olmuştur. Mektebin müdürlüğünü Hekimyan Efendi üstlenmiştir. Mektebin hocaları pek çok eser yazmışlardır. Bazı kitaplar sadece mektepte kullanılmamış ayrıca askeriyede de kullanılmıştır. Orman ve Maden Mektepleri bünyesinde yeni binalarda yapılmıştır.

Ancak mektepte okutulan derslerin yetersizliğinden yaşanan rahatsızlıklar sonucunda Orman ve Maden Mektebinde değişiklik yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. 1893 senesine kadar ilk iki yılı hazırlık ve son iki yılı ali olmak üzere toplam dört yıllık eğitim veren Orman ve Maden Mektebi kapatılarak, okulun ilk iki yıllık idadi sınıfları kaldırılmış ve ali sınıf öğrencileri Halkalı Ziraat Mektebi'ne nakledilmişlerdir (Avşaroğlu, s.37-38). Ayrıca okulda eğitimlik yapan hocalar da nakledilmiştir. Orman ve Maden Mektebi'nin Halkalı Ziraat Mektebi'ne bağlanmasıdaki en önemli neden ise bu okulda verilen derslerin birbirine yakın olarak gösterilmesidir. Bu birleştirme yapılırken Orman Mektebi birleşmiş Maden Mektebi kısmı birleşmemiştir. Maden Mektebi öğrencilerinden bazıları Avrupa'ya gönderilerek orda eğitim almaları sağlanmıştır. Avrupa'dan dönen öğrenciler ise tekrar bir Maden Mektebi açıldığı zaman bu mektepte eğitimlik olarak görev almışlardır (Avşaroğlu, s.38).

Halkalı Ziraat Mektebi'nde gösterilecek dersler arasında benzer olanlar(Şendil, 2014, s.48):

1. Bitkilerin Mahsulleri
2. Organik Kimya
3. İnorganik Kimya
4. İktisat Bilimi
5. Ormanların İdare Şekli ve Ormancılık
6. Fizik
7. Meteoroloji
8. Jeoloji
9. Madenler
10. Genel Ziraat Bilgisi
11. İnşaat
12. Arazi Temizleme
13. Muhasebe Usulü
14. Ağaçlar ve Ziraat ile Alakalı Coğrafya Bilgisi
15. Binicilik (Süvarilik)
16. Teorik ve Pratik Hesap Bilgisi
17. Hukuki Bilgiler ve Arazi Kanunnamesi

Halkalı Ziraat Mektebi'nde okulun devamlılığının sağlanması için iki adet nizamname kullanılmıştır. Mektebe Avrupa'dan eğitim için malzemeler getirtilmiştir. Bu malzemeler getirtilirken vergilerden de muaf tutulmuştur. Bu mektepte de ayrıca öğrencilere hem pratik hem teorik eğitim verilmiştir. Pratik dersler verilebilmek için Halkalı Ziraat Mektebine ağaçlık alan verilmiştir. Bunu işin orman tarafı için önemli bir gelişme olarak göstermek mümkündür. Ayrıca mektebin ödenekleri de doğal olarak attırılmıştır. Halkalı Ziraat Mektebi'nde hocalar ayrılmıştır. Teorik dersleri verenler ile pratik dersleri verenler şeklinde ikiye ayrılmıştır. Mektepte teorik dersleri veren hoca sayısı beştir. Bu hocaların ikisi Osmanlıca, diğerleri ise Aritmetik, Fizik ve Ziraat dersleri vermektedir. Pratik dersler de ise Ziraat Uygulama, Bahçıvanlık, Baytarlık ve Ziraat Defteri Tutma hocaları bulunmaktadır (Çeşme, 2014, s.74).

Halkalı Ziraat Mektebinin ilk müdürü Mehmet Ali Bey'dir. İki yılın ardından görevinden ayrılmıştır. Bu müdürlük görevinde en uzun süre kalan isim ise İstirati Efendi'dir. Müdürlük görevini on üç yıl boyunca sürdürmüştür. Mektepte görev yapan hocalar ayrıca farklı işlerde de çalışabilmekteydi. Mektepte görev yapan hocaların dışında ustalık görevinde çiftçi, koşumcu, mirahur, peynirci, marangoz, demirci gibi işleri yapan personeller de bulunmaktaydı (Çeşme, 2014, s.78).

Mektep öğrencilerine pratik görevlerinde yardımcı olmak üzere numune tarlaları kurulmuştur. Bu pratik eğitim çalışmaları sadece ormancılık alanında değil ayrıca diğer alanlarda da yapılmıştır. Ormancılık eğitimi için fidanlık tahsis edilmiş, çiftçilik eğitimi için hayvan sayısında artışlara gidilmiştir. 1895 yılında meyve ve sebze bahçeleri oluşturulmuştur. Ayrıca süt ve süt ürünleri için hayvanlar temin edilmiştir. Ardından gelen yıllarda mektebe tohum numuneleri, kimyasal gübreleri, gübre saçma makinaları temin edilmiştir. Böylelikle yeni tekniklere göre çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Burada üretilen mahsullerin satışları da yapılmış elde edilen gelir yine mektebin ihtiyaçları için kullanılmaya devam edilmiştir. Mektebin ihtiyaçları için Avrupa'dan getirilen ürünlere vergi muafiyeti verilmiştir. Hayvan satışına örnek verecek olursa, 1906 senesinde mektepte yetiştirilen 150 adet erkek ve dişi kuzu satılmıştır. 1907 senesinde ise mektep müdüriyeti tarafından sürüyü yenilemek için, o yıl aynı miktarda kuzunun satılmaması istenmiştir. Bunun üzerine müdüriyet, 65 adet dişi ve 8-10 adet erkek kuzunun sürüde bırakılarak yaşlı koyunların elden çıkarılmasını istemiştir (Çeşme, 2014, s.92).

Halkalı Ziraat Mektebi hocalarının yayınladığı Halkalı Ziraat Mektebi Mecmuası da bulunmaktadır. Üç ayda bir şekilde yayınlanmıştır. Derginin satış fiyatı 5 kuruştur. Derginin yayınlanma amacı ise:

1. Okula bağlı çiftliklerde yapılan uygulamalar ile bunlardan alınan sonuçlar hakkında bilgi vermek.
2. Okulun içinde bulunan emraz-ı nebatiye, haşerat ve kimya laboratuvarlarına ülkenin her yerinden gönderilen numuneleri incelemek ve bunlardan elde edilen sonuçlar ile tohumları ıslah etme yollarını yayınlamak.

3. Ziraatte kullanılan alet ve edevat konusundaki en son yeniliklerin memleketimizde ne dereceye kadar takip edildiği konusunda okuyucuyu bilgilendirmek
4. Hayvancılığın nitelikleri ile hayvanların ıslah yöntemlerine ait bilgiler vermek.
5. Ziraatte yapılan deneyler ve sonuçları hakkına sonuçları yayınlamak.
6. Meteorolojik cetvellerin yayınlanması. (Kadıoğlu, 2002, s.104).

Mektep hocaları mecmuanın yanı sıra kitaplar da yayınlamıştır.

Mektepe öğrenci olabilmek için de bazı şartlar vardır. Bunlardan biri olan çiftlik sahibi olanların çocukları olunması maddesi vardır. Bu madde özellikle Osmanlı Devleti gibi pratik işlerde çalışan personel yetersizliği yaşayan bir devlet için önemli bir maddedir. Ayrıca okula girerken bir komisyonun önünde sınav olup yapılan sınavı da geçmesi gerekmektedir. 1903 yılında yürürlüğe giren bir madde ile de Ziraat Ameliyat Mektebinden gelen öğrenciler sınavsız bir şekilde okula alınacaktır. Bu komisyon öğrencileri coğrafya, matematik ve yazı yazma gibi birçok alanda sınava tabi tutmaktaydılar. Okulda yatılı ve ücretsiz olarak okunabilmekteydi. Mektepten mezun olanlar memleketlerine dönmeye karar verirlerse ödenek alarak yol paraları verilebilecekti. Halkalı Ziraat Mektebinden mezun olan öğrenciler daha çok devlet memuru olarak görev yapmışlardır. Az bir kısmı ise çiftliklerde çalışmışlardır.

2.Orman Mekteb-i Âlisi

Orman Mektebi tekrar kurulacağı gündeme geldiği ilk dönemlerde farklı farklı lokasyonlar arasında Dersaadete yakın bir ormanlık arazi tercih edilmiştir (Şendil,2014, s.99). Burada bulunan harap vaziyetteki kışla binası Orman Mekteb-i Âlisi'ne tahsis edilmiştir. Orman Mekteb-i Âlisi binasının tamiratı 1912 yılına kadar devam etmiştir. İnşaat için Orman ve Maden ve Ziraat Nezareti 300.000 kuruş harcamıştır. İnşaat bitinceye kadar mektep başka bir binada çalışmalarını sürdürmüştür. 1911 yılı itibari ile Orman Mektebi “Âli” unvanı almıştır.

Orman Mekteb-i Âlisi, Orman ve Maden ve Ziraat Nezaretine bağlı bir kuruluş olarak kurulmuştur. Nezarete bağlı kuruluşlar tarafından kontrol ve denetime tabi tutulmuştur. Okulda başında müdür olmak üzere çeşitli görevliler bulunmaktadır.

Orman Mekteb-i Âlisi müdürü olmak için orman memuru olmak şartı konulmuştur. Müdürü ise Nezaret atamaktadır. Ayrıca aşçı, çamaşırcı, bahçıvan gibi meslek gruplarında çalışan personel de bulunmaktadır. Okul talimatnamesine göre her çalışanın kendi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Orman Mekteb-i Âlisi'nin müdürleri (Şendil, 2014, s.84):

- Karnik 1909- 1911
- Kalavas 1911- 1912
- Ropen Katibyan 1912- 1913
- Hasan Basri 1914-1914
- Halil Fikri 1914- 1915 Müdür Vekili
- Mahfi 1915- 1918
- Nuri 1918- 1919 Müdür Vekili
- Süreyya 1919- 1919
- Hrant 1919- 1921
- Salih 1920- 1921 Müdür Vekili
- Salih 1921- 1923
- Mitat 1923- 1924

Ardından geçen yıllar içerisinde ise Orman Mekteb-i Âlisi binasında değişimler ve geliştirmeler yapılmıştır. Bulunduğu arazi de genişletilmiştir. Konum olarak ise İstanbul'un merkezine uzak bir yerde bulunmaktadır.

İstanbul'un işgali sırasında ise İngilizler, Orman Mekteb-i Âlisi binasının kendilerine teslim edilmesini oranın bir kışla olduğunu iddia ettiler. Osmanlı yetkililerinin binanın kışla olarak kullanılmadığını izah eden açıklaması yeterli görülmemiş ve bu taleplerden bir süreliğine vazgeçmişlerdir. İlerleyen zamanda İngilizler, Rumların "Geri Dönüş Kararnamesi" ile bölgeye geleceğini ileri sürerek binanın tekrar boşaltılmasını istemiştir. Ancak bu talep 1919 yılında taşınmanın zor olduğu gerekçesi ile reddedilmiştir. 11 Temmuz'da Bahçeköylü Rumlar arabayla birlikte köye giriş yaparak Orman Mekteb-i Âlisine saldırıda bulunmuşlardır. Bölgedeki gerilimin artması üzerine mektebi korumak üzere jandarma görevlendirilmiştir (Nizamoğlu, 2024, s.537). Sükunetin sağlanması için yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmış ve Rumlar bölgeye yerleşmiştir. Eylül 1919'da okul boşaltılmış ve Orman Mekteb-i Âlisi başka bir binaya taşınmıştır.

Orman Mekteb-i Âlisi'nde o dönem işlenen dersler ise:

- Teşrih, Fenn-i Hayât-ı Nebâtât
- Tabakat, Nebatat
- Silvikültür, Ormancılık, Amenajman
- Hıfzıssıhha
- Madeniyat, Alâim-i Ceviyye
- Topoğrafya ve İnşaat
- Kimya
- Kavânîn
- Resim
- Muamelât-ı Resmiye
- Fransızca (Nizamoğlu, 2024, s.539).

Orman Mekteb-i Âlisinin kendisine ait bir ders programı kitabı bulunmaktaydı. Bu program uygulanırken malzemeler o dönem için modern sayılabilecek malzemelerden seçilmiştir. Ayrıca dersler zor şartlarda işlenmiş olmasına rağmen teorik ve pratik olarak işlenmiştir. Ayrıca derslerin yanında hocaların birçoğu mektepte zor şartlara rağmen çalışmalarına devam etmişlerdir. Orman Mekteb-i Âlisi öğretmenleri:

- Ali Rıza 7 Aralık 1909- 12 Haziran 1911 Orman Fenni Muallimi
- Ali Rıza 18 Ekim 1911- 20 Ocak 1914 Orman Fenni Ahşap Muallimi
- Cemal 7 Aralık 1909- 19 Ekim 1910 Almanca Muallimi
- Nuri 7 Aralık 1909- 17 Ekim 1911 Nebatat Muallimi
- Nuri 18 Ekim 1911- 23 Mart 1914 Ağaç Tasnifi Muallimi
- Nuri 24 Mart 1911- 10 Mayıs 1919 Yer Küre Bilimi Muallimi
- Lütfi 7 Aralık 1909- 5 Şubat 1929 Resmi Kitabet Muallimi
- Niyazi 7 Aralık 1909- 21 Mart 1915 Fen-i Hayat-ı Nebat Muallimi
- Hasan Tahsin 7 Aralık 1909- 13 Ekim 1911 İnşaat ve Arazi Muallimi
- Hasan Tahsin 27 Ekim 1912- 19 Haziran 1917 Topografya, İnşaat, Miyah Muallimi
- Nurettin 19 Kasım 1914- 13 Mart 1915 Kimya Muallimi
- Mehmet Rıfat 22 Aralık 1910- 23 Mart 1914 Kanunlar Muallimi
- Jozef 9 Kasım 1916- 13 Aralık 1922 Resim Muallimi

- Niyazi 20 Kasım 1911- 20 Mart 1915 Doktor ve Sağlığı Koruma Muallimi
- Celal 1 Mayıs 1922- 1 Mart 1924 Fransızca, Resim ve Su İdaresi (Miyah) Muallimi
- Nihat 21 Kasım 1925- 24 Aralık 1925 Haşarat Muallimi (Şendil, 2014, s.100)

Başlangıçta Orman Mekteb-i Âlisinde Fransızların etkisi olsa bile özellikle Birinci Dünya Savaşı ile birlikte bu durum Alman etkisi ile yer değiştirmiştir. Almanya'dan mühendisler getirilmiştir. Bu durum Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da devam etmiş ve Prof. Bernhard toplamda 2 kez Türkiye'ye getirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında ise Dr. Bauer görev yapmıştır. Mektepte disiplin cezaları sadece öğrencilere değil öğretmenlere de uygulanabilmekteydi (Özdönmez ve Ekizoğlu, 1993, s.66).

Okula başvuru yapabilmek için sicilinin temizliğine ve yaşına bakılmaktadır. Girişte yazılı sınavlar yapılmaktadır. Giriş sınavlarında fizik, geometri, matematik vb. konulardan sorular sorulmaktadır. Sınav puanlarında eşitlik olduğu durumlarda ise sonuç kura ile belirlenmektedir.

Öğrencilerin mezun olabilmek için bir komisyon karşısında sınava girmeleri gerekmektedir. Bu sınavda öğrencilerin hem teorik bilgisi hem de pratik bilgisi sorgulanmaktadır. Sınav puanı yüksek olan öğrenciler diploma alırlar. Okul ilk mezunlarını açıldığı 1911 senesinde vermiştir. 22 öğrencinin tamamı mezun olmuştur. Orman Mekteb-i Âlisi toplam olarak ise 1911 yılından 1934 yılına kadar 302 mezun vermiştir. Mezunların sayısına bakınca bir seferde okula alınması planlanan 25 öğrencinin sadece 1926 ve 1931 yıllarında geçildiğini görüyoruz. Bu yıllar dışında öğrenci sayısı hep 25'in altında kalmıştır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarında mezunların sayısının dörde kadar düştüğü dikkat çekmektedir (Şendil, 2014, s.106). Orman Mekteb-i Âlisi'nden mezun olan öğrencilerin bazıları devlet kadrosunda memur olarak çalışsa bile çok çeşitli mesleklerde çalışan mezunlar da olmuştur.

3.Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası

Orman Mekteb-i Âlisi 1333 (Miladi 1917) yılında Dr.Bauer'in döneminde Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası adında bir dergi çıkarmıştır(Özdönmez ve Ekizoğlu, 1993,

s.66). Derginin sayıları aylık olarak yayınlanmıştır. Mecmuanın çıkarılma amacı ormanlar ile ilgilenen insanları bilgilendirmektir. Mecmuanın satış fiyatı 5 kuruştur. Mecmua toplam 12 sayı çıkarmıştır. Mecmuanın 6. 8. 9. ve 12. sayılarına arşivlerde ve kütüphanelerde ulaşılammaktadır.

Mecmuanın yazarları ağırlıklı olarak Orman Mekteb-i Âlisi'nde çalışan öğretmenler ve Orman Müdürlüğünde çalışan memurlardır. Mecmuanın yazarları arasında Yunus Nadi, Mehmed Nuri, Süleyman Azmi, Orman Umum Müdürü Tefik, Orman Genel Müdürlüğü kâtibi Süleyman İhsan, Muallim Nuri gibi isimler vardır.

4.Orman Mekteb-i Âlisinin Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsüne Dönüşümü

1929 yılından itibaren eğitimde yenilikler yapılması gündeme gelmiştir. Bu yenilik hareketlerinden biri de Orman Mekteb-i Âlisi'ni etkilemiş ve Orman Mekteb-i Âlisi fakülteye dönüştürülmeye çalışılmıştır.

1933 yılında ise Türkiye'nin ikinci üniversitesi olan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. Orman Mekteb-i Âlisi ise 1934 yılında Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne bağlanmıştır. Okul başlangıçta Ankara'ya taşınmamış kendi binasında çalışmalarını devam ettirmiştir. Bölüm dört süreli yıllık olarak devam etmiştir. İlk mezununu ise 1936 yılında vermiştir. Bu dönemde pek çok Alman eğitmen burada çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri olan Prof. Dr. Rudolf Pfefferkondur ise 1937 yılında yedi buçuk ay Orman Fakültesi'ne dekanlık yapmış aynı zamanda 1936-1939 yılları arasında Orman Siyaseti ve Orman Amenajmanı Enstitüsü müdürlüğünü de yürütmüştür (Şendil, 2014, s.116). Yabancı mühendislerin de etkisi ile Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü çağdaş bir görünüm kazanmıştır.

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü dört fakülleden oluşmaktaydı. Ancak 1943-1944 yıllarında dört olan fakülte sayısı sekize çıkarılmıştır. Orman Fakültesinin dersleri ise iki yılı Ankara'da, kalan iki yılı da İstanbul'da okutulmaktaydı. Daha sonraları ise bir yılı Ankara'da, üç yılı ise İstanbul'da okutulmuştur. Dersler ise Eylül ayında başlayıp Temmuz ayında sona ermektedir. Orman Fakültesine girmek için liseyi bitirmiş olmak ve yeterlilik sınavını geçmiş olmak şartları vardır. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi'nden toplam 528 mezun vermiştir (Aşkın, 2017, S.107).

5.İstanbul Orman Fakültesi

4936 sayılı üniversiteler kanununa ek 30.06.1948 gün ve 5234 sayılı kanun ile Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kapatılmıştır. Orman Fakültesi ise İstanbul Üniversitesi'ne bağlanmıştır (Çiftçi, 2008,s.595). O dönemde öğrenciler birinci sınıf derslerini Fen Fakültesinde geri kalan dersleri ise Bahçeköy'de bulunan Orman Fakültesinde almaktadırlar. Günümüzde ise tüm derslerini Bahçeköy'deki Orman Fakültesine almaktadırlar. İstanbul Üniversitesi günümüzdeki en seçkin ve gelişmiş Orman Fakültesi'dir. 2001 yılında sonra ise Meslek Yüksekokulu kurulmuştur. Orman Fakültesinde toplam üç bölüm vardır (<https://orman.iuc.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce,Erişim:02.07.2025>). Bunlar:

Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Peysaj Mimarlığı'dır. Orman Mühendisliği çatısı altında ise aşağıdaki bilim dalları bulunmaktadır.

- Silvikültür Anabilim Dalı
- Orman Entomolojisi ve Koruma Anabilim Dalı
- Orman Amenajmanı Anabilim Dalı
- Orman Hasılatı ve Biyometri Anabilim Dalı
- Orman İnşaatı ve Transportu Anabilim Dalı
- Ormancılık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı
- Ölçme Bilgisi ve Kadastro Anabilim Dalı
- Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı
- Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı
- Çevre ve Orman Hukuku Anabilim Dalı
- Orman Botaniği Anabilim Dalı
- Havza Yönetimi Anabilim Dalı

Orman Endüstri Mühendisliği Fakültesinde dört bilim dalı vardır. Bunlar:

- Orman Ürünleri Kimyası ve Teknolojisi Anabilim Dalı
- Orman Biyolojisi ve Odun Koruma Teknolojisi Anabilim Dalı
- Odun Mekaniği ve Teknolojisi Anabilim Dalı
- Orman Endüstri Makinaları ve İşletme Anabilim Dalı

Peysaj Mimarlığı bölümü çatısı altında ise;

- Bitki Materyali ve Yetiştirme Tekniği Anabilim Dalı
- Peysaj Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı
- Peysaj Teknikleri Anabilim Dalı

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi faal bir şekilde bu dallarda çalışmalarını sürdürmektedir (<https://orman.iuc.edu.tr/tr/akademikkadro>,Erişim:02.07.2025).

TRANSKRİPSİYON

Numara - 1 Ağustos Sene 333

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

İfade-i MerâmM.M

Ormanlarımızın tezyid varidatı nasıl mümkündür..... Tefvik

Ormanların mebdâ zuhuruna bir nazarNuri

Ormancılıkta şey Süleyman

Ormanlarımızın Tarihçesi..... İhsan

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Ifade-i Meram

Lütf-u Hak ile tertibine yeltendiğimiz iş bu mecmu'a ormancı mesleğinin vasıta-i neşr-i efkâr olarak ormancılığın cemi' şa'batından makalat-ı mütenevvi'yi ihtiva edecek ve Orman Mekteb-i Âlisinde tedris edilmekte olan 'ulûm ve funûn-u ma'lumeyi îcâbında kısmen mevzu' bahis eyleyecek ve lüzum görülecek olanları da ileride kitap teşkil edebilecek surette forma halinde ihrarını deruhde eyleyecektir.

Servet-i tabî'yye-i melekîyyenin en ser ferâzini teşkil eden ormanların maddi ve manevi ifa ede gelmekte olduğu hadamatın ehemmiyet ve fertî mustagni-i beyan olup yolsuz ve usulsüz kat'iyâta tabi' tutulmalarından tahribata uğratılmış ormanlar saha ve civarındaki arazinin yağmursuzluktan ve kuvve-i enbâtiyyeyi telafi edememesi yüzünden tedricen ikamete dün dâçar olmasıyla mureffihîyyet ve sa'adet halleri cümlece müstehzim olan ehli zira'î mahrumiyete ma'ruz kilan ve hazine-i milleti de müteessir eden şu hale çaresiz olmak üzere bu misullu mevâki'de yeniden orman te'sis ve ihdâsından ve zira'at ile ormancılığın münasebat-ı mütekabilesinden bahsedeceği gibi mevcut ormanlarımızın usul ve fenni dairesinde muhafaza-i 'imrân ve idârelerine te'alluk eden kavâ'id ve mesâilîde daire tatkiki dahiline alacaktır.

Bir taraftan memurlarimizi dâima işgâl edip merc-i âidesince de hallufasl edilememesinden vaz'iyeti muşevviş bir şekle îsâl ve menâfi'i hazîneyide ihlal eden hukuk-u tasrifîyye mutedâir-i kavânin ve mu'âmelati munâkaşa orman ma'mûlat ve mahsulatı i'mâl ve ihrâci ile iştigal eden mute'ahhid ve tâcirlerin tenvir-i efkârına hadim mukarreratı mutâle'a ile meslekte vahdet-i tâmme te'sîsine sâî bulacak ve bi suretle bütün ormancıları yek diğerine tanıttırarak matlub-u vikâf-i vâhinin dairesinde münasebet ve mesa'ilerini tanzim ile mesleğin terakkî ve te'âlisi ve münasebetlerinin terfiye ve tefyizlerini mustelzim ve sâil-i tehiyye ve te'minde ihmâl etmeyecektir.

Mesalik erbabının mukarrerat ve icrââtına mu'akkis olacak birer vasıtaya ihtiyaç tabii olmakla bu nokta-i nazardan tulû-'u meşrutiyetle eczacı, kimyager, sanayi, mühendis ve daha bu gibi birçok isimlerle ilmi, fenni ve sana'î risaleler tab' ve neşrin'e musâre'at kılınmış ve bir haylîsı ufûl etmiş, bazıları devam etmekte

4

bulunmuş ise de her birerleri ayrıca mühim hizmetler ifa edeceği cihetle terakki-i me'ârif namına bu kabil gazete mecmu'a ve risâilin te'addî nispetinde payidar olabilmeleri cumle-i temenniatımız meyanına ideal kılınmıştır.

Dâru'l-funûnun iştîmâl eylediği mmüte'addid Şa'bâtin hukuk, riyaziye, tababet, tabi'iyât ve ictimâ'iyat namlarıyla neşr ve teşnikân-i 'ilm ve marifete İhdâ eyledikleri ve başlı başına birer hazine-i irfan teşkil eden mecâmi-'i müteaddide ihtiva etmekte olduğu nafiye ve feyyâz mekâlâtiyla hademât-i meşkûre ifa eylemekte bulunduğu müessis ve muharrerleri el-hak sezavâr-i takdîsdir.

Âhıran Halkalı Zirâ'ât Mekteb-i âlisi namına izafiyetle bir mecmua ziynet-i sâz alem-i metbûât oldu. Mündericatını tezyin eden güzide makalat genç ve mütehasıs dimağların mahsul-u tetebbut ve mesâ'îsi olmakla ziraat âleminde bir inkılap ilmi vücuda getirmelerinden dolayı müteşebbislerini tebrikî vecibe'den 'ad etmekle beraber vukuf-u tâmme ve ma'lumat ve menâbi-'i ğayrî mahdûdeleri mecmû'anın idâmesini kâfi bulunmuştur.

Ticâret ve Zirâ'at Nâzirî 'Âlisi Mustafa Şeref Bey efendi hazretleri mecmu'amızın devamı intişarına medar olmak üzere tahsisat-ı nakdiye i'tâ edeceklerini lütfen va'd buyurmuş oldukları gibi mekteb heyet-i ta'limiyesiyle Orman Müdüriyet Umumiyesi Hey'et-i fenniyesini teşkil eden zevâtın muavenat-i kalemiyye ve tahririyeleri temin kılınmıştır. İlk nüshalarında insicam ve mükemmeliyet arz edemeyeceğini marifet olmakla beraber mütevâliyen mazhar-ı tekâmül olacağını ümit etmekteyiz.

Veminallahi'l-Tevfik

Ormanlarımızın Tezyit Varidatı Nasıl Mümkündür?

Malum olduğu üzere ormanlar hususi ve 'umumi olarak iki nev'î menâfi'in menba-'ı tabi'îsidir.

Menâfi' ve fevâid-i husúsiyesi orman mutasarriflariyle hey'et-i ictimâ'iyenin ormanların mevâd-ı mustahsale-i haşbiyesinden menfe'at-ı mu'cele ta'mim eylemeleri ve menâf-'i 'umûmiyesi ise mezâc ve hava ve tabi'at-i arâzi üzerine icra-yı hasen te'siratta bulunmalarındır ki iş bu tesîrât bilâ devâ mekârik kabiliyet-i iskâniyesini ve binaenaleyh Zira'at ve Sanayi'in terakî ve te'âlisini ta'min eylediği için her iki menâfi'

ve fevâidin hâl-i mevâzinette bulundurulması saadet-i beşeriye nokta-i nazarından ehem ve Elzem bir keyfiyettir.

Keyfiyet-i mebhûse memalik-i Osmaniye'de henüz layıkıyla tevezzüh ve tenevvur etmemiş olmasından dolayıdır ki ekser mahallelerde ehali halen dahi ihtiyacını düşünüp def'î çarelerini aradığı sırada his eylediği gayret ve rekabet-i saikası ile vebahusus menfaat-i âcilenin fevaid-i âcileye takaddüm ettirilmesi de insanların hasâsî cümlesinden bulunmuş olmasıyla muhtaç olduğu eşya ve mevadi daha ziyade cem' ve tedarik eylemek üzere arazi istilasî ve istila eylediği arazinin muttesile-i müstekarrasından olan eşcar mevcude'nin ta'bir-i âhîrle ormanların mahv ve tahribi ile zirâ'at tahsîsini iltizam eylemektedir.

Gerek şu hal gerekse sâir esbab ve 'avâmîlin' te'sirâtı ba'zı vilayetlerimizde kat'iyen orman kalmamasını müstevcib olduğu gibi birçok yerlerde de eski servet ve feyizlerini sanayi' eylemesini ve şimdiye kadar tahribata tahammül ederek mevcudiyetlerini muhafaza edebilmiş olan ormanlarımız da her sene tadrîcen küçülmekte olmasını intaç eylemektedir.

Ahvâl-i mebsûta memleketi yalnız ormanların temin ettiği ceyâdet ve i'tidâl-i iklimden mahrum bırakmak ve çıplak dağlarda hasıl olan sellerin tesiriyle mevâd-i

Ormancılık Mecmuası 6

rusûbiyenin vadilere inerek enhâr-i macârîsini sed ile tuğyân-i meyâha ma'rûz kılmak gibi netâyic-i muessefeye bâdî olmakla kalmayıp orman varidatının tenâkisini ve buda servet-i 'umûmiyenin mute'essir olmasını istilzâm eylemektedir. Hayât-i ictimâ'iyemizin âtiyen dúcâr olacağı muhakkak görünen şu mesâib ve mehâlikin önunu almak ve hiç olmaz ise te'sîrini tehvîn eylemek için çâre-i yegâne olmak üzere henüz mahv ve tahrib edilmemiş orman ve çalılıkların muhafazalarına tevessül edilmekle beraber muhtac-i ta'mîr ve termîm olan yerler ile eşcârdan hâlî mahallerin tecdîd ve i'mâri yalnız dest-i tabî'ate bırakılmayıp bu hususta himmet ve mu'âvenet-i beseriye de yed-i iştirâkî bulunması luzûmî derpeş-i matâli'a olunarak esbâbına tevessül olunmuş ve bir iki mevâki'de yeniden fidanlık ve ormanlıklar ihdas ve tevsî'ine devam edilmekte bulunmuş ise de tevessulât-i ânife arazinin şimdiye kadar zâyî' eylediği haslet-i sabıka ve kıymet-i enbâtiyesini i'âdeye hâdim olup 'ayni zamanda servet-i 'umumiye'nin dahi inkişâf-i lâzimedden olduğundan ve hâl-i hâzirda iktitâf olunan varidat ormanlarımızın

sermâye-i asliye-i mevcudeleriyle ma'kûsen mutenâsip bir derece bulunduğundan vâridât-i ânifenin ne suretle tezyidi imkanı olduğundan bervechî âtî beyan ve izahi munasip görüldü.

Ol-babdaki istatistiklere nazaran Almanya memalikinin arazisinin yüzde yirmiiki kısmı Avusturya ve Macaristan memalikine âit arazinin yüzde yirmidokuz kısmı ve Rusya memalikine ait arazinin yüzde otuzsekiz kısmı ve İsveç ve Norveç memalikini ait arazinin yüzde elliiki kısmı ve İspanya hükümetine ait arazinin yüzde altı kısmı ve İsviçre memalikine ait arazinin yüzde onaltı kısmı ve İtalya'ya ait arazinin yüzde dokuz kısmı ve Fransa'ya ait arazinin yüzde onaltı kısmı orman ile mestur olup hukûmât-i mezkûreden arazisinin yüzde 16 kısmı orman olan yani (10.089.096) hektarı devlete ve (2.215.382) hektarı karye ve kasabâta ve (6.217.090) miktarı eşhâsa âid olmak üzere Cem'An

7

(9.521.568) hektarı olmana malik bulunan Fransa hükümeti mezkûru'l-miktar ormandan (273.935.900) frank ya'ni beher frank (4,4) hesabıyla (1.205.317.960) kuruş varidat gayri safiye istihsal etmekte ve hükümete ait (1.089.096) hektar ormanın muhafaza ve idaresi zımnında (32) Orman Müdürü ve (200) Müfettiş ve (210) Müfettiş Muavini (300) Fen Memuru ve (3.310) Binici ki minhaysu'l-mecmû'a (4.057) me'mur istihdam ile bunlar için ma'aş ve masraf olacak (87. 344. 088) kuruş ihtiyar eylemektedir.

Hükümet-i mezkûre yalnız Kastamonu vilayeti ile Bolu sancağı ormanlarından biraz fazla vus'atde bulunan hükümete ait bervechi bala (1.089.096) hektar ormandan(58. 344.088) kuruş feda ederek buna mukabil (115.115.880) kuruş vâridat elde eylesine nazaran beher hektar-ı hükümete ait ormanı için (53.57) Kuruş masraf-ı ihtiyari ile (105,70) kuruş varidat-ı gayr-i Sâfiye iktitâf eylemektedirki beher hektârın varidât-i safiyesi (52,13) kuruş râddesinde olup varidat-ı umumiye nazaran masârifat-i umumiye yüzde elli kûsür kuruş nispetinde bulunmaktadır.

Memalik-i Osmaniye ormanlarına gelince henüz taht-i inzibata ve muhafazaya alınmamış olan Mamuratu'l-'Aziz, Diyarbakır, Van, Basra, Hicaz, Yemen vilayetleri ormanları dahil olmadığı halde e'l-yevm inzibat ve idare altında bulunan vilâyât ve e'lviye-i mustekille-i sairedaki ormanlar tahminen (5.377.356) hektarı kuru ve (2.167.813) hektarı baltalık olmak üzere minhaysu'l-cemi' (7.365.169) hektardan ibaret

olup iş bu ormanların bulunduğu vilayât ve elviye-i müstakillenin mesâha-i sathiyeye-i ‘umumiyeside 4.000.000 kilo metre ve murebbi’i ya’ni 400.000.000 hektar olarak kabul edildiğine göre ormanlık arazinin miktarı mesâha-i ‘umumiyenin yüzde ikisini teşkil etmektedir.

8

Memalik-i ‘Osmaniye ormanlarının bâlâda beyan olunan mikdairi kirçe Fransa ormanları gibi tanzim edilmiş kâdastrolara müstenit değil ise de miktar-ı mezkûr her orman müfettişinin daire-i teftişiyesi dâhilindeki ormanlari mutemâdiyen devr

Resim

Ticaret ve zira’at nâzı-rı âlisi Mustafa Şeref Bey Efendi Hazretleri

ve teftiş eylemekte bulunması i’tibariyle ormanların mesâha-i sathiyeleri sâ’at i’tibariyle velev tahmini bir surette olsun takdir neticesi olarak elde edilmiş ve iş bu miktar her zaman için hakikate garip bir derecede bulunmuştur.

9

Zikrolunan ormanların ihtiva eyledikleri eşcar çam ve envâ’î, köknâr, lâdîn, sedir, meşe ve kayın, kestane, çemşir, ardıc, gürgen, ihlamur, kızılağaç ve palamut, kavak, dişbudak, alıç, çınar vesair cinslerden ibarettir.

Bâlâda gösterilen ormanlar sırf hükümeti ait bulunan ormanlar olup iş bu ormanlar e’lhâletü hâzihî (27) Müdür ve (41) Müfettiş ve (72) Katip ve (89) Fen Memuru ve (100) Mesaha-i Eşar Memuru ve (278) Muamelat Memuru ve (497) Cebayet Memuru (491) Bekçi Başı ve (1303) Bekçi marifetiyle idare ve muhafaza edilmekte ve merkez me’murini ile âmenâjistler me’âşâti olarak sarf olunan (1.141.032) kuruş ile taşra memurunu maaş ve masrafı için ihtiyar olunan (16.076.380) kuruştan ma’ada orman fen memurları yetiştirilmek üzere mevcut bulunan Orman Mekteb-i Âlisi ile orman fen memurlarına muavenet-i fenniyede bulunabilecek derecede memur ihzar edilmek üzere âhıran te’sis edilen ve bir tanesi de derdest-i te’sis ve keşâd olan orman ameliyat mektepleri maaş ve masrafı olarak (1.846.650) kuruş ki Cem an (18.923.130) kuruş sarf edilmekte olup buna mukabil mütevessitam (35.556.779) kuruş varidat alınabilmekte ve şu hesapça memalik-i Osmaniye ormanlarının beher hektarı için (2.50) kuruş masraf-ı ihtiyariyle

(4.75) kuruş varidât-i gayr-i safiye elde edilmektedir ki beher hektarın varidat-ı safiyesi (2.25) kuruş olmasına göre masârifat-i ‘umumiyyeye nazaran vâridât-i ‘umumiye yüzde elli kusur nisbetinde bulunmaktadır. (mâ ba'di var)

Orman Müdür-i Umumisi

Tevfik

Ormanların Mebde-i Zuhuruna Bir Nazar 10

Kürre-i arzın teşkilat-ı ibtidâyesine doğru atf-ü nazar edildik de tabakâtu'l-'arz ‘ulemasının ifâdât ve mutâle’at vâki'alarına göre gerek arz ve gerek ânî muhît olan havâ-yi nesîmi şimdiki hal ve tabiatını birdenbire kisb edemeyip pek çok inkılabata uğramış ve her bir inkılap arasında mürur eden zamanın ta'yin miktarı gayr-i mu'în bulunmuş olduğundan bugünkü günde levha i tabi'at üzerinde görmekte ve temasıyla kisb-i inbisât eylemekte olduğumuz o rengin mer'âları, vâsi' çayirliklar, ihtişamlı ormanlar hemen tekün ve tehaddus edivermiş mukevvenât-i tabi'iyeden değildirler.

Bunlardan her birinin mebde-i zuhûru bir vukû'ât ve bir inkilâbât-i tabi'iyeyi mute'âkip sath-i ‘arz ile hava-yi muhîdin kisb eylediği tabi'at ve meacaz tesadüf eylemiş ve bu inkılabat münasebetiyle kabâil-i nebâtiyye mütevâliyen yek diğerine istiâkâhına varis olmuştur.

Erbab-ı fenne ve bi'lhâssa ‘âlim-i nebâtâtın teftiş ahvaliyle kisb-i ihtisâs eyleyen nebâtiyûn ‘ulemasına hafî degildirki eşhas ve efrad-ı nebatîyenin en basitinden en mükemmeline varınca ya kadar her bir ferdinin vücud-u pezir olması kendisine mahsus şerâti tenbit ve tefiza mâlik bir ma’işetgâhın mevcudiyetine mütevekkif ve ona merbut bulunacağı hakâyikina binaen küremizin sathı yalçın kayalık ve hava-yı muhiti keşf-i sis ve dumanlıktan ibaret bulunduğu asırlarda yalnız hava ve rutubetle te’îş edebilmek iktidarını hâiz olan (yosun) lar tekün ve tehaddus eylemiş ve pek çok ‘asırlar küremiz bu yosunlar ile mestur kalmıştır. Binaenaleyh ‘uzviyeti teğaddî ve muhafazaya musâ'id bir hal kisb ettiği tarihte kurre-i ‘arzin

11

sathi başlıca kumlu ovalar, gayet cesîm kayalıklar ve sulak mahallelerden ‘ibaret bulunmuştur.

Yosunların münkasim oldukları iki büyük kabileden “eşniye” suda ve “ şeybiye" dahi kara'dan mütemekkin ve te'îş eylediklerinden eşniyelerin tarih-i zuhuru küre-i arzın teşkilat-ı evliyesinde yalçinkayalar'ın basit noktalarında suların terakümüyle sisten ibaret olan havâ-i muhittin meşkür sulara ve kayalara temas eylemekte bulunduğu ‘asra tesadüf eylemesi lazım gelir? Zira eşniyeler suda ve sisli havada münhal bulunan mevâd-i iğtidâiyelerinin ve olan hâmiz-i karbon gazi şimdikinden pek ziyade Yani hal-i hâzırda onbinde ancak 3-4 iken evvel vakit onbinde 150-200 kısım bulunduğunu ba’zı hukemâ beyan ve irâ'e etmişlerdir.

Tarih-i zuhuru bize meçhul olan vikâyi-'i tabi'iyeden arzın nekât-i mute'addidesinde irtifâ'ât ve hadebât-i tekûn edip mukaddem câbihâ terâkum etmiş yufka sular bu munasebetle basit noktalara tecemmu' ederek derin göller husûle gelmiş ve eşniyeler dahi o göllere toplanarak ve dâire-i istilâ ve inti'âşlari darlaşarak buralarda kendilerini inti'âşa kâfi olacak mertebede mevâd-i ğidâiyye bulamadıklarından inkirâza yüz tutmuş olmalıdır. Bunların içlerinden ba'zisi muhafaza-i hayata muvaffak olabildilerki elyevm deniz yosunları bunların i'kâb muteselsilesindedir.

Eşniyelerin enkâzî telâtm-u derya ile sâhillere itilub orada tefessuh eden eczâ-yi sagîresi hareket-i hava ile kayâ âralarına sokulub karada taş ve kayalar üzerlerinde temekkin ve te'îş eden şeybiyelerin vucud-u pezîr olmasına iktizâ eden toprağı tehiyye eylediler.

Şeybiyeler bidâyet zuhurlarında kaya üzerinde müteferrik bir halde bulunulan intişarlarına musâ'id hal ve zaman buldukça arzın kâbil-i temekkin ve te'îş olan

12

kara kısmına intişar eylediler. O esnada şiddetli yağmurlardan hasil olan suların cereyanına tabi' olarak kumlu ovalara kadar akıp giden şeybiye

(Resim)

Memleketimizde ormancılığın müessesesi ‘ad edilmeye seza iki Fâdıl Simâdan Hoca ‘Ali Rıza Efendi

enkazı oralarını enbâta sâlih bir arz-i nebâtî hâline getirdi ve o tarihten itibaren “necîliye gramineas" kabile-i nebatiyesi zuhur etmeye başladı.

Necîliye ve daha birçok kabâilden müteşekkil “ uşbî “ nebâtât ibtidâ-i emirde

13

kumlu ovaların her tarafına intişar ile taht-i istilalarına alıp kayalık arâzinin ba'zı noktalarında terakküm eden topraklı mahallere kadar dağılmışlar ve arzın ova

(Resim)

İkincisi Hakîmiyân Efendi

kısmını bir kâliçe-i zümrüd fâm gibi setredip rengarenk kayaların bazı nekatında dahî temekkün eyleyerek kendilerine bir manzara-i latif bahşetmişler idi.

Aşibîlerin fevku'l-'âde bir suretle tefiz ve intişarlari ve her sene arza vermiş oldukları enkazdan mütehassıl turab-ı nebâtinin mebzûliyeti muhal-i temekunleri olan kumlu ovalari gergî gibi istîlâ edip orada haşbî kabilesinde 'âid ba'zi nebâtâtın zuhuruna sebebiyet verdi.

14

O târihten i'tibâren aşibîlerin tevetun eylediği arazi üzerinde câbicâ küçük çalılar ve beyânî çam ve kavak fidanları baş göstermeye başladı ve bi't-tedric tekessür ve tevsîf dâire temekun eyledi.

Haşbî nebâtâta ne demek olduğu erbab-ı fen nezdinde hafî olmadığı gibi orman dahi nebatat-ı mütehaşbenin cem'iyet teşkil ederek yaşaması suretine denir.

Mevcudat-ı tabî'iyye efrâd-i bidâyet zuhûrunda münferiden yaşamakta buldukları ve müehheran birbirleriyle kisb eyledikleri münasebete göre akderişte-i cem'iyet ettileri gibi tabî'atin hey'et ve azamatine delalet eden ihtişamlı ormanlar dahi evvel emir de münferit bulunup müehheran teşkil-i cem'iyet eylemişler ve vukû'ât-i günye te'sîrâtıyla sademât-ı mükerrereye uğramış iseler de tekrar i'âde-i se'âdet hal etmişlerdir.

Haşbî nebâtâtdan ilk defa zuhur eden çam ve kavak cinsleri o kadar süratle tekessür ve intişar edememiş iseler de müehheran bunlar meyanında zuhura gelen ve "pinastre" denilen bir nev-'i nebât (beyânî çam) bir suret fevku'l-'âdede tekessür ve intişar edip bulunduğu arâzi üzerinde aşibîlerin mahvini mûcib oldu ve ormancılık nokta-i nazarında ehemmiyet fevku'l-'âdesi bulunan "bulûtiye" fasîlesinden meşe, gürgen, kâyin fidanlari mezkûr nebâtın sâye-i feyz bahşâsında vücuda geldi. Meşe ile gürgen güneş görmeyi pek sevdikleri cihetle "pinastri" n dalları arasında havaya kol ve kanat açıp

süratle tefiz eylemelerinden nihayet sayesinde büyümüş oldukları “ pinastre” bunlara mağlup ve bi'l-âhire münkariz oldu.

Fasîle-i mezkûrenin envâ-i erbi'asından bulunan kâyin ağacı teccessüm ve tefizina musâ'id bir mahalli istî'âb eyledikten sonra artık o mahalle diğer nebâtin tekarrub etmesine musâ'ade etmezdi bulutiye fasîlesinin sâlifuz-zikir envâ'i ba'zen muteferrik surette ve ba'zen dahi akçaağaç ve sâir nebât ile mahlût olarak zuhura gelmekte idiler.

İşte bu tarihten i'tibaren haşbî nebâtât aşibilerin arâzisini istila edip yalnız ba'zi muteferrik mahaller aşibîlerin taht işgâlinde kaldı, bundan mâ'ada sath

15

arzada ne kadar enbâta sâlih arâzi var ise cümlesi çam, meşe, gürgen, kâyin, kestane ve bunlara mumâsil haşbî nenebâtlar mestûr olmuş ve bugünkü günde heybet ve ‘azametleri müşâhedemiz tahtında bulunan ormanlar miktarını ta'yin edemediğimiz milyonlarca sene mukaddem teşekkül eden ormanların ihfâd-i müteselsilesinden bulunmuştur.

Binâen ‘aleyh bidâyet teşkilâtında ottan ve sudan ârî olup sırf yalçın kayadan ibaret bulunan kürremiz üzerinde âlem-i nebatattan olan eşniye badehü şeybiye kabâilî zuhur ederek bunların enkazıyla arzın kumlu ovaları islah-ı hal ederek aşbî nebatat-i zuhûre geldiği gibi aşebîlerin sa'y ve amelleriyle daha ziyade kisb-i salâh eyleyen arâzidede haşbî nebâtât yetişip orman halini kisb eylemiştir. Orman fennine husûsiyet-i tâmmeleri bulunan ‘ulemanın tadrîkât-i fenniyeleri bu merkezde olup hatta bundan istidlâl-i hakikat ederek Avrupa'nın ba'zı memalikinde kumlu sahillerde ve teşcîre müsâ'it diğer mahallerinde vâsi' ormanlar yetiştirdikleri gibi bunun usulü ve furû'unu şâmil olmak üzere bir de “teşcir” fenni vücuda getirmişlerdir.

Arz üzerinde ottan ve ağaçtan ‘ârî vâsi' çöllerde tabî'atın bu türlü icrâ âtinin te'sîr gorulemediği esbâb-i âtiyeye ‘atf olunur:

1-Bu misullu çöllerde yalçın kayalık yüksek dağlarda havâ-i muhîd gayet yâbis olduğundan en basit şeybiyelerin bile usulüne müsâ'it değildir. Zirâ rutûbet ve su olmadıkça eser-i hayat gorulemez.

2- Çöllerin terkiât-i turâbiyesinde imlâh-i mudira ziyade miktarda bulunur ise “şeybiye” ve sâir nebâtâtın husule gelemeyeceği tabî'dir.

3- Mezâc-i hevânin fâhiş bir suretde tebeddul eylemesi dahî o misullu çollerin mahal-i inti'âş-i nebât olmasına mâni' olur, zira yazın +40, -50 derece-i harârete alışmış bir nebât kışın - 30 derecesine tahammül edemez. İşte esbâb-i mesrûdeden nâşî kurremiz üzerine nebâtâtın âri böyle ba'zi mahaller bulunabilir.

Tabi'atin bu türlü icrâ âtından tehassul eden netâyic-i peyş-i nazar-i teemmule âlindigi hâlde görülürki esbâb-i mâni'a vâsitasıyla otdan ve âğaçdan âri olan çöllerde ve sarp kayalık mahallerde nev-'i beşerin temekkun ve iskanı kâbil olamamıştır.

16

Bundan anlaşılıyorki arz üzerinde birbirini mute'âkib zuhur eden kabâil-i nebâtiyenin sa'y u amelleri kurre-i arzî benî beşerin temekkun ve tevettun edebilmesine musâ'id bir hale getirmek için imiş. Zirâ nebâtât-i zuhur etmemiş olsaydı şimdiki halde aramız kısmen yalcın kaya ve kısmen kum ve denizden 'ibaret bulunacak ve bu misullu arâzide nev-'i beşerin tevettun ve te'îşi kabil olamayacak idi.

İşte ibtidâ-i hilkatte üzerinde hiçbir şey bulunmadığı farz olunan kurre-i arz hâlik bi zevâlin 'azamet-i rabbânisiyle feyiznâk bir hale gelerek zümer dîn nebâtât-i letâfet-i âmize gark olmuş ve enkaz ve cezirleri vasıtasıyla toprağı fi yevminâ müşahade olunan münbit ve mahsuldâr bir hale îsâl edip nev-'i beşerin tevettun ve iskanına muheyâyâ kılmıştır.

Öyle ise hakîkî olarak diyebiliriz ki sâni-'i hakîkînin küremizi tezyîn ve ihtiyacatımızı onun yüzünden te'min için halk buyurduğu nebâtât-ı umum kâinatın mâbuhi'l-hayatidir.

Binâen 'aleyh demir vesair bir ma'den isti'maliyle kerastesine olan ihtiyacımız bir taraf edilecek olsa bile esbâb-i hayâtiyeden bulunan havamızın i'tidâli mevâd-i gîdâiyemizin husulu hakkında gayr-i münkir olan te'sîrât-i muhimmesine mebni ormanlar hiçbir vakit nazar-i ihtiramdan dusurulemez. Bu keyfiyet-i memâlik mutemeddede mertebe-i vuzúhda te'âlî eylemiş olduğundan ormanları levâzim-i medeniyetten 'adederek husn-u muhafazalarına fevku'l-ğâye i'tinâ edilmektedir.

Ma'lûmât-i mukemmelesine ibtinâen ormanların ehemmiyet-i mahsûsâsini takdîr eden bir hakîmin söylemiş olduğu şu (ormanlar muttemeden bir hükümetin mer'ât-i intizâmıdır) cumle-i muhtesarasinin burada dahi zikri münasip görülmüştür.

Orman Müdüriyet-i Umumiyesi Hesbt ve Hukk-u Tasrifiye Şu'besi Müdürü Mehmed Nuri

Ormancilikta Şey

Menbe-'i feyzimiz olan Halkalı Zirat Mekteb-i feyz-i meteb-i lisi nm muhteremine izfetle genc rifkmin bir mecmû'a neşrine karar verdiklerinden haberdar olduğum nda kalben pek çok memnun ve mesrûr olmuŐtum.

Mezkûr mecmû'anin sha r-yi intişar olduğunu gormekle mubâhâ ve muftihar oldum. Sevgili meslektaŐlarımı mevcudiyet-i kmilem ile dern ve samimi olarak takdis eylediğim gibi mumi ileyhimi tebrik ederek Şu himmetlerine karşı muntedr ve mteŐekkr kaldığımı ilmen söylemek ve yazmaktan bir türlü kendimi alamadım.

Ekserisi aynı menba'dan feyziyb olan ormancı arkadaŐlarım ne için böyle bir eser vücuda getirmeye bezl-i mukadderat etmiyor diyerek me'ys ve mükedder olmakda idim.

Böyle muteesser ve muteessif bir halde bulunduğum sıralarda ormancların da meslekte mevcudiyet göstermeye azim ve kast eylediklerini ayne'l-yakin muŐahede ederek kalben azm muserretler his etdim.

Pek tek ve tenh olan ormancılık leminde Şöyle bir hayatın uyanması memnuniyet ve mahzziyeti mcip olacağı tabi'idir. Ben her zaman her meslek erbâbi kendilerine mahsûs olarak bir iş yapmaga, mecmû'a ve kitb neŐretmeđe başladı acab ormanclar ne için böyle nâfi' bir hussa teşebbüs etmiyorlar? Diyerek mülâhaza eder ve me'ys olurдум. İŞte ormancı meslektaŐlarım Bugün kendi vazifelerini yapmaya ve mevcudiyet göstermeye tevessül eylediklerini görmekle cidden muftiharım.

Nasil iftihr etmeyeyim? rüfekâ ormancılık hayatında varlık ve mevcudiyet olduğunu bi'l-fi'il ispat etmek maksadıyla Şu mecmu'ayı Ormancı mesleğine veya bunun slikinine 'arz ediyorlar.

18

Nasil teşekkür etmeyeyim? keml-i ta'zim ve ihtiram ile tahds eylediğim meslektaŐlarım mecmu'anın muhteviyatına it olarak her birerleri birer makle yazmayı teahht edip meynelerinde tevzi ve taksim iml ettiler.

Nasil muntedâr olmayayım? hiçbir kıymet ve değeri olmadığı halde bu bâbda ‘âcize isabet edecek vazife ta’yin ve tahdîd kılınmayıp herhalde ormancılığa mütedâir (bir şey) yazmaklığım emir olundu itâ’at edeceğim tabî’idir.

O hâlde rüfekâ-yi kirâmî memnun etmeye gayret eylemekliğim vazife-i mecburiyem cümlesinden olduğu cihetle karalayacağım şey ya’ni madde ve mevzû’u düşünmeye ve ondan sonra mutâle’a yürütmeye mecbur ve muzdar kaldım.

Vâki'an rüfekâmin bendenize emir buyurdıkları (şey) kadar umumiyeti ifade eder bir madde ve kelime mevcut değildir ve olamaz.

Şu hâlde işte nereden başlayayım.

Zemin ve zamana binaenaley mesleğe muvafık ve münasip bir mevzu bulabilmek için ormancılık nokta-i nazarından iş bu (şey) kelimesi hakkında uzun müddet zihnen tahriyatta bulundum.

Bir müddet ormanlar, esâtirin dedikleri gibi artık ma’butların ikametgahı olmayıp şimdi ve daima şu alem-i faninin rüfetârından ve gürültü ve patırtısından yorgun ve hayat-i ictimâ’iyyenin mücadele ve mübarezesinden cerihadar olan ve uzlet ve tenhâlıkta sa’adet ve bahtiyarlık ve sükuneti bulmak veya keşif ve îcat ve ihtirâ’ ve istihsal etmek ve kendini tasarruf ve temlik ederek zarar ve mahzurdan salim-i tabî’at ve ‘avâlim ile samimiyet kisb ve ona muharrem esrar olarak mesrur ve handan olmakla kalp ve ruhunu teselli ve gözlerini tesrîr ve tenvir eylemek arzusunda bulunan benî beşerin mulce' ve penâhidir tarzında (bir şey) yazmak vârid-i hâtir oldu bir lâhzada köy, karye, kir, ova, sahra, çiftlik, tarla gibi mevcudat ormanlara müsavi ve müşâbih ve memâsil ve himmetâ bir mu’âvin ve mezâherin mevcud ve mahluk olmadığını bize bildirmeye muktedir ve muvaffak olamıyorlar buraları fevku'l-âde açık ve güşâde ve gayri müstahkem olduğundan muhal ve mevaki-'i mezkûreye iltica ederek sâyebân

19

olmak üzere hiçbir kimse Tecemmu' etmez. Sahra ve arazileri setreden mevrû’at, benî beşerin mihan ve meşâkinin neticesi olan mesa’i ve akdâmatıyla hasıl olup istirahat, huzur, ârâm, sukûn ve asâyiş ve istiklal misullu hâlâtin âdem-i mevcudiyetini ifâde ve beyan eder yolunda bir madde yazmağa karar verdim.

Bir dakikada akvâm ve ümem-i muhtelifenin mâzî ve istikbaldeki mes'ûdiyetleri için konacaklarını tasavvur ve tahayyül eyledikleri muhal-i se'âdet ve firdevs-i âşiyân ormanlar olduğuna dair yazı yazmak fikre tebâdur etti.

Birânda orman ve bunun eşcarı yalnız lüzumlu eşya-yi mezîneden ibaret olmayıp belki inzivâ ve azletkâr halvet ve riyâzât ve melce ve penâhdir. Eşcârın mefkûdiyet ve ma'dûmiyeti halinde rûhun bi'z-zât mesrûr ve mahzûz olamayacağı şöyle dursun Cenâb-i Hâlik-i yezdân hazretlerine vasıl olacağından dahi ümit var olamaz. Eşcar, toplama ve te'emmül ve iktitâf ve sulh ve salâh, râhat ve sukûn şerâitinin lazım gayr-i mefâriklerinden dir diyerek makale yazmak ciheti aklıma geldi.

Bir kere de ormanlara muhbit, efkâr ve hissiyât-i umumiyedendir. Bu muhabbet cümleten ma'lum olduğu üzere yeni bir şey olmayıp Cemiyet-i beşeriye de kadîmen mevcut bir keyfiyettir.

Eslâfın ma'ruf ve benamlarından (ormanlarda hür ve serbestim, beni kimse tasdî' ve ta'cîz etmiyor tulû-'u şems ile beraber sık ve keşif ormana gidip saklanıyorum gruptan evvel oradan çıkmıyorum ticareti kendi kendime ve mektuplarım ile yapıyorum) debiyanların ifadelerini cem' ve derc etmek hususu vârid-i hâtir oldu.

Bir zaman: Ormancı Mecmû'asının intişâri zamân-i nezâretlerine tesadüf eden nâzir Mustafa Şeref Bey Efendi Hazretleri ile her an meslekte varlık ve mevcudiyet-i ibrâzîne ibrâzına bi'l-fi'l bezl mâ hasal eylemekten geri turmayan Müdür Umûmî Mehmet Tevfik beyefendiye teşekkür ve arz-i kâlâ-yi ta'zîmât sadedinde bir mukâbele tahrîrini düşündüm.

Mecmû'ayı mevi-'i intişâra koymaya sebep olan rüfekâ-yi kirâmi tebrik ve takdis edip ormancı tarihinde büyük bir nam bıraktıklarını ve bu da mümin ileyhim için maddi ve ma'nevi bir şeref-i azim olduğunu 'ilaveten yâd-u tezkâr etmeyi vazifeden ad eyledim.

20

Mecmû'anin idâme-i hayâti bi'l-'umum ormancı arkadaşlarımın himemât-i 'aliyyeleriyle kabil olduğunu ve olacağını tahattur ederek meslektaşlarımın cümlesinden mu'âvenet talebinde bulunmaktan kendimi menedemedim.

Resim

Meslegimizde bir devre-i teceddud güşâd eyleyen Orman Müdürü Umumisi Tevfik Bey Efendi

Cümlenin ma'lumu olmak üzere ormancılık ale'l-'umum nebâtat ile iştigâl eder. AZasından bir cüz'ünün bir noktada irtikâzıyla teğaddî ve tenâsül eden ecsâm-i aduviyye nebâtât-i nâm 'umumisi ile yad olunup ve 'âî ve hicrevî olmaktan

21

hâli olmayan iş bu nebâtâtın tahaşşub edip müştemi' bir surette yaşayan aksamına orman denir.

Seyyâre-i arzın sekine-i kadimesi hayvânât-i mâiyye müstesna olduğu halde nebâtâtır. Kurre-i arzda sârî olan hayatı umumiye'nin sudan seyr eylediği ve hayatın Sırrı suda sârî olduğunu yani ser hayat-i suret-i madde zahir olup binaen'aley su unsur ve erkanın aslı bulunduğunu ve sahibi hayat olan her şey sudan halk olunduğunu ve hayat sıfatı ile muttasıl olan her şeyin aslı su olduğunu yahut her şeyin aslı hayattır.

Ve bu ise sudan sâriyedir. Şu halde su suret-i hayattır dedikten sonra suyun mevcüdiyeti hâlinde hayat, atâlet ve betâ'et dıçar olup hararetin vücudu ve vucûbî lüzumu gosterilerek suyun başli başına hayatta âmil müstakil olamadığını ve kezâlik şu ve harâretin mevcudiyeti hâlinde hayatın fi'âliyet-i kisb edemedigini ve binaen 'aleyh her halde havanın vücuduna muhtaç olduğunu ve havanın terkîbâtından ziyade âmil ve mu'esser olup fi'l ihtirâkî husûle getiren muvelledu'l-hamûza bulunduğu ve şu halde hava hayat olduğunu veyahut şu üç erkan ve 'unsurun müştereken mevcud olması şart idüğünî tafsîlen yazmak istedim.

Bir def'ada: Ormanlar ve bunun sâlikî bulunan ormancılar cem'iyet-i medeniyyeye beşikten tâmizâre varıncaya kadar hizmet eder fakat herkes muntessib olduğu mesleği müdür ve senâ ederek diğerine hâiz ruchân olduğunu göstermek otedenberi 'âdet hükmüne girmiştir halbuki 'âlemde mevcud meslek ve bunun erbâbî yine 'âleme birer gûnâ hizmet etmek üzere vucud gelmiş ve getirilmiş ve binâen 'aley hiç bir sey'in mevcudiyeti beyhûde ve boş görülmemiş olduğundan hey'et-i umümiyye sûretinde köşede kalmış olan orman ve ormancılığı memleketimize bildirmek ve tanımak nokta-i nazarından beyânât ve ifâdâtda bulunmak arzusunda bulundum.

Bir kerede Memâlik-i 'Osmaniye ormanlarında ve katlî vakitsiz vukû'a gelen harîklerin

22

esbâb-i zuhûriye sûret-i etfâsından ve bu bâbda fen me'murları tarafından nâkis ve belkide ibtidâî bir halde bile olmayarak tanzîm olunan keşf raporlarıyla muhâkeme tevdî' edilen zabt verakalarından ve bunlara ibtinâ etdirilen muhâkemededen bahs eyledikten sonra âsil orman fen me'murlarınca muktefinât-i fenniye dâiresinde olmak üzere ne sûretle harîk raporları tanzimi lâzım geleceğine dâir tafsilât i'tasında bulunmagî düşündüm.

Bir def'ada Sivas, Yozgât, Kayseri, Kudüs, Erzurum hâvalisi vaktiyle orman ile mestur olduğu âsâriyle mutebeyyin ve musbit iken gördüğü ve dúcâr olduğu tahribât yüzünden ehâlînin bugün mahrûkât yerine mevrû'âtları için tarlalarına âtacakları gübreleri ihrâk eylemege mecbur olduklarını ve bu yüzden çekdikleri mezâyika ve'l-ummî ta'rif ve tevsîf ederek ta'dâd etmek hususları hâtira geldi.

Bir zaman hasebu't-teşkilat eşcâr-i gayr-i ma'mûl olarak satıldığı halde her yerde muhtelif suretde yapılmakta olan nisbet-i zâyî'ât meselesi ile bunun hesâbâtını bahis eylemek cihetini düşündüm.

Bir vakitte Orman İdaresinin bidâyet-i teşkilinde tanzim olunan Orman Nizâmenâsin'deki nevâkkıs yüzünden büvâne kadar ormanlarda vukû'a gelen tahribatı ve bunun neticesi olarak husule gelen inkıraz ve tedennîyî derpîş edip bunun temâdîsine kâil ve râzî olmayan nezâret-i celîlenin âhıran ta'tilen tanzîm edip mevki-i mer'iyete vaz eylediği mevâd-i kânûniyenin fevâid ve muhsenâti hakkında izâhât vermek niyetinde bulundum.

Bir saniyede ormanların tahdidî ve usul-ü Idare-i Fenniyelerinin tanzimi hakkında orman müşavir-i âlisi Mösyö Fâyet cenâblarının riyâsetinde yerli ve ecnebi mütehasıslardan mürekkep olarak teşkil kılınan komisyonun maksad-i teşkilini 'arz ve beyan ederek hal-i hazırdaki ormancıların çoktan beri arzu ettikleri dekâik-i fenniyenin mevki-i tatbîka konulduğunu binaen 'aleyh her halde şâyân-i şûkrân

23

Mevâd-i muhimmeden birinin Memâlik-i 'Osmâniyeye girmiş demek olduğunu göstermek arzusunda bulundum.

Bir zamanda değil bir orman kıt'asından hatta bir ağaçtan bile hâsılat-ı muhtelif istihşâl olunabilir, binâen 'aley fen terbiye-i eşcâr erbâbî ile mustehlik arasında bir vasıta vardır ki o da i'malatçıdır. Fenn-i i'mâlât ile iştiğal eden bir ormancı vaz' eylediği sermayenin nemâsını ve sarf ettiği zahmetlerin mükâfatını istihşâlden sonra müşterilere hâzır bulundurmak için muhtelifu'l-cins mahsûlâtî cem' etmekle iktifa etmez. Şu hâlde i'malatçı aynı zamanda hem san'atkar hemde tâcirdir.

İmalatçı, sanatkâr olmak cihetinden oduncu, kömürcü, kabukçu, reçîneci, bıçakçı, yarıcı, ilah gibi mute'addid erbâb-i sanâyi'a âid ameleyi istihdam ederek mevki-'i a'mâle konulan maddenin en iyi kısmını istihşâl etmek maksadıyla ameliyâtî idâre eder. Bu sebeble i'malatçı nin ahşâbin evsâf ve mu'âyenesi ile onların isti'mal ve istihlâkine dâir ma'lûmât-i vâsi'aya malik olması lazım gelir.

Yoksa vukû'unun yalnız âlip satmak ve ma'mûlâtî ve mesnû'âtî mesâha ve keşfetmek gibi husûsâta inhisârî kâfi değildir.

İmalatçının ticarete ahz ve i'tayı ve muhârici etraflı bilmek ve piyasada en ziyade makbul ve merğub ve revaclî olan ma'mûlâtin ihzârini tercihan ihtiyar eylemek cihetlerine ve sanâyi-'i sâirede haşbe görülen ihtiyâcâta ve sanâyi'in terkiyât ve te'âlîsine matla ve âğâh olmak ve bu suretle lazım olan madde-i haşbiyeyi daima mevcut bulundurmak ve yeni yeni mehâric tedarik etmek iktidar ve ma'lumatini da hâiz olması muktezîdir.

Pazar ticarete madde-i haşbiyenin kıymeti masârif-i nakliyeye ve ormanın ârizali ve uzak mahal ve mevâki'da bulunmasına göre tehâlif edeceğinden i'malatçı vesâit-i nakliye ile meşğul olmak ve bu bâbda kendisine fâideli olacak husûsâtî

24

tanımak ve binaen 'aleyh her bir orman için mevâni' ve suhûleti bilip sûr mezkûrden hangisi ehven ise onu intihap ve ta'yin ederek madde-i haşbiyenin pazar ticaretteki kıymetini tevâzun ettirmek cihetlerini nazar-i dikkatden devr tutmak vezâifî ilede mukellefdir.

İmalatçının menfe'at-i zatiyesini takviye etmek üzere işini husn-u suretle tedvîr ve husûl-u muvaffakiyetini te'min için kerestecilige mute'allak ve haşeb ticaretini müş'ir-i âsârdan en güzelini nezdinde bulundurup daima onu nazar-i mutâle'âdan geçirmesi ve

bu sebeple yevmen fe yevmen terakki etmekte olan sanâyi-i haşbiyeye vukuf payda ederek ondan istifade ve tevsî' ma'lumat eylemesi lazımdır.

Husûsât-i ânifenin fenn-i terbiye-i eşcâr ile muteveğğil olan zevata dahi lüzum ve vucûbî mustagni-i beyandır, zira fenn-i terbiye-i eşcâr erbâbinin idaresi altında bulunan ormanları ona göre terbiye ve i'mar ederek yalnız tezyinatdan ibaret olmayan ormanlardan maksut olan hasılat-ı haşbiyenin ve benâberin irâd-i arzın tezyid ve terkisine hadim olması lazımdır.

Fenn-i terbiye-i eşcar erbâbi sûr muharrere dairesinde ormanları idare ve i'mar eyledikleri takdirde hem i'malatçı ile usul-ü idare memurlarının hem de kereste ticaretinde rağbet görecek mahsûlat-ı haşbiye yetiştirmek suretiyle kendi istifâdesini te'min etmiş olur tarzında beyân-i mutâle'a da bulunmak istedim .bir müddet de ustâd-i a'zam ve muhterememiz Hoca Ali Efendi Hazretlerinin çîre-i destlerinden olan ve olbâbda ki mesûdeleri yedimde mahfûz bulunan “ Ormancılık Orman Fenni vasıtası ile tahsil edilen ma'lumatın hey'et-i 'umumiyesini câmi'dir orman fennî nebâtât-i mutehaşbenin hey'et-i ictimâ'iyeye halinde terbiye ve teksirini te'min eylemek ve terbiye edilip yetiştirilen büyük ve küçük eşcârın müteşekkil orman ve kuruların ma'muriyet ve mevcudiyetlerini muhâfaza ederek istifâde etmek tarîkini ta'rif ve ta'lim eder.

25

“Orman fenni hatt-i zâtında târih-i tabî'inin mmebhas'l-eşcar kısmına âit ma'lumatdan ve eşcârın hayat-i ictimâ'iyesine dâir mesâilden ve orman halini iktisap edenlerin mevcudiyet ve ma'muriyetlerini muhafazadan ve ormanlardan kesilmesi iktizâ eden eşcardan istifâde edilmesini öğretmekten ibaret olmak üzere müteşekkil bir heyeti ilmidir. “Ormancılığın yahut Orman fennini teşkil eden heyet-i 'ilmiyenin gayesi terbiye edilip yetiştirilen orman ve korulardan her sene kesilecek ağaçların yerlerini haleflerinin yetişebilmelerini te'min ederek miktarını müsâvileştirmek ve ıslah-ı cinsine gayret eylemektir.”

“Bu gayeye tamamıyla vâsıl olabilmek için eşcârın ve teşekkül eden ormanlar ve koruların ahval-i ictima'iyeye ve husûsât-i muhâtiyelerini tatik eylemek lazımdır. Zîra ale'l-'umum nebâtât ve bi'l-hassa eşcâr toprak ve havada yaşar. Toprağın ehemmiyeti ihtiva ettiği mevâd-ı gıdâiyesi ve havanın kıymeti derece-i hararet ve rutubeti ve mertebe-i hareketi ile mütenâsip olduğundan terbiye-i eşcar nazarından bunların

layıkıyla bilinmesi ve ameliyatın ona göre tatbik edilmesi vacibdir. Orman fendinin bâlâda beyân edildiği üzere mevzu eşcarı heyet-i ictimâ'iyeden yetiştirmek ve gâesi neslini mahvetmemek gaziyeleri olduğu yolundaki mutâle'a-i vakıfâne ve âlimânelerini evlat tedrislerinin nazargâhına 'arz ve irâe ederek kendilerinden vuku' bulan istifazam dairesinde mutâle'at-ı ânifede minderîç husûsat ve mesâilik yegâh yegân makâlât tarzında şerh ve îzâhına yeltendim.

Nihayet (ormancılıkta şey) namı altında paralandığım şu satırlarda münderîç mevâdın 'İnayet-i hakla gelecek nüshadan 'itibaren Silsile-i makâlât tarzında beyân ve teşrîhine karar vererek sözüme nihayet verdim.

Orman Müfettişi

Süleyman

Ormancılarımızın Tarihçesi

Memâlik-i 'Osmâniye ormanlarının Orman Nizamnâmesinin târih-i neşrinden evvelki taksimât-i tasrifiyeleri ile sûr irtifâ'iyesidir.

Ezeliyet-i mâziden ebediyet-i âtiyeye doğru hendese-i irfanin tersîm ettiği harîta-i havâicden hutût-u asliyeyi teşkil eden ormanların derûnunda hâlet-i ibtidâiyede ikâmet eden akvâm ve haşye hayât-i râ'iyâne ve müehharanda hayat-i zirâ'iyeye terakkî ve intikal ettikleri zaman ziyâ-yi şems ve havâ-yi nesîmî gibi emval-i mubâhadan ad etmekte kendileri için bir mahzûr olmayan ormanları âteş vasıtasıyla açmaga başlamışlar ve sath-ı arâzî ihâta eden resim ormanlar o zamandan i'tibaren refte refte almaya yüz tutmuştur.

Arâziye temliğin bir şekl-i iptidâisi de budur.

Ormanlarda temliğin ise hükümdarların ve derebeylerin avlanmak üzere kendileri için bir kıt'a ormanı muhafaza etmelerinden başlar; velev pek geç olsun hükümetler ormanların memleket için lüzum ve ehemmiyetini bi't-takdir taht-i muhafaza ya alınmasına şitap etmese edenler memâlik-i mutemeddinedeki ormanlar mahvolmuş bulunacak idi.

Ormanların tahribine yalnız tarla açmak keyfiyeti bâdî olmayıp Bir taraftan da medeniyetin terakkisi ve nüfusun tezâyidi gibi esbâb dahî inzimâm eylemiştir.

Medeniyet zaten her türlü sarfiyât ve istihlâkâtı tezyîd etmek şânındandır; ormanlar ise medeniyetin ziynet ve ihtişâmı ve sefâhet ve ifâdât uğrunda en ziyade ihlâke ma'ruz kalmıştır denilebilir.

Bir de ormanlar dünyanın her tarafında ezmine-i kadimeden beri milel ve akvâmin mahall-i intikâfî olması mülâbesesi ile her cemâ'at mesâkinine yakın ormanları taht-i istilâsına âlmış olduğu halde bi'l-âhire teşekkül eden hükümetler insâât-i beriyye

27

ve bahriyelerine iktizâ eden keresteyi suhûletle tedârik eylemeleri için kısmen ehâlî yedinde bulunanlardan ve kısmen ehâliden hâli mahalllerdeki ormanlardan olmak üzere hükümet namına orman efrâz ve ihrâz eylemiş olduğu gibi Hükümet-i 'Osmaniye dahi Tophane ve Tersane Levazım-i ahşâbiyesinin tedariki için Karadeniz sevhilinde Bolu ve Sinop Sancakları ile Âhi Dağı ve Kaz Dağı ve emsali ormanlarını koru ağları vasıtasıyla muhafaza ettirmiştir.

Yukarıda hükümetler ormanların memleket için lüzumu ve ehemmiyetini bi't-takdir taht-u muhafazaya alınmasına şitâp etmiş olduklarını beyan eylemiş idik: Binâen 'aleyh ormanları munhasıran hükümet yedinde bulunması lüzumu ba'zı esbab-ı asliyeden neş'et eder.

Evvela, ormanlar sun-'u beşere te'alluk etmeksizin vücuda gelmiş ve fitratın 'umuma bahşettiği en'âm cümlesinden bulunmuş olduğundan bunun efrada hasr ve tahsîsi caiz olmayıp umumun vekil-i mutlak ve dâimisî olan ve hayât-ebediyyet-i hâiz fazr olunan devlet yedinde bulunması Iktizâ eder.

Sâniyen; hükümet memleketin menâf-'i umûmiye-i hâliye ve âtiyesi ile mukîd bulunduğundan ormanların muhafazası ve devâm-i insâlini te'min eden tedâbirî ittihazda ihtimam gösterdiği halde hayat-i mahdûde sahibi olan efradına tûl-u müddet sabr ve intizâra ne de kendi menfe'atini menâf-'i umûmiye ye fedaya mutesammil olmadığından yedindeki ormanı evvel emirde eşcârından sonra da gayet mahsuldâr olacak olan arazisinden istifade etmek üzere kat' ve tahribde ist'câl eder.

Sâlisen, ormanlar âhirin tecâvüzâtına ma'rûz ve muhâfazası muşekkil ve birçok takdîrât ve fedakârlık ihtiyârini dâ'î olup devlet bu bâbda efrâddan ziyade sâhib-i kudret

idugunden devlet yedinde bulunması emr-i muhafaza ve vikâyede muvaffakiyet bahş olur.

İşte hükümet ormanları iyâd-i tahribiye'den muhafaza etmek ve bunlardan

28

daha nâfi' bir surette te'min-i istifâde eğlenmek üzere ormanları evvelzamanki cihet-i tasrifiyelerine göre taksime karar vermiş ve bervech-i âtî beş kısma ayırmıştır:

1. Cibâl-i Mubâha; cibâl-i mubâha denilen ormanlar şimdi nizâmen devlet ormanı ta'bir olunan ve karye ve kasabâta uzak ve ekseriyâ cibâl-i muteselsile üzerinde ve karâ-yi mutecâvere ehâlisinin baltalık nâmiyla taksim eylemiş oldukları ormanların hâricinde bulunan ormanlardır.

Bu kabîl ormanlardan istifade ve intifâ' edilmesi hususi evvel vakitlerde su ve hava gibi umuma mübah idi. Binâen 'aleyh yakında ve uzakta bulunan ehali mezkûr ormanlardan kereste ve odun yapmak için meccanen ağaç keserler ve hayvanlarını ra'y ettirmekle biraz Zirâ'ât için bir kısım mahallini açıp tarla ve çiftlik haline getirirler idi.

Bâhusus arada sırada vukû'u eksik olmayan iğtişâsât-i dâhiliye dolayısıyla zuhur eden müteğallibe ve muteneffizân bu makule ormanların kâbil-i zirâ'at olan mahallerini hususi birer çiftlik ittihaz ederek mer'iyye ve korî nâmiyla cibâl-i mubâhâdan vâsı' bir mahal dahî efrâz ve tahdîd eylerler idi.

Tanzîmât-i hayriyenin neşriyle hitâm bulan ezmân-i sâlifeden sipâhî, ze'îm, mutesellim, mültezim gibi sahibi olan asker ve idare âdamları ile muteneffizân ve köy ağalari ve kâdî ve müftüler cibâl-i mubâhâyi kısım kısım mer'iyye ve korî namlarıyla ba'zi ashâb-i yessâra bey' edip temessuk ve huccet verirler idi.

İşte Devlet-i Ebed-i Müddet-i 'Osmaniye'nin bidayet teşekkülünde şimdiki vus'atinin 2 misli ziyade oldu harap olmuş olan âsârıyla musebbit bulunan cibâl-i mubâhânin hudûdu kadîmesi ve sâil-i mebsûta ile ziyade darlaşmıştır.

Tanzîmât-i hayriye târihinden Orman Nizâm-nâmesinin neşrine kadar kevrân eden vakitlerde mazhar oldukları musâ'adât dolayısıyla 'umûm teb'a-i 'osmaniye beyninde temlik sevdasi ve ticaret hevesi ârtmiş ve bu munasebetle cibâl-i mubâhâda hicâzlar te'sis edilerek kulliyetli kereste i'maline mubâşeret olunmuş ve keresteler dâhilde sarf

29

olunduğu gibi hârice dahî nakledilmeye başlanmış ve bu suretle kereste ticaretinde görülen revaç cibâl-i mübahayı birer vesile ile taht-ı tasarruf ve hususiyete geçirmeye alışık olan müteneffizânî yeniden cesarete getirerek bu yüzden dahî Cibâl-i mubâhâ hududu epeyce darlaştırdıktan mâ'adâ kat'iyâtda ormanların tahammülü ve fenninin muktezası nispetinde olmadığından ekser mahallerinin 'imrâniyetî mübeddel harâb olmuştur. Bu harâbiyet ve zâyî'âta bedel-i hazîne-i devletin eylediği istifâde kerestelerin kıymetinden 'öşr almak suretiyle senevî yigirmi bin liradan ibaret idi.

2.- Karye Baltalıkları; cibâl-i mubâhâ dâhilinde veya kurb ve civarında bulunan karye ehâlisinin kereste ve odun yapmak ve mer'iyye ittihâz etmek için cibâl-i mezkûr'dan birer hudut ile tefrik ve tehdit eyledikleri ormanlar idi. Bu kâbil baltalıkların ekserisi yekdiğerine mücâvir buldukları cihetle ehali beyinde ara sıra hudut ve tecavüz nezâ'ları eksik olmazdı. Bu fenalıkların önü alınmak ve her Bir karye halkı kendi baltalıkları dâhilinde intifâ' eylemek esâsâtına mebnî ehalinin vukû' bulan mürâce'atları üzerine kendilerine taraf-ı saltaniden birer kit'a fermân-i 'âlîşân ihsan buyurulmuş ve ol'vecihle karye baltalıkları hudûd-u tescil edilmiştir. Fakat bu suretle tescil olunan baltalıkların ba'zıları ehâlinin ihtiyacından fazla ve bazıları ihtiyâcata kâfi olmayacak derecede tahdîd edilmiş olmasından ve köylülere baltalık vermekten maksat ve me'kulâtını pişirmek, kirlerini yıkamak ve soğuktan barınmak gibi ihtiyâcât-i beşeriyyeyi te'min ve tehvîn etmekden 'ibâret bulunmasından nâşî ihtiyâcât nisbetinde her bir karyeye baltalık tefrîk edilmesi husûsî bi'âhire orman idâresine havâle edilmistirki bu cihet-i mubhas-i mahsûsunda başkaca îzâh edilecektir.

3. Evkâf ormanları; evkaf ormanları esasen cebel-i mübâhadan iken temlik veya izn-i sultânî ile vakfe tahsîs edinen ormanlardır

4. Husûsî Ormanlar; hususi ormanlar dahi cebel-i mübâhadan birer suretle tefrîk ve tasarruf edilen ormanlardır.

30

5. Tersane ve Tophane Ormanları; hâl-i hâzırda Bahriye Nezareti, İmâlât-i harbiye Müdüriyeti ünvanlarını alan Tersane ve Tophâne İdareleri kendilerine iktizâ eden kerestelerin tedârîki için sevâhile karîb ormanlardan ba'zılarını muhâfaza edip ehâlinin ormanlardan ağaç kesmelerini men ve lüzumu olan keresteleri buralardan tedârik ederek

ehâliye angariyya suretiyle naklettirirlerdi. Orman Nizamnâmesi Tersane ve Tophâneye muktezâ kerestelerin tedârikini Orman İdaresine havâle eylediği gibi ehâlidenden angariyya'yı dahî raf' etmiştir.

Orman Nizamnâmesinin neşrinden evvel ormanlarda tatbîk edilen usul-u idare dahî bervech-i âtî idi:

Herhangi bir köylü veya kasabalı hanesini ta'mir eylemek lazım geldiği halde ormana giderek nakliyatça suhûleti ve ağaçlarınca değeri olan bir mevki intihâb edip buradaki ağaçları kesmeye başlar ve ekseri ya o mevki-'i müntehibde tek ağaç kalmayınca kadar kırar ve keser ve bu mahalle kendi aralarında (kırıntılık) nâmı verirler idi.

Kereste tedâriki husûsunda ehâlinin ormanlarda icra eyledikleri kat'iyât bu tarzda olduğu gibi her hâne için lazım olan ve pazar yerlerinde satmaya iktizâ eden odunlar dahî böyle kırıntılık usulü ile tedârik olunur idi. Şu tarz-i kat'iyâtın ormanları taidîb eylediğini hisseden ehâli buna karşı bir tedbîr olmak üzere her karye halkı kendilerine mahsûs olmak ve diğer karye halkı oradan bir ağaç bile kesmemek maksadına mebnî Tefrîk ve tahdîd eyledikleri baltalıklardan mümkün mertebe tedbirli bir surette ağaç kesmek yolunu düşünmüşler idi ki tedbirleri açma usulünü kâmilen lağv ve seçme usulünü ale'l-ekser yaşlı ve sık ağaçlara ve odun için dal ve budaklara hasırdan ibaret idi. Ve bu usulü muhafaza yolundaki vasıtalar ise ekseriyet üzere (yaş kesen baş kesen gibidir; buradan ağaç kesenler çarpılırlar, burası boş değildir) gibi ihâfe ve inşâ'a idi.

31

Tedâbir-i memnû'a-i ânifenin te'sîri görülmeyen mahallelerde a'yan-ı belde dahi işte müdâhale eder ve kesilmesi Men' edilmiş mahallelerden ağaç kesenlerden cerîme alırlar idi. Hele bir köylü diğer köylünün baltalığından bir dal bile kesmek kati'yyen câiz değil idi. Fakat tedâbir ve 'âdât-i mebsûta bir vakte kadar devam edebildiyse de ormanlarca ara sıra zuhuru nâdir olmayan müteneffizân ve müteğallibânın müdâhaleleriyle âdât'i mezkûre eski hüküm ve kuvvetini ğâib etmeğe başladı.

Ehâli-i karye birbirlerinin baltalıklarını tahribe giriştikleri gibi vakif ve husûsi ormanları ile tersane ve tophâne nâmına muhafaza edilen ormanlara kadar dest-i tecâvüzlerini uzatmışlar idi. Hususi ile cibâl-i mubâhânin mer'iyi için müteneffizan taraflarından ihrâk olunması eksik değil idi.

Bu ihrâk mes'elesinin önü alınmak için tanzimatı hayriye'den sonra bir madde-i cezâyei vaz' ve tatbîk edilmiş ve fâidesi de görülmeye başlamış ise de karîm muhârabesini mute'âkib muhâcirîn çurekse vesâirenin iskân ve tevettun eyledikleri mahallelerde tarla açmak maksadıyla haylî orman tahrîb kılınmıştır.

Memâlik-i 'Osmâniye ormanlarının Orman Nizamnâmesinin târih-i neşrinden teşkât-ı hâzırânın icrâsı tarihine kadar geçirdiği safahât

sıhhat ve se'âdet memlekete sûr guna gün ile icrâ ettikleri tesirat-ı haseneden başka her biri birer sütun Servet itlâkına sezâ olan eşcâriyla bir haylî vâridât ce menâfi-i maddeyede ihzâr ve te'min eylediği gergî gibi tezâhur eyleyen ormanların

32

usul idare-i sâbikalarını bunlardan daha ziyâde ve daha nâfi' istifade olunabilecek bi hâle kalb ifrâğ etmek hissi uyanmış ve bu da kâffe-i memâlk-i mutemeddede olduğu gibi bir takım usul ve kavâid-i fenniye'nin istikrarıyla husûlpezîr olacağı nazar-i dikkate alınarak vakti ile yani takrîben 50 sene mukaddem Fransa'dan orman fennine âşına me'murlar celbî ile âfide beyan ve izah olunacağı vecih ile bir Orman Mektebi ve bir de Orman Meclisi te'sis ve teşkil edilmiş ve mekteb-i mezburda orman fennî tadrîsâtına ibtidâr olunmakla beraber umûr-u icrâiyede husûl-u selâmetin muhtaç ve mevkuf bulunduğu vaz-'ı kanun ve nizâm cihetide düşünülerek bir nizâmname lâyihası tanzîm kılınmıştır. Nizâmname-i mezkûrun sûret-i tertîbinden bi'l-âhire bahsedilmek üzere evvel emir de Orman Mektebinin suret ve tarih-i te'sisini zikr ve beyan edelim:

Orman mektebi

Orman Nizamnâmesinin tertîb ve tanzîmine mübâşeretten mukaddem sıhhat ve servet-i memlekete te'sir-i 'azîmî derkâr olan ormanların memâlik-i muterakkiyede idâme-i mevcûdiyetleri için bir takım kavâid ve usul-ü fenniye tâbi' tutunmakta oldukları nazar-ı dikkate alınarak usul ve kavaid-i mezkûrenin Memâlik-i 'Osmaniye ormanlarında tatbîk ve teşmîlî arzusu hasıl olmuş ve binâen'aleyh şu maksadın hayz-i ârâ-yi husûl olması için Fransa orman müfettiş-i müfettiş-i 'umûmisi ve zirâ'at-i dârul-funûn mu'allimi ve zirâ'at cem'iyeti a'zâsi olan Mösyö (Tâsi) isminde bir orman mutahassisi celb edilmiştir.

Mûmî ileyhî târih-i celbî ile mektebin te'sisi târihi hakkında sahîh bir ma'lûmâta desteres olunamamış ise de bu bâbda icrâ olunan tatkîkât sırasında mekteb-i mezbûrdan neş'et edenlerin esâmîsini hâvî bir defter elde edilmiş ve işbu

Mâ ba'di var

Kanâ'at Matbû'asi

Müdür-i Mes'ûl

Muhammed Muhfi

Numara - 2

Eylül Sene 333

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Ormanlarımızın tezyid varidatı nasıl mümkündür..... Tevfik

Ormanlarımızın ihya ve muhafaza-i ümeranları M.M- H. D

Ağaç dikmek ve orman yetiştirmekte ki faziliyet Mehmed Nuri

Ormanlarımızın Tarihçesi..... S. İhsan

Tebriatta bulunan zevâtın listesi

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Ormanlarımızın Tezyid Varidatı Nasıl Mümkündür

Birinci nüshadan mabad

Bir de Kastamonu ve Bolu ormanları ile Fransa Hükümetine ait ormanların arasındaki nisbet veridatı tetkik edelim:

Fransanın hükümete ait ormanlarından (253.265) tekrar noksanla (835.735) tekrar vesatında bölünen Kastamonu ve Bolu ormanları için 327 senesi istatistiğine nazaran (2.903.572) kuruş sarf olunarak (8.777.211) kuruş yani beher tekrar ormandan 3 kuruş masrafa mükabil (570) kuruş veridat elde edilmekte olmasına ve Fransanın hükümete ait ormanlarının beher hektar masarifi evvelki makalede zikr edildiği vecih ile (5.357) kuruş veridatı da (10.570) kuruştan ibaret bulunmasına nazaran beher tekrar ormanın veridat sayıfesi (52.013) kuruş olduğu haldâ Kastamonu ve Bolu ormanlarından veridat kâyifesi (2.023) kuruştan ibaret bulunmaktadır.

Avusturya ve Macaristan hükümetinin ormanlarından aldığı istifadenin derecesi tetkik olduğu esnada ormanlarında vüsatı Adapazarı Kazası Ormanları derecesinde olan bi Macar Kraliyetinin deparmanı setrci saniyen hatmani dahilindeki ormanlara ihale nazar olunarak bu departmanı dahilinde (92.466) hektar orman mevcut olub mesarifet umumiyesinin (8.311.116) kuruş olduğu umumiyesinde (14.647.437) kuruş olduğu ve binaen bir hektar ormandan (85.40) kuruş masraf ihtiyariyle (147.022) kuruş veridat isthasal olduğu görülmüş ve şu halda beher hektar ormandan (61.082) kuruş veridat safiye iktaf eylediği anlaşalmıştır.

1

35

İzmit Sancağının Adapazarı Kazası dahilindeki ormanlara gelince:

Gelinceminterinden ibaret bulunan işbu kaza ormanlarının veridat umumiyesi (1.078.913) kuruş ve mesarifet umumiyesinde (341.474) kuruş olub bu hesab ile beher hektar ormandan 3.42 kuruş veridat safiye elde edilmekte derki veridat mezkûra Adapazarı ormanlarından pek az derecede fazla bir ormana malik bulunan besetrci

banya departmanı ormanlarının veridat safiyesinden dokuz misli raddesinde devn bulunmaktadır.

Memalik-i ‘Osmaniyye ormanlarından şervet maddiye heşbiyelerinde nakil kelam edilince:

Cümlenin malumu olduğu üzere eşcar biri tulanı ve diğeri arzenini olmak üzere iki türlü tecessüm etmektedir. Usul-ü idare fenniyyesi tanzim kılınmış olan ormanlarda iş bu tecessümet beher orman içi ayrı ayrı tanzim edilerek veyahut hem hal bulunan ormanlar hakkında bil cümleye yapılmış olan tecessümet ve hasılat haşbiye cedveli kabul olunarak ona göre senelik haşbiye olunarak ona göre takvir ve takdir eylediler.

Memalik-i ‘Osmaniyye ormanlarından şimdiye kadar hiç olmazsa bir vilayetin olsun ormanları hakkında tanzim edilmiş bir tecessümet cedveli bulunmuş olsa idi ikilm ve arasizi malum olan Memalik-i ‘Osmaniyye’nin vilayet sairesi ona kıyasen mütala olunarak suret kadyada hasılat haşebbiyesi tayin ve takdir olunabilir idi. Maalesef bu ana kadar böyle bir teşebüste bu bulunulmamış ve halbuki ormanlarımızın hasılat haşebbiyesinin tahmin ve takdirinde makalemiz icabatından olarak zaruri görülmüş olduğundan bu bapta muktezat feniyyeye müracat mecburiyeti hasıl olmuştur.

Erbabın malumu olduğu üzere aklım ve arazinin mizac ve tabiyatına göre muntazam ormanlar beher hektarda asgari üç ve azami sekiz muşar ve mek’ab kacsalat seniye ye maliktir. Bu kaide feniyyesi meselesi ‘Osmaniyye ormanlarına doğrudan doğruya tadbiki çihetine gitmekten ise hesabı daha sahîh bir hala îysal

2.

36

için tecessümet mezkûreyi iki metre mek’ab üzerinden yürüttüğümüz takdirde Memalik-i ‘Osmaniyye’de bulunan (5.477.356) hektar kuru ormandan senevi (10.954.712) metre ve mek’ab kereste ve (2.167.813) hektar baltalık ormandan senevi (4.235.626) metre ve mek’ab olunuk ceman ali alınamayan (6.403.439) metre ve mükib hasılat haşbiya alınabileceği tezahür eder. Memalik-i ‘Osmaniyyede kerestelik eşcarın beher metre ve mekhabının bedel ihalesi vasati olarak otuz kuruş ve odunun bedel ihalesi de kezalik vasati olarak on beş kuruş farz edildiği takdirde her sene ormanlarımızın kerestelik

aksamından (328.641.360) kuruş ve odunluk aksamından (63.534.390) kuruş ki min-his'ül mecmu (392.175.750) kuruş varidat hususi tahmin edilmekte bulunulmuştur.

Veridat halen ikatdaf olunamaması asbayana kalınca: mabhadi var

Orman Müdür Umumisi

Mehmed Tefik

Ormanlarımızın İhya ve Muhafaza-i Ümranları

Ormancılık, baytar ve ziraatın münasebai mütekabileleri

Ağaç suyu;

Su merayı;

Mera hayvanatı;

Hayvanat gübreyi;

Gübre ise buğdayı hasıl eder.

Fransız darb meşelerinden bil'ik-ikabas ser'levha-i makal ithaz ettiğimiz kıta-i müntehabe fenn-i baytar-i ve ziraatın ormanlara olan alakasını ve ormancılığa olan münasebet ve merbutiyetini ve hile-i evvelide sade ve fakat pek bal-i bir surette ira'e ve tasfir edilmektedir.

Terakkiyatın son derecesine vusul ile milletlerinin müreffeh ve mesudiyetini es'el – gaye ad eylemiş olan mütemeddin mükümetler ber'vech-i muharer hakikati takdire cedir görerek Orman, Baytar ve Ziraat Umumunu bit'tevhit bir nezarete, mesul biri de tevdi ayrılmışlardır, memleketimizde bu üç emir mühim ile iştilal eden idare malum olduğu üzere hal-i hazırda diğer bazı müdüriyet umumileri de şamil olmak üzere Ticaret ve Ziraat Nezaretidir.

Bizden daha evvel hutuvat tekamülü takib ve kat eylemiş olan memleketler mesela Almanya, Fransa, Avursturya- Macaristan, İngiltere ziraat ve baytar matlub vecihle terakki edebilmesi ancak ormancuların terakkisine tecrübe ve takdir eylemiş olduklarından ormanların

3.

38

muhafazalarını taht-i temiatına almışlar ve icabat fennye dairesinde idare ve işletilmeleri hususu muhtedir ellere teslim etmişlerdir. Bu vazife ile mükellef kıldıkları zevata hürmet ibrazını levazım kader şinasiden ad admışlardır bir taraftan da hariçe arz iftikar etmeye çok soranda maişetlerini tanzim eylemekle beraber istikballarını teminde de ihmal etmemişlerdir. Bizde ise son zamanlarda ormancuların bir dereceye kadar terfihleri cihetine gidilmiş ise de ormanların fevayidi, muhafaza ve bekalarındaki lüzuma ma'el- teessüf ne halk ne havass ve hatta alakadarınca layık olduğu mertebede takdir edilmemekte ve bu münasebetle ormanlara ve anın mukaderiyatla iştigal eden ormancılara müstehak oldukları derecede ehemmiyet oldunmamaktadır. Emsal aidesini gördüğümüz gibi birçok ormancularında şahidi olduğu vecihle ya kasten veya dikkatsizlik saikasıyla saray binlerce hektar ormanı ihrak ile keyfine kurban eden pek çok manzunların itiraf cürüm ettikleri halde bile mesela bal alırken verdiği tütsü ateşinin sirayetiyle harik zuhura gelip kask olmadığını bir beratine karar verilmektedir. Haydi nizam ve vicdan-ı merkumun hepsine müsaade etmiyor. Hasar-ı vakın tanzimine için hükmedilememeli? İşte şu hal diğer cahil halkın ceratlarını tezyid ederek onları zevk için orman yakma sevk ediyor, şu misalden ormanların ifa edegelmekte olduğu tevayidi takdiren lüzum idamesindeki vücuttan köylüler ne derece gafil iseler münevver sınıfın de aynı telefeye ye zahib oldukları neticesini istihraç edebiliriz.

Hakikati söylemek lazım gelirse Orman Nezareti bile ilan meşrutiyete değin ormanları tahrib etmek için sarfı mesaide diğer sınıftan aşağı kalmıyor idi bir düstür takib ediyordu: fazla gelir temini için fazla ihalat ve katit icrası! ormanların tahammülünü nazar dikkate almak

39

hatırdan bile geçemiyor idi. Her memur vasi katat tah'did etmekte, çokça keşfiyat yapmakta; senilerine kabiliyet imaliyelerine bakmaksızın rast geldiği eşcarı

damgalmakta emsaline rakabet edercesine faaliyet ibrazından hali kalmamakta idi. Neticede varidat çoğalıyor takdirler, taltifler yağıyor fakat asırların yetiştirmiş olduğu ormanlar mah ve harabeye doğru seri adımlarla yürüyor idi. Nezaret makamını ihraz eden zat programına ithal etmiş idi: fazla veridat perdesi altında temin-i istifade-i gayr-meşru, memleketi tabrib, ahir ömrünü müreffehen cennet asa diğer bir memlekette imrar. Bu ve emsali için memleketin istikbali, imarı ve irtikası mevzu bahis olamazdı. Meşrutiyetin ilanını müteakib ticaret ve ziraat nezaretine gelen nazırlardan Hariciye Nazırı Hakkı Ahmet Nesimi Beyefendi Hazretleri servet tabiyye-yi mülkiyeden madud olan ormanların lüzum ve fevadini bil'takdir idama ve ihyaları emrindeki tedabir ve vesailin ittihaz ve tatbikinde ilk hatveyi atmak şerefini ihraza muvaffak olmuş; halefi Mustafa Şeref Beyefendi Hazretleri de aynı eseri talib ve bu sayede Orman Müdür Umumisi Tevfik Beyefendi de ötedilberi refaka mesaisi ile tehiye ve ihzar eylediği nizamata talimat ve mukarrieti mevki-i fiile vazedebilmekte hakikaten ormancılıkta bir devre teceddüt küşatına dest'res olunmuştur. Ormancılık tarihi yazılır iken namları hürmet ve takdislerle yad edileceği derkardır. Vatanla alakadar diğer zevat aliye gibi müşarünileyhimin de gayeleri nesil atıye terakki ve mamur bir memleket; mütekamil ve mesud bir millet bırakmaktadır.

Şimdi sadede: gelelim ser'levha ittihaz ettiğimiz cümle de görüldüğü vecihle ziraat, ormancılık ve umur-u baytarı ile iştilal eyden şubelerin mütevaziyen terakki ve mevcudiyet gösterebilmeleri müttehiden yürümelerine ve yekdiğerlerinin

40

icraat ve muamelatına nakisa ve mani'a teşkil etmeyecek surette çalışmalarına vabeste şübhe edilmiştir:

Üç yüz otuzda neşredilip ticaret ve ziraat nezareti kütüphanesinin üç numaralısını teşkil ve umur bir müdür tence tertib edilen "Keçi

(Resim)

Kereste Fabrika Sahib ve Müdürü Muhammed Hoca Zade Mehmed Efendi

Yetiştirmek ve Bakmak Usulu" nam risalinin yirmi beşinci sahifesinde (keçinin kıraç meralara ve ağaçların ince dallara olan arzusu o kadar çoktur ki bir fidanlıkta serbest

birakıldıkda tarumar eder) ve hakeza aynı sahifede (orman civarında bulunan köylerde muhtelif ağaç yapraklarından istifade edebilir) yine

Ormanlarımızın İhya ve Muhafaza-i Ümeranları 41

aynı müdüriyet tarafından üç yüz otuz bir senesinde neşredildiden (Sığır Yetiştirmek ve Bakmak Asıl) nam risalde sığırların beslenmesi kısmında ve otuz dördüncü sahifede (ağaç yaprakları: muhtelif ağaç yaprakları en iyi kuru ot kadar kuvvetli bir gıdadır. Son baharda ağaçtan kendi kendilerine düşmelerini beklemeden bu yapraklar toplandırılıp çukurlar içinde muhafaza edilmeli ve kışın hayvanlara yedirilmelidir) ve kezalik “Koyun Yetiştirmek ve Bakmak Usulu” namındaki risalenin otuz birinci sahifesinde (kış sürekli olur ve meralar uzun muddet araya örtülü bulunursa koyunlarda telafatın miktarı fazla olur ve hayvanlar yaza gayet zayıf olarak çıkıp yünlerinden düşer ve layıkıyla büyümez buna karşı yapılacak tedbir son baharda fazla miktarda saman iddihar etmek ve hiç olmazsa ormanlardan kuru yaprakları toplayıp muhafaza etmektir samanı az ormanları olmayan yerlerde koyunlar hakkında kış için hususi surette ot ya saman yetiştirmesi, kuru yaprakların gıdaca olan kuvveti ziyadedir bilhassa gürgen, akasya, söğüt, kayın, fındık, ıhlamur, meşe yaprakları velhasıl çam ve ceviz yaprakları hariç tutulduğu halde her nevi yapraklar işe yarayabilir. Anadoluda bu cihetlere ehemmiyet verilmediğinden bazı senelerde koyunlara ince dal veya ağaç kabuğu vermek mecburiyeti his olurki bu mevadın hem gıdaca olan kuvveti azdır ve hemde mahzurdan salim değildir) ibareleri müsadif nazarmız olmuş ve ormanlara şiddet taalluku hasebiyle son derecede efkarımızı işgal edilmiştir. Münerdicatları itibariyle pek çok faydası olan işbu risalelerin tertib ve neşrinden evvel bil’ittibas aynen balada irae eddiğimiz fikarat hakkında Orman Müdüriyet Umumiyesinin mütalaasına müracaat edebilmek icab ederidi zannerderiz. Zannında ziraatide şerh ve tafsil ile hayvanatın tegaddisi için faydalı olan yaprakların ormanlardan dech ile hayvanata ekletirilmesi memleket için kaş yapayım darken göz çıkarmak kabilinden muzır bir tavsiye olur ve şu tavsiyesi Ziraat

42

Baytar ve Orman Müdüriyet Umumiyelerinin zir-i idaresinde cem ve tasviye edilen Ticaret ve Ziraat nezareti tarafından neşr ve işaa edilmiş olması vakanın iştidına sebeb müstakil teşkil edeceğinde tereddüd edilemez. Biz evvel emirde orman işçarı

yapraklarının muhtelif otlara nazaran olan nisbet gıdaiyelerini tetkik ve bade mezkûr yaprakların ormanlara terkedenmi yoksa hayvanata ettirilmesinden mi hızına milletin müstefid olacağı mesailinden bahsedeceğiz. Azmine kadimden biri orman eşçarından kısım küllüyesinin evrak ve gusainatı (bastırma) namıyla hayvanat ehliye için ot makamında istimal edilmekte olduğu malumdur esasen vahşi olarak ormanlarda serbest suretinde yaşamakta olan yabani öküz, geyik, alageyik, karaca, ceylan, dağ keçisi aakil'ün nebahat av hayvanatla ziraatın henüz hal ibtidaide bulunduğu hengamede ormanlarda rayi edilmiş olan hayvanat ehliyenin ormanlarda mevcut ve miktarları milyarlara baliğ bulunan fidanları evrak ve genç gusainatı başlıca gıdalarını teşkil edmekte idi.

Meşhur kimyagerlerden Grando Z. Jabi, Şarl Jirar ve Alman Profesör Doktor Raman Peresler marifetleriyle icra edilen tahlilat adide fenniye neticesinde evrak ve gusaynatın kıymet gıdaiyeri suret katiyede tayin edilmiştir.

Zenb varak gıdaca kurs varaktan az zengin olduğu gibi aynı ağacın yüksek ve alcağ dalları evrakı beyninde fark olup yüksektekiler köşe daha ziyade maruz oldukları cihetle selüloz maddesinden daha zengindirler. Yeşil evrak ile bir sebab-i arzından dolayı sararmış olan evrak arasında da fark olup sararmış evrak her ne kadar selülozca zengin ise de bu kabil evrakta mevad azotya miktarı gayet devdir.

Muhtelif mevasimde toplanıp tahlil kimyeviye tabi tutulan evrakın verdiği muhtelif mevsimlerdeki evrak kıymet-i gıdaiyelerinin mütehalif olduğunu

43

göstermiştir. Şöyle ki tezehür derununda ol evrakta su miktarı fazla bulunmakla beraber mevad azotya da zengin bulunmaktadır. Mamafih bu esnada evrakın derch-i ile hayvanata itası tavsiye edilemez zira eşçarın tezemmür edebilmesi için evrakın vücudu elzem olmakla beraber o esnada toplanılan evrak ile tegaddiye edilen hayvanatta bilhassa namı verilen malum sancılar husula gelir ve tebevül dem ile süt çekilmesine inkıbaz, izdiyar hararet, iştihanın kapanmasına ve şaire sebep verilmiş olur.

Atide derec edilen cetvelde kurulacağı vecihle ağustos ayından başlayarak teşrin evvele kadar evrakı terkibi hemen gayr mütehavvel gibidir.

Selüloz	Mevad Gayriastiye	Mevad Azotiye	Mevad Şahmiye	Mevad Medinye	Su	Nev Aşcar
3,69	21,65	6,82	1,12	3,82	62	Kevz
3,52	22,5	6,62	1,22	4,42	62,96	Ağustos
4,05	24,71	7,52	1,81	5,55	56,26	Eylül
3,99	22,23	6,41	1,69	6,18	59,50	Teşrin Evvel
3,54	22,80	6,10	1,66	6,85	59	Teşrin Tanı
4,37	15,17	6,50	1,78	4,11	68,06	Kevz
4,76	16,81	5,54	1,76	2,64	67,47	Ağustos
4,46	16,73	6,40	2,41	4,30	65,65	Eylül
7,23	17,85	7,42	4,28	6,95	56,26	Teşrin Evvel

Mösyö Gerard tarafından ihzar edilip atide derç eylediğimiz cetvel Eylül'ün birinde tahlil edildiği muhtelif işcar yapraklarının terkibi ile kabayutca, evliya otu ve mera otlarının terkibler ve diğerleriyle olan münasebeti araya eyler.

44

Selüloz	Mevad Giraziye	Mevad Azotya	Mevad Şehmiye	Mevad Medinye	Su	Nev Aşcar Evrakı

3,67	21,18	6,75	1,22	4,57	62,61	Karaağaç
5,18	23,18	6,15	1,87	4,07	59,54	Kavak
4,83	15,38	5,48	2,00	4,15	68,16	Akçaağaç
2,82	19,63	8,05	1,57	3,42	64,51	Söğüt
3,48	16,99	6,56	0,55	1,85	74,57	Akasya
2,91	20,87	6,86	1,73	4,61	63,02	Dut
6,34	20,85	5,61	1,20	2,00	64	Meşe
4,10	22,22	5,64	1,29	2,75	64	Fındık
4,76	20,34	5,60	2,18	7,12	60	Çitlembik
4,57	31,61	5,18	1,19	3,92	55	Dişbudak
7,18	29,87	3,25	2,56	4,15	51,25	Huş
8,32	21	4,64	1,56	2,71	53,00	Gürgen
4,45	16,65	8,53	2,14	1,88	62	Kızılağaç
4,90	21,46	6,05	1,09	4,26	67	Ihlamur
12,29	18,91	2,96	2,94	1,25	59	Çam Ağaçları
2,57	9,2	4,21	1,96	3,54	68,81	Asma Yaprığı
9,50	8,2	4,50	0,80	2	74	Kaba Yonca
6,50	9,2	3,20	0,80	1,5	80	Evliya Otu
4,50		2,50	0,80	2	80	Mera Çayı

Baladaki cetvelde ara edilen on altı ağacın evrakındaki mevad-ı azotiye miktar vasatı olarak 5.72 olduğu halde cetvelin nihayetinde gösterilen otlardaki mevad azotiye miktar vasatası ancak 373 dür, Mösyö Wolff tarafından on üç muhtelif çayır otları üzerinde icra edilen tahlil kimyevi neticesinde mezkûr otlardaki mevad azotiye miktar vustası 2.92yi tecavüz etmediği görülmüştür.

Diğer taraftan evrakın kabiliyet hazmiyesi kaba yoncanınkinden daha fazla olduğu zirdeki cetvel mündericatından müsteban olur.

45

Hazmya Emsali			Hayvanata Yem Makamında Verilen Mevad
Sölüsloz	Mevad Halasuye	Mevad Azotiye	
81,5	91,4	91,8	Beyaz Salkım veya Kazıp Evrakı
49,9	18,8	77,2	At Kestanesi Evrakı
57,3	71,6	73	Karaağaç Evrakı
59,6	72,3	86,2	Yeşil Kaba Yonca

Fransa'da 1893 senesinde hüküm ferman olan fevkalade kuraklık esnasında ziraat nezareti tarafından ziraat müdüriyetlerine gönderilen tamimde kuru ot makamında hayvanata eyil ettirilen üzere icap eden eşcar muhtelif evrak miktarını bir vecih münasip gördük.

Yüz iki kuru ot yerine kaşım olmak üzere

akasya, dış budak, meşe, kayın,
gürgen, kara ağaç, kavak, söğüt } kilo 150
ihlamur vesair işcarın kuru ot

aynı işcarın kuru evrakı 80

sarıçam yeşil ibreleri 275

Mesela sağmal inek için yevmiye verilmesi icab eden on altı kilo kuru ot yerine atideki mevad ikame edilebilir:

Kilo

doğanmış kuru evrak 4,5

yulaf samanı 5

kepek 2,5

keten posası 1,5

İşcarın genç gusyanatı evrak ile birlikte ancak yüzde on dört nisbetinde su terk etmek üzere kurutulan gusyanatın mevad azotya miktarını

46

kuru ormanların aynı mevad ile mukayese edebilmek için Mösyö Gerard tarafından tertib edilen cetveli bir vecih derecelendirdik.

Selüloz	Mevad- şahmiye verancıye	Mevad-1 hilasuviye	Mevad-1 azutiye	Enva-1 eşcar ile numune ittihaz edilen çayır otları ve saman
15,97	3,01	44,64	19,69	Meşe (mayısta)
37,49	3,92	24,91	13,06	Alp Otları
19,57	2,5	47,23	12,93	Meşe (eylülde)
36	1,9	46,71	11,25	Akasya
27,6	2,3	40,3	9,50	Çayır Otları
29,71	1,43	41,84	8,10	Oran Otları
39,6	3,76	44,15	2,81	Kavak
36,61	2,73	44,63	6,85	Ladin
35,2	1,46	53,73	6,14	Kayın (kış esnasında)
36,41	4,75	50,75	6,11	Hoş (" ")
35,87	9,12	48,71	4,22	Sarıçam
39,21	2,83	53,06	4,06	Hoş (ilk baharda)
39,5	2	36,02	4,00	Yulaf Samanı
42,84	1,2	50,9	3,37	Kayın (ilk baharda)
4000	1,2	36,09	3	Buğday Samanı

Baladaki cetvelde gösterilen meşe, kabuğunun ihracı esnasında kat edilmiştir. Meşe ve akasya otlarına daha ziyade muğdi ve diğer eşcarın evrak ve gusaynatı ise muhtelif samanlara nazaran daha muğdi bulunmaktadır. Vakı-a mezkûr cetvelin tetkikiyle kış esnasında icra edilen katitten mütehassıl evrak ve hayatın kıymet gıdayesi aylık bahar katiden husula gelen evrak ve gusaynatın kıymet gıdayesinden daha fazla ise de aylık baharda gusaynat ve evrakın katı eşcarı bitab bırakmakta ve kışın ise evrak tabiatla sükût etmekte bulunduğundan evrak ve gusaynatın hasadı için en münasip mevsim Ağustos

47

ve Eylül aylarıdır. Hayvanata yem tarzında dercedilecek olan gusaynatın katarları 6-5 meylakı tecavüz etmemelidir.

Şimdiye kadar yapılan tecarib ve tahlilet ile elde edilen netice nazaran hayvanat yemi olarak evrakın muvafık olanlarını sırasıyla zikredelim:

Zembeli, Zembesiz, Tüylü ve Tüzeden Meşeleri, kayın, gürgen, karaağaçları, kazib (akasya), dişbudak, ufak ve iri yapraklı ıhlamur, ak, kara ve İtalyan kavakları, bilcümle söğütler ve bilhassa marsı söğüdü, huş, akça ağaç, dut ve kızılağacın ağacından ibaret bulunan yaprağı kuru olarak yetiştirmek daha muvafıktır olup reçine eşcara gelince: bunlar kıymet gıdaye evrak sakıtta eşcarınkinden ziyadece denvidirler.

Cytise (sarı salkım), şimşir, taflan, akdiken, karadiken, alyantus, ceviz, zakkum, defne, sumak ve porsuk evrakı tehlikelidir veya zehirlidirler.

İşte şu mahlumattan orman işçarı evrak ve gusaynatı kıymet gıdayleriyle hayvanata yem tarzında verilebileceği hakkında bir fikir hasıl ettikten sonra Emir Baytarı Müdüriyet Umumiyesince tertib edilen risalelerde bilmünasebe ita edilmiş olan vesayanın fenn-i baytarı nazarından ne derece musib olduğu kabul edilmek lazım gelirse de şimdi de evrak ve gusaynatın derece ve ihracı yüzünden ormanlara karşı ika edilecek olan mazar ve mahaziri tetkik edelim:

Malum olduğu üzere orman toprağının kevve-i enbatyasını tezyid etmek için ziraatta olduğu meselli gübre ve sair mevad itası gayrı mümkün

48

bir keyfiyettir. Bina 'aleyh katiyatıyla istihraç edilen mevad haşbiyyenin beraberinde getirdikleri mevadı azotiye, potas, fosfor, kalsiyum ve saire gibi avamil-i tenebbütyeyi toprağa iade vazifesiyle mükellef evrak olup bunların tefsihıyla omuz tekevvün etmekte bu suretle nevi beşer tarafından ıslahat ve mücadelele

(Resim)

hacet kalmaksızın orman toprağı kendi kuvve-i enbatyasını tahsil, muhafaza ve tezyite bir devam bulunmaktadır, şu hâlde evrakın toplanması kuvve-i enbatyanın tenakusunu ve binnetice hasılat-ı haşbiyyenin tedennisini muceb olur.

49

Evrakın hayvanata yedirilmesinden elde edilecek menfaata mukabil ormanlar için pek büyük mazarrat ika edilmekle beraber evrakın tefsihıyla vücuda gelecek umusun nagehanı nazil olan sağanak yağmur sularını mes ederek

(Resim)

onları damla damla nehir ve denizlere tevzi ve isale etmekle nehirlerin taşmasına ve selam usuluna mâni olması dolayısıyla ziraat ve medeniyete karşı ifa etmekte olduğu hizmet de ayrıca şayan-ı dikkatdir.

50

Nansi Orman Mekteb-i Âlisi tarih-i tabi muallimi Mösyö (Henry) bir hektar orman arazisi üzerinden kaldırılan evrak hakkında icra eyildiğı tahlilat ve nicar neticesinde mevad enbatyacı destres olduğu zayıat miktarını ber'vecih zir araya ediyoruz:

Yirmi yaşında biriminter basit bataklıktan derece edilen evrakın terkiyat-ı vasatiyesi

Kilo

Hamizat-i muhtelif 516

Hamiz-i fosfor 28,5

Potas 24,2

Kils 160

Azot miktarına gelince: yüzde bir hesap edilmekte olduğundan ve bir hektardan vasatı olarak 4.500 kilogram orak ve 2.500 kilogram gusaynat ki ceman yedi bin kilo kaldırmakta bulunduğu nazaran yetmiş kilogram azotça zayıt husula geliyor demektir.

Prusya Tahribat-ı Fenniye Müdürü (Schwaypache) bir ladin ormanından birer hektar olmak üzere tefrik ettiği iki kıtadan birinde her sene sükut eden ibreleri kaldırarak diğer kıtaya el sürdürmemek şartıyla yirmi üç sene devam eden tecarübü bir neticesinde ibreleri yani orak kaldırmayan kıtada tahasül eden ahşap miktarı tecrübenin bidayetindeki mevad haşbebye miktarına nazaran yüzde 249 nisbetinde bir fazlalık gösterip diğer kıtada ise bu tezayüt ancak yüzde 174 miktarına reşide olabiliş evrakın derece edilmesinden yüzde otuzunda senede zayıt haşbebye husula gelmektedir ki bu miktarı hayvanattan istihsalı melhuz olan menfaat hiçbir suretle telafi edilemez. Sürü sahiplerinin ormanlara karşı bu suretle ika edildikleri

51

şahsi münazaratlardan maada bir de çobanlarının her sene zuhurune sebep oldukları harik yüzünden binlerce hektar ormanın taimanından lehib olmakta bulunduğu görülmektedir. Bir taraftan da tenasül-i tabiiyeden husula gelen faydalıklarını hayvanlarını sevkiyle orman nesil ceditini nasıl imha etmekte oldukları cümlece malumdur.

Bu maksadı tamihle ormancılık istatistik mecmualarında Memalik-i ‘Osmaniyye ve Yunanistana ait kısımlarda ormanların keçileri tarafından imha edilmiştir cümlesini tesadüf ettiler.

Bu mazarratın izale edilebilmesi Orman Müdüriyet Umumiyesince tertib edilmekte olan Orman Nizamnamesince derç edilmiş olacağı tabii bulunan ormanlara hayvanat ithal ve rayinin memnuniyeti ile hiçbir kimse tarafından ormanlar dahilinden evrak, ağsan ve sairenin derç ve ihraçına müsaade olanamıyacağı maddelerinin kabul ve tasdiki ile harfiyen tatbikine ihtimam edilmesiyle mümkün olabileceği bir emir meczumdur.

Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi Mecmuasında anadolunun ahval ziraisi ve ormanlarımızın ziraat ve medeniyet ile olan alakaları hakkında vakıfane makaleleri ile nam belendini bir

kaide ile eyleyen ve aynı zamanda da bihakkın ormancı olan Ziraat Müdür Umumisi Nesib Efendiden ziraatin birçok şubesinde vücuda getirdiği ıslahat meralar ıslahat ihsanı ile de hayvanatın tasallut ve tacavüzünden ormanlarımızı ve vikaye matuf himmetlerini rica ve intizar da haklı ve teksiri ancak ormancılık terakkisinde, ormanların ihya ve idame-i ümeralarına merbuttur.

M.m- H. d

Ağaç Dikmek ve Orman Yetiştirmekte ki Faziliyet

Ağaç insanlar için bir ihtiyaçtır; ağaçlar dünyanın ezeli birer sıhhatidir. Dünyanın imar olunması çıplak ovaların süslenmesi, şüphesiz ki ancak ağaçlar, ormanlar ile. Kuru birer çölden ibaret ağaçsız bir ova tabii mamur sayılamaz.

Bir insan bir nebat zer veya ağaç gars ederde onun meyvesini bir kuş, insan veyahut bir hayvan akıl ettiğini gördüğü zaman bu hareketinin kendisi için ne derece şayan iftihar olacağı azade kelefe izahtır.

Hakamadan bir yine bir gün ağaç diğer ayken sormuşlar bu ağaçtan istifade etmek için senin ömür kâfi değildir; bu halde niçin uğraşıyorsun demişler cevaben: ben onun meyvesini iktıfat etmek için anmıyorum ancak dünyaya bir hediye ve eser bırakmak için anıyorum hiç bayıra malik olmayanlar insan değildir, kelim hikmet istimalını irad eyilmemişlerdir.

Feyyaz Kudretin Hakpak Osmaniyeye bahş ve ihsan eylediği kabiliyet keran kıymet ile perveriş-yab olan ormanlarımız memleketimizin her kıtasında vasi sahalar isti'ab eyilmekle beraber dünyanın her tarafında bulunduğu gibi ziraat ve serayına asla kabilini olmayan birtakım dağlar ve çolak mahallarda vardır.

Kere arz üzerinde istihsalı mümkün olan her türlü menafiden istifade edilmesi ve vuku mahlut bulunan hadisat tabiiye muzıra ye esbab müdafaa ve mania tedaruk eyilmesi beşerin istidad ve iktidar fitrisi dahilinde bulunduğu kazaya müsellime denir.

Arazi akime nami verilen bunu araziden kabil ziraat olanları âli istifade olunacak bir hale getirildiği gibi kabil olmayan dağlık

53

ve taşlık okumalı mahhallardan da istifade edilmesine oralarda orman yetiştirmek ile husul- pezir olacağı müstağni izahtır.

Arazi akimede orman yetiştirmek ibtida emirde imkânsız gibi görünür ise de ilerde tafsil ve izah olunacağı üzere hakikat öyle olmayıp asıl ve kavaid merasına tevfik muamele eydirin işe başlanır ise maksada vasıl olunacağı emsalla müşbittir. Bina'aleyh bu meselli arazi akime yalnız arazi emriyeye mahsus kalmayıp çiftlik sahiplerinin mutasarrıf oldukları arazi ve köylü yayları dahilinde pek çok bulunduğu cihetle orman yetiştirmek usulünün oralara kadar tamimi arzu olunur.

Vadilerdeki arazi müstevi ile hafif meyilli maçlarda saman istimali kabil olduğu halde saman ile ve olmadığı takdirde vuulu el husus meyilli taşlar da bilmek ve kazma ile toprağı mümkün mertebe derince kazmak ve çukur açmak suretle toprak ihzar edilir.

Orman yetiştirmek üzere intihab edilen mahal civarında ne cins işcar yetişmiş ise süratle temin muvaffakiyet eder ve o cins işcardan tamamı verecek cesamette sağlam ağaçların yine o civarda veya daha orak mesafede bulunması dahi mümkün olacağından işcar mezkûranın vasat senede bulunanlardan tamamı tedarik etmek münasiptir.

Münasibtire ovalarda, vadilerin arazisinde çınar ağacı yetiştirmek faydalı olur bu ağaçların tamamından yetiştirmeliyiz ve fidanları kereste bulunur. Ve bunlar sahuletle büyür bina'aleyh bu fidanların kökleri bozulmaksızın istenilen mevakıma nakliye teşhir ve teksiri daima menfaat ve muvaffakiyat bahş olur. Yumuşak araziden cereyan eden nehirler ve seylaptan hasıl olup akan beller, dağlardan getirdikleri rüsub ile arazi mezru çamur halına ifrağ edilmekte olduğundan âli elekser seylab ve enerek bu yolda ika ettiği tahribata söğüt işcarla mümaanat çaresine tevessül edilmektedir şöyle ki:

54

Söğüt ağaçları dere kenarlarında hatta kısmen su içinde pek çabuk neşvünema buldukları gibi pek ziyade inşıab eden kökleri ile de toprakları tutmakta olduklarından meczarı muhafaza hal ve mevkinde ve saylabın dahi tehdit hasarına pek ziyade yardım etmektedirler.

Aylık bahar evailinde kesilip gars edilen her söğüt dalı suhuletle bir ağaç halini aldığından bunun tesirine müşekkelet dahi baktur söğüt ağaçları tuğyan miyaha tebdil

macerasına mâni ve adeta bir set hali gibi bulunur. Ve kum ve çamurlar mecraya hücumunu dahi tadil eder. Bina'aleyh sele maruz olan her dere nehir kenarlarında söğüt ağacının teksiri münasıptir.

Kulak dahi sukut ağacı gibi dallardan kemal suhuletle yetiştirilir. Asma çubuğu kalınlığında bulunan dallar ikişer karış uzunluğunda kısımlara tefrik edilip adeta asma çubuğu gars edildiği gibi yumuşak ve sulak toprağa gars olunduğu halde suhuletle muvaffakiyat hasıl olur. Süratle büyümesi ve keresteye ve bahusus tahta imaline kabiliyeti hasebiyle pek nafi yetiştirmeye laik bir ağaçtır.

Anadolu sahrası üzerinde Suriye ve cihetlerinde sort mahsusada ahali tarafından yetiştirilmiş cesim kavaklıklar vardır ve pek çok istifade husulünü temin etmektedir.

Bu ağaçların tımarlarıyla muhafazalarına itina edildiği halde on, on beş senede üç dört metre bunda bir cesamet ve hususiyle kavak ağacı on senede adeta orman hali iktisab eder. Her ağaç hemen kıymeti ihraz aylarına temineyileceği menafi maneviye nisbetinde temettü maddiyede istihsal edilmiş olur.

Mevaki mürtefide ve dağlık mahallarde bulunan köylüler zirayat ile yerlikte orman dahi yetiştirebilirler bu gibi yerlerde bilfarz çavdar yetiştirmeye salih bir arazide çavdar ile beraber tohumu da zerk edilir. Söyle ki:

55

yayla köylüleri orman yetiştirmek arzu eyledikleri mahalli çavdar zerk olunacak tarla ne suretle ihzar edilir ise çavdarın mevsim zerkinde kara saman ile natas edilen toprağı bade ihtisar arazinin vüsatına göre nısfı çam ve nısf diğeri çavdar olmak üzere bu iki nev tohum karıştırılarak toprağa serpilir. Ve çavdarın kaldığı gibi üzeri kapatılır çam tohumları yani filizlendikten sonra bir sene kadar gölgeye muhtaç olduğundan ve çavdarlar zaman hasada kadar bu vazifeyi ifa eyleceklerinden çavdarların mevsim hasadına kadar bunların aralarında tefeyyüz ve necm ederler. Çavdarın neşvüneması seri ve çamların binnisbe batı olduğundan çavdarlar bu çekerek o sene çamların üzerinde bir tabaka teşkil ederler. Orak zamanında da çavdarlar sath zemininden birkaç karış yukarisından biçilir ve çavdarlar kaldırılarak tedricen bir çam fidanlığı ihdas olunabilir. Çamlar bir seneden sonra siper ve gülki ihtiyacından varaete kalahak bir cesamet kesb ettiklerinde bırakılan çavdar sapları tathir edenlerin muhafaza ve tımarına itina edilir. Bina'aleyh ayrıca mesarif ve mezahim ihtiyarine hacet kalmaksızın aynı zamanda açık

bir arazide orman yetiştirilir. Her şahıs kendi tarlası arazisi ve çayları etrafında kabiliyet mevkiyesine göre orman yetiştirip buyudursa hem hududunu muhafaza etmiş olur hem de tarla ve çayırının vüsati nisbetinde yolduracağı işcarın dallarını budamak suretle o dönünü ve büyüdüğü vakit hasıl edeceği hasepnin kerestesinden hanesini tamire iktiza eden keresteyi tedarik edebilir.

Hükümet seneyecide orman yetiştirmek hususi nazar himmet ve ehemmiyete alınarak Avrupa ve Amerika hükümet mütemmedinesinin umumunda her şahsın kâfi miktar ağaç garş etmeleri suretle orman yetiştirilebilmesine ve katiyen tahribata ve ağaç köklerinin zir tûraptan ihracına meydan verilmemesine fevkalade itina edilmekte olduğundan Memalik-i 'Osmaniyye ormanlarında dahi ifrad ahaliden yirmi

56

yaşını tecavüz edenlerin ağaç garsı ile mükellef ve mecbur tutulmaları ve tecrübe ayam millete mübecceleden birine tesadüf edecek muayen bir günde mübaşeret edilmesi

(Resim)

Orman Muamelat Müfettişlerinden Süleyman Bey

Muhsinet ve feyad azimeyi mucib olacağı dürkar bulunmakla her sene intihab olanacak mahallarda ameliyat mezkûranın icrası ve buna zaim ferî ve saba ara sında ve civarlarında uçuk su olan dere ve nehirlerin iki cihetinde

57

çayırılık ve açık mahallarda bulunacağından mütakib ibtidai talebesine muallimleri ile birlikte bu meselli mahallarda dahi kavak ve çınar emsali oralarda yetişen ağaçların sağlam ve kuvvetli dallarında çubuk tedariki veya hal tabide yetişmiş bulunan genç fidanların kökleri zetlenmeyerek çıkarılmış olanlardan gars ettirilerek muhafaza olunması ve fakat bu suretle gars edilecek işcarı telebeden her birileri hissesine üç beş veyahut on adedi neşv ve nümalarına hizmetle muhafazasının kendi malları gibi kendilerine terk olunmak suretle teşvik olundukları halde kura ve kasaba çocuklarının bu suretle küçük yaşlarda ağaç yetiştirme heveslerinin uyandırılması bir taraftan işcar ettirilmesine ve bir taraftan da mevcut ormanların hasen muhafazasına büyük dahilî olacağından ve eşya orman tohumlarının suret tedarik ile muhafazaları hakkında tertib olunan tarifnameleri icab edenlere ersel kılınmış olduğundan teşebbüset ve takibattan

geri durulmayarak servet umumiyenin inkişafına badi olacağı şüphesiz bulunan ve binnisbe pek az himmet ve fedakarlıkla vücuda gelebileceğinde tereddüt idiyle meyan şu tasavvur harın bir an ol hayyız fiile isalına sarf mesai olunması lazım gelenlere tavsiye ve tebliğ buyurulmuş ve elhakika bazı mahallar ağaç bayramları tertib olunarak çocukların ağaç dikmelerine ihtimam edildiği cümle istidlaat mahsusamızdan bulunmuş ise de işin ehemmiyet nisbetinde teşviket ve terki binde bulunabilmek için ağaç dikecek ve orman yetiştirecekler bir teallimeme ile tevfi k ve gariset ve zarayet miktar ve ayaminin ve sor icraiyesinin tayin ve temin edilmesi de ayrıca şayan tümeni mevad mühimedendir.

Teşebbüset vakianın enzar halkta necli edebilmesi emrinde nezaret haliyle Kağıthane civarındaki arazi hali de geçen seneden itibaren ormanlık ihdasına mübaşeret olunarak saha şeciri seneden seneye tevsi mukarrer bulunmuş ve bu suretle de kalka orman yetiştirilmesindeki cihet amelye ve tatbikiyesine bir numune gösterilmiştir.

58

Husus bunun Memalik-i ‘Osmaniyye’nin her tarafına teşmil maksatla hendekte kain Orman Ameliyat Mektebinde bir humhane tesis edenlerin her nev orman işçarının tahmları burada cem ve idhar olunduktan sonra icab eden mahallara pey deri sevk ve ersel olunmak suretle de teşviket ve tergibet muktissya ifa edilegelmektedir.

Bina’aleyh ağaç dikmek ve orman yetiştirmek bir fazilet olacağına nazaran ormanların kader ve kıymetlerini ve hükümet senniye nin bu babtaki mesai meşkurasını bittakdir ziraate, sanata, servete, sıhhate, medeniyete olan hademet mühimmesini derpiş edip köylülerimizde ormanların muhafazasını akdam ve tahripten ke f iyadı ihtimam edilmeleri için: senelerce sahne arzı mesken edinilerek havaic beşeri yi nehüvvyen ve tekmile husr vücut eden ağacı keyfi istediği gibi kesip yok yere mahvetmek hanesinin temelinden bir parçasını koparıp eman edememekle mesavi olduğunu düşünmelidir.

Orman Müdüriyet Umumiyesi Hesabat

Şubesi Müdürü

Mehmed Nuri

Ormanlarımızın Tarihcesi

(Mabad)

Defterde mektebin aylık defa olarak (1279) tarihinde neşet eden dokuz talebesi meyanında uzun müddet mülga orman heyet fennesi riyasetinde bulunmuş ve (329) tarihinde vefat edilmiş olan Nazif Bey merhumun dahi ismine tesadüf edilmesiyle müteveffa müşarünileyhin sicil ahval kaydına edilir açma bunda kendisinin Beşiktaş Rüştiyesinde ikmal tahsil edildikten sonra (1273) tarihinde Orman Mektebine dâhil olduğu mezkûr olması ve mektebin aylık çıkan talebesinden bulunması münasebetle (1273) tarihinin Mösyö (Tesis) tarih celbi ile mektebin küşatı tarihinde esas olmak üzere kabulüne mecburiyet hâsıl olmuştur.

Hükümet sene mektebin emir tedrisinde bir derece daha tekâmül husula getirmek için birkaç mütehassasın daha celbine lüzum görek sarmasıyla Mösyö (bir yakını) ve Mösyö (Guçu) ve Mösyö (Sırrır) ve Mösyö (Simon) ve Marki (Domun Rişar) ve Mösyö (Alemini) namında altı mütehassıs getirilmiştir.

Mumi aleyhim bir taraftan mektebin tedrisatla mütevaggil oldukları gibi diğer taraftan dahi (1285) tarihli Orman Nizamnamesi ile (1286) tarihli Orman Nizamnamesini vücuda getirmişlerdir.

Tedrisata bedaye darbhane binasında ve burasının muhterik olması üzerine adliye nezareti binasının bir kısmında ve bilahere Sultan Mahmud Türbesi karşısındaki maarif binasında ve ondan sonra da maliye nezaretindeki dair mahsusada devam olunmuş ve emir tedris (309) senesine kadar payidar olarak sene mezburada lağv ile Halkalı Ziraat Mekteb Âlisine ilhak kılınmıştır.

60

Mektebin tarih tesisi ile zaman lağvına kadar arada geçen müddet zarfında şehadetname ahzına muvaffak olanların esamesi bervech zirdir:

Sene 1279	Sene 1284	Sene 1286
Markar Efendi	Aniklaidis Efendi	Maharan Efendi
Rahanik Efendi	Zafaryadis Efendi	Nikolay Efendi

Osman Efendi	Hakemyan Efendi	Ağub Efendi
Artın Efendi	Gabiril Efendi	Kikuruk Efendi
Hüseyin Efendi	Nuri Efendi	Haçık Efendi
Rafe Efendi	Muyiz Efendi	Eyüb Çakaryan Efendi
Zatif Efenedi	Razi Efendi	Viktor Efendi
Rüştü Efendi	Basayadis Efendi	Haçık Efendi
Hamdi Efendi	Kadari Efendi	
	Karanın Efendi	
Sene 1288	Sene 1291	Sene 1294
Kalayaz Efendi	Mahiran Amber Cayan Efendi	Zasim Efendi
Ahmed Hamdi Efendi	Abdi Efendi	Artın Efendi
Antoan Tıngır Efendi	Mahmud Şerif Efendi	Kara Koç Efendi
Akif Efendi	Manuk Efendi	Hasan Efendi
Abduhu Efendi	Hüseyin Celal Efendi	Maksut Efendi
Sirakis Efendi	Karabit Efendi	Filardos Efendi
Artın Maharan Efendi	Emin Efendi	Maltayadi Efendi
Artın Antar Anik Efendi	Hasan Efendi	Herala Mabus Efendi
Bagus Efendi	Oskan Efendi	Cüvan Efendi
Zahdi Efendi	Ali Efendi	Misak Efendi
Osbar Beyan Efendi	Hidayet Efendi	Ahmed Efendi
Mahiran Matis Efendi	Hamçarsum Efendi	Astavri Efendi
Mustafa Sabri Efendi		Selilan Efendi

Ali Mahmud Efendi

Sabri Efendi

Ali Rıza Efendi

61

Sene 1295

Çarna Efendi

Ahbiz Ahbiyan Efendi

Süleyman Efendi

Zambak Efendi

Hadi Efendi

İbrahim Efendi

Salih Efendi

Hacet Efendi

İbrahim Efendi

Hüseyin Efendi

Sene 1298

Ali Hami Efendi

Revf Efendi

Rıza Efendi

Jak Efendi

Rüşdü Efendi

Hasan Efendi

Sene 1304

Lehun Efendi

Nuri Efendi

Hasan Efendi

Refik Efendi

Sene 400

Ahmed ve Asaf Efendi

Armanak Efendi

Lebib Efendi

Ahsen Efendi

Ahmed Efendi

Yervenat Efendi

Şakir Efendi

Remzi Efendi

Sene 1305

Tevfik Efendi

Talat Efendi

Artin Efendi

Mehmed Hilmi Efendi

Ahsen Efendi

Fevad Efendi

Rauf Efendi

Rifat Efendi

Aram Efendi

62

Sene 1306

Memduh Efendi

Hakkı Efendi

Kirkor Alksanyan Efendi

Ahmed Muhtar Efendi

Ömer Hulusi Efendi

İbrahim Hakkı Efendi

Yarvanat Efendi

Mehmed Refik Efendi

Sene 1307

Josef Efendi

Aşan Efendi

Yarvanat Kiy Mecilen Efendi

Avadis Oslanyan Efendi

Zakir Efendi

Sadık Efendi

Halil Efendi

Evrām İbrahim Efendi

Mustafa Efendi

Ahmed Refik Efendi

Esadver Efendi

Orman Nizamnamesi

Orman Nizamnamesinin esbab mucibe mazbatasında âli vecih eltafsil beyan edilmiş olduğu üzere servet mülkiyenin bir menba mehimi dahi ormanlar olup kavaid umumiye medeniyet iktazasına bir melekin sümret tabiyesinden istifade olunması mamuriyyet belediyenin şarkı ve bekasına terettüb eden tedabir fiilye mertebesinde ehem olduğundan dul mütemeddin memelikinde ormanların muhafaza mamuriyyetlerine ne derece sarf mesai fevkalade ve temretinden ne suretle istifade olunduğu mevad malumundandır.

Memalik-i Devlet-i Aliyye harita alemin mutena ve muteber kıtaatından mürekkeb olup Cenab-ı Hakkın bu meleke ihsan buyurduğu havass tabiyye cümlesinden olmak üzere pek çok yerlerinde ihtiyacat umumiye dahiliyeye mahsus olanlardan başka

63

menafi kanunen devlete ait cesim ve kadim ormanlar olduğu halde emin salifeden biri hiçbirinin hasen muhafazasına itina edilmeyerek bilakis herkesin keyif maşa ihtitabına müsaade kılınmış olması bulunmaz ve müddet kailede bitişmaz birçok ormanın mahvını ihtiyaç ilmiş ve mevcudundan asla istifade olunamamış idi. Bu hallerin mülk ve devlete verdiği mazarrat ol ve ahir saltanat seniyye mülhaza edilmiş ve çare ıslahı üzerine birçok müzakereler cereyan edip çünkü Avrupada ormanların muhafazası emrinde müttehaz ve mera olan asıl ve kavaid fenn mahsusuna müstenid olduğundan bizde dahi o usula riayet olunması lüzum ve ehemmiyet sabit olarak yukarıda zikir olduğu vecih ile Avrupadan orman alemine aşına mühendisler celbi ile burada bir orman mektebi ve bir de orman meclisi teşkil kılınmıştır.

Vakian teşebbüset meşruha ormanların adar; umumiyesince mültezim olan ıslahat esasi olduğunda şüphe yoksa da kafa emir icraiyyede husul istikamet vaz-ı kanun ve nizama mevkufl olmasıyla ormanlar hakkında bir nizam umuminin tesis ve tanzimine mecburiyet görünenlerin buna dair bir layiha dahi kaleme alınmış olduğunu müteakib ormanlar idaresinin maliye nezaret celilesine ihalesi verimiyle ve Anadolu kıtalarınca bazı ormanların taht-ı muhafazaya ithalla işcarının mukavele mahsusa altında furuht olunmasından bittecrübe faide boyunca arz taahüd eden sermayedarının temini ve asıl muhafazanın tayini ile ormanların idare umumiyesinden mamul ve muntazar olan fayda ve menafinin istihsalına çalışmasına tecil edildiğinden layiha-yı mezkûre nezaret-i

müşarünileyh tarafından âliyye takdim olunup şura-yı düveline havale buyurulmuş ve şura-yı mabadi var

Orman Müdüriyet Umumiyesi

Mümevizi

S. İhsan

64

Teberrut Maarifperverane

Mecmuamızın mesarif tesisleriyle temin devam intişarına medar olmak maksad alevisiyle muhazeret Maarifperveranede bulunan namları her bar min ve şükraniyle yad ve tezkar edilmek üzere berüce zir derç sahife mahmedet kılındı:

Kuruş Esami

7500 Mani Zade Hacı Hüseyin Sabri ve şeriki Fuad Bey Efendiler

5000 Adapazarı eşraf ve Mütahiretlerinden Rıza Bey Efendi

3000 Sufiler ve beyan kereste fabrikası sahibi Dereli Mustafa Bey Efendi

3000 Bolu kereste tüccarlarından Nuh Zade Mehmed Efendi

2500 Adapazarı ahşap ve demir malzemesi Osmanlı Eternim Şirketi Müdürü Nihad Bey Efendi

2500 Bar Tayanda Yakı Han Fabrikası sahip ve müdürü Muhammed Hoca Zade Mehmed Efendi ve Şürekası

2500 Bartın kereste tüccarlarından İnce Alemdar Zade Halil Efendi

2500 Musa Reis Zade Biraderler Ticarethanesi

1500 Marangoz fabrikası sahibi Salahiyeten Refik Bey Efendi

1500 Muteberan tüccardan Bekir Bey Efendi

1500 Bartın kereste tüccarlarından Değirmeni Zade Mehmed Efendi

1500 Muteberan tüccardan Şerif Ali Zade Murad Bey Efendi

39500 yetk n

Ma ba'di var

Kana'at matbu'asi

Müdür-i Mes'ul

Muhammed Muhfi

Numara - 3

Ekim Sene 333

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Fidanlık Tesisi

Çam yetiştirilmesi.....Mahmud Nuri

Ormanlarımızın Tarihçesi..... S. İhsan

Tebriatta bulunan zevâtın listesi.....

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Fidanlık Tesisi

İzmid Livası dahilindeki ormanlarda faaliyetle icra ameliyat etmekte olan ammene zaman heyetinin muamelat ve mesaileri derecesini teftiş etmek üzere hantki azimet etmiş olan Orman Müdür Umumisi Tevfik Bey Efendinin Orman Ameliyat Mektebinde vücuda getirilmiş olan fidanlığı da nazar tetkikten devir tutmayarak yerli orman mütehassıslarıyla birlikte tanzim eyledikleri raporun bir sureti elimize geçmekle mündericat mufitesine binaen derç eyleriz. Aşbirapir bir tekrar vüsata malik araziye kifayet edecek miktarda yetiştirilecek miktarda alacanıs orman işcarına mahsus fidanlığın suret tesis ve idaresine göre tertip edilmiş olduğundan fidanlık adayı arzusunu perverde ilyan ashab arazinin tevcih hasredeceği mevakin vüsatını nazarı dikkate alarak olvecihle hesap yürütmek lazım geleceği tabiidir.

Birinci Kısım – Fidanlıkların Suret Tesisi

Fidanlık – Pepiniere- Nedir?

Ziraata elverişli ağır salih muhtelif arazide ormanlarımızın tezahür tabii suretle şecere-i mümkün olamayan açık ve tahribata uğramış aksamında suni olarak orman yetiştirmek ve umumi parklara ve hususi bahçelere, şimendifer ve şose güzergahlarına gars edilecek ağacı tedarik etmek için muktezi fidanları tohumdan husule getirmek üzere suret-i mahsusada ihzar edilen mahallara fidanlık namı verilir.

67

İşte şu ta'dat olunan esbaba bina yapılacak olan fidanlıkların ihdas ve tesisinde evvel emirde dikkat edilecek misillü mühime mevkinin intihabı keyfiyetidir. Bunun için de ber vech-i zir nekatın piş-i te'mile alınması iktiza eder:

1.-- tohumların intaşlarını ve sıcak mevsimde kuraktan muhafazalarını temin ve neşvünümalarını tesri etmek için lüzumu bulunan suyun cedveller vasıtasıyla fidanlık dahiline isalesiyle sakkı ve irvai ameliyesinin icrası zımında mevkiin çay veyahut menba civarlarında bulunması.

2.-- yetiştirilecek fidanların memleketimizin ihtiyacı bulunan aksamına suhuletle sevk tevzi için biri veya bahrı vesait nakliyyeye malik mevakide veyahut bu kapıl yerlere karib

olan mahallarda yapılması. Şu iki noktada esas ittihaz edilmekte intihab olunacak arazi üç kısma tefrik olunabilir:

- 1- Ziraate elverişli arazi
- 2- Arazi hali ve mevat
- 3- Tahribata uğramış orman arazisi

İşbu üç nev araziden hangisi olursa olsun şerait lazıme yi cami bir mevki intihab olunduktan sonra ihtiyari zaruri mesarif bir vecih atıdır:

1— Arazi dili. -- Memalik-i ‘Osmaniye’de arazi mevat ile orman arazisinin rakabe beyt almayla ait olunmasına mebni bu kabil arazide fidanlık adayı için bir bedel vermek iktiza etmediğinden yalnız birinci kısımda muharrer arazi mezrudan fidanlık intihabına sahibinden satın alınmak ve memleketimizin muhtelif aksamında bir tekrar vüsatındaki arazi için 10- 30 lira tediye etmek lazımdır.

68

2—Arazi halise ve mekânda fidanlık ihsanı laz geldiği taksidirde üzerindeki ot ve çalıların kaldırılması ve bunun için de 15- 30 nefer amele istihdamla 300- 600 kuruş sarfi iktiza eder.

3—Tahribata uğramış orman arazisinde fidanlık etyende ol emirde mahal medd korun tathiri iktiza eder. Bunun için de mevcut gök ve tahrip edilmiş işcarın kal vefatla tarla halına ifrağı 20- 40 amele istihdam edilmek şartıyla 400- 800 kuruş masrafiyle mümkün olabilir.

4—Orman arazisinin işcarının kalından sonra nebatat muzıra tohum ve köklerini havi bulunması muhtemel bulunan türab şathiyenin harkı lazımdır. Ameliyat mezkûrede türabın cins ve nevine göre 400- 60 yevmiye 800- 1200 kuruş sarfiyle mümkün olabilir.

5—Üç kısım araziden hangisinde olursa olsun her birine ait baladaki ameliyat yapıldıktan sekre 0,30- 0,40 derinlikte kurinirması yapılmak icab eder ki memleketimizde bir hetar (100er; birer 100 metre merbider) eradinin bu derinlikte girizimsi için yevmiye 25- 30 metre merba mahalli girizimsi edebileceğine nazaran 300- 400 yevmiye ile mümkün olabileceğinden 6000- 8000 kuruş sarfi muhtezidir.

6—100 metre yolunda 0,30 arzında ve 0,50 amakında yapılacak bir suyolu hendeğinin hafri için 15 metre miktab toprağın çıkarılması iktiza edip mezkûr toprağın fidanlıktan yüz metre uzak bir yere nakli farz edildikte enmam ameliyat 8- 12 yevmiye ve 160- 240 kuruşla ve bundan maada keyli topraklarda tahtaların saki ve arası için on adet kuyunun da 10-12 yevmiye ve 200- 240 kuruşla yapılması mümkündür.

Kumsal arazide kuyunun hafri mümkün olmayacağından yapılacak on adet bir metre derinlikte bir metre katarında havuz için da yer fûruştan beşik kuruş malarına bedeli iktisa eder.

69

7—Fidanlığın fareler tasallutundan ve kayası zımnında etrafına 0,50- 1 metre umkunda ve 0,50 metre arzında hendek hafri lazım eden olup mezkûr hendeğın cihat erbaadaki mecmu dolu 400 metre olacağına nazaran 100- 200 metre mekteb toprağın ihracı 50- 100 yevmiye ve 1000- 2000 kuruş sarfına lüzum gösterir.

8—Ahşap parmaklık 0- 400 adet parmaklık direğın toprağa kakılması ve ufki raptiyeler ile parmaklık çetelerinin mihlanması 40- 50 yevmiye ve 800- 1000 kuruşa ihtiyaç gösterir.

9—2,5 metre tolunda ve 0,10 arz ve umkundaki 400 adet direkler ile dert metre tolunda 200- 220 adet ufki raptiye ve 1,80 metre tolundaki 4000- 5000 adet parmaklık çetelerinin ma katya ummalya ve nakliye direklerin birer adeti 10 kuruş verbatyalarkı 8 kuruş ve çetelerinde birer bin adet 1.000 kuruştan men 600 kuruşa tedariki mümkündür veyahut direkler 10 metre mikab ve ufki raptiyeler 4 metre mikab ve çetelerinde yedi metre ve iki yüz desimetre mikab hacminde bulunduğundan metre mikab hasebiyle de direk terbiyelerin birer metre mikabı 400 kuruştan ve parmaklık çetelerinin ki 600 kuruştan ceman 9.920 kuruşla ibarettir.

10—Fidanlığın tahtalara taksimi ve bunların kabil bir hale ifrağı 50- 100 yevmiye ve 1.000- 2.000 kuruşla yapılabilir.

11—Ziraat için 16- 20 yevmiye ve 320- 400 kuruş iktiza edilir.

12—Tahtaların çapalanması ve yollar ile hendeklerin tetayürü için 250- 300 kadın yevmiyesine ihtiyaç olup bunun için de 3750- 4500 kuruş sarfı lazımdır.

70

13—fidanlık için iktiza eden alet ve edevat:

Kuruş	Aded	Cinsi
200	10	bunu korun ayla bunu bal
600	30	korun ayla muhtelif cesametinde bal kurku
220	15	türtil
500	20	kazma ve çapa
250	10	tırmık
150	10	orak çapa
100	5	orak
200	20	fidan garsına mahsus bir alet
70	2	balta
60	2	destere
50	1	bir nevi burgu
50	1	rende
150	0	turna veya da taş kalmış keser
150	0	buz metre tolunda tel aynakat ve kezi için,
100	5	tohum zarına mahsus muhattat
150	15	mübezzir
100	10	diğer bir nevi mübezzir
200	1	ziraate mahsus makine

1000	1	fideler garbına mahsus makine
500	2	fideler garbına mahsus alet
250	0	ip ve çivmi ve sairem
1500	1	el tulumbası marpuç
2500	0	nakliye masrafı ve müteferrika

Dokuz yüz bin altmış kuruşla tedarik olunabilir.

14—Muhafaza kafesleri için lüzumu olan pervaz ve ise tahtalarla bunların ameliyesi ve çivi enmanı 3.000- 5.000 kuruş sarfını istilzam eder.

71

15—Alet ve edevat ile tohumların hasen muhafazası zımmında bahçe derununda veyahut mahal mezkûrun yakınında bir kulübe inşası zaruridir. Bu kulübenin aksamı: fidanları güneşten muhafaza için üstü kapalı bir saye ile amelelerin zeytuni için bir, fidanlık memurinininden askanana iki ceman üç oda ve tohumların layıkıyla mahafazası zımmında bütün duvarlı bir bodrum katından ibarettir.

Mezkûr kulübenin inşası mahalına göre tahallüf etmekle beraber 7.500- 10.000 kuruşa ihtiyaç gösterir.

Aylık ziraate kadar balada âli müfredat araya alınan mesarif nassının hülasası bir vecih zirdir:

Yevmiye Mikdarı		Nevi Ameliyat	
Ücret		Adedi	
Azami	Askari	Azami	Askari
Kuruş	Kuruş		

3000	1000	0	0	Arazi dili
1200	800	60	40	Otların Refi
8000	6000	400	200	Kirizması
480	290	24	18	Su Yolu ve Kuyuların huri
2000	1000	100	50	Hendekir Hafi
10920	10400	50	40	Parmaklık Malzeme Haşebiye
2000	220	100	50	Arazinin Tahtalara taksim Huzzarı
400	3750	20	16	Zarayat
4500	9160	300	250	Çabalama ve Tahir
10000	7500	0	0	Alet ve Edevat
10000		0	0	Kulübe İnşa Masraf
	41290			Yekün
52500				

41290- 52500 kuruştan ibaretdir.

72

İkinci kısım ---- fidanlıkların usul idaresi ve masrafı

Bu kısım: tohumların yasdıkarı zarai ve yetişen fidanların tevzi gibi ameliyat mütevali mesarifi ile ihtiyar edilen mesarife mukabil iktiaf olunan nimretin takdirinden bahistir.

Bu bapta esaslı altı nazariye mevcuttur işbu nazariyeler sarf karaçam ve meşe cinsleri üzerine müesses olup bunların gayrı işcarın fidanları elde edilmek istenildiği takdirde o cins ağacın da ameliyat ve hesabatının ona göre yapılması muktezidir.

Mezkûr nezariyeler bervech atı beyan olunur:

1—Fidala ameliyatına tabi tutulmaksızın zeri yastıktan doğrudan doğruya gars edileceği mahalle nakil edilmek üzere iki senelik kırçam yetiştirilmesi.

2—Kezalik fidala yapılmaksızın iki senelik “meşe” fidanı yetiştirilmesi.

3—Kezalik fidala yapılmaksızın iki senelik (karaçam ve meşe) mahlutu yetiştirilmesi.

4—Tarihi zerinden bir sene sonra fidele (yani zeri yastıkından kaldırılarak suret mahsusa da fidanlık dâhilinde istihsar edilmiş olan terbiye yastıklarından gars ve orada iki sene büyütme) suretiyle üç senelik “karaçam” yetiştirmesi.

5—Keza feydeleh suretiyle üç senelik “meşe” yetiştirmesi.

6—Keza feydeleh suretiyle üç senelik (karaçam ve meşe) mahlutu yetiştirilmesi.

73

Birinci Nazariye

Balada araya olunduğu üzere fideleme yapılmaksızın iki senelik karaçam yetiştirmekten ibarettirki bu usul ile her sene bahçenin nısfı zer olunarak aynı miktarda fidan almak mümkün olabilir. Bugün her sene iki yüz kilo tohuma ihtiyaç mis eder bu tohumlar memleketimizde mevcut bulunduğundan mevsiminde fenn memurlarının nezareti altında bekçi ve sirbinciler marifetle icab edecek miktarda toplattırılabilir.

mezkûr bahçede senevi iki yaşını ikmal etmiş 500 bin – 1.5 milyon fidan alınabilir. Fidanlıktan her sene istifade olunduğu farz edilirse baladaki mesarif tesiseye cetvelinde muharrer bulunan 41.290- 52.500

Yevmiye Mikdarı				Nev-i Ameliyatı
Ücreti		Adedi		
Azami	Asgari	Azami	Asgari	
Kurus	Kurus			
0	0	0	0	Tohum Bedeli

2000	1000	100	50	Tahtalara ikinci defa kerizmesi
400	320	20	16	Yevmiye taksimi ve tesviyesi
3000	2000	150	100	Zeriyat
1000	800	50	40	Sonbahar ile Yaz mevsiminde
	3000	250	150	Çapalama ve tethir
	800	0	0	İki senelik fidanların mahallerinden
				Çıkarılıp demet yapılması
				3-6 ay tarafından mahiye on beş defa saki varevasi
				Defa saki varevasi
				Alet ve edevat ve masarif-i müteferrika
12400	7920		0	Yekün

74

kuruşun %9 hesabıyla faizi bulunarak senevi edilen masrafa ilave edildiğinde salif alet ger fidanların kaç kuruşa mal olduğu meydana çıkar. Söyle ki:

$$41.290 \times 0.09 = 4.716 \text{ askari faizi}$$

$$52.500 \times 0.09 = 4.725 \text{ azami faizi}$$

Senevi mesarif ederye olan 7.920- 12.400 kuruş ile bulunan fan senevi edildide: 500 bin – 1,5 milyon fidanı 11.636- 17.125 kuruşa mal olduğu anlaşılır.

Baladaki hesaba nazaran beş yüz bin fidan alındığı halde birer bin adet fidanın: 23.5- 34.5 ve 1.5 milyon fidan alındığı takdirde birer bin adet fidanın: 8- 1.5 kuruş armasında mal olduğu tezahür edilir.

İkinci Nazariye

Feydimle yapılmaksızın iki senelik meşe yetiştirilmesi bunda mesarif senevisi bir vecih zir beyan olunur:

Mesarif tesisinin faizi askari 2.716 azami 4.725, yakın askari 11.626 azami 17.125

Yevmiye Mikdarı				Nev-i Ameliyatı
Ücreti		Adedi		
Azami Kuruş	Asgari Kuruş	Azami	Asgari	
3000	1000	0	0	Arazi bedeli
1200	800	60	40	Otların raf'i
8000	6000	400	300	Kerizmesi
480	360	24	18	Suyolu ve kuyuların hafri
2000	1000	100	50	Hendeğin hafri
10920	10400	50	40	Paralık malzeme-i haşbiye
2000	1000	100	50	Arazinin tahtalara taksım ve ihzarı
400	320	20	16	Zeriyat
4500	3850	300	250	Çapalama ve tethir
10000	9160	0	0	Alet ve edevat
10000	7500	0	0	Kullıye inşa masrafı
52500	41290			Yekün

75

Mezkûr bahçeden senevi iki yaşını ikmal etmiş 200- 750 bin meşe fidanı alınabileceğinden birinci nazariyede gösterildiği vecihle muamele hesabisi yapılırsa birer bin adet meşe fidanının:

200 bin adet olursa: 58- 85 kuruşa mal olduğu tezahür edilir.

750 bin adet olursa: 15,0- 23

Üçüncü Nazariye

Feydeleme yapılmaksızın nısfı iki senelik karaçam ve meşe mahlukatı yetiştirmekten ibarettir.

Bunda tarlanın 1/3ü karaçam ve 2/3ü de meşeye tefrik olunmalıdır. Bu usul ile elde edilecek bin adet karaçam ve meşe mahlûkunun mesarif-i baligası bir vecih zir hesap olunur: söyle ki:

Birinci nazariyedeki bin adet karaçam fidanının mal olduğu meblağ ile ikinci nazariyede muharrer bin adet meşe fidanının mal olduğu meblağ alınarak işgal ettikleri sahaya göre hesabisi yapıldıkta:

$$23.5/2 + 58 \times 2/2 = 46.50$$

$$34.5/2 + 85 \times 2/2 = 68.25$$

$$8/2 + 15.5 \times 2/2 = 13.00$$

$$11.5/2 + 23 \times 2/2 = 19.25$$

Bin adet mahlut karaçam ve meşe fidanının kaç kuruşa mal olduğu anlaşılmiş olur.

76

Dördüncü Nazariye

Feydimle ameliyatına tabi tutulmak şartıyla üç yaşını ikmal etmiş karaçam fidanı yetiştirmektir.

Bu asıl fidanların köklerinin kalınlaşmasını vayene kal ve naklinde ruhuna dar olmalarını ve hin garslarında fazla masrafi müntic çukurların olmasını badi olmak gibi ahval hudusuna sebebiyet verdiği cihetle şayan tavsiye değildir.

Karaçam için en iyi usul birinci nazariyede arz olduğu üzere fidanların zer yastığından doğrudan doğruya gars edilecek mahalle nakli edilmesidir. Maamafih bu usule müracaat edilmek istediği takdirde tarlanın ayrıca 0.50- 0.60 santimetre ve

derinliğinde kirizması yapılmak iktiza ederki bu derinlikteki kirizma 100- 150 yevmiye ile 2.000- 3.000 kuruş yapılabileceğinden meblağımız borunda mesarif tesisiya ilavesi lazımadendir.

Bunda; zer yastığında intaş den sonra bir yaşını ikmal etmiş olan fidanlar terbiye yastığında yekdiklerinden 0.05 santimetre fasıla ile ve iki çizgi arasında 0.15 santimetre badında bulunmak üzere gars edileceğinden metre merbana yalnız “150” fidan dikilebileceği ve halde ise zer yastıkanın metre merbanda lalkal 450 adet fidanın mevcudunu hesapla mahal sani yemini terbiye yastıkanın mahal ol yani zer yastıkadan üç defa daha büyük olmasını icab ettirdiğinden her sene bahçenin 1/3ü yani $100/3 = 34$ er zeri edilmek iktiza eder.

Bahçenin her sene fidan almak arzu edildiği takdirde fidanlık sekiz mesavi kısma taksim edilenlerinnin bunun yalnız 1/8i yani takmil sahanın sekizde biri 12.5er vüsatındaki bir numaralı kısma ilk sene nahım zeri edilmelidir. İkinci sene bidayetinde işbu 12,5 erlik kısımda yetişmiş olan dallar kâmilen çıkarılıp her birisi 12,5 aralan “2, 3, 4” numaralarla mirkam

77

Üç kısma – binarende bırakılacak mesafe nazar dikkate alınarak gars edilir. Ve aynı zamanında da sekiz numaralı parçaya tohumu bir numaralı parçayada toprağın kıvam mayasını artırmak maksadıyla “Lupinus” namı verilen acı veya temiz baklası ekilir. Üçüncü sene bidayetinde bir yaşını ikmal eden sekiz numaralı yastıktaki fidanlar kaldırılıp “7, 6, 5” numaralı “terbiye” yastıklarına gars ve kav; namiyası arttırılmış olan bir numaralı yastıkada tohum ve fidanları kaldırılan sekiz numaralı yastıkada aynı maksatla “Lupinus” zeri eydiler.

Dördüncü sene ibtidasında “2, 3, 4” numaralı “terbiye” yastıklarında üç yaşını ikmal etmiş fidanlar mahrecine sevk olunmak üzere çıkarılıp yerlerine bir numaralı zeri tahtasında yaşını ikmal eden fidanlar bir minval sabık usulü dairesinde gars ve aynı zeri yastığına “Lupinus” zeri edilip ve kas aliye el buakı suretle devam olunur. İşte bu vecihle bahçeden her sene muntazaman fidan alınmak mümkün olabilir.

		Numaraları
Vusati 12,5 ar vusati	z.s.1 z	
"	z.s.3	1
"	g.s.2	2
"	g.s.2	3
"	g.s.2	4
"	g.s.3	5
"	g.s.3	6
"	g.s.3	7
"	z.s.4 z.s.2	8

78

İşte şu suretle dördüncü sene bedayetinden itibaren her sene fidanlığın 2/8i yani 37,5 ondan istifade edilebilir.

Bu 37,5 artan 1/2i yani 12,5 arı yollar ile hendeklere tefrik edilmiş olduğundan tahtalara (yastıklara) yalnız "25"erlik bir mahal kalır. Bir metre mürebbanda balada gösterdiği üzere "150" adet fidan bulunduğundan bu hesapça $2.500 \times 150 = 375.000$ adet fidan husula gelecek ise de bunun yüzde onu nisbetinde bir kısmı mahu vedaya uğradığı farz edilecek olursa 337.500 adet üç senelik terbiye edilmiş karaçam yetiştirilmiş olur.

Yevmiye miktarı		Nevi Ameliyat			
Ücreti				Adedi	
Azami Kuruş	Asgari Kuruş			Azami	Asgari

0	0	0	0	Tohum kilo 48
2000	1000	100	50	0,40 amikinda gerizme taksim tırmıklama tesviye ve masarif
3000	2000	150	100	
6000	4000	300	200	3- 2 defa son bahar ve yaz mevsimindev tathir ve çapalama
5000	3000	250	150	Bir senelik fidanların tebdili mahalli3_6 ayda mahiyev 15 defa saki variva
1200	1000	60	50	3 senelik fidanların bilkal' ambalaj yapılması
1000	800	0	0	Alat ve edevat
18200	11800			Yekûn
4995	3896			Masarif tesisine %9 dan faizi
23195	15696			

79

Binaen aleyh 337.500 adet fidanın mesarif mecmuası asgari -15.696- azami “23.195” kuruş olduğuna göre birer bin adet fidanın 46.50 kuruştan 68.75 kuruşa mal olduğuna tezahür edilir.

Beşinci Nazariye

Fidala ameliyata sabit tutularak üç senelik meşe fidanı yetiştirmek usulidir.

Mezkûr ağaç dahi aylık senesinde pek büyük kökler peyda edeceğinden bu nazaryada şayan tavsiye değildir. Mamafih bu usula müracaat edilmek istenildikte zeri yastıktan bir yaşını ikmal etmiş olan fidanlıklardan 0.20 santimetre fasıla ve keza çizgilerde 0.20 santimetre bedene olmak üzere gars edileceğinden birer metre merbana “36” adet fidan dikilebileceğine ve halbuki zeri yedinde ali evsat 140 adet fidanın mevcudunu haseble mahal yani terbiye yastığının mahal ol yanım zerlediğinden dört defa daha büyük olmasını icap ettirdiğinden bu usul ile her sene fidan alınmak arzu edildiği takdirde

fidanlık on mesavi kısma teksim edenlerin bunun yalnızca yani tekmiil sahanın onda biri olan “10” ar vüsatındaki bir numaralı kısma ilk sene tohum zeri edilmelidir.

İkinci sene bidayetinde işbu onarlık kısımda yetişmiş olan fidanlar kamilen çıkarılıp her birisi “10”ar senede olan “2, 3, 4, 5” numaralı dört parçaya gars edilir ve aynı zamanda on numaralı parçaya tohum ve bir numaralı parçaya da kuvve inbatyasının tezyiti “Lupinus” yani acı bakla tohumu ekilir.

Vusati				Numaralari
Ar;10	z.s.3	z,s,1	Birinci sene zeriyaı	1
"		g.s.2		2
"		g.s.2	İkinci sene garsiyatı	3
"		g.s.2		4
"		g.s.2		5
"		g.s.3		6
"	Uçuncu sene garsiyatı	g.s.3		7
"		g.s.3		8
"	z.s.4	g.s.3z.s.2		9
"			İkinci sene zeriyaı	10
"	dördüncü sene zeriyaı			

Üçüncü sene bidayetinde bir yaşını ikmal etmiş olan on numaralı yastıktaki fidanlar kaldırılıp “6, 7, 8, 9” numaralı terbiye

80

yastıklarına gars ve kuvve namesi arttırılmış olan bir numaralı yastıkta da yeniden tohum ve fidanları kaldırılan “10” numaralı yastıkta “Lupinus” zeri ettiler.

Dördüncü sene bedaytanda 2, 3, 4, 5 numaralı terbiye yastıklarında üç yaşını ikmal etmiş olan fidanlar mahrcine sevk olunmak üzere çıkarılıp yerlerine bir numaralı zeri

yastıklarında yaşını ikmal eden fidanlar bir minval sabık usuli dairesinde gars ve aynı zamanda mezkûr zeri yastığına “Lupinus” zeri edenleri bu suretle devam olunur.

İşte bu suretle dördüncü sesine bidayetinden itibaren her sene fidanlığın 4/10u yani kırk arından istifade edilebilir. Bu kırkardan on ikişeri yollar ile hendeklere tefrik edilmiş olacağından senevi yalnız yirmi sekizeri tasdiklere kalmış olur, bir metre mürebbanda “36” fidan bulunduğunu nazaran 2.800 metre merba mahalda $2.800 \times 36 = 100.800$ adet fidan husula gelecek ise de bunun yüzde onu düşür zira olacağından (90.800) adet üç senelik terbiye edilmiş meşe fidanı yetiştirilmiş olur.

81

Yevmiye miktarı				Nevi Ameliyat
Ücreti		Adedi		
Azami	Asgari	Azami	Asgari	
Kurus	Kuruş			Tohum kilo
0	0	0	0	040 miktarında
2000	1000	100	50	Yaz ve Sonbaharda tathir çapalama
3000	2000	150	100	Bir senelik fidanların kala ve garası
3000	2000	250	100	3-6 Ay tarafından mahiye 15
5000	3000	250	150	Defa seki variya
1000	800	50	40	3 Senelik fidanların kala ve denetlenmesi
1000	800	0	0	Alet ve edevat ve çivi masrafı
15000	9600			Yekün

Mesarif Saniyesi

Mesarif tesisinin %9 hesabıyla faizi. 3.896/13.496 4.995/19.995 Binaen aleyh 90.800 adet fidanın mesarif mecmuası asgari 13.497 azami 19.990 kuruş olduğuna göre bin adet fidanın 148,5 kuruştan 219,5 kuruşa mal olduğu meydana çıkar.

Altıncı Nazariye

Bu; fidanlara tabi tutularak üç yaşını ikmal etmiş karaçam ve meşe mahlûkatı yetiştirmek için tatbik olunur, bunda sahanın 1/3ü karaçam ve 3/4ü de meşeye husr ve tahsis olunur. Ve balada gösterilen hesaplar esas ittihazla üç senelik terbiye görmüş bin

adet mahlûkat karaçam ve meşe fidanının kaç kuruşa mal olduğunu bulmak mümkündür şöyle ki:

$$34.0/3 + 148.0 \times 3/4 = (123) \text{ vil } 28.75/4 + 219.5 \times 3/4 = 0182$$

123- 182 kuruştan ibarettir.

Hülâsa- fidanlar usuline tabi tutulmayarak yetiştirilmesi imkânı bulunan işcarın mahal zerden terbiye yastıklarına kaldırılmak süretiyle yetiştirilebilir.

82

Mesarif muzafayı badi olmakla beraber arazinin o nisbette vüsatının tezayütünü intaç edeceğinden fenn terbiye işcar nokta nazarından olup yalnız “köknar, katran, porsuk, dişbudak, akçaağaç, kayın, gürgen” cinsleri için bu usula müraacat tahta ve cevaptadır.

Çam Yetiştirilmesi

Malum olduğu üzere bizde çam ağacı denildiği zaman gerek avam vekrin ekser havas bininde kışın yapraklarını dökmeyip daima yeşil duran ve az çok reçine yani çam sakızı denilen sakızı havi olan ali balmumu reçineli veya sanavberye işcarı murad edilir. Mesela ehil ve ürbayı beytinde asıl çam tesmiye edilen bir ağaç ile bir sedir veya köknar ağaçlarından birisi hariçten herhangi bir kimseye buna ne ağacıdır diye sorulursa yekten çam ağacıdır cevabı alınır. Hâlbuki âlem mebatat ürbayı beyninde çam ağacı denildiği zaman yüzlerce enva, eşhas ve ifradı ihtiva eden sanavberye fırka nebatisine ait yalnız bir cins ağaç anlaşılır ki fırka merkurada daha bunun gibi birçok ecnas işcar ile bunların her bir yasini müteaddid enva mevcuttur. Bu nakle beraber memleketimizde erbap fennin henüz bir kısım teşkil etmekte olmasına ve temin istifade nas hususunda her vakit azın çoka tebaiyeti lazım geleceği kaziyesine binaen biz dahi gerek bu vekrin bundan sonra aynı unvan elinde mabadi olarak bir silsile makalat tarazında yazılacak olan makalelerimizde (çam ağaçları veya maç işcarını) murad ettiğimizin unutulmaması lazım gelir. Makalelerimizde çam ağaçlarının ol emirde âlem nebattaki mevki ve ehemmiyeti menşe, fevaydı çıplak dağların ormanlaştırılması ve baltalıkarın tamiri, hasılat muhtelifi ve tesirat ve şairaneleri hakkında bir malumat ita ettikten sonra bunların gerek teşhir ve ormancılık ve gerek zevk vezyent neşat nazarından ne suretle lazım geleceğini bisan edeceğiz.

84

Çam ağaçlarının menşeyi ve âlem nebatındaki mevki vehameti çam ağaçları hilkatın her devrinde âlem nebatatın teşekkül ve inkişafı hususunda hâkim mutlak demezsek bile her halde gayet ehemmiyetli bir mevki mazhar olmuşlardır, arzın dur ibtadisinde henüz hayattan eser yok denebilecek sıralarda âlem nebatat aylık ve yegâne vekilleri bazı su yosunları ile birkaç kibriti ve feturdan ibaret idi. Bir müddet sonra çam ağaçlarının birimizde cinsi gibi akad ve telakki edilebilen ve saçlı yıldız yaprak =Astreaophylle a Couronne= tesmiye edilen bir şecr kusayır görelim ki başlayıp budayalım nebatiden (aryan alınır) tesmiye ettikleri bir zümre nebatat şubesinin aylık vekil veya timsali olmuştur. Fakat gene arzı o vakit muhit olan hava kesifin kesafetini biraz azalıpta ziyanın serbestçe icra tesir etmesine müsaid bir hale geldiği andan itibaren havanın son derece rutubetli arzın bizzat yüksek hararetle birleşerek sor hasya müteşettirceler, cesim kariyetye ve haylilerin tenebüt zinet bahşasına badi olmuş ve bilahare ise servi, asıl çamlar ve o kâri gibi sanavber işçarı bunların husula getirdikleri sık ormanlarda tezahür etmekle başlamışlardır. Bunların cümlesinin enkazı dahi bir gün gelip beşeriyetin kömür daralsenelerini teşkil etmiştir. Arzın devir sani teşekkülünde hayat hayvanatın inkişafı beraber aynı zamanda

(Resim)

Bartın Kereste Tacirlerinden İnce Alemdar Zade Halil Efendi

85

hayat nebatat ehemmiyet ve cesametçe tenakus ettiği halde taazuvca(?) daha ziyade tekâmül tabiat, nebatat safalyece galb ettiği şu çam işçarında tekrar bularak telafi mafat edilmiştir. İşte bu suretle taksideyeyi, maziler, arvakarye ve gününü mayiler daha evvel mevut ecnasa ilave olunmakla kalmayarak bir taraftan nevlere dahi tekessür ve taaddüt etme başlamıştır. Bala hara kaşır(?) arz daha ziyade kalınlı şarik kendisini muhlit olan hava nesimnin saflaşması şuat şemsiyenin sath-i arz üzerinde ikilemlerin aylık taslakını tesim ve tertip etmesine müsait olduğu zaman yeni yeni bir takım nebatat ile tekâmül etmekle beraber nebatat ibtidai dahi henüz gaib olmamıştır.

Devir şalt bidayetlerinde ise ardıçlar, kaliterisler, gönler sedreler ve enva servi ve köknarlar, ladinler, melezler, sedirler, asıl çamlarla porsuklar meydana gelip evvelkilere karışmış ve bunların kafesi dahi mevcut olan yapraklıyı kışın yapraklarını döken işçara,

serhasya meşcerelere, yüksek tahliyelere ve cesim haylilerle mütenevvi bakliyelere terafuk etmiştir.

İşte izahat salifeye nazaran elhal haiz ağaç halette baki kalmış olan bilumum diğer fasıl ve ecnas nebatata nisbeten âlem nebatata çam ağaçlarına atıf ve isnat edilen hisse hâkime ve galipenin sebebi bu suretle tezahür etmektedir, küre arzın hal ibtidaisinde kendisini ihata eden kesif ve sihab hava nesimiye güneşin nüfus ve mürver başlamasından çok zaman ol çam ağaçları hayvanat aliye nin tayüşüne gayr salih gazlarla meşbu bir takım sıcak buharlar sebebine senede daimi yeşilliklerini mahtahrane olarak arz ediyorlar idi. Bu andan itibaren sema tedricen öldükçe, hayat aheste aheste iste inkişaf ve takamül ettikçe çam ağaçları da tekesür ve tenevu ettiler ve o vakit ki nebatat sufli dahi gayr mahsus bir surette ortadan gaib oldular. Reha sonra hararet havaya tezil etmekteki, soğuklar kutupları istilaya ve yüksün

86

dağlar dahi bir daha başlarından çıkarmamak üzere kartya ettiğimiz beyaz örtülerle tetevüc atkı başladığı halde çam ağaçları yine oldukları yerlerde nebatat ettiler ve nihayet vakitteki iklimler kendilerinkinden menatik mutedile, hare ve bardayı tefrik ettiler bu suretle işbu muhtelif mıntıka ve nahiyelerin her birisi

(resim)

İnce Alemdar Zadeye Ait Bartında Kirazlı Derbent Fabrikası

işbu mühim fırka nebatatının bazı ecnas ve eşhasının tab ve mizaçla istinas ederin onları muhafaza ettiler. Diğer faslaların her birisi kendi iklimi dahilinde mahdud ve mahsur kaldığı halde bilakis sanavberyelere yani çam işçarına

87

her yerde tesadüf olunmaktadır ki vakitte ezmine kabil de nasıl ki sath arz üzerindeki umumiyeti muhafaza etmiş ise bu gün dahi hemen aynı nam ve intişara malik bulunmaktadırlar.

Çam Ağaçlarının Fevadi

Yukardaki izahattan istinac olacağı vecih ile çam ağaçları bütün ger arzın ormancılık iktisatında hususi mühim bir mevki maliktirler. Fi'l hakika zayıf; gayr menbit bir

toprakla iktifa ve kanaatla onu ıslah servetini tezyit ederin taze, menbit ve mahsuldar kılmak için yalnız zamanın muavininden başka hiç bir şey istemeyen sağlam ve ayaklı ecnas işçara ancak çam ağaçları bitende tesadüf olunur. Binaen aleyh ancak bazı nadir çatlaklara malik olan iklim ve kesif kayalıklar, kuru veğir kabil kumla, marin, tebaşır, yapışkan kil, kirli, seyliseli türab tahtaniler ve elhasıl hiçbir toprak yoktur ki kendine has olman bir yerden bazıları ianesiyle gayet mutedil ihtimamat sayesinde sathı sıryen bir gölge ile kapatmak ve bu suretle mır ve rezmenle kalın bir omuz tabakası husula getirmek mümkün olmasın sahil ve kumlukların cemiyeti:

Son asrın nihayetinden biri başlıca çam tohumları zeri ve bu suretle çam ormanları yetiştirmesi vasıtasıyla derki deniz kenarlarındaki kumlukların sevahilimizi istila inmesine karşı koyacak bir mani meydana çıkarılabilmıştır. Mesela sahil çamı işbu müteharrik ve sir kumluklarda güzelce necisim ve neşv ve nüma ederin onu tenbit eder ve derhal bir neved teşkil ederin yeni kumların hareketlerine mani olur.

Çolak dağların ormanlaştırılması:

Hal hazırın muceb iftihar hususatında birisini teşkil etmekte olan çolak dağların ormanlaştırılması gibi nazik ve cüseym bir işte iş tübbankarane

88

bir surette takip ve hasen neticeye isal edilmek istenildiği takdirde çam işçarı bu hususta en teşci ve teşvikkerane bir surette netaiç ita etmektedir. Mesela ladin, melaz, sedir ve çamların eşhas muhtelifesi tedricen en vahşi çıplak dağları bile yeşillendirmektedir. İşte her türlü ziraata

(Resim)

gizli derbent fabrikasının telaşsız üç milimetre ve attan fazla kalınlıkta limon, bu intikal ve yumurta sandıkları imalına mahsus tahta vücuda getiren on iki destereli kutrat tezgahı.

Karşı isyan ve nankörlük eden tebaşırlı, fundalak ve bataklık toprakların

yassıçam ve karaçam ve haleb çamları zeri veyahut ladin ve mazı fidanlarının garsı suretle öteden beri gayr mahsuldar ve kıymetsiz olan o arazinin kesb kıymet ettirilmesine muvaffaikyat elverir.

1000 Adet Kadarının Kıymet-i Mutlakası		Sermayenin Faiziyle Masarfa Seneviyesi		Bir Hektar Vusatinde Olan Fidanlığın Masarfa-i Tesisiyesi		Fidanlıkda Musaid ve Gayrı Musaid Zamanda elde Edilen Fidan Mikdari		Nevi Kayıd
Azami	Asgari	Azami	Asgari	Azami	Asgari	Azami	Asgari	
Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	
34.5_2 3.5	11.0_ 8	121 25	116 36	525 00	412 90	1,500, 000	500.000	
85_58	23_1 5.5	171 25	116 36	"	"	750.0 00	200.000	Kaydolmaya tabi tutulmadan iki senelik meşe
68.25_ 46.5	19,25 _13	171 25	116 36	"	"	500.0 00	160.000	karaçam Kaydolmaya tabi tutulmadan
						500.0 00	136	İki senelik meşe ve kara çam mahlutu
68.75	46.50	231 95	156 96	555 00	432 90	0	337,5	Keza kaydolma ile üç senelik meşe
219.50	148.5 0	231 90	156 96	"	"	0	90,8	Keza kaydolma ile üç senelik
182	123					Karaç am	68.000	Karaçam ve meşe mahlutu
		231 95	156 96	"	"	Meşe	70.000	

89

Orman bataklıklarının tamiri:

Herhangi bir ormancı veya orman sahibi kendisine ait olan bataklıkların tedricen boşalıp kuvvetli meşe ve sık gürgenlerin parlak manzarası yerine katırtırnakları, funda hasır otlarının ve kasvet engiz elvanı kaim olduğu bu takdirde yine çam ağaçlarından birisinin yatağının zeri veya fidanlarının garsı suretle bataklığın teceddüd ve tamerine ait mesair

çareyi bulur çok defa ve hususiyle çam tohumu zeri suretle tamir keyfiyeti mevzu bahis olduğu zaman tohumların sadece fundaların arasına ayırmak miyadı dikenlerden yapılmış bir çalı demetle kapatılması birkaç sene zarfında tufeyşi olan işbu nebatat yerine sık bir masifin kaim olması için kifayet ederki nebatat mezkûra bedaya tohumdan çıkan fidanlara siper vazifesini gördükleri halde bilahare masifin gölgesi altında kalarak boğulup mahvolurlar. Başka defa dahi mesela bazı esbab hususiye derin fakat kuvvetten düşmüş olan bir bataklık toprağı üzerinde bemehal meşenin ibkasını icbar edip meşcerenin sarf meşelik olarak idame için yapılan bacımla teşebbüset ise âdem muvaffakiyete müncer olur. O takdirde sahil çamı tohumunu toprağı serperek aynı zamanda dahi etmeden yetişmiş meşe fidanlarını yahut meşe palamutlarını toprağı gars etmek kefiyat eder. Sahil çamı tohumunun fidanı pahalı olmadığı gibi tohumdan çıkan genç fidanların da tecessümleri öldükçe serimdir bu suretlenin çamların temas ve gölgesiyle himaye edilmiş olan genç meşeler kuvvetli olarak büyürler bilahare bunlar yavaş yavaş mukaddema isyan ve inat eden toprakla tekrar istinas etmeye başladıkları zaman mutedil ve güzel idare edilmiş kat tathirler vasıtasıyla yavaşça çamlar ortadan kaldırılır işte bittecrübe tatbik edilen bataklıklar şu suret tamiri pek güzel muvaffakiyetler vermiştir. Çam ağaçlarının hasılat muhtelifesi:

90

Çam ağaçlarının başka türlü faydaları dahi vardır söyle ki: bilhassa çiçeklenmeleri zamanında şer ettikleri Tevrat balsamı ile havayı nazik göğüsler ve ziyade zayıf ve dermansız mizaçlar için sahhı ve bais fellah ve necat epeyce latif bir rayiha ile doldururlar. Ekseriye seri olan tecessümlerinden ahşabının bazen kıymetli olan evsafından bahis etmeksizin çam sakızı gibi bir mahsul istihsal olduğu tahattur edecek olursak müteaddid ecnas ve envandaki bu mühim irad menbanın ehemmiyetini anlarız. Velhasıl yakın bir istikbalda inkişaf edecek olan çam ağaçları yapraklarından yük, bir nevi zeyt, ater ve pelesenkli sabunlar istihsal âmâlî ve bu muhtelif imalattan baki kalan suyunda bazı hastalıklar için gayet müesser olan banyolarda istimalı gibi henüzüki bir sonunu zikredecek olursak çam işcarının mahsulatı hakkında da bir nebze malumat ita etmiş oluruz.

-Mabadı Var-

Mekteb Muallimlerinden İzmirli Nuri

Ormanlarımızın Tarihiçesi

(Mabad)

Müşar ileyha nafia dairesinde bu işe vukuf ve malumatı olan memurlar hazır oldukları halde el-mutala eğerçe âhkamindircesi fenn ve malumata göre vaz ve tertip edilmiş ve ormanlarca emir muhafazaya muktezi olan tedabiri mütezammin bulunmuş olduğu tasdik kılınmış ise de atide tafsil ve irad edilecek olan mevad ve esbaptan dolayı Memalik-i Devlet-i Aliyyenin asıl idaresine ve ahalinin adet melufasına daha muvafik bir esasa tatbik maslahat olunmasının ehemmiyeti itiraf olunarak matlup ve maksut olan surete göre dair medd görece rayiha tartib edilmiş ve işbu layiha üzerine heyet umumiyesi ceryan eden müzakerat neticesi bazı tebdilet ve tadilatı tayin edildiğine ve Orman Nizamnamesinin tesisine tehrir ve eşkal eden asbabın başlıcası tersane ve tophane amira idarelerinin miri ormanlarda hisse tasarrufu olup kendilerine muktezi keresteyi emlak için bazen sol mahsusaya istinad edilmeleri maddesi olduğu ve ormanlardan miri kerestesi ihraç ve naklinin öteden beri ifrad ahali uhdelerine tahmil olunmuş olması dahi ıslahat matlupaya karşı türlü türlü su istimalat ve şekayani davet edilmekte bulunduğu halde hükümet Osmanıyyenin en hayırlı icra anından olmak üzere ahali marifetle miri kerestesi nakli hakkında mevzu olan kafa muamelat örfi ve kadimenin fesih ve alması ile tersane ve tophane idareleri tarafından ormanlara müdahale olunmayıp anlara muktezi kerestenin orman idaresi vasıtasıyla kat ve nakil ettirilmesi hakkında şayan buyurulan müsaid senniyeye binaen asar salifenin bakiye muamelat nalayıkası olan böyle bir teklif Türk ve ilgası ile hizmet nakliye altında zebun olan bir sınıf halkın

92

mazhar adalet olmaları ve Tophane ve Tersane İdarelerinin ormanlardan tefrik müdahaleleri nizamnamemiz körün tanzim ve tekmiline medar suhulet olduğundan ve bu cümle ile beraber Orman İdaresi tarafından Tersane ve Tophaneye verilecek kerestenin suret ve kat nakli ve muamelat sair; müteferrisi nizam mahsusa rabt ve tevsik edilmedikçe idarelerin umurunu sekten vikaye müşekkel olacağından maslahatın her ciheti tetkik ve müzakere ile Ormanların İdare Umumiyesi hakkında olan nizamname layihası enmelayattırlarının ve tersane ve tophane emire kerestesinin suret tedaruk ve itasına dair başka bir nizamname layihası dahi yapılarak Dahiliye ve Bahriye ve Divan-ı Âhkam Adliye ve Maliyesi Nazırları ve Tophane Müşiri hazır oldukları halde kurayat

ve mütala ve bazı maddeleri müzakerat dahiliyeye göre tashih olunmuş ve işbu iki kıta layihanın biri ormanların idare umumiyesini mütezammin olduğu ve diğeri enin ferî hükmünde bulunduğu cihetle ibtida idare nizamnamesinin ihkamidir sene müteallik olan şeylerden bahs olunmak münasib görünmüştür.

Layiha mezkûranın bab olanda ormanların aksamı beyan olunmuş olup eğerce bu nizam vazından murad devlete ait olan ormanların muhafaza ve idarelerini tanzim eyilmek kazıyesi olduğu halda ahkâm minderecesinin devlete ait olmayan ormanlara şümuluna mahal olmayacağı hatıra gelir ise de Memalik-i Devlet-i Âliyye'de tahsisat kabilinden olan evkafın mali olmak üzere bir takım ormanlar ve kasaba ve ve kuraya mahsus bataklıklar bulunduğundan miri ormanların idare ve tanzime lazım olan kavaid ve tesis edilipte onlar açıkta ve hal ıslılarında bağla çünkü miri ormanlarını idare mahsusa tahtına eleminin iki ıslı olup biri bunların haraptan ve kayaları ile servet tabiye mülkiyenin bekasına hizmet etmek ve diğeri hasen muhafaza nimresiyle kesilip satılacak ağaçlardan ve ormanlara mahsus olan mahsulattan hızına devletçe nakden istifade olunmak maddeleri olduğuna nazaran şu faidelerin evkafa ait olan ormanlardan dahi istihsalı yani evkaf hümayun nezaret halilesi tarafından merbut

93

ormanlar miri ormanları gibi taht muhafaza idareye alınarak bir takım evkaf şerife menafinin tevfir ve temin edilmesi ve bu sırada kasaba vikri bataklıkların vikaye ve muhafazalarına müteallik tedabirin ittihazı hatta isna müzakerede irad olunan bazı mütaalat ve ara iktizasınca bilimüm ormanların asar servet tabiyeden olması binalarında olan menfaat madde ve maneviyenin yine umuma ait bulunması itibariyle ve arazi kanunnamesinde hudayı nabit olan işçarın beyt almayla raci olduğuna ve bunların kal ve kamına arazi mutasarrafının salahiyeti olmadığına dair münderiç olan mevad müteaddide âhkamla eşhas uhdelerinde bulunan kuruların bile külliye kat ve imha olanaması orman idaresinde hakk nezaret verilmesi tasavvur olunmuş ise de bunun icrası umumi bir orman kanunu yapmaya ve arazi kanundaki ihkamın iktiza edenlerini tadil ve tebdil etmeye mütevakıf olup lazım gelen müzakerata mübaşeret kılınması dahi daire müşar ileyhaya havale edilmiş olduğundan enin karar ve neticemi bundan böyle beyan olunmak üzere layiha mezkûrenin ihkamı miri ve vakıf ormanları ile kasaba vikri bataklıklarına husr edenlerin üç kısma ve babnanısı dahi muhakemat ve mücazat ünvanla iki kısma taksim olunmuş ve seni mübeyin bir de hanıma ilave

kılınmıştır. Bu evvelde beyan olunduğu vecih ile miri ormanlarının naht muhafazaya alınmaları mukarrer olduğu meselli muhafaza edilen ormanlardan hilaf nizam şunun bunun işcar kat etmeleri dahi külliye memnun olacağından bu esasa riayet ve emir muhafazaya dikkat olundukça ormanların hal harabısından mason olacakları memul koyulup fakat her kasaba ve karyenin bataklık olmadığından o makavla yerlerde ahali miri ormanlardan işcar kat ve ahzına alışmış ve bunca senedir şu yolda def zaruret ve ehra ticaret etmekte bulunmuş olmaları ile miri ormanların külliye taht muhafazaya alınmaları mukabilinde ya o makavla bataklık olmayan kura ahâlisine bataklık efrac ve araya veyahut miri ormanlarımızdan tayyun olunacak suretle mecaen ihtitab ve intifa etmelerine müsaade etmek şaklarından birinin ihtiyari iktiza edip vakıan işsin en doğru ve eslem tarifi

94

bataklık olmayan köylere birer kuru tefrik ve tahsis ile miri ormanlardan meccaen ihtitaba kimseyi mezun etmemek sureti olarak şu usulün emir muhafazayı teshil edileceği derkar ise de bilcümle neferinin idareci hal müsaid olduğunda iktizasına teşebbüs olunmak üzere şaksinin tercihi yani ahali karanın ihtiyacat beytiyle ve zarurileri için miri ormanlardan tayin olacak suretle meccaen işcar katına mezun edilmeleri kararlaştırılmış ve şu kadarki bu müssade ve mezuniyet bunların yalnız ihtiyacat beytelerini teshile münhasır olup ticaret için kat ve furuht edecekleri kereste işbu müsaade mahsusanın haricinde kalacağından ve zaten ahali karanın böyle miri ormanlardan kat ile iskele Pazar yerine nakiledildikleri keresteden öşr alınmakta bulunduğundan ya kanaenin ahzı kafi gibi görünmüş ise de balada beyan kılındığı üzere miri ormanların muhafazasından maksut olan neticenin biri de hızına devletin istifadesi olup buda idare tarafından mukavelet ve fiyat mahsusa ile ağaç satılması demek olduğu halde ahalinin yalnız öşr vererek ticaret için kereste katına salahiyeti devam etmiş olsa bu öşr orman idaresinin pazarlık üzerine talebiyle fiharlaşıracağı feyandan ve öyle bir mukaveleye girişecek olan adamın ihtiyar edeceği mesarifattan her halde ahun olacağına mebni miri ormanlardan kereste almak isteyen sermeyedarın buralarını mütaala ile idare tarafına müracaat etmeyerek doğrudan doğruya kereste kesmeye mezun olan ahali ile bilmukabele istedikleri ağaçları mübayaya fırsatıab olacakları ve buna bir çare bulunmadıkça orman nizamının vazından hızıyen devletin istifadesi hasıl olamayacağı bahisinde pek çok mütelalar irad olunarak nihayet bataklıklar müstesna olmak üzere ahalinin ticaret için miri ormanlarından kat edecekleri kerestenin idare tarafından tayin

olunan kıymet ve enmeneni itaya ve tüccar ve matızın meseli orman nizamına etba mecbur olmaları mahzir mezburanın define çare münferit add olunmuştur. Mabadı var

Orman Müdüriyet Umumiyesi Mümeyyizi

S. İhsan

95

(Resim)

Orman ve Maden Mektebi Topoğrafya Muallimi Merhum Kaymakam Asafi Bey

Geçen üç yüz sekiz senesinde Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisine rebt ve ilhak olunan Orman ve Maden Mektebi'nin maliye nezaretinde merbut bulunmadığı zamanda mektebimiz boran topoğrafya muallimliğinde bulunmuş ve ormancı arkadaşlarımızdan bir kısmına fenn mebusu talim ve tedris edilmiş olan meşahir rilafiyeyi ve mihr mühendisinden merhum Asaf Beyin destres olduğumuz fotoğrafla tercüme hali müsliminimizle sevk eden hademet ve muar pervaranalarını ya da vesile olmak üzere dercini menasib gördük merhum mevami ile Selanik Levazım Askeriye Nezaretinde bulunan merhum Mirliva İsmail Hakkı Paşanın mahdumu olup 1270 tarihinde dersaadete tevellüd etmiş ve mukaddemet uluvumu tahsil edildikten sekire Mektep-i Harbiyeye duhul ve burdan Piyade Malazmalkı rütbasiyle neşiyet ederin birçok mükatib askeriye müdüriyet ve uluvum riyaziye muallimliklerinde bulunmuş ve muahharen divan-ı harb müddea muavenet kinde bulunduğu zamana müsadif 1292 tarihinden itibaren orman ve maden mektebine uluvum riyaziye ve topoğrafya muallimliğini ve ilave memuriyet olarak kahramanını mühendisliğini ılgı etmekte iken Orman ve Maden Mektebinin, Halkalı Keramet Mektebine ilhakı mülabesesiyle mekteb mezkûr muallimliğinden infakak edilmiş ve 1313 tarihinde tuhur eden Yunan Muharebesine iştirakla isna muharebede giriftar olduğu humma habiyeden müteemir olarak dersadete avdet ve bir müddet sonra firib rahmet etmiştir. Merhum müvümü ile fezal askeriyesine inzımam eden mezaya fennye ve ilmiyesiyle her boludanları memuriyetlerde vul elhusus salif elbeyan muallimliklerde vazif mevdusenini ağa ile bir hayli talebe yoldurmuş ve ormancı arkadaşlarımızdan bir kısmında topoğrafya ve hintse taht alarak ve hesap, artıma gibi bazı asar fennyesiyle diğer asar ilmiyeyi istifadeyi tezyin edilmekte bulunmuştur.

96

Mecmuanın mesarif tesisine medar olmak üzere teberruatta bulunan zevat mehar kasana ait listenin devamı

Kuruş Esamı

39500 Evvelki Yekün

1500 Atınada Toros İnşaat Şirketi Ambar Memuru Gabilun Efendi

1000 Atınada Toros İnşaat Şirketi Metmehdilerinden Camkuş Oğlu Mihal Efendi

1000 Ayna Bolulu Hacı Halil Zade Mehmed Efendi ve Şarkası

1000 Bolu Eşrafından İlyas Zade Şükrü Efendi

1000 Suriyede Tartı ve Şeriki Sadık Bektaş Efendiler

500 Cebeli Bereket Mebus Muhteremi Sezayi Bey Efendi

500 Doğan Çay Ormanları Müteahhiti Mustafa Namık Bey Efendi

560 Eskişehirde Hususi Orman Ashabından Emin Bey

560 Eskişehirde Çatacı Kereste Fabrikası Müdürü İsak Efendi

500 Atne de Tüccar Mutebereden Yanyalı Sabri Bey

500 Atne de Mersin Tacirlerinden Bedusakı Efendi

500 Atne de Toros İnşaat Şirketi Müteahhitlerinden Funulis Biraderler

500 Atne de İnşaat Şirket Müteahhitlerinden Korki Marağus Oğlu Efendi

500 Atne de Toros İnşaat Şirketi Müteahhitlerinden Durmuş Ağa

300 Atne de Toros İnşaat Şirketi Müteahhitlerinden Hüseyin Efendi

300 Kütahyada Kereste Tacirlerinden Atnab Efendi

300 Kütahyada Tüccar Mutebereden Mazlum Zade Ahmet Efendi

300 Kütahyada Orman Müteahhitlerinden Uzun Salih Oğlu Rıza Afnedi

200 Kütahyada Kereste Taciri Eşraftan Güller Zade Osman ve Fevzi Beyler

200 Atne de mersin Kereste Tacirlerinden Rodoslu Mehmet Kurak Efendi

51220 Yekün

Ma ba'di var

Kana'at matbu'asi

Müdür-i Mes'ul, Muhammed Muhfi

Numara - 4 Kasım Sene 333

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Orman Serveti Yunus Nadi

Kavanin Kısmı

Mahrûkat meselesi..... Süleyman Azmi

Ormanlarımızın Tarihçesinden Mâ'bâd S. İhsan

Memurin Kısmı

Tahsin Bey merhumun tercüme-i hali

Tebriatta bulunan zevâtın listesi.....

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Orman serveti

-1-

Orman serveti, bütün şümüliyle manasının anlaşılması için biraz düşünmeyi istilzam eden bir servettir. Zahirde basit gibi görünür fakat hakikatte hayli mürekkep ve muğallaktır. O cihet ile bu kısım servet, her millet için medeniyet ve ma'rifetin mi'yârî 'ad olunmak caizdir. Galiba hakim (monteskiv) insanîyetin bedâvetini ta'rif etmek için: Efrâdî farazan bir ağacın meyvesinden mutteğam olmak istediklerinde gerek ağaca çıkarak, gerek başka bir çare olarak yalnız Maksut olan meyveyi toplayacakları ve bu suretle ağacın gelecek senelerde de yine böyle meyve verip gitmesi imkanını sebep etmemiş bulunacakları yerde ya dalını kırmak, yahut göğünden bütün ağacı kesip aşağı almak suretiyle gözlerinin gördüğü meyveyi o andaki ihtiyaçları için toplayıp geçmek gibi kestirme bir tarik-i ihtiyar ederler. Yolunda bir misal îrâd eylemiştir. İçinde ağaç sözü olduğu içindir ki (orman serveti) ondan bahis ederken bu misal hatırımıza geldi. Yoksa bedâvetin besâtîti ve medeniyetin murekkipiyeti izah edilmek istenilir ise tabî'î, meyvesi yenilmek için göğünden kesilen ağaca varıncaya kadar daha pek çok misaller, tavsif ve temhitler dermayan olunabilir. Fakat maksadımız bedâvet ve medeniyetin ta'rif ve teşrihi değildir. Ormanlarımızdan bahis etmek diyoruz ormanlarımızdan bahis etmek için (orman serveti) ne dair bir iki söz söylemek arzusuna kapılmak olarak o zaman bahsine nispetle (orman serveti) nin bizim için hayli muğallak bir keyfiyet olduğunu derhal farkettiğimiz içindir ki bu kısım serveti bir nev'i medeniyet mimarı 'ad etmekten çekinmeyerek

99

sözün sevk ettiği münasebetle de (monteskiv) nin olduğunu zannettiğimiz o misali irat eylemekten kendimizi alamamış bulunduk.

Orman bahsinde kendimizi (monteskiv) nin misali dairesine idhal etmek istemezsende memleketimizde ormanların kıymetini takdir etmemek hususunda hemen de umumi bir savletle hukum ve nüfuz icra eden hale Mısır ve müstemir cehalet ve 'atâlete karşıda isyan etmemek elde değildir. İtiraf etmelidir ki en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün efradı ormanlara karşı lâkayd olan az çok demeden davasında bir memleket varsa o da bizim memleketimizdir. Hal buna bu hareket tarzının öyle bir da'vâ ile te'lîfine kolay kolay imkân yoktur.

Bir veya daha ziyade ağaç siz bunu lazım olduğu kadar çoğaltarak ve büyüterek orman diyebilirsiniz kendi malikanemiz dahilinde ise onlar da dilediğimiz vecihle tasarruf ederiz. İstersen bir günde hepsini yok edebiliriz. Bizden hesap ve kitap soracak hiçbir kimse yoktur. En fenası bu hareketimizde kendi iz'ân ve vicdanımızın dahi mu'ariza ve muhasebesine ma'ruz olmayız. O bir veya daha ziyade ağaç dilerse orman mîrî mâlî ise nazarımızda ğarîb ve imhâsi o kadar mübahdır ki belki bu tahrip ve imhadan bir nevi vahşi zevk duyduğumuz bile iddia olursa mübâliğa olmaz. Bu imha ve tahribi yalnız sürüsüne otlak hazırlamak isteyen çoban veya çiftine münbid tarla açmak ihtirasında bulunan rencebir yapmaz. Aynı hâlet-i ruhiyeyi, farazan böyle bir cürmî takip ve mücazat etmek vazifesi ile mükellef olan mahkemede de görebilirsiniz: adam, Allah'ın dağının üç beş ağacını kesmiş veya yakmış diye harîfi şimdi nakdi veya hapsi ceza atışları içinde kavurmak reva mıdır? İşte ormana ait bu türlü davaları ru'yet eden mahkemeler erkân'ında ekseriyetle hâkim olan his budur. Ve işte me'a't-te'essuf ormanlar hakkındaki umumî kana'atlerimiz hala bu çerçeveden mahsûs surette artmış ve taşmış değildir.

100

Bu kış iptidasında pâ-yi tahtın içinde bulunan kurulardan birinin odun yapılmak üzere Satılmış olduğunu işitmiş ve tahkikine lüzum görmeksizin, bu haberi hiç de istib'âd eylememiş idik. harb hali ile odun bahâlî, korunun ağaçları idame bayağı ve koskocaman bir servet te'min edebilecek. Durulacak gün veya tereddüt edilecek zaman mı? Gelsin mukavelenâme ve işlesin balta, nâcâk?

Hal buna harb hali Avrupa'nın hemen her yerinde var. O yerlerde ise hem aynı mahrûkât ihtiyacı var, hem de oralarda bizden çok fazla hususi ve umumi ormanlar ve korular var. Oralarda bu ihtiyacı def' ve tatmîn etmek üzere o ormanların ve koruların fen haricinde tek dalını kesmek hatıra gelemez ve şayet öyle bir düşüncenin herhangi bir zihinden geçmiş olması cinayetlerin a'zamî 'ad olunur. Çünkü oralarda ağaçların ve onların mâhsali olan ormanların maddi ve manevi Baha biçilmez ve olur olmaz vesile ile kolay kolay feda olunmaz servetler olduğuna kana'at gelmiştir. Servet demek abes, Avrupa'da ağaçlara ve ormanlara denilebilir ki bir nev'i kutsiyet-i esnâfesi i'tiyâd ve i'tikâd halini bulmuştur. Bir Avrupalı nazarında saksıdaki çiçek, bilmeyiz ki, koru'daki ve hatta dağdaki ormandan daha kıymetler bir şey midir? Zannetmiyoruz öyle tahmin ediyoruz

ki avrupalıya göre bunun aksi daha doğrudur. Geçici bir çiçek elbette daimi bir ziynet, hem de menfaatli bir ziynet olan ağaçtan daha kıymetdar olamaz.

Şu izahata bakılınca Avrupa'da ağaçların ve ormanların teline dokunulmayarak hep karşılarında bir huşu' ve ibadet hissi ile vakit geçirilir gibi bir manaya zahip olmak imkânı vardır, hayır hiç de öyle değil. Bizim kendi memleketimizde kese kese, tahrip ede ede hala bitiremediğimiz ormanları Avrupalılar kendi memleketlerinde kese kese çoğaltıyorlar! Bu nasıl sözdür diye istiğrab etmeyiniz. Bu söz hakikatin ta kendisidir, Avrupa'da ormanların bitip

101

tükenmez bir servet memba'ı olduğu bilinmiştir, ağaç nüşüv ve numâ bulan ecsamdandır. Sezâvânî muhafaza ederseniz ve hele aded itibarıyla çoğalmasına yardım ederseniz o her dakika, her saniye, her an kendi kendine alabildiğine artar, çoğalır. O halde siz diğer taraftan kesilecek çağa gelmiş olanlarını keserek, muhtelif suretlerle istifade olunacaklarından muhtelif suretlerle istifade ederek işinizi görürsünüz. Ormanın gerek kendi kendine, gerek sizin yardımınızla çoğalışı aşağı yukarı hesabı muayyen bir mikdar arz eder. Sizin kat'iyatınızda diğer bir miktar. Orada makul nispeti dilediğiniz surette vaz' ve idare edince pek a'lâ bir taraftan kesmek, hem de bununla beraber diğer taraftan çoğaltmak neticesine hâkim olmuş olursunuz.

Tabi'atdeki daimi devirden feyyâz ve hayatdâr bir surette başlıca nebâtât ve bunlardan bi'l-hassa orman kısmı misal-i arz eder. Gübresini kendi yaprağından ve kendi vücudundan alan, derelere, çayırlara, nehirlere ve denizlere sular veren, göklerden yağmurlar cezb eden, kuşlara aşıyan olan, yorgunluklarımızı dinlendiren, heva-i nesimi yi tasfiye eden, rüzgarları eleyen bu yeşil elbiseli mahlûkat tabi'atin hayatında daimi bir feyz ve fa'aliyetin en Güzide ve en ruhnevaz nişaneleridir. Biraz geniş, azıcık da derin nazarla bakılacak ormanlara tabiatın Neşe bahşâ bir serveti demek bile caiz olur. Hatta yalnız tabi'atin değil, insanîyetin bile bugün san'atin ruhu sayılan maden kömürleri bile çünkü ormanların müstehaselerinden başka bir şey midir?

Hâlbuki ormanları servet itibarıyla madenlerin kâffesinin fevkinde çıkarmak caizdir. Her ma'dene bir nihayet tasavvur etmek mümkündür. Ormanlara değil. Âkil ve fennî bir idare ile ormanlardan kerrenin ömrü oldukça istifade etmek imkânı mevcuttur. Bu fitratın, toprakta, bilhassa ormanlara ra'yinin kıldığı hadsiz ve payensiz bir feyz ve

berekettir. Ormanlar için: (her sene istifade edeceksin, hiç bitmeyecek bir gül hatta eksilmeyecek bile. Nedir o bil

102

bakayım?) diye bir bilmece vaz' olursa gülünç telakki edilmelidir. Fi'l-hakika ormanlar tabiatte ve bi't-tabi' insanıyet aleml için işte böyle bitip tükenmez bir serveti arz ve temsil ederler. Bu iddiaya mülzem bilmukabelede bulunulabileceği bir meçhulimiz değildir. Bu iddiamıza karşı bize şöyle cevap verilebilir:

_ Osmanlı mülkünde ormanlar hiç çoğalmıyor, hatta kendi halinde bile kalmıyor, bilakis daima azalıyor, daima azalıyor. Tek ağaçsız denilecek hali bulmuş vilayetlerimiz var. Ortada iddianızın batlânini ispat edecek böyle bir beyyine var iken sözlerinize nasıl inanalım?

Bu mukabelenin ilzam ve iskat vadisindeki kuvvetini inkâr etmemekle beraber biz zannediyoruz ki meselede konuşulacak daha birçok noktalar vardır. O noktalarda teşric olunursa bizde de ormanların hiç azalmayacağını, belki çoğalacağını, ağaçsız kalan vilayetlerin ormanlarının elyevm saklandıkları yer altlarından tekrar çıkabileceklerini hayal ediyoruz. Bu noktalar üzerinde masâhibeye devamımızı Atiye bırakacağız ve bugünlük ormanın kâh gulen, kâh ağlayan ve inleyen lisanına tercüman olarak şu sözle keseceğiz:

_ Âcil, ma'kul ve adil bir sebep olmaksızın bir ağaç kesmek durup dururken bir insan öldürmekten daha ehven bir cinayet değildir.

Yunus Nâdî

Kavânîn Kısmı 103

Memalik-i Osmaniye ormanlarının esbab-i muhafaza ve 'imrânları hakkında elyevm mer'î ve desturu'l-'amel olan orman nizamnamesinin âhkam-i mûndericesi ihtiyâcât-i hâziraya terakkiyât-i fenniyyeye nazaran gayr-i kafi olduğu bi't-tecrübe anlaşılmaqla nevâkis-i mebhûsenin ikmalî zımnında ticaret ve ziraat nezaret-i celilesince tacdîlen ve tevsî'an kaleme alınan ve 13 fasıl ve 199 maddeden ibaret bulunup meclis-i meb'usân Zira'at encümeninde derdest-i tatkik bulunan orman kanunu layihasının bir nüshasına desters olduğumuz esbab-i mûcebesi ber vechi zeyr aynen nakil olunmuştur.

Orman kanunu layihasının esbab-ı mucibesi

Esas itibari ile mülkiyet ve tasarruf hakkındaki hukuk-u ‘âdiye âhkâmının ormanlar üzerinde daha hiç arayan etmesi icap eder idi. Çünkü ormanlar mahiyet itibariyle arazi ve onun üzerinde nabit-i eşcardan ibarettir. Fakat hukuk-u ‘âdiye kavâ’idi eşhasın serbest ve âzade-i müdahale olarak yapacağı tasarrufatı menfa’at-i ‘umumiye icabından ad ederek bu hususa dair te’minat ve müeyyidât-i ictimâ’iye vaz’ eylediği halde aynı usulün ormanlar hakkında tatbiki menfa’at-i ‘umumiye yi esasından rahnedar edecek bir netice teblidine bâ’is olur. Çünkü emval gayr-i menkule-i sâire ile ormanlar arasında pek esaslı ve külli farklar mevcuttur. Şöyle ki kit’a-i arz ancak ormanlar sayesinde kabiliyet iktisap ederek İmran ve medeniyet vücuda getirmeye tab’an mâil ve muste’id olan beşeri vatan ve me’vâ olabilir. Ormandan hâlî

104

ıssız bivadi çöllerde insanların cemiyet teşkil ederek vatan tutmaları imran ve medeniyet-i vücuda getirmeleri kabil değildir. Kavim sahralarının hayme nesilleri seyyar aşiret halinden bir türlü medeniyet haline geçemiyorlar. Ben de çünkü iklimi itidal veren, menâbi’ meyâhî vücuda getiren, hevaya lazım rutubeti

Resim

Hendekde Amenâje Edilen Kıta Dâhilinde Kabin İle Mahlût Gökmar Eşarini Havi Çamdağı Ormanı

Temin ve muhafaza ve heyelan ve çigları men’ , seylablar vuku’unu def’ eden, ziraati âfât-i tabi’iyeden kuraklıktan vikaye ve bi’n-netice beşerin bârine bilmesine müsait bir muhit ihzar eyleyen ormanlardan mahrumdurlar bunun içindir ki ormanların muhafaza ve bekası her şeyden evvel bir menfaati- umumiye vesilesidir, mevcut olanlar

Orman Kanunu Layihasının Esbab-i Mucebesi 105

üzerinde ittisal-i hâzira ve âtiyenin hakk-i hayat ve temeddunune raci’ bir hisse-i haliyesi, yer hak ve menfaat-i mukaddesesi vardır. Bu nokta-i mühimmeye binaendir ki düveli mütemedinenin kâffesinde ormanların muhafaza ve bekalarını ve teksirini temin etmek üzere hukuk-u âdiye kavâ’idinden farklı usuller ihdas olunmuş ve bu usuller

Resim

Hendek dahilinde amenaje edilmekte olan orman kıtasının ahval-i umumiyesine muttali' olmak üzere neyrinki noktalarının intihap ve vaz'i hakkında heyetçe ittihaz edilen sıra tekneler suyu mevki'i

sayesinde memleketleri ormanlarının muhafaza ve tezyidlerine muvaffak olmuşlardır. Muntazam ve müstakil bir usul tayini lüzumu memleketimiz için melev-i saireye nispet ve daha büyük bir ehemmiyeti haizdir. Çünkü düvel-i dairenin ekserisinden arazilerinin laekal yüzde otuz nispetinde bir sathi ormanlarla meskûn iken memleketimizde bu nispet me'a't-teessuf yüzde ondan aşağı düşmüştür.

106

Devlet-i Âliye dahi bundan 50 sene mukaddem ormanların tabi' olması lazım gelen ahkâmı hukuk-u 'âdiye ahkâmından tefrik ederek ayrı bir usule tabi kılmıştır. Fakat 1286 tarihli Orman Kanunu bir taraftan gayet muhtasar, âhkâm-i lazimeyi gayri cami' olduğu gibi diğer taraftan ormanların muhafazalarına müteallak tedabir-i mukteziyeyi ihtiva etmemektedir mevcut ormanların muhafazalarına ve yeniden orman yetiştirilmesine ait tedabiri muhtevi olmak üzere 199 maddeyi Cami' bir Layiha-i Kanuniye tanzim olunmuştur. Layiha-i mezkûre 13 fasla tefrik olup birincisinde kanun ile tesis olunan usulün hangi nev'ı ormanlar hakkında kabil-i tatbik olacağı ve devlet ormanlarının arazisiyle beraber bey'î ve devlet ormanlarının mülkiyet ve tasarrufuna dair münaza'âtin kimler aleyhinde ikame olunacağı, orman cerâimi noktayı nazarından zabıta iyi adliye sıfat ve vazifesini haiz olan orman memurlarının esnâ-yi tayinlerinde riayet olunacak merasim-i teminiyeyi nafık âhkâm vaz' olunmuştur.

İkinci fasılda sıhhat ve menfaati umumiye ve müdafaa-i memleket nokta-i nazarından hiçbir güne katiyata tabi tutulmaması icab eden ormanlar takviye ormanları nağme altında tavsif ve tarif olunarak bir orman kıtasının ne gibi şerait tahtında ve ne gibi usul-ü teminiye ile takviye ormanı ilan olunacağı derç ve tasrih kılınmıştır.

Ucuncu fasıl da devlet ormanlarının tefrik ve tahdidi meselesi mevzu-u bahis edilerek kanunun tarih neşrinden itibaren bir sene zarfında devlet ormanlarının tefrik ve tahdidi ameliyatına mübaşeret edileceği esas vaz' olunup bu hususta takip ve tatbik olunacak usul-ü irâe ve teşrih edilmiştir. Tefrik ve tahdit meselesinin bir an evvel ikmalıyla devlet ormanlarının kavi ve Salim esasat ve senedat'a rabt edilmesi derece-i elzemiyettir.

Bunun temadiyesi devlet ile efrad arasında da imam münazaata ve birçok ormanlar hakkında muhakeme müracaata meydan vermekte ve bu hal ise ormanların hüsn-ü a'mâl ve kat'iyâtına îrâs halel ve nekîsa eylemektedir layiha da mevzu bahis usul tatbik olunduğu

107

takdirde devlet ormanlarının kanunun neşri tarihinden itibaren 3 sene zarfında tefrik ve tahdidi hitam bulmuş olacaktır.

Dördüncü fasıl ormanların muhafaza ve inzibatına dair olup bundan ormanların harik'ten vikâyesi, bila ruhsat katiyatın ki herhalde entaç-i harâbî eder- men'i gibi hususata dair âhkam mundericidir. Hürriyetin ormanlarımız üzerinde îkâ' ettiği tahribat her sene muayen mevsimlerde ve bir felaketi münzame halinde tekrar etmektedir. Bunun esbab-ı muhtelifesine karşı ittihaz olunacak tedabir iş bu fasılda tafsilatıyla zikir ve tasrih olunmuştur.

Beşinci fasıl ormanların usulü idare-i fenniyesine dairdir ormanların menâfi-i umumiyesinden başka varidat verir bir menba' Servet olmasına ve Hüsn-u i'mâlât ormanların beka-yi nesilleri ve imranları için elzem bulunmasına binaen bu fasılda usul idare-i fenniyeden bahis edilmiştir.

Altıncı fasıl devlet ormanlarının usul idare-i fenniye dairesinde i'malati için vuku bulacak mübayaata dair âhkamı muhtevidir müteahhitlerle yapılacak mukavelatın ve i'malatın şartnamelerinin istinat edeceği esasat, devletle müteahhitler arasındaki münasebat bu fasılda beyan ve tahsil olunmuştur.

Yedinci fasılda ahali-i karânin ihtiyacat-i zaruriyelerine mahsus kereste ve hatbin devlet ormanlarından suret-i istihsali ve karrî ahâlisi hayvanatının ra'yi hakkında tatbik alınacak usul hakkında âhkam derc edilmiştir.

Sekizinci fasıl karrî, Evkaf ve diğer müessesatı umumiye ormanları hakkında âhkamı cami' tokuzuncu fasıl ise eşhas ormanlarına dair bulunmaktadır.

Onuncu fasılda beyanı ağaçların eşcar-ı müsemmere haline efrağı için yapılacak telkih umurundan bahis olunmaktadır. Telkih-i ameliyesi eşar-i müsemmera vücuda getirmek nokta-i nazarından şayan-i teşvik olmak la beraber ormanların telkih vesilesiyle tahribine meydan açmak isticdadında bulunması itibari fevk

108

al'âde takid ve ihtimama layık görülecek bir meseledir. Bunun için hem telkîha müsa'ade i'tası kabul olunmuş ve hem de ormanların bu sebeple tahrip edilmesini mani'olmak için sıkı âhkam-i vaz' olunmuştur.

On birincisi fasıl teşçire mütedâir olup mevcut ormanlar derin veya ittisalinde bulunan ve vaktiyle ormanlık iken harik ve sü-i kat'iyat gibi esbâb-ı te'siriyle açık kalan arazinin teşçiri hükümete bir vazife-i mecburiye olarak tahmil edilmiş ve bunun haricinde muntazım teşçirât için şirketlere ihalatta bulunmak ve eşhasa kendi namlarına teşçir için müsaade i'ta etmek esası kabul edilmiştir.

On ikinci fasıl orman cerâiminin suret-i teharri ve takibatı hakkında âhkama ihtiva etmektedir. Bunun için iki orman memur veya bekçisi tarafından orman cerâimine dair tutunan zabıt-i varakalarıyla bir bekçi veya me'murr tarafından tutulup da 500 kuruştan ziyade cezayı nakdi'yi ve tazminatı tezammun etmeyen zabıt varakaları sahtelik iddiasına kadar ve diğer zabıt varakaları ise aksi mündericati sabit oluncaya kadar ma'mulun bih ve muteber olan ve saik-i kanuni'den 'ad olunarak bu suretle ceraimin teshil-i subutu ve ahkâm-i cezaiyenin ibret-i müessireliği temin olunmak istenmiştir.

On üçüncü fasıl diğer fasılda beyanne olan âhkama muhtelif harekette bulunanlar hakkında tertip olunması icap eden mücazati havidir.

109

Derse'adet ahâlisinin bosnalarda mahrukât tedariki hususunda çektikleri mezâyika ve alakâdârânin celp ve tevzî-'i emrinde maruz buldukları müşkülât-i tuccârin istignasi esnafın ihtikârı kâmilen ahval-i hâziranin ilcâ'ât-i tabi'iyesinden mütevellit olduğunda şüphe edilemez.

Günün en mühim düşüncelerinden birini teşkil eden odun ve kömür hayatı bir mesele mahiyetini ihraz etmekte olduğundan buna karşı lâkayd davranmkligin da tecviz edilemeyeceği tabi'i bulunmuştur.

Mazâyikayi bir taraf, müşkilatı izale etmeye medar olmak üzere lazım gelen tedabirin ittihaz ve tatbiki zımında bazı makalat-i İhdâ edeceklerini va'd eyleyen Orman Muamelatı Müfettişi Süleyman Bey'in ilk makalesini neşir eyliyoruz.

İhtiva eylediği malumat ve mütalaatı ustâd-i mu'azzam Hoca Ali Rıza Efendi tarafından tevârih-i sabıka ve muhtelif de kaleme alınıb her zaman için mabihî'l-tatbik bulunan levâyih-i tevsik eylemektedir.

Üstadın gerek mesail-i idariyeye mutallak mesudâti ve gerekse bir kısım âsâr-i gayr-ı matbuasını i'tinâ kâr bir surette ziyâ'aden muhafaza ederek imtisale şayan müfit lerinden meslektaşlarımızın tezyid-i istifadelerini temine matuf himmetlerinden dolayı Müfettiş Mümi İleyh Süleyman Bey biraderimize teşekkürât ve tebrikât samimanemizi beyan eyleriz.

Mahrûkât meselesi 110

Muharriri: Süleyman

Havâyic-i zaruriyenin en muberrimlerinden birisini teşkil eden odun ve kömürü şu mevsim ne zaman da aramamak bir türlü mümkün olamıyor.

Atina'da bulunduğum zaman odunun dört İstanbul çekisinden ibaret olan bir tûnunun altı yüz ve bir kiyye kömürün 15 kuruşa satıldığını gördüğüm gibi bunun daha terfi' ve tezâyid etmek isti'dâdında bulunduğunu söyleyenlerden dinledim.

Bu bâbdaki mutâle'a-i mahsusami arz ve beyan etmezden evvel tevârih-i muhtelif de derse'âdet ahâlisinin tehvin ihtiyacı maksadıyla üstad-i muhterem ve Mükerrerem Hoca Ali Rıza Efendi Hazretleri tarafından tanzim olunup Nezaret-i Celileye ve Refik-i Şefikim Sabrı Bey tarafından kaleme alınıp İstanbul Vilayeti Meclis-i Umumiyesine takdim kılınmış ve birer suretleri elde edilebilmiş olan levayih ile bu bâbda ittihaz kılınan tedâbirin ber vechi zeyr nakil ve beyanı hususunu münasip gördüm.

10 Eylül sene 314 tarihinde üstad-i muhterem Hoca Ali Rıza Efendi tarafından Orman ve Maden ve Zira'at Nezaretine verilen layiha'nın suretidir.

314 senesi martından Temmuzuna kadar derse'adete nakil olunan ve sene nihayetine dek nakil edilebileceği tahmin edilen harbin miktarını dair bir numaralı layiha-i 'âcizdir.

Biemri nezaretpenahi tevdi' buyurulan vazife-i kemterî

derse'adet ihracatı için kilitli kömür ve hatıp tedariki esbabını istihsal ve sene-i âtiye içinde ormanların tahribini mucip olmayacak surette ihtiyaca kâfi mahrukat çıkarılabilmesi ve sâilini İstikmal etmek üzere İzmit ve Kara

111

Deniz sevhiline azimet şakiranemi mubellig olup raside-i dest tanzim ve ebcâl olan 20 Haziran seni 314 tarih ve 50 numaralı emri sami-i cenabı nezaret penahilerine intisalen 24 Eylül seni 314 tarihiyle derse'adette hareket ve İzmit'e muvazaletle ifa-yı vazifeye iptidar olunmuştur.

İfayı vazifei çakerî

Emr-i sâmi-i âsifânelerinde uhde-i kemteraneme tevdi' buyurulan vazifenin bir kısmı derse'adete kilitli kömür ve hatab tedariki keyfiyeti olup bunun İncilâ pezir esaha-i istikmal olması 314 senesinde nakil edilmiş ve edilmesi kabil bulunmuş olan hatabın miktarı bilinib sinin-i sabıkada nakil ve imrâr edinmiş olan hesabın miktarı ile mukayese edilerek noksan ise ikmal ve tezyidi esbabına tevessül etmekle hasil olacağından ol emir de bu cihet nazarı dikkate alınıp olbab'da ceza eden malumat-i mahalliye ile iskele kuyudunu sıhhati vecihle elde etmek üzere İzmit Körfeziyle Karadeniz sahili üzerine Bartın'a kadar mevcut bulunan ve hatap nakil ve imrar eden iskele ve mevaki' birer birer keşt ve gûzar edilmiş ve her iskelenin 310 senesinden beri şühur-u muhtelifi içinde nakil ve imrar edilen netayici mübeyin biri şühur diğeri sinin üzerine mürettep içi kıta mevazinelî cetvel-i tanzim ve leffen takdim pişkâh devletleri kılınmıştır.

Mutekaddim cetvellerin teşrihi

mezkûr cetvellerden şühur üzerine tertip edilmiş olanı İzmit Körfezi ile Şile'den alaylı'ya kadar imtidat eden Karadeniz sahili üzerindeki iskelelerden 310 ve 311 ve 312 ve 313 senelerine şühur-u muhtelifesi içinde derse'adete

112

nakil ve imrar edilen hatabın miktar-ı mecmu'ü tevsit edilip bundan her iskelenin şühur-u muhtelifi içinde ve icmal sütunub kezalik her iskele bir sene zarfında ve yekün hanesi dahi umum iskelelerden her ayda mütevessitan nakil ve imrar edilebilecek hatabın miktarını tayin ve irâe edildiği gibi şühur-u muhtelifi de maskeliler hangisinden ziyade

ve hangilerinden az imrârât vuku bulmakta idigini ve yek diğerine nazaran imrârâtca hangileri daha ziyade haiz-i ehemmiyet bulunduğunu ifade eder.

Sinin üzerine mürettep cetvele atıf-i kelam olunduk da bu dahi 314 senesinden itibaren her sene her iskeleden ne miktar hatap-i imrâr edilmiş ise onun miktarını irae etmekle beraber yekün hanesi her sene içinde sevk ve imrar edilmiş olan hatabın miktarını ve yek diğerine nazaran derece-ib tefavetini ve nihayet sekizinci sütunu ahalinin ibraz ettiği talep ve rağbete göre 315 senesi için usulü dairesinde kat' ve nakline ruhsat verilmiş olan hatabın miktarını gösterir.

Bu sene derse'adet ihtiyacatını İkmal etmek için lüzum görünen hatabın miktarı

İş bu iki cetvelin iş'arâti neticesi olmak üzere zeyrine yazılan izahat-ı meşmul la haza-i nazar-i âsifâneleri duyurulduğu halde müstebân olacağı vecihle balada arz edilmiş olan iskelelerden 4 sene zarfında derse'adete nakil ve imrar edilen hatabın miktar-i mütevessiti 484.449 çeki olup 314 senesinin temmuzuna kadar vuku bulan nakliyat ise 267.828 çekiden ibaret bulunmuş ve şu halde sinin-i sabıka mütevessitini bulmak için daha 216.421 çeki hatabın imrârına ihtiyaç mes eylediği anlaşılmış ise de sene-i hazıra temmuzu içinde umum iskelelerde bulunup müsaade hevaya intizaren nakil edilemeyen

113

67.400 çeki hatap mevcut idiginden bu miktar bala'daki 216.421 çekiden tenzil edildik de 313 senesinin hatap ihtiyacatını İkmal etmek üzere ormanlardan kat' ve iskelelerde mevcut bulundurulmasına lüzum görünen hatabın miktarı 149.221 yahut 150 bin çekilen ibaret olduğu tezahür eder.

İkmaline lüzum görünen hatabın Ağustos ve eylül aylarında kat' ve tenzili imkanının tatikî

Ânefi'l-beyân 150.000 çeki hatabın ağustostan itibaren ormanlardan kat' ve iskelelere tenzili ile derse'adete imrarinin kabil olup olamayacağı cihetin tatikiki bahsine gelince malum-u âlî buyurulduğu vecihle Karadeniz havâlisinde hatab-i kat'i ve nakli hususunda öteden beri cari olan te'âmül iskelelere nakil ve imrar olunan hatabın bir kısmı ilkbaharda ve bir kısmı da sonbaharda yani harman kaldırıldıktan sonra kat' ve nakil edilmekte olup havalar müsait olur ise sonbahar kat'iyâtının miktarı bi'n-nispe daha ziyade olacağı cümle-i tahkikat-i acizi'den bulunması ve bu sene a'sâr ihalesi evvel

havalî'de Temmuz 15'inde ikmal edilmiş ve hürmetler dahi Ağustos sonuna kadar ekser karada itmam olunmuş olması ve harmanlarını kaldırmış olan ahalinin hatab-i nakline mübaşeret el dedikleri meşhudât-i kemterânem cümlesinden bulunduğu nazar-ı mutale'aya alındığı halde 150 bin çeki den Karasu Kandıra ve Akçaşehir ve Alabeli iskeleleri hissesine isabet eden 107.813 çeki mezbur aylarda ormanlardan kat' ve nakli imkan tahtında bulunduğu gibi Şile ile Körfez iskeleleri hisselerini isabet eden 42.516 çekinin dahi ol havalîde havaların mulâyimeti hasebiyle kat' ve nakli her zaman için mümkünse de ahalinin hatab-i nakliyatına sekte iras edecek bir sebep

114

zuhur ve ihdas edilirse olhalde nakliyatın kabil olamayacağı tabî'i olup bu yüzden derse'adet in hatta ihtiyacı geçen 313 senesinden daha ziyade hazyika uğratılmasına sebebiyet verileceği mertebe-i bidâhetde bulunmuş olmasına binaen sene-i haliye

(Resim)

Mecmuaya Muavenetde Bulunan Azap Kapısında Kereste Ticaret ve Fabrikatörü Derunyan Evnik Efendi

Ağustosunda İzmit ile Kandıra arasında amele-i mükellefe vasıtasıyla i'maline mübaşeret edilen şosse tarikina esbab-i maruzadan naşi Karasu ve Kandıra ahÂlisinin celp ve cem'inin te'hiri hususunda İzmit mutasarrıflığına 13 Ağustos seni 314

115

tarihi ile takdim edildiği tahrir çakeri üzerine hatap nakliyatına sekte götürülmemek üzere amele-i mükellefenin celb ve cem'i için bir tedbir-i sâlim ittihaz olunması zımnında Kandıra kaim makamlığına ba telgraf evamir ve tembihat-ı nazime ifa ettirilmiş ve şu suretle o civar ahÂlisinin hatab-i nakline vakit bulabilmeleri ve bu münasebetle derse'adete sevk olunacak hatabin tedariki esbabı istihsal edildiği gibi havalî mecburada hatab-i nakliyatınca Ağustos içinde ahali'de görmüş olduğum gayret ve rağbet Eylül nihayetine kadar Karasu ve Kandıra cihetlerinden yüzbin çekiye garip hatabın iskelelere tenzili Kabil olabileceğine aciz verince de kana'at hasıl olmuştur.

Şu tahmin ve takdire göre 314 senesinin hatab-i imrâreti 484.449 çekiye balig olup bu miktar ise 313 senesi imrâratına nispeten 13.480 ve 311 senesi imrâratına nispeten dahi 31.185 çeki fazla olduğu lede'l-mevâzine tebeyün eylemiştir.

İkmaline lüzum görünen hatabın iskeleleri tenzilinden sonra derse'adete nakil ve sevkinin kabil olup olamayacağı

miktarı balada arz edilen 150 bin çeki hatabdan Şile ile İzmit Körfezi iskelelerine tenzil olunacakların derse'adete nakilleri müsade-i mevki'iyeleri münasebetiyle kabil olabilir ise de Kandıra ve Karasu ile alaylı iskelelerine tenzil edilecek kısmının Bosna teşrin-i saniye kadar derse'adete sevk ve imrar olunabileceği cayi tereddüt görünürki bu da iki sebepten ileri gelebilir.

Bunun birisi havaların müsait ketmâmesi diğeri de derse'adette hatab ticareti ile işğal edenlerin Bosna fahiş bir surette terakki etmiş olan hatap fiyatını tenezzüle uğratmamak üzere nakliyatı bi'l-iltizam ta'til eylemeleridir.

116

Çünkü Kandıra'ya mülhak kefken'den alaylı'ya kadar imtidat eden sevahil açık olup şimal ve poyraz rüzgarlarına kamilen maruz bulunduğu ve bir noktasında küçük hiçbir koy ve limanimsi mahal bulunmadığı ve ekser yerleri sıklık ve kayalık olması münasebetiyle odun gemileri daima bir milden ziyade açıklarda lenkeri-i enzar olmaya ve rüzgarın kisb-i iştidât eylediği hengamda feklenker ile açıklarda dolaşmaya yahut Erikli limanıyla Kefken adası'na iltica etmeye mecbur buldukları cihetle sevahil-i mezburadan her zaman için hatab tahmili kabil olamamaktadır.

Hatta Bosna milletim tabir edilen şimal rüzgarları vakt-i mu'tâdından evvel Haziran içinde bed' ederek temmuz gayesine dek kemali şiddetle devam eylemesi temmuz içinde iskelelerden hatap nakliyatına işkal etmiş ise de Eylül içinde rüzgarların tahavvul edeceği tecârib-i vaka'alarına istinaden kaptanların ifadeleri cümlesinden bulunmuştur.

Şu ifadenin sıhhate mukâranetiyle eğer Eylül ve teşrini evvel içinde rüzgarlar tahavvul edip de gemilerin sevahilden hatap tahmine müsait olunur ise iskelelere tenzil edileceği tahmin olunan hatabın derse'adete sevk ve imrari imkânı bulunabilecektir. Lakin hatap tüccarı derse'adet hatab dergilerinde yani iskelelerin de kilitli hatap bulundurulmasını menfaat-i mahsusa-i muhtekarânelerine muvafık düşürmeyip de hatab-i celb zımında buradan gemi göndermezler ise imkân-i mezburdan istifade edilmesi kabil olamaz.

Zira sevahil-i mezburada iskelelerine nakil ve tenzil olunan hatabın kâffesi

117

evvelce mahalli odun tacirleri ile akit eyledikleri mukavele hükmünce derse'adet hatap tüccarının malıdır. Yerli tacirlere ait olan vazife derse'adet tüccarı tarafından gemi gönderildikçe kapudâtına hatab teslim etmekten ibaret bulunduğu cihetle hariçten gemi gönderilecek olsa iskelelerde mübayi'a olunacak bir çeki bile odun bulunamaz.

Bu sene hatap fiyatınca görülen terkinin esbabı

Dersa'adet hatab sergilerinde ara sıra ve hususiyle bu sene diyatin yüksek olmasının esbabından beri ve belki de başlıcası derse'adete edecek hatabın emr-i sevk ve nakli bervechi maruz derse'adet hatab tüccarının eyâd-i ihtikâr purustanesine kalmış veya bırakılmış olmasıdır. Çünkü Karadeniz sahili iskelelerin de bir çeki odunun kıymeti öteden beri olduğu gibi bugün dahi beş kuruş olup ahz ve istifa kılınan orman resmi ise beher çeki için mîrî ormanından olur ise 64 ve hususî ormandan ise 40 para dan ibadet olduğu derse'adet hatap tüccarının mahall-i tacirleriyle akit eyledikleri mukavelede bir çeki hatabın bedeli 5.5 kuruştan nihayet 6 kuruşa kadar vaz' ve takdir edilmektedir.

Şu halde bugünkü günde derse'adet sergilerinde bir çeki odunun 20.22 kuruşa kadar fahiş bir fiyatla satılması icap ettirecek hiçbir sebep bulunmadığından daire-i aidesince fiyatın hat i'tidale tenziline bakılmayacak olur ise tüccarın cüret ve cesaretleri artıp derse'adet sergilerinden mevcudu azalmadıkça taşra'da hatap celbini teşebbüs etmemeleri tabi'i ve maazallah geçen sene gibi bu sene dahi kış sürekli gidecek olur ise bu sebeple mahrukât-i mezâyikası iadesi ile Kisb-i iştidât eyleyeceği bedihî bulunmuştur.

118

Derse'adet mahrûkât-i mahsusunda orman idare-i teftişiyelerince gösterilmekte olan teshîlât;

Derse'adet ihtiyacı için kat' ve nakil edilecek mahrûkâtça her vecihle teshîlât gösterilmesi zımnında mükerreran testir buyurulan evâmir ve tebligat âhkâmına teb'an Karadeniz sevhilinde hatab-i kat' ve nakil edeceklere her dem teshîlât gösterilmek de ve usulen verilecek kat'iyeye ruhsatnameleri için ahâli-i kurrânin me'murlara murâce'atlarına bile mahal bırakılmayarak suvârî me'murlarını karyelere a'zamiyle köylerde a'tâ etdirilmekte ve iskelelere nakil edilen mahrûkât dan hazîne-i devlet

nâmina istifa kılınacak orman resmî mahrûkât nâkilinde ahz etmek ta'limât-i mahsusasi âhkâmından bulunmuş olduğu halde ahâli-i kurrâ nakil tedarikince müşkilata dâçar edilmemek üzere mahrûkâtın sefinelere tahmilinde kapudani tarafından tesviyesine kadar musa'ade gösterilmek olduğundan artık bu bâbda nezaret-i celilelerince yapılacak mu'âmele ve gösterilecek bir teshîlât kalmamış olup her ne yapılmak lazım ise cumleside icra edilmiş ve hatta gelecek 315 senesi içinde kat' ve nakil olunacak hatabın rusat-i resmiyesi tâliblerine şimdiden i'tâ edilmiş olması nazar-i dikkat ve teemmule alındığı halde ba'demâ teşebbüs edilecek bir mu'âmele var ise o dahi iskelelere tenzil edilen hatabın vakit zamaniyla teşrin-i sâni ye kadar derse'adete nakil ve imrar ve altmış dört para orman resmiyle beraber yedi kuruş yigirmi dört para kıymeti olan bir çeki hatabın derse'adet iskelelerinde fâhiş fiyatla sattırılmamasının esbabî her neye mütevekkif ise onun istikmaline tevessül edilmesinden ibaret bulunup meselenin derkar olan ehemmiyetine binaen tensib buyurulduğu halde bu hususun âidiyeti cihetiyle şehir emanet-i celilesine beyan ve eşcâr buyurulması babında ve her halde Emr-u ferman hazreti men lehulemrindir.

119

Karadeniz sahiliyle İzmid Körfezi iskelelerinden derse'adete sevk ve imrar olunan hatabın mevazinelî cedveldir

Esami-i İskele	Üç yüz on beş senesine mahsuben ruhsatname	Dört senelik Ağustostan Şubata kadar vuku bulan talimat mutevessıtı		Derseadete sevk ve imrar olunan hatabın miktarı				
				315	314	312	311	310
	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki
İzmid	30000	9068	12000	3838	18337	21970	20288	27777
Kocaali	55000	13644	8000	29255	46025	58039	42190	40175
Küçükboğaz	35000	7102	2500	16717	32196	32419	24175	28950
Sakarya	20000	0	2500	4775	8999	7824	12365	1838
Tuzla	25000	2246	2000	9713	16560	23397	20908	17448
Sakarya	15000	2163	3500	5211	6852	9296	12441	11040

Denizköy	65000	3861	2500	2336	21456	30818	48530	49115
Cebeci	15000	2109	1500	8425	10431	9966	11995	8585
Kefken	35000	12036	1200	12163	16575	32163	23629	26719
Sarı dere	35000	4829	2000	23632	36758	29370	17390	21190
Kisecik	20000	4809	1000	3956	9939	10959	9365	22570
Küçük Agaz	20000	4089	800	7696	14275	16183	11265	16140
Çatak	30000	5466	1200	14829	18534	25181	18343	17402
Ahve		4320	500	7504	11674	8005	4254	5973
İmranlı		4260	600	8044	16801	23960	12246	10775
Şile		473	2500	2971	5384	26955	2170	3095
Dumanlı		4132	4800	1429	6550	1155	1257	1755
Kastamonu	20000	4149	7500	9350	17752	16080	19380	12306
akçaşehir	50000	15619	6500	27750	43500	34450	33706	39451
Kocaman	35000	9497		18050	23900	27036	32733	31429
Alaylı	2000	2806		5772	11630	9730	8562	16312
İzmid		8936		9718	22979	14730	15382	20526
Karamürsel		3165		6900	10008	9619	9872	14186
Yalova		21413		26978	32367	55720	40818	39662
Kartal		137		817	1387	162	0	137
Yekün Umumi	525000	150329	67400	267828	470969	512127	453264	501436

Çekî

484449 dört sene zarfında derse'adete vuku'bulan nakliyat miktar mütevessiti

267828 üç yüz on dört senesinin temmuzu gayesine kadar vuku' bulan nakliyat miktarı

67300 sene-i merkume temmuzu zarfında iskele mevcudu olup derse'adet nakil bulunan.

149221 sinin-i sabıka nakliyatının miktar-i mutevessitina nisbeten üç yüz on dört senesinin noksanı olup ormanlardan iskelelere ve derse'adete nakil ve sevkine lüzum görülen.

15032 sinin-i sabıka ağustosundan Şubat'ına kadar vuku' bulan nakliyat mutevessitina nisbeten üç yüz on dört senesinin aynı aylarında kat' ve nakil olunabileceği tahmin edilen.

267838 ücyüz on dört senesinin temmuzu gagesine kadar derse'adete vuku' bulan nakliyat mikdari.

62400 sene-i merkume nin temmuz içinde iskele mevcudu olan

120

Karadeniz sahiliyle İzmit Körfezi iskelelerinden derse adete vuku bulan hatap nakliyatının

Temmuz	Haziran	Mayıs	Nisan	Mart	İcmal
Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki
3148	2587	1962	3047	515	20327
8654	6480	7859	6387	1543	44567
3318	3806	7599	4593	450	26868
510	2780	3494	2071	0	8855
2624	5030	5067	2479	943	18379
2068	3285	3534	850	0	11900

						64	303		258	196	30	51	203
İzmid	0	0	0	152	3227	4	5	3148	7	2	47	5	27
						42	515		648	785	63	15	445
Kocaali	0	0	0	1538	2741	08	7	8654	0	9	87	43	67
						24	305		380	759	45	45	268
Küçükbo gaz	0	0	0	0	1617	33	2	3318	6	9	93	0	68
									278	349	20		885
Sakarya	0	0	0	0	0	0	0	510	0	4	71	0	5
						85			502	506	24	94	183
Tuzla	0	0	0	137	564	4	691	2624	0	7	79	3	79
						97			328	353	85		119
Sakarya	0	0	0	278	370	0	535	2068	5	4	0	0	00
						11			106	160	29		364
Deniz köy	0	0	0	556	1193	16	993	2948	62	72	02	0	45
						64	128		264	246	14		993
Cebeci	0	0	0	188	0	1	0	1221	1	9	95	0	0
						29	306		378	196	16		224
Kefken	0	0	0	1392	4584	92	8	3044	6	2	09	0	37
						11	251		934	835	24		280
Sarı Dere	0	0	0	0	1203	11	5	3071	8	5	16	0	19
						22	122		197	239	15	63	129
Kisecek	0	0	0	0	1381	06	2	1566	5	2	83	7	62
						11			268	285	18		140
Küçük Agaz	0	0	0	1081	1187	87	634	2569	6	5	12	0	11
						20	132		453	462	31	50	204
Çatak	0	108	478	180	1300	75	5	2199	6	7	39	9	76
	26					64	133		128	225	17	66	113
Ahve	0	143	648	703	580	9	7	1088	3	8	46	9	64
	49					13				176	30	20	123
İmranlı	4	90	128	492	1084	70	602	557	691	8	43	18	37
										158	93	19	406
Şile	87	0	78	55	83	41	129	205	671	8	6	5	8
Dumalı	56	528	482	536	475	82	726	818	110	149	75	10	934

	0					5			3	0	5	45	3
Kastamonu	0	0	0	0	403	1098	2648	3825	2861	1392	2412	0	14639
Akçaşehir	0	0	0	1927	3040	5116	5536	5881	4511	7272	7937	238	41858
Kocaman	0	20	50	1060	2811	2941	2615	3505	3919	5410	6508	1037	29876
Alaylı	0	0	12	160	902	1143	261589	452	1100	4661	2442	1085	12546
İzmid ve Kazıklı	320	623	861	1162	1495	2003	2472	3219	2400	2009	1361	892	18817
Karamürsel	0	417	245	371	336	564	1232	1645	2181	1037	693	450	9171
Yalova	851	845	1864	2133	3970	5764	5986	5435	6480	4895	2624	2845	44696
Kartal	0	0	0	0	0	52	85	265	98	34	28	0	562
Yekün-ü Umumi	2572	2774	4846	14104	34556	44003	47474	63835	87890	102061	64863	15471	474449

Ormanlarımızın Tarihçesi 122

(Mabadi)

Bu esastan tevellüt eden bahsin biri dahi teccâret için kat'olunan hatap hakkında ne suretle muamele olunacağıın kararlaştırılması keyfiyeti olup çünkü odun ve kömür havâyic-i zaruriye-i ahalinin akdemi olarak bunların tedarik ve istimalinde herkes hal ve iktidarına göre mecbur ve Memalik-i Devlet-i Aliye'nin başlıca ormanlara mücavere olan bilâdında ahalinin çoğu odun ve kömür ticareti ile meşgul olduğundan orman nizamât-i cedidesinin oduna ve kömüre Şamil olacak âhkâmı yalnız idarenin menfaatini tahsille munhasır olup da umumun teshi-i ihtiyacı ve o makule hatap ticaretiyle me'luf olan ahalinin vekayi-i menafii tedabir-i mühimmesini şamil ve cami' olmazsa mülken ve

muslahaten müşkilata tesadüf olunabilmesi akva-yi melhuzât olmakla şuraları peyş-i nazara alınarak hem orman idaresi umürünü sektelendirmeyecek hem de halkın ihtiyaç ve menafi'ini tazyik ve efna etmeyecek esbap ve tedâbiri lede'l-mülâhaza hatap ticaretinde iki tarik olup birincisi bir kariyenin ihtiyacât-i zarurîyesinden başka te'îş ve temette' için miri ormanından kesilen odunu hayvan ve araba ile pazar yerlerinde satmak ve ikincisi yine ihtiyacat-i zarurîye ve bir karyenin mensup olduğu pazar yerinde satılacak miktardan fazla ya bir tacir ile akit olunacak mukavele üzerine veyahut sair ve Sait ile miri ormanından külliyyetli odun kat' ederek ahir mahalle nakil ve furu hat etmek suretleri olup tarik-i evvelde cereyan eden ticaret ihtiyacât-i umumiye'ye ve karyelerce temettüat-i mahsusa'ya ait olmak hasebiyle onda her türlü muamele-i serbestinin Bedriğ tutulması ehem olduğu misillü tarik-i saniye dahi umumun

123

ihtiyaç ve menafi'i mevazinesinden bilküllüye hariç ad olunmaz ise de bu nev'i hatap ticareti orman nizamının kâffe-i kuyud ve şurutundan müstesna tutulmuş olsa yani külliyyetli odun kesip satmayı i'tiyat edenlere meccânen mîrî ormanlarından ihtitâb hakkı verilse nizamat-i cedidenin es esası belki ruhu olan emri muhafazaya hâlel geleceği ve olzamanki hal devam etmiş olacağı cihetle öyle külliyyetli odun ve kömür için mîrî ormanlarından kesilecek ağaçlara kıymeti muayyine vaz'î münasip görünmüş ve vaki'an bu suretin bilâhire odun ve kömür fiyatını tezyide ve ahalinin ticaretini tazyika sebep verebileceği varit-i ezhân olur ise de olzamana kadar Rumeli ve Anadolu kıtalarının en ziyade odun kesilmeye müstenit olan ormanları Tersane ve Tophane-i Amire İdarelerinin kereste mürettebatı din taht-i nezarete bulunduğu halde kararı ahir iktizasınca bade izin onlardan da odun kesilebileceği velhasıl hatab-i kat'i mu'tad olmayan ormanlar odun kesilen ormanlar gibi erbâb-i ticarete mekşuf olacağı cihetle ihtitabın teksiri odunluk ağaçlara kıymet vazından husule gelmesi tahmin olunan terakki-i fiyatı tehvine medar olabileceğine ve külliyyet üzere hatap-i kat' ve furuhatı ile meşgul ve me'luf olan tüccar ormana civar olan ahaliye ücreti muayyine ile eşcar-i kat'i ve naklinde istihdam eyledikleri ve o makule ahalinin bizzat odun kesmekten ziyade ücret-i kat'îye ve naklinden müstefit oldukları hasebiyle öyle idare ile pazarlık ederek tüccarın miri ormanlarından kat' ettirecekleri hataba kıymet vaz'ının ücret ile kullanılan ahalinin menâfi'ine te'sir kavisi olamayacağı misillü baltalıklardan istedikleri kadar meccanen ihtitab etmeleri dahi taht-i musâ'adede tutulacağına ve bilfaraza bir veya birkaç karye ahâlisi mütemian külliyyet üzere mîrî ormanlarından hattab-i katâ'ıyla

temettü'ları balada irat olunan suretle pazar yerlerinde vaki' olacak alışverişlerinin faidesine kıyas kabul etmeyerek olhalde kereste ticareti için mecbur olacakları usule davetlerinde beis görülemeyeceğine binaen ahali-i Kurrân'ın gerek bizzat ve gerek

124

bil-vasita külliyyet üzere ahir mahalle nakil ve furuhat edecekleri hatap ve kömür için mîrî ormanlarından kesilecek eş karın idare tarafından tayin olunacak kıymetini i'ta etmelerinin esas ittihazıyla her karyeye mensup olan pazar yerine kendi araba ve hayvanları ile nakil ve fûruhat ettikleri hatap ve kömürün şu hükümden istisnasi münasip görünerek nizamnamenin beşinci maddesi bu esasa göre kaleme alınmış ve ticaret için kesilecek hatap ve i'mal olunacak kömür hakkında idarece tayin kılınması lazım gelen mu'amelata talimat-ı mahsusasına tercî zımnında bir fıkra dahi ilave olunmuş ve orman nizamına muhalif zuhur edecek cerâyimin muhakemesi muhakim-i nizamiyeye Muhavvel olmak üzere iktiza eden takîdât ve cerâyim-i mezkûre ye muktezi olan mücazat Faslı-ı mahsuslarında beyan kılınmıştır.

Tersane ve Tophane-i Âmire İdarelerini verilecek kerestenin suret-i tedarikine dair olan layiha âhkamına gelince: bunun birinci fazlı ormanlarından ve ikinci faslı evkaf ve eşhas kurularından idare-i mahsusası marifetiyle kerestenin ne suretle kat' ve i'ta olunacağını mübeyyin olup miri ormanlarından kereste mevcut iken bir vakfin veya şahsın malı olan ormandan kereste alınmaması meşrut tutulmuş ve idarelerin menafi' ve ihtiyacına sekte vermeyecek ve ahaliye mazarrati istilzam etmeyecek esbâb ve keyfiyâtin mevazinesiyle iktiza eden tekîdât dahi ilave olunmuştur.

Arazi kanununun mevâd-i mahsusasında muharrer olduğu ve yukarıda izah ve tefsir kılındığı üzere arazi miri üzerinde bulunan hüdayî nabit eşcâr-i devlete ait olup ol arzin sahibi tarafından kat'î caiz olmadığı müdatâle'asıyla araziye teb'iyetle eşhas-i uhdelinde bulunan korulardan devletin adeta meccanen

Ma ba'di var

Orman Müdüriyet-i Umumiyesi Mümeyyizi

İhsan

Memureyn kısmı 125

Adana Orman Ameliyatı Mektebi Müdüriyetine Orman Müdürü Cafer Bey muallim ve Müdür Saniligine Haleb Orman Müfettişi Tevfik Bey

Fen me'murluğuyla mu'allimligine Selfine Orman Müfettişi Yusuf Kenan Efendi

Beyrut Orman Müdüriyetine 'İlaveten ve Vekâleten Cebel-i Lübnan Orman Müdürü Celal Bey

Selefine Orman müfettişliğine 'İclûn Kazâsi Birinci Sınıf Orman Fen Memuru Abdurrahman Efendi

Halep Orman Müfettişliğine Mure'iş Birinci Sınıf Orman Fen Memuru Mahmut Celalettin Efendi

Ankara Orman Müfettişliği'ne Orhaneli Birinci Sınıf Orman Fen Memuru İbrahim Rıza Efendi

Kal'a-i Sultaniye Üçüncü Sınıf Orman Müfettişliğine Ankara Orman Müfettişi İsmail Efendi

Antalya Birinci Sınıf Orman Müfettişliğine Terki'an Kal'a-i Sultaniye Orman Müfettişi Sadık Efendi

Kal'a-i Sultaniye İkinci Sınıf Orman Müfettişliğine Tenzilen Antalya Birinci Sınıf Orman Müfettişi Osman Efendi

Müteşâ Sancağı Birinci Sınıf Orman Müdüriyetine Hicaz Timuryolu Zira'at Me'muru ve Beyrut Mahlukatı Müdürü Mithat Bey nakil ve tayin kılınmıştır

Orman Mekteb-i Âlisi Topografiya Muallimi Meşahir-i Riyaziyundan Hasan Tahsin Bey 126

Merhum magfurun tercume-i haline dair elde edebildiğimiz ma'lumata göre Tatar mutehayyizânından Ali Efendi namında bir zatın mahdumu olub 1293 senesinde Selaniğin Yenice Kasabasının tevellud etmiştir.

Rüştü tahsilini mezkûr kasabada ikmal ile 1305 senesinde Selanik Mekteb İdadi-i Melekiyesine dâhil olarak üç yüz on bir tarihinde birincilikle neş'et ile derse'adete gelmiş ve bilmusâbaka Mekteb-i Mülkiyeye gitmiştir.

Altı ay kadar devam eylediklerin sonra kendisinde ulum-u riyaziye için girdüğü isti'dad fevku'l'âdeyi ancak mühendis mektebinde tenbiye ve inkişaf etdirilebileğine kâni' olduğundan mülkiyeyi terk ile o tarihlerde mühendishane-i berâ-yi humayuna merbut bulunan Hendise-i Mülkiye kabul imtihanlarının zamanı icrasına intizaren 5-6 aylık bir müddeti vazife-i kitabetle Ziraat Bankasında imrar eylemiştir.

Bin üç yüz on üç senesinde hendese-i mülkiyenin ilk iki sınıf derslerinde imtihan vermeğe muvaffak olmakla togruca ikinci senesine kayid ve kabul olunmuştur. Müddet

Tercume-i Hal 127

tahsilini parlak ve emsaline faik bir surette hitama erdirerek 1318 senesinde diploma neşet etmek ve riyaziyâtda gösterdiği ihata ve vus'ate binaen aynı mektepte muallimlikde alıkonularak bidayet meşrutiyette ahdesine Mühendis Mekteb-i Âlisi ders nazarlığı tevcih olunmuş ise de talim ve tedrise olan meyil ve muhabbeti hasebiyle bir zaman sonra ders nazarligından istifade eylemiş ve 1330 senesinde 4.500 kuruş maaşla mektebin daimi muallimini meyanında idhal kılınarak rahmeti hakk'a intikal edinceye kadar hesap, cebir müselsat, kuzmografya, topografya, derslerinin tedrisiyle iştilal etmiştir.

Orman Mekteb-i Âlisi topografya muallimliği de 1325 senesinde merhum mümi ileyh uhdesine tevdi olunmakla ulum-u riyaziyedeki beheri kamilesinden mektebimizin yetiştirdiği talebede iktisap-i feyz ve marifet eylemiş nihayet 333 senesi Haziranın 19 uncü salı günü Mühendis Mekteb-i Âlisi talebesini imtihana hazırlamak üzere mekteb-i mezburda bazı tatbikat ve tedarikat-i fenniye ile meşgul olduğu hengâmdan birdenbire hastalanarak genç denilecek birisinde âzim gülizar-i dâricnân olmuştur.

Ziya' nâkihânisiyle müstakim ilim ve fennî mute'esser bırakan merhum mümi ileyh memleketimizin vücuduyla iftihar ettiği e'âzim-i riyaziyundan idi. Gerek Mühendis ve gerek Orman ve Katib-i Âliyesinde tedris eylediği ulum-u riyaziye'nin şabat-ı muhtelifesine dair cem ve te'lif eylediği matbu' ve gayr-i matbu' bazı kıymettar asarı mevcuttur.

128

Mecmuanın masârif-i te'sisiyesine mezaheret-i mearifpurûrânede bulunan zevat

Ğuruş esâmî

51220 evvelki gün

5000 baliye karaaydın maden şirketi müdüriyeti namına Fazıl Bey tarafından

2500 tüccar mutebereden ve subrâniye azasından Celal beyefendi

2500 tüccar mutebereden diğ̈er menciyân benun Efendi

1000 azap kapısında çini ve kereste fabrikası müdür ve sahibi derunyan efendi

1000 Adapazarı kereste tacirlerinden santu Efendi

980 “ “ “ “ Hasan Cavit Efendi

500 “ “ “ “ İsmail pehlivan

500 birâmiçde tüccar mutebereden Mustafa Sabri Bey

500 Sinop mebus muhteremi Ömer Lütfi beyefendi

500 kerestecilerde 88 numarada kereste taciri Mehmet kudri Efendi

300 Adapazarı kereste tacirlerinden hoca Mehmet Faik Efendi

200 Maksudiye hanında köür taciri Kamburoğ̈lu Yorki Efendi

66700 yekün

Kana'at Matbaası Müdür-i Mesul: Mehmet Mahfi

Numara - 5

Kanun-1 Evvel Sene 333

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Mahrûkat meselesi..... Süleyman Azmi

Çam ağaçlarının yetiştirilmesi..... İzmirli Nuri

Ormanlarımızın Tarihçesinden Mâ'bâd..... S. İhsan

Tebriatta bulunan zevâtın listesi.....

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Mahrukata Meselesi 130

Muharriri: Süleyman Azmi

İstanbul Vilayeti Meclis-i Umumi azasından Sabri Bey tarafından bi't-tanzim meclisi mezbura takdim kılınmış olan tahririn sureti:

Mustağni-i arz ve izahtır ki derse'adet ahâlisinin mahrukata olan ihtiyac-i şedîdî her gün başka suretle tecelli ve tezahür eylemektedir. Şu ihtiyacın tehvînî gerçi madde-i haşbiyeden başka mevcudat-i tabi'iyeden olan maden kömürü tedariki ile de mümkün ise de bugün memleketimizde en ziyade istimal oluna gelen maden kömürleri hardîf ve fevk ve emsali memalik-i ecnebi'den idhal olunan kömürler olup bunların suret-i isti'mali haşib kadar sehîl olmadığı gibi bir şeyin kıymetindeki terakki ve tedennî arz ve talep kaidesine tabi' olacağından şimdiye kadar karşılaş ve çâre-i haseneye rabt edilememek yüzünden Memalik-i Osmaniye'de mahrukata dâ'ir olacağı nefret esasen mahrecî memalik-i ecnebiye olan maden kömürünün terakki-i kıymetine hadim ve binaen aleyh haşibden ziyade kıymet vereceğinden ahali bi'z-zarure istimali kolay ve binnisbe tedariki ehven olan hatap ile odun kömürüne arz-i ihtiyaca mecbur olmaktadır.

İstanbul ahâlisinin her sene mahrukata olan ihtiyacı beş yüz yetmiş dört bin altı yüz yedi buçuk çeki hatab ile seksen milyon dört yüz otuz iki bin dört yüz kırk dokuz kiyye kömürden ibarettir. Bu mikdar hatab ve kömürden odunun beher çekîsi on beş ve kömürün beher yüz kiyyesi yigirmi beş kuruşa tedarik onuna gelmekte iken kat' ve i'mal edildikleri ormanların sahilden uzaklaşmasından ve ara yerde bazı muhtekirlerin de kâti' ve 'âmillerden dün bedel ile iskelelerde ellerine geçirdikleri hatap ve kömürü cem ve idhar ederek arzu ettikleri bedeli bulmayınca satıcı gemi ve kayıkçılara satmamalarından ve esbab-ı saire'den dolayı odun ve kömür fiyatı yevmen feyevmen

131

terakki yüz tutmuş ve el haleti hazihi odunun beher çekîsi 45 kömürün beher yüz kiyyesi 95,100 kuruşa satılmakta bulunmuştur.

Odun ve kömür fiyatının bu suretle terakkiye yüz tuttuğunu gören hükümet 313 ve 314 senelerinde Karadeniz'in Anadolu sahiline suret-i mahsusa da bir orman müfettişi a'zâm ederek hatap ve kömür fiyatının esbab-ı terakki ve tezayüdünü tatvik ettirmiş ise de netice-i tetkike göre bir güne çare taharrisine teşebbüs olunmamıştır. Vaktaki 322 ve

323 senelerine doğru iş bu ihtiyaç bir kat daha teza'if ve tezayüt edilmesiyle bu bayide herhalde bir tedbir-i kat'i ve 'âcil ittihazı mecburiyeti hasıl olmuş ve bunun için nezareti âidesi tokuz bin lira tahsisat alarak bununla İzmit ve Bolu ve Podime iskelelerinden Azam ettiği me'mureyn-i mahsusa vasıtasıyla odun kâti' ve 'âmilllerinden hatab-i mubâyî'a ettirerek İstanbul'un mevâki-'i mute'addidesinde teşkil eylediği sergilere sevk ile ahaliye beher çekîsi ni yigirmi üç kuruşa furûhat eylemek gibi bir tedbire koyulmuş ise de iktitaf ettiği semere ihtiyar eyledi masrafa tekabül eylememesinden dolayı hazine birçok zarara giriftar olmakla beraber ahaliye de bir faide temin edilememiştir.

Hatap meselesi böyle bî sevd ve bî semere bir netice i'ta ettiği aynı zamanda şehir emanetinin de ucuz fiyatla ahaliye kömür tevzi' etmek ve pek muhtaç olanlara da meccanen vermek maksadıyla bi't-tedârik derse'adetde teşkil eylediği depolara cem' ve idhâr eylediği kömürlerden olunan istifade de pek mahdut bir surette kalmıştır. Çünkü İstanbul ahâlisinin kömürü olan ihtiyac-i senevisi balada 'arz edildiği vecihle seksen küsur milyon kıyyeden ibaret olduğundan ve halbuki şehir emanetinin celp edebildiği kömürün miktarı ise ancak bir iki milyon kıyye kömürden ibaret bulunduğundan ve bu miktarın ihtiyacat-ı umumiye'nin yüzde beşine bile kifayet edemeyeceği derkar idugunden şu tedbirden de hiçbir saide hasıl olmamıştır.

Tafsilatı maruzadan keyfiyeti müsteban buyurulduğu vecihle İstanbul ahâlisinin odun ve kömürü olan ihtiyacat-i muberrime ve zaruriyesini tehvin için

132

ittihaz ve icra olunan tedâbir-i ma'ruzadan bir netice-i hasene ve müfide iktitâf olunamaması tedâbir-i mezkûrenin salim ve matrad bir surette ifa edilmemesinden ileri gelmiş ve binaen aley bu bâbdakin tatkîkât ve tesebbu'ât-i 'âcizâneme nazaran bervechi atı varidi hatır kasırânem olan tedâbir fi'liye-i kat'iyenin arzuyla bunun hayz-i husule îsâl emrinde rufekâ-yi muhteremenin mazâheret-i 'aliyyesine temenniye mübaderet olunmuştur. Şöyle ki:

Ormanlar Vüsati												Esami-i Vilayet
Münazia kıyye		Eşhasa Ait		Kıraye Ait		Evkafa Ait		Miriye Ait		Yekûn		
Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	Mesaha -i sathiyе hektar	Kıt a	
0		45993	56	0	0	7630	1	373256	195	426879	252	Edirne
0		18400	41	33400	510	7500	3	275500	263	334800	817	İzmit
0		1200	2	3000	20	3000	5	161800	39	169000	66	Biga
0		34090	17	313	4	16665	1	9387	13	6400	35	Çatalca
3500		51500	26	15000	5	0		837362	203	907362	240	Hüdavendig ar
0		80000		0		0		415000		495000		Karasu
0		0		0		0		600000		600000		Bolu
0		8000	5	12000	22	6000	3	17000		43000	35	Derseadet
3500		239183		63713		40795		268930	5	303649	6	Yekûn

133

Derseadete Mahrukat Sevk Eden Mahaller				Esami-i Vilayet
1323 senesi		1322 senesi		
Kömür	Hatab	Kömür	Hatab	

Kilo	Çeki	Kilo	Çeki	
30878242	48710	28910710	47238	Edirne Vilayeti
7394558	3750	8849407	2	Selanik Vilayeti
17774829	294711	16300543	323362	İzmit Sancagi
44000	0	0	0	Aydin Vilayeti
18741395	37378	15840879	37628	Belgrad Ciheti
4826620	32476	4259105	25330	Hüdavendigâr Vilayeti
3192973	7247	22003307	15550	Bulga Sancagi
0	320	0	701	Karasu ""
10500	147450	0	116904	Kastamonu Vilayeti
200000	0	0	0	Yaniya ""
580700	4718	0	5500	Gelibolu Evkaf Ormanlari
68000	0	989110	0	Ayneruz ""
83711837	576960	77153061	572213	Yekün

134

tertip ve takdim kılınan cetvelden keyfiyeti müsteban buyrulacağı vecihle İstanbul'un vasatı olarak senevi muhtaç olduğu bir minval muharrer 574.000 küsür çeki hatap ile 80 küsür milyon kıyye kömür Edirne, Selanik, Aydın, Hüdavendigâr, Kastamonu, Yanya vilayetleriyle, İzmit, Bîğâ, Karasu Sancakları ve Belgrad ve Gelibolu ve Aynaroz Cihetleri ormanlarından tedarik ve sevk olunmaktadır. İş bu ormanlardan bazılarının derse'adete olan mesafesinin ba'diyetinden ve bazılarının da eşhas ve kara 'ahdesiyle evkaf-ı idaresinden bulunmalarından dolayı temin-i ihtiyaç zımnında buralardan matlup ve mültezim olduğu vecihle ucuz fiyatla mahrukat tedariki kabil olamayacağı cihetle zikir olunan ormanların bir kısmından farkı nazarla yalnız cevariyeti ve kurbiyeti hasebiyle Edirne, İstanbul, Hüdavendigâr vilayetleri ormanları ile İzmit, kal'a Sultaniye, Çatalca, Karasu, Bolu Sancakları ormanlarından hükümeti ait olan kısımlarını nazar-i dikkate alarak iş bu ormanlardan kömür ve odun tedarik ve celbi esbabının istikmâli icap eder. Çünkü: erbâb-i fen indinde malum ve aşikardır ki mahlukat ormanları baltalık

usulüyle idare olunan meşe, kâyin, gürgen, kestane vesair gibi eşcarı ihtiva eden ormanlardan ibaret olup bu kabil ormanlardaki eşcâr-i fennen 10 11 senede mahrukât-i i'tâ bir senelik teccessümü 10 çeki hatap veyahut dört yüz kıyye kömür verir.

Bâlâda zikir olunan vilayet ve livalardaki ormanların heyeti umumiyesi hükümet ile evkaf ve kara ve eşhasa ait olanlar ile münazi' fih olanların miktarı min haysu'l-mecmu' 3.036.496 hektar olup bundan yalnız miriye ait olan miktarı ise iki milyon altı yüz seksen tokuz bin üç yüz beş hektardan ibaret bulunduğu cihetle bala'daki hesab-i fenniye nazaran bu miktar ormandan hatap tedarik edilmek lazım geldik de senevi 26 milyon

135

sekiz yüz doksan üç bin elli çeki hatap ve kömür i'mal olunmak istenildik de 1 milyar yetmiş beş milyon yedi yüz yigirmi iki bin kıyye kömür tedarik olunur demektir. Hâlbuki derse'adet ahâlisi senevi salifu'l-'arz beş yüz yetmiş dört bin küsur çeki hatap ile seksen küsur milyon kıyye kömür muhtaç olduğundan ol miktar hatabın tedariki için elli yedi bin dört yüz altmış hektar ormana ve bu miktar kömür'ün istihsali için dahi iki yüz birinin seksen bir hektar ormanaki cem'an iki yüz elli sekiz bin beşyüz kırk bir hektar ormana ihtiyaç olup bu miktar orman vilayât-i vâlviye-i ânifedeki mezkûru'l-mikdar iki milyon altı yüz seksen dokuz bin üç yüz beş hektardan tenzil edildikde mütebaki iki milyon dört yüz otuz bin yedi yüz altmış dört hektar orman kalır ki iş bu miktar ormanda muhal-i saire ihtiyacatının def' ve raf'ına belğan mâbeliğ kifayet eder.

Balta ormanlarının beher hektarından bir senelik teccessümüne nazaran 10 çeki hatap alınacağından ve o senede mahrûkât i'tasinada kabiliyeti kisb edeceğinden şu halde beher hektar ormandan 10 senelik teccessümüne göre yüz çeki hatab istihsal olunacak ve İstanbul'un senevi ihtiyacını temin edecek olan salifu'l-'arz beş yüz yetmiş dört bin küsur çeki hatap da her sene beş bin yedi yüz kırk altı hektar ormanlarından alınacak demektir. Binaen aleyh ormanın heyeti umumiyesi olan elli yedi bin dört yüz altmış hektarlık bir kıt'a beher kıtası 5.746 hektarlık olmak üzere 10 müsavi kısma Taksim olunacaktır ve her bir kısmından senevi derse âdetin muhtacı olduğu 574.000 küsur çeki hatap istihsal edilecektir.

Kömüre gelince: yukarıda az ve beyan eyledik ki İstanbul ahâlisinin senevi seksen küsur milyon kıyye kömür ihtiyacı olup bunun tedariki için de iki yüz birinin seksen bir

hektar ormana lüzum vardır binaen aleyh hatap gibi bunun da her sene muntazam ve daimi bir surette iktitaf edilebilir.

136

İçin ol miktar ormanı da kezanik her bir kıtası yığirmi bin yüz seksen hektar olmak üzere on müsavi kısma taksim ve tefrik ederek senevi seksen milyon dört yüz otuz iki bin kıyye kömür tedarik edilmiş olur.

İfâdât ve beyânât-i salife mutalea olunduğu zaman yek nazarda İstanbul'a her sene muntazaman muhtaç olduğu 80 küsür milyon kıyye kömürle 500 küsür bin çeki hatabın ithal edile gelmekte olmasından dolayı bunun için böyle orman kit'âtinin tefrik ve tahsisine lüzum olmadığı yolunda bir zan ve zehab hasıl olur ise de bu hususta nazarı dikkate alınacak mesele derse'âdete ol miktar kömür ve odunun ithalini temin olmayıp bunlar ucuz beden ile tedarik ve cem ile İstanbul'a sevk eden tüccarın ahaliye gâlî fiyat ile satmak gibi bir takım ihtikarına mani' olmaktan ibaret bulunduğu cihetle buna çaresâz olmak üzere bervechi âti tedabirin ittihazı taht-i vücud ve elzemiyette görülmüştür.

1.-İstanbul ahâlisi için celp olunacak odun ile kömürün tedarik edileceği balada isimleri mezkûr ormanların her birinden mesâha-i sithiyelerine göre heyet-i umumiye miktarını elde edebilmek için icat eden vus'atde birer orman kıtası tefrik olunacak ve bu kıt'âtin her biri sırf İstanbul mahrûkâtına tahsis ve ol suretle idare edilecektir.

Resim

Sadık Orman Heyet-i Fenniyesi Azasından Merhum Rauf Bey

137

2.- bu suretle tefrik ve tahsis olunacak orman kıt'âtinin her biri

Resim

Sabik Orman Heyet-i Fenniyesi Reis Merhum Nazif Bey

Resim

Sadık Orman Heyet-i Fenniyesi Azasından Merhum Ali Rıza Bey

Resim

Sabik-i Orman Heyet-i Fenniyesi Azasından Merhum Hamid Bey

Resim

Sabik-i Orman Heyet-i Fenniyesi Azasından Merhum Sabri Bey

Hak hazine temin edilmiş olmak için birinci mesafe dahilinde olmak şartıyla

138

ayrılacak ve her sene bir mukatta'dan istihsal olunabilecek hatap ve kömürün miktarı tayin olunarak buralardan civar Kara ahâlisine adeta ve usul-u mer'iyye dairesinde ruhsatname ile kat'iyât ve i'mâlâta müsa'ade eyleyecek ve ahali-i mezburanın bu suretle kat' ve icmâl ile mensup oldukları bahr ve nehir iskeleleriyle şemendüfer istasyonlarına nakil eyleyecekleri hatap ve kömürün zikir olunan kele ve istasyonlardan orman hakkı ile kat'iyye ve i'mâliye ve iskele veya hot istasyona nakliye masârifina ticareti dahi zam edilmek suretiyle usule gelecek kıymeti, kâti' ve aminlerine Eda edilerek İstanbul'da tayin olunacak bir bedel ile ahaliye furûhat eylemek şartıyla derse'âdete nakil eylemesi hususi herhangi bir talip ile akd-i mukâvele olunacaktır.

Herhangi bir ormandan birinci mesafe itibariyle ve ruhsatname ile mahrukat-i kat' ve i'mâline müsaade olunacak olur ise kat' ve i'mâl edilecek mahrûkâtın beher 100 kuruşundan on iki ğuruş orman hakkı alına gelmekte olduğundan ve beher yüz kiyye kömürün kat'iyye ve i'mâliyesi ile iskeleye nakliyesi 14 kuruşa bâliğ olup buna bir kuruş altmış sekiz santim de orman hakkı ile kırk para yol parası zam edildiği takdirde beher yüz kiyye kömürün iskeleye 16 kuruş 68 santime mâl olacağı tabi'idir.

Hataba gelince: hatabın dahi orman hakkı kezalik birinci mesafe dahilindeki ormanlara mahsus olmak üzere beher yüz ğuruş da on iki kuruş olup beher çeki hatabın kat'iyye ve i'maliyesi ile iskeleye nakil masrafı da vasati olarak 4 kuruş olduğundan buna beher çekiye isabet eden 60 santim orman hakkı ile bir kuruş yol parası ilave edildikte be her çeki hatabın iskeledeki kıymeti beş kuruş 60 santimden ibaret olmuş olur

İşte ikinci madde de arz olunduğu vecihle beher yüz kıyye su on altı kuruş altmış sekiz santime mâl olan kömür ile beher çekisi 5 kuruş 60 santime mâl olan hatabın iskelelerden derse'adete nakli ile ahaliye

139

fürûhati için talip bulunup da buna kömürün beher yüz kıyyesi ile hatabın beher çekisine beşer kuruş kâti' ve âmillerin ticareti olarak zam ile bedeli verdirilerek aldırılır ve beşer kuruş masraf ile de derse'adete nakil ettirilerek beşer kuruş ziyadesi'ne ahaliye sattırılırsa hem kömür ve odunun kâti' ve 'âmilleri bir takım muhtekirlerin desti ihtikârından kurtarılmış olmakla beraber vasıta-i nakil olacak olan tüccarda intifâ' eylemiş hem de İstanbul ahâlisinin kömürün beher yüz kıyyesini 30.31 kuruşa ve hatabın beher çekisini 20 kuruşa tedarik eylemesi esbabı İstikmal kılınmış olur.

Esas meselenin ehemmiyet-i fevkucl-'adesi cümlemizin İstanbul ahâlisinden olmaklığımız ve aynı ihtiyaç tahtında bulunmaklığımız hasebiyle nazar-ı dikkate alınacağı derkâr olup şu kadar ki şu ihtiyaç-i mubrimin ref' ve izalesi esbabını istikbal edecek tedabirin yegan yegan mevzih bir surette arzı sahifeler teşkil edecek derecede maruzatname ihzar ve takdimine mütevekkif bulunduğundan ve halbuki buna meşguliyet-i 'acizanem müsait olmadığı gibi müddeti içtimaiyemiz de mutaleasıyla ziya' vakit edecek bir halde olmadığından bu kadarla ittifa edilmiş ve binaen aleyh bu hususta layıkı vecihle tatkikat ve tettebbu'ât icra ederek ona göre vacibü'l-icra bir nizamname vücuda getirmek için heyet-i umumiyeden tefrik olunacak 3 ve tarafı acizanem'den Orman Müdüriyeti Umumiyesinden gösterilecek kezalik 3 zat ile oduncu ve kömürcü loncalarından alınacak 3 kişiden mürekkep bir komisyon teşkili taht-i vucub ve elzemiyette bulunmuş olmakla ona göre keyfiyetin müstacilen bil kabul mevki' tatbiki vazını arz ve teklif eylerim.

7 kanun evvel sene 1329

Derse'adet den mahrûkâti hakkında tedabir-i esasiye te'emmulu zımında meclisi umumi vilayet canibinden teşkil olunan komisyon mahsus olbab'da ki karara ibtinâen bi'l-muhârebe Ticaret ve Ziraat Nezaretinden tayin ve azam kılınan Orman Müfettiş

Umumisi Nuri ve Muamelat Müfettişi Süleyman ve Mithat beylerle Vilayet Orman Müfettişi Tevfik Beyin huzuruyla tevarih-i muhtelifede akid-i içtima' elleyerek hususat-i âtiyeye teemmul ve tezekkür eylemiştir.

Mezkûr takririn hülasa-i mefadı İstanbul ahâlisinin her sene mahrûkâta olan ihtiyacı beş yüz yetmiş dört bin altı yüz yedi buçuk çeki hatab ile seksen milyon dört yüz otuz iki bin dört yüz kırk dokuz kıyye kömürden ibaret olup bu miktar hatap ve kömürden odunun beher çekisi on beş ve kömürün beher yüz kıyye su yığirmi beş kuruşa tedarik oluna gelmekte iken ihtikâr ve sair esbap dolayısıyla elhaletu hazihi odunun beher çekisinin kırk beş ve kömürün beher yüz kıyye sinin toksan beş yüz kuruşa satıldığı ve gerçi 322 ve 323 senelerinde nezaret-i âidesi dokuz bin lira tahsisat alarak bununla İzmit ve Bolu ve Podime iskelelerinden azam eylediği memureyn mahsusa marifetiyle odun kâti' ce 'âmilllerinden hatab-i mübayia ettirerek İstanbul'un mevaki-'i müteaddidesinde teşkil eylediği sergilere sevk ile ahaliye beher çekisini 23 kuruşa furûhat eylemek gibi bir tedbire tevessül eylemiş ise de iktitaf ettiği semere ihtiyar eylediği masarufata eylememesinden dolayı hazine birçok

141

zarara giriftar olmakla beraber ahaliye de bir menfaat temin edilemediği ve aynı zamanda şehir emanetinin de ucuz fiyat ile ahaliye kömür tevzi' etmek ve pek muhtaç olanlara da meccanen vermek maksadıyla celp edebildiği bir iki milyon kıyye kömürde ihtiyacât-i 'umumiyenin %5'de bile kifayet edemediğinden şu tedbirden de hiçbir fayda hasıl olmadığı cihetle tedabir-i fi'liye-i katiyeden olmak üzere İstanbul'un senevi muhtaç olduğu bir minval muharrer beş yüz yetmiş dört bin küsur çeki hatap ile seksen küsur milyon kıyye kömürün kurbiyet ve civarını hasebiyle Edirne, İstanbul Hüdavendigâr vilayetleriyle İzmit, kal'a-i Sultaniye, Çatalca, Karasu, ve Bolu Sancaklarından evkaf-ı idaresinde ve eşhas 'uhdesinde bulunanlardan ma'ada münhasıran hükümete ait ormanlardan tedarik ve celbi esbabının istikmâli icat edip bunun içinde on ila 15 senede mahrukat i'tâ edecek dereceye vasıl olan baltalık ormanlarının beher hektarından senevi on çeki hatap veyahut 400 kıyye kömür istihsal olunabileceği hesabıyla cem'an iki yüz elli sekiz bin beşyüz kırk bir hektar ormana ihtiyaç olup halbuki vilayât-i vâlviye-i mezburede yalnız miriye ait iki milyon altı yüz seksen dokuz bin üç yüz yetmiş hektar orman bulunduğundan iki yüz elli sekiz bin küsur hektar iş bu miktardan tenzil olunduk da mütebakı iki milyon dört yüz otuz bin

küsür hektar orman kalır ki buda muhâl-i sâire ihtiyacatına kifayet edeceği ve salifu'l-esâmî ormanların her birerlerinden mesaha i sithiyelerine göre heyeti umumiye miktarını elde edebilmek için icap eden vus'atde birer orman kıtası tefrik ve bu kıt'âtin her biri sırf İstanbul mahrûkâtına tahsis ve olsuretle idare olunacağı ve hak hazine temin edilmiş olmak için kıt'ât-i mebhusenin birinci mesafe dahilinde olmak şartıyla ayrılacağı ve her sene bir mukatta'dan istihsal olunabilecek hatap ve kömür miktarı tayin olunarak buralardan civar Kara ahÂlisine 'âdât ve usulü Mer'iyeye dairesinde ruhsatname ile kat'iyât ve i'malata müsaade edileceği ve ahali-i Kurrânin

142

bu suretle kat' ve i'mâl ile mensup oldukları bahir ve nehir iskeleleri ile şemendifer istasyonlarına nakil eyleyecekleri hatap ve kömürün zikir olunan iskele ve istasyonlardan orman hakkı ile kat'iyeye ve i'maliye iskele veyahut istasyona nakliye masarifina ticareti dahi zam edilmek suretiyle usule gelecek kıymeti kâti' ve amillerine Eda edilerek İstanbul'da tayin olunacak bir bedel ile ahaliye fûrûhat eylemek şartıyla derse'adete nakil eylemesi hususunun herhangi bir talip ile akit-i mukavele olundukda beher yüz kıyye kömürün kat'iyeye ve i'mâliyesi ile iskeleye nakliyesi on dört kuruşa balig olup buna bir kuruş altmış sekiz santimde orman hakkı ile kırk pare yol parası zam edildiği takdirde iskeleye on altı kuruş altmış sekiz santime ve beher çekî hatabın katiye ve imaliyesi ile iskeleye nakli masrafı da vasati olarak 4 kuruş olduğundan buna beher çekiye isabet eden 60 santim orman hakkı ile bir kuruş yol parası ilave edildikte beher çekî hatabında iskeleye 5 kuruş 60 santime mâl olacağı ve buna kömürün beher yüz kıyye su ile hatabın beher çekisine beşer kuruş kâti' ve 'amillerinin ticareti olarak zam ile bedeli verdirilerek aldırılıp ve 5 kuruş masraf ile de derse'adete nakil ettirilerek beşer kuruş ziyadesine ahaliye sattırılırsa hem kömür ve odunun kâti' ve 'amilleri bir takım muhtikirlerin dest-i ihtikarından kurtarılmış olmakla beraber vasıta-i nakil olacak tüccarda intika' eylemiş hem de İstanbul ahâlisinin kömürün beher yüz kıyyesini otuz, 31 kuruşa ve hatabın beher çekesini 20 kuruşa tedarik eylemesi esbabının istikmal kılınmış olacağı beyanından ibaret bulunmuştur.

Tedabir ve tekalif-i mesrudenin icabı müzakere ve teemmül olunduk da fil hakika havayic-i zaruriye-i beşeriyenin en mübremlerinden bulunan odun ve kömür fiyatı sinin-i ahirede derse adette fevkulade bir suretle kisb-i ğilâ eyleyerek İstanbul ahÂlisi

Bu yüzden birçok müşkilat ve muzâyıkaya maruz kalmış ve binaenaleyh ihracat-i umumiyyeden olan mahlukatın sürat ve ehveniyetle tedarik ve celbi

143

esbabına tevessül olunarak muzâyika-i hâziranin tehvini taht-i vucub ve elzemiyetde görülmüştür.

Odun ve kömürün muhraç ve muhal istihsâli olan ve derse'adete binnisbe civar ve karip bulunan vilâyât-i vâlviyedeki miri ormanlarından ahali-i mahalliyenin ihtiyaçları tazyik edilmemek şartıyla münasip orman kıtaları tefrik ve tahsisi esasen tensip edilmekle beraber ol Emir de İstanbul'a vurudeden hatap ve kömürden ne miktarının miri ve ne de kadrinin evkaf ve hususi ormanlar mamûlatından bulunduğu tahkikine iptidar olunmuş ve tatkiyat ve tetebbu'at kuyudiyeye nazaran derse'adet vebilad-i sulusenin azami olarak sekiz yüz bin çeki oduna ihtiyacı olub bunun bir kısım cüz'isi müstesna olmak üzere hemen kâffesinin miri ormanlarından kat' ve nakil olduğu ve 'ale't-tahmin muhtaç bulunduğu seksen milyon kilo kömürün oyuz milyon kilosunun miri ve elli milyon kilosunun da hususi ormanlardan i'mâl ve ihraç kılındığı anlaşılmış ve bir takım muhtekarane parça rekabet tevlit ve bu suretle piyasa fiyatının tadil ve tenezzülünü temin edebilmek için her sene münasip mevsimlerde uctuz bin çeki milyon kilo kömürün derse adete celb ve idhal edilmeleri esası kabul edilmiştir.

Zikir olunan üç yüz bin çeki odundan yüz bin çekisinin Karadeniz'in Akçaşehir'den İnebolu'ya kadar olan mailesinden ve yüz seksen bin çekisinin İzmit'in Karadeniz ve Marmara mailerinden ve yigirmi bin çekisinin Hüdavendigâr vilayetinin Derse'adete garip mevaki'inden ve on milyon kömürden bir milyon beşyüz bin kilosunun İzmit ve kömürcülüğü tevsi' ve ta'mim maksadıyla 3 milyon kilosunun Hüdavendigâr ve 1 milyon 500 bin kilosunun kal'a-i Sultaniye ve bir milyon kilosunun Çatalca Ormanlarından kıta tefrik ve ta'yini sureti ile tedariki münasip görülmüştür.

144

Şu kadar ki tefrik ve tahsis edilecek orman kıt'ati ihtiyâcât-i umumiye-i memlekete göre olmayıp bir minval meşruh rekabeti temin maksadına matuf olmasına ve iş bu kıtalardan imal ve ihraç olunacak mahrûkâtın tayin olunacak bedel ile eşhas-i müteaddide marifetiyle ahaliye furûhat edilmesi bazı mertebe sü-i istimali dâ'î görülmesine binaen satış mu'âmelâtına doğruya doğru şehir emaneti vasıtasıyla icrası

maslahatan daha muvafık görülmüş ve emanet müşarun ileyha'nın bu hususa derece-i iştirakı anlaşılmaq üzere İstanbul mahrukâtı hakkında tatkiyat ve teşebbüs saat salahiyetinde bulunan bir zatın azami zımnında vuku bulan talep ve davet üzerine Emanet Müfettişi Umumisi Dâgâvâryân Efendi komisyon acizanemize gönderilmiş ise de bu babda tanzim ve İ'ta eylediği raporun cemiyet-i umumiye-i belediyece karar rabtından sonra derece-i iştirak hakkında beyanat ve izahatta bulunabileceklerini ifade eylemiş ve buna dair henüz bir malumat alınmamıştır.

Mea haza istidlâ'ât ve tahkiyat-i mahsusa'ya nazaran sene-i haliye kanun-u evvel ve saniye aylarında beher 100 kilo kömürün katıyye ve i'maliye ve nakliye masarifi dahil olmak üzere bir inci mesafe üzerinden iskele fiyatı 26 ve kezalik birinci mesafe itibariyle 100 kilo meşe kömürünün tarife mucebince bedeni 7 ve iskeleden İstanbul'a kadar nakliyesi 12 ve derse adet iskelelerinden mevaki-'i muhtelifde bulundurulacak depolara kadar kezalik nakliye masarifi 2 ve tahmiliye ve ihraciye masarifi bir kuruş ki cem'an 48 kuruşla 100 kilo kömürün depolara sevk ve idhar edilebileceği ve derse adete 1 milyon kömür için senevi mağaza icari olarak 6 bin ve bir nefer katip maaşı 7.200 ve iki nefer kantarcı veya hademe maaşı 7.200 ve ra'su'llhmâl olmak üzere verilecek 1.000 liranın (satış müddetinin 6 ay itibariyle) 6 aylık faizi de kuruş ki Cem an 24.900 kuruş masarifi tahmin edilmekte ve şu hesapça beher 100 kiloya derse'adet de 2 kuruş 20 para masraf isabet eylemekte olduğundan bi'l-'umum masarifi

146

vecihle beyne't-tuccar bir his rekabet tevliid edebilmek ve sinin-i âtiyede odun ve kömür piyasasını hatt-i i'tidâlde tutabilmek için derse'adet ve bilâd-i sulusenin münasip mevkilerinde 10 adet depo küşâd ve tesis olunarak bunların beherine mevsimi mahsusunda birer milyon kilodan 10 milyon kilo kömür celp ve idhâr edilmek üzere beher depoya biner liradan on bin ve keza beher iskelede otuzar bin çeki odun bulundurmak üzere üç yüz bin çeki odun içinde on keleye beşer yüz liradan 5.000 lira ki cem'an on beş bin liranın şehir emanetinden teminat-i kaviye ve kefalet-i mu'tebere mukabili odun ve kömür muamelatıyla muteveggil ve bu gibi işlerde sahib-i ihtisas ticârâne te'ahhud edebilecekleri mahrukât miktarına göre 15.000 liradan münasip miktar ikrazıyla ve şerâit-i lazime ile mevki-'i münakasaya vaz' olunarak her sene on milyon kilo kömürle üç yüz bin çeki hatap celp ve tedariki vesâilinin te'mini ve sene-i haliye için bir tedbir-i 'âcil olmak ve fukara-yi ahalinin ihtiyâcâtı tehvin kılınmak üzere

Çatalca sancağı mutasarrıflığından sebk eden istıfsar vilayetpenahiye cevaben mevcudiyeti 2 kıta telgrafname ile bildirilen üç yüz on beş bin kilo kömür ile üç yüz otuz bin kiloatabın ve İzmit'in kîve şemendüfer istasyonu civarıyla "Köprübaşı" nâm mahallinde yüz bin kilo ve medâniye ve Gemlik sahilinde de iki yüz bin kilo kömürün satılmak üzere bulunduğu komisyon acizanemiz azasından Vilayet Orman Müfettişi Tevfik Bey tarafından başkaca tahkik kılınmış olduğundan bunların hemen mubâyi'asiyle Çatalca'dan alınacak kömürlerden haftada birer ve agûnunun Âyâstifânus'dan Sirkeci'ye olan şemendüfer istasyonlarından bulundurarak mubâyi'a fiyatı üzerinden ve fakat eyâdi-i ihtikâre geçmemek üzere herkesin derece -i ihtiyacına göre furuhat ettirilmesi ve İzmit ile Gemlik ve medâniyeden mubâyi'a olunacak kömürlerin dahi sür münasibe ile celb olunarak sattırılması esbabının İstikmâli lüzumunun şehir emanet-i 'aliyyesine ve kuvve-i fâtiranin feyz-i mebzûl in'âmina Mazhar olan vatanımızın hazâin-i lâ tefnâyî servetinden bir kısım mühimmini de ormanlar teşkil eylemekte ve ormanların sıhhat ve selameti memlekete sür güne gün ile icra

147

eylediği tesirat-i hasenede arz ve izahtan vareste görünmekte olup bunlardan teshinat ve tethirat ve tabhiyat hususunda en ziyade sarf ve istihlak oluna gelen odun ve kömürün şu son zamanlarda derse'adette fevkulade kisb ğilâ eylemesi bir kısım ahaliyi enva-ı müşkilat ve müzayakaya düçar eylemekte ve halbuki şu ihtiyacın tehvin ve izalesine kifayet edecek ormanların derse'adete mucavir sayılan mahallerde mevcudiyeti her sene buralardan sekiz yüz bin çeki odunun gelmesiyle istidlal edilmekte olduğundan gerek bu bâbda meclisi umumi-i vilayete verilmiş olan mârâ'z-zikir takrirde teklif ve beyan olunduğu ve gerek komisyon acizanemizce bala'da tafsilen arz ve izah kılındığı vecihle derse'adete karib bulunan Hüdavendigar vilayetiyle Çatalca ve kala-i Sultaniye ve İzmit ve Bolu sancaklarından ahali-i mahalliye'nin Bir mûcib nizam hak ihtitab ve intifa'larına hâlel gelmemek şartıyla İstanbul mahrukâtı için odun ve kömür istihsaline kabiliyeti olup da henüz işletilmemiş ve kat'iyat görmemiş ormanlarda bulunduğu halde buralarda dahil olmak üzere münasip kıtalar tefrik ve tahsis olunması ve her sene bir mahalle bir kıtanın kat'i suretiyle idarelerinin tesisi halinde hem katiyatın atiyen ve imranını kafil bir usul ve kaide-i muntazıma ve mutarride dairesinde icra kılınacağından iş bu baltalık ormanlarının muhafaza-i mevcudiyet ve idame-i ma'muriyetlerine daha ziyade i'tina edilmiş olmakla beraber kıtaların herhangi halde bulunursa bulunsun 'ale'l-'umum

birinci mesafe dahilinde itibarı ile ma'mûlatından olvecihle tarife bedelleri istifa olunarak hakk-ı hazine'nin kema yebbegi temin olunacağı ve hem de bazı mahallerde ez cümle Bolu sancağında kömürcülük sanatının ihdas ve ta'mimine muvaffakiyet el verdiği takdirde ticaret ve servet-i mahalliye'nin tevessu' ve tezâyidinev yeni bir ıgır açılacağı mûlabesesiyle iktisaden ve idareten menâfi-'i 'adîde tehiye ve ihzar eğleyeceğinden salifu'l-esâmî vilayet ve sancaklardan temhidat-i mebsuta dairesinde ve vus'at-i kifaye ve münasebede orman kit'âtı tefrik ve tahsis olunması hususunun da ticaret ve ziraat nezaret-i celilesine iş'âri tezekkür kılındı.

Fi 11 Kanuni sani sene 329

Çam Ağaçlarının Yetiştirilmesi

Üçüncü nushadan mâ badi

Bundan evvelki makalemizde de zikir ettiğimiz vecihle sanevber şubesinde bulunan bi'l-'umum çam ağaçlarının yetiştirilmesi iki nokta-i nazardan nazar-i itibara alınır: bunlardan birisi orman halinde veya orman teşkil edecek surette yetiştirilmesi ve diğeri de tezyînât maksadıyla yetiştirilmesidir. Çam ağaçlarının orman halinde yetiştirilmesini biz, ormancılıkta teşcir kelimesini kullanmaktayız. Bundan sonra çemak alevlerimizde bu kısmın ihtiva edeceği mevâd ise berveh âti olacaktır şöyle ki:

Tohum zer'î ve fidan garsiyâti. 1- tohum zer'î: ovalık, yeknesik surette ziyade milli yahut da ale'-'âde arızalı mahallelerde yapılacak 3 türlü toprak istihzari- tohum zer'inin muhtelif tarzları.- toprağın ihraki -toprağın ıplaklattırılması- toprağın bir daha istihzar tohum zer'î 2-fidan garsiyâti: fidanların haiz olması lazım geldiği evsaf -fidanların menşei -kısa gövdeli garsiyâti -toprağın istihzari -muhtelif suret garsiyat: çukur açarak, boğaz vererek. Mugarris (pilântuvâr) tesniye edilen küçük bir aletle yapılacak garsiyat-fidanların seyreklik veya mesafeleri.

Çam ağaçlarının orman halinde yetiştirilmesi veya teşcir.

İş bu ilk halde tatbiki umumi ve kolay olan iki usul kabul edilmiştir. Bunların birisi tohum zer'î ve diğeri de fidan garsîdir. Bu iki usulden hangisinin daha müreccih olduğu evvelce çok münakaşa edildiği gibi elyevmdahi edilmekte bulunmuştur. Çünkü: bu usulleri şerait-i icrâiyeleri

148

dahil olduğu halde be her 100 kilo kömürün hal-i hazır fiyatı 50.5 kuruş olmak üzere tahmin ve takdir edilmiştir.

Oduna gelince: bunun da katiyye ve nakliye ve masarif-i saire dahil olmak üzere mevsim-i hazırda beher çekinin iskele fiyatı 10 kuruş olup buna 65 para orman bedeli ve 12 kuruş iskeleden derse adete masârif-i nakliyesi ve yüzde 17, yirmi derecesinde fire farkı olarak 4 kuruş ve katibiye ve masarif-i müteferrika olmak üzere üç kuruş daha zammedildikte bir çeki odunun İstanbul sahil iskelelerine 28 kuruş 25 paraya mâl olabileceği hesap ve tahmin edilmiştir.

Eğerci odun ve kömürün miktar-ı mecmu'una nazaran ve hile-i evlada 300.000 çeki hatabın kıymeti mahminesi için seksen bir bin ve on milyon kilo kömür içinde elli bin beşyüz cem'an yüz otuz bir bin beş yüz liranın def'aten sarf edileceği zahâbî hasım olur ise de hakikatte böyle olmayıp tafsilat-ı maruzadan istinbat buyrulacağı vecihle mezkûru'l-miktar odun ve kömürün müteahhidi tarafından peyderpey celb ve teslim edildikçe bir yandan da mevki-'i furûhata vaz'edilerek satılacağı cihetle te'ditayât miktarının mübâyi'ât ve satış miktarına göre tahalluf edilmesi tabi'i ve binaen aleyh bu uğurda 15.000 liranın kifayet eyleyeceği bedihidir.

Mea haza hesâbât ve tahminât-i meb suda odun ve kömür fiyatının en müterakki bulunduğu bir zamanda yürütülmüş olup bunun sene-i sabıkaya nispetle belki nisif derecesine tenezzülü ümit edilmekte ve çünkü sene-i hâliye de ahval-i harbiye dolayısıyla kâti' ve 'âmillerin ve vesâit-i nakliyenin noksan bulunmasını da icra-yi te'sirden hali olmadığı gibi bu babda odun ve kömür ticareti ile meşgul olanların ihtikârî ve ğâlî fiyatla satılmasına ittifak eylemelerinin duhul-u azimi olabileceğinden ve cemiyet-i umumiye-i belediyece İstanbul mahrukâtı için şehir emaneti bütçesine ehemmiyetlice bir meblag tahsis olunduğu tahkik edildiğinden balada arz ve izah kılındığı

149

esas itibariyle mütehavvil olup ahval ve şerâit-i mahalliye, turabi'ye ve iklimiyeye göre biri yahut diğeri sıra ile haiz ruçhan olabilmektedir.

Umumiyet üzere denebilir ki esaslı, mukaddi ve sathî çimenli bir toprağın teşhiri mevzu bahis olduğu zaman fidan garsî usulünün tercihi lazım geldiği halde halbuki taşlık, kumlu, sithi fundalarla mestur yerlerde ise tohum zer'i usulü o kadar daha ziyade tâli' muvaffakiyete mazhar olacak ve aynı zamanda da tatbiki sehîl olacaktır.

1- Tohum zer'i

Evvela tohum zer'i usulünü tatbik ederek çam ağaçlarının yetiştirilmesi ile iştilgal edelim ve teşhiriyle meşgul olacağımız arazinin çimenli ve fakat fundalar, kâtir turnakları yahut hasır otlarıyla mestur olacağını kabul ederim. Böyle bir yer, muhtelif hal ve tarzda bulunabilir şöyle ki: ya düz veya hafif bayır halinde veyahut da az çok dik bir meyil arz ederek aynı zamanda da ya yeknesgî yahut dağınık kayalar, perakende ağaçlar, eski baltalık sürgünleri bakâyâsi ve ilah gibi mevâni' ile şurada burada örtülmüş olabilir. Araziydik meyilli olduğu takdirde tohum iş bu dik fırat üzerinde durup aşağıya sürüklenmemesi ve yağmur suyunun tohum etrafında kalıp onu intaş ettirmesi için bazı tedabir-i hususiye-i ihtiyatiye ittihaz edilmesi lazım geleceği sühuletle anlaşılır. Bundan başka şayet orada yukarıda zikri geçen mevâni'de mevcut ise toprağın istihzarında da toprağı bazı güne tadilata tabi' kılmak iktiza eder.

Bundan da kendiliğinden toprağın muhtelif tarzda istihzari taş gösterir ki bunlar da düz yerlerde düz olarak, bittik sıratlarda mütebadil çizgi ve tahtalar tarzında ve nihayet mevâni'li topraklarında satranç vari bir surette istihzarıdır.

Bunlardan evvela düz yerlerdeki tohum zer'ini mutâle'a edelim. Bundan 4 muhtelif usule tefrik edeceğiz şöyle ki:

150

- 1- İhrâk usulü - bu usul, funda, hasır otu ve ilah gibi nu'mâ kapalı ve faidesiz nebâtâti ihrak ettikten sonra toprağı tamamıyla sapanla yahut sapanın kullanılabilmesi kabil değilse çapa ile işleyip tohumu ekmek ve badehü tırmıklamaktır.
- 2- Funda vesaire gibi nebâtâti tamamıyla göğünden çıkarıp atmayarak ve yalnız diplerini açıp kendilerini de vererek ba'dehu yukarıda beyan edildiği gibi tohum serpmek ve tırmıklamaktır.

- 3- İhrak-i ameliyesini birkaç gün ve daha iyisi birkaç hafta evvel yapıp toprağı yalnız tırmıkla işleyerek tohumu ekmek ve yine arkasından tırmıklamaktır.
- 4- Toprağı istihzar etmeksizin ve işlemeksizin sadece tohumu serpmek ve ahvale göre ya ağaç veya demir tırmıkla veyahut da dikenli bir çalı demeti ile tırmıklamaktır.

Ve sonuncu usul çok ziyade iktisatkarane olmakla beraber ileride göreceğimiz vecihle az müesserede değildir.

Üçüncü usulun dördüncü den farkı yalnız ihrak-i ameliyesinden ibaret olup şayet toprak basıp fundalıklar yahut yüksek boylu katır tırnakları veyahut da çok sık boyamış sair nebâtât ile mestur ise bu usulün tercih edilmesi lazım olup nebâtât-i mezkûrenin ihrak edilmesi ise toprağın icra-yi fi'il etmesini ve saçılan tohumların ihtîşasını ve hiç olmaz ise tohumdan çıkan genç fidanların serbestçe büyümesini müsait kılmak içindir.

Toprağın nu'mâ soyulup çıplaklanmasını ihtiva eden ikinci usul bir yahut diğer halde ve hususiyle toprak yosunlar ile mestur olduğu zaman ala bir usul ise de külli masraf ihtiyarına sevk eder. Nihayet birinci usule gelince: bu usulde diğer usullere nazaran toprağın tamamıyla sürülüp hazırlanması münzam olmakta olup en ziyade masraflı olmakla beraber çok defa daha az tâli-'i muvaffakiyet arz eder. Bu da tabi'i bir keyfiyettir

151

Toprağı derin olarak sürüp hazırlamak mesela hububat için pek muvafık olup bunların kökleri süratle neşv u numa bulur ne yapılırlar ve binaen aleyh dolayısıyla yağmur sularında meydana gelen rutubeti emfenci ve yumuşak olan kökleri ile cezp ve hıfz ederek toprağı tutmakta gecikmezler. Fakat bizim ağaç tohumlarımızdan meydana gelen genç fidanların ise huzuruna getirmeleri lazım gelen nebatat-i mütehaşşibenin omr-u tabi'ileriyle mütenasip olarak tecessümleri batidir. Binaen aleyh bunların kökleri ilk senelerde ince, zayıf, neşv u numâsi kalil olduklarından dolayı toprağın rutubeti tutmak ve toprağın tebehurâtına karşı mukavemet-i iktidarında değildirlen. Bu Toprak ne kadar derin işlenir ise o kadar daha ziyade derinlere tebehurât-i icra-yi te'sir eder ve o kadar da külliyetli miktarda su ahz ve kabul eder. Bilâkis az işlenmiş topraklarda ise genç kökler hakikatte evvelki toprağa nazaran çok az rutubet almış ve fakat az aldığı bu rutubeti daha iyi muhafaza eden bir toprak tarafından tebehhurata karşı daha iyi

muhafaza edilmiş olurlar. Esas keyfiyet toprağın güya buğday veya kolda ekilecekmişçesine derince yumuşatılmasından başka bir şeyi olmayıp asıl mühim olan nokta dahi tohumun toprakla temasta bulundurulmasıdır. Bu ise tohum zer' edecek arazinin teftiş edecek arazinin teftiş ve muayenesi suretiyle şu 4 usulden başka bir şeyi olmayıp asıl mühim olan nokta dahi tohumun toprakla temasta bulundurulmasıdır. Bu ise tohum zer' edilecek arazinin teftiş ve muayenesi suretiyle şu 4 usulden hangisinin şayanı tercih bir surette kabil-i tatbik olduğu tayin ve teşhis edilir eğer toprak taşlık ve sıkışık ise mutedil derecede bir sürmek ile pek sert olan sathı biraz yumuşatmak iktiza eder. Eğer toprak sathı yosunlarla mestur ise sathını hafifçe açmak lâbedel olup ihzarı olan iş bu ameliyat ise her türlü ahvalde pek nafi olur.

Şayet toprak sathında beyan mersini, fundalar, böğürtlenler, egirtlenler bulunup da bunlar dahi sık, yüksek birbirine kinfet, gayri Kabil kal'c olurlar ise ellerinde dallı uzun sırtıklar bulunan mahir ameleler tarafından güzelce idare edilmiş bir ihrak vasıtasıyla yakılarak toprak sathı bunlardan

152

temizliğindir. Velhasıl şayet araziye yalnız kısa bir takım fundaları yahut seyrek sair nebâtâtî mavi olur ise bu takdirde takip edilecek en iyi usul araziye evvelce hazırlamaksızın tohumu ekmek ve badehü yukarıda dördüncü usulde zikir edildiği gibi tırmıklamaktır. Serpilmiş olan tohumlardan oradaki nebatat üzerinde kalarak yere düşmemiş olan tohumlar dahi toprak sathı tırmıklandığı esnada nebatat-i mezkûre nin sarsılıp hareket etmesiyle yere düşerler ve bu tabii i olarak mevcut olan siper altında intaş ederler. Şimdiye kadar arazinin düz olduğunu farz etmiş idik. Fakat böyle düz olmayıp da kuvvetli bir mayl-i irâe ettiği takdirde yağmurlar toprağa serpilmiş olan tohumları sürükleyip sırtın eteğine indirecektir. Bu takdirde mütebâdil tohumlar tarzında sürme usulü vasıtasıyla bu tehlikeye çaresâz olunur.

İş bu tarzda sürme ise, sırtın meyline amud bir istikamette toprağı ince çizgiler halinde bellemek veya sürmek ve her sürülen çizgiyi müteakip bir tahta sürülmemiş bırakmak ve bu suretle mütebâdilen sürülmüş ve sürülmemiş çizgi ve tahtalar meydana getirmekten ibarettir.

Çizgilerin arzı 20 - 40 santimetre arasında tahavvul edebilir. Meyil ne kadar ziyade olur ise çizgiler de o kadar dar olmalıdır. Çizgilerin arzı istikametinde çizgide meyl husule

getirmekten içtinap etmek ve çizginin aşağı kenarına etraftan çıkarılmış çimen vesair nebatat-i muhtelifeyi yigarak bu kenarı yükseltmek lazımdır. İş bu ihtiyata riayet etmek ekilmiş tohumların yağmur suları vasıtasıyla işlenmemiş veya sürülmemiş tahtaya sürüklenmemek için pek esastır.

Mabadi var

Mektep Muallimlerinden İzmirli Nuri

Ormanlarımızın Tarihçesi 153

(Mabadi)

Ağaç kesmeye hakkı olmak lazım gelir ise de salifu'z-zikir hüküm-u kanuni ol zamana kadar icra olunmuş bir şeyi olmayıp herkes elindeki kuruyu kendine mal etmiş ve eşcarından intifa' eylemekte bulunmuş iken bunlardan meccanen ağaç kat' ve ahzîb layık-ı şan-i 'âlî olmayacağı ve tevsi-'i inkitikâlât-i arazi için olduğu gibi mebus anı olan hukuk-u kanuniyenin devletçe ta'dil veya terki mukabilinde ashab-ı 'alâkaya bir şeyi teklif eylemeye salahiyet-i meşrua olsa bile bu suret başlıca mutale'âta mevkufl olup bu cihet salifu'z-zikir tadilat-i kanuniye sırasında mevki-'i müzakereye vaz' olunmak üzere miri ormanları Tersane ve Tophane İdarelerinin ihtiyâcâtini baligan mâ belag ifaya kafi olup bunlar durur iken şunun bunun korusundan ağaç almaya pek de hacet görünmeyeceği ve nadiren ahzi muhtemel olan eşcarın ormandaki kıymeti ise cezui olacağı mülabesâtiyle o makule eşhas korularından devlet namına kereste alınacağı olur ise de ormandan takdir olunan esmaninin itası muvafık muaddilet görünerek mevâd-i mahsusası bu esasa göre kaleme alınmıştır.

Esbab-i mücebesi balada basit ve İtyan kılınan Orman Nizamnamesinin âhkâmı miri ve vakıf ormanları ile kasaba ve karye baltalıklarına mahsus olmak üzere bâb-i ûlâ 3 kısma taksim edilerek bunun kısım-i ûlâ devlete ve kısım-i sanîsi evkafa ve kısım-ı sâlisi karye ve kasabada ait olan orman ve baltalıklara müteallak âhkâmı cami' olduğu gibi bab-i sanisi dahi muhakemat ve mücazata dair mevâd-ı şamildir.

Devlet ormanlarına dair olan kısmı evvel 18 maddeden müteşekkil olup birinci maddesi: Memalik-i Osmaniye'de 4 kısım orman bulunduğu

154

1.-Doğrudan doğruya devlete ait bulunan ormanlar, 2.-Evkafa merbut olan ormanlar; 3.-Kasabat ve kurraya mahsus baltalıklar, eşhas uhdesinde bulunan korular. Dördüncü kısmın âhkam ve muamelat-i tasarrufiyesi ve ahval-i sairesi arazi kanunname-i hümayununun mevâd-i muhtelifesinde muharrer olduğundan iş bu nizamnamede ondan bahis edilmeyip yalnız miri ve evkafa ve kurraya mahsus olan orman ve baltalıklar mevzu bahis olmuştur) ve ikinci maddesi: ne kadar miri ormanı var ise tayin ve tahdit olunacağı ve 3. maddesi: nizamname âhkamına muhalif olarak miri ormanlarından eşcar kat'î caiz olamayacağı ve dördüncü maddesi: Tophane ve Tersane İdarelerine muknezi kerestelik eşcar-ı kat'î nizam mahsusuna tâbi' olduğu ve beşinci maddesi: ahali-i kurra'nın ihtiyâcât-i zatiyeleri ve ticaret-i mahsusaları için eşcar-ı kat'î edeceklerine dair âhkamı ve altıncı maddesi: miri ormanlarından her sene kıt'a şayan kerestelik eşcarın tayin ve tespit defter edilmesi. Yedinci maddesi: kesilecek eşcarın mevsimi kat'î. Sekizinci maddesi: kömür ve odun olacak eşcar mevaki'inin suret tayini. Ve dokuzuncu maddesi: kerestelik ağacın kat'î ve kat' olanların yerlerine nakli için me'zuniyet istihsali. Ve onuncu maddesi: kerestelerin alamet-i mahsusa ile nişanlanması. Ve onbirinci madde: orman müteahhitlerinden kefalet akçesi ve icab-i hale göre kefil muteber ahz. On ikinci maddesi: miri ormanlarından kat'a-i me'inede bulunan eşcarın mukâvele-i mahsusa ile taliplerine kestirilmesi. Ve onüçüncü maddesi ile 14. Ve 15. Ve 16. Maddeleri: miri ormanlarında hayvanatın suret-i ra'yi ve on yedinci maddesi: miri ormanlarında tabiatıyla yıkılıp yer üzerinde kalmış olan ağaçları bilaresim ahalinin ahzi. onsekizinci maddesi: miri ormanlarından taş ve toprak ve taze ve Kuru yaprak ve madeniyat ahzinin ve ihracının memnu' olduğu hususatı cami' olup kısm-i sânisinin şamil bulunduğu iki

155

maddeden birinci madde arazi-i mevkufenin tarifini ve ikinci madde dahi münhasıran evkaf-ı mezbuta dahilinde bulunan ormanların tahtı muhafazaya alınmasını mübeyyin olduğu gibi kasabât ve karye baltalıklarına ait 6 maddeden müteşekkil olan kısmı sani dahi baltalığın tarifi ve bundan ahalinin suret-i intifa'larıyla muhafazasının muhtar ve zabıtaya mevdu' bulunduğunu mütezammindir.

Nizamname-i mebhusanın esbab-i mucibe mazbatasının son fıkralarında (nizamname'nin fiiliyatına terettub eder birtakım muamelat hakkında maliye nezaret-i

celilesince bir talimat kaleme alınması mukarrer olduğu) gösterilmiş ve bunun üzerine balada nezaret-i musarun ileyha'ya merbut olarak teşekkül eylemiş olduğu beyan olunan orman müdüriyeti ile orman meclisi tarafından 6 kıta talimat kaleme alınmıştır ki bunlardan birincisi (87) tarihinde kaleme alınan ve Orman Nizamnamesinin 5.Maddesi hükmünce: ahali-i kurraya meccanen verilmesi lazım gelen kereste ve hatap ve kömürün suret-i i'tasina dair olan talimat olup iki faslı şamildir.

Fasl-i ûlâ: karye ahâlisinin ihracatı zatiye ve zaruriyeleri için meccanen verilecek hatap ve kömür ve kerestenin suret i'tasina

Fasl-i sanisi: ahali-i mezkûrenin mensup oldukları pazar mahallerine nakil ve furuhat edecekleri hatap ve kömür ile kendi pazar mahallelerinden başka şehir ve iskelelerde tüccara furuhat etmek üzere nakil olunacak ve harar hanelerde kereste imal edilecektir eşcarın suret-i kat' ve tedarikine dair usulü müracaat ve istihsal ruhsata mütallak 13 maddeyi muhtevidir.

İkincisi (89) tarihinde çam sakızı istihracına müteallak 9 maddeyi şamil olarak kaleme alınan talimattır.

Üçüncüsü: (290) tarihinde kaleme alınan ve derse'adet ve bilad-i saireye nakil olunmak üzere bahir ve nehir iskeleleri ile Timur yol mevkuflarına tenzil ve fûruhat olunan odun ve kömürden ahiz ve istifa olunacak resme ve bu resmin sureti istifasında istimal olunacak yollara ve bunların sarfına dair olup

156

Heyet-i Mecmuası balada zikir olunan (87) tarihili talimatın Fasl-i sanisinin on üçüncü maddesini müfessir bulunan talimattır.

Dördüncüsü (291) tarihinde kaleme alınan ve orman ve korulara sahabet edenlerin senedat ve vesaikanın tatvikine dair olan 6 maddeyi şamil talimattır.

Beşinci (291) tarihinde kaleme alınan ve ormanları taht-i idareye alınmamış olan vilayet ormanlarının idarelerine müteallak 10 maddeyi havi bulunan talimattır.

Altıncısı (292) tarihinde kaleme alınmış olan ve alel umum ormanlardan çıkarılan kereste ve hatap ve kömürlerden ahiz ve istifa kılınacak rusum ile sarf edilecek tezakür

ve yolların enva'ına ve bunların suret-i istimal ve kontrolüne dair bulunan 16 maddeden mürekkep talimatır.

İş bu talimat ile umum ormanlardan çıkarılan kereste ve hatap ve kömürden alınan resmî: orman hakkı, öşür ve me'a yol orman hakkı, yalnız yol resmi olmak üzere 4 nev'i olarak irae eder. Orman Hakkı mîrî ormanları kerestesi ile hatap ve kömüründen, öşür hususi korularla kariye baltalıkları kerestesinden ahiz ve istifa edilen resim olup me'a yol orman hakkı harici sevk olunmak üzere bahir ve nehir iskeleleri ile istasyonlara miri ormanlarından nakil olunan mahrukata ve yalnız yol resmi hususi ormanlar ile baltalıklardan çıkarılan hatap ve kömüre mahsus olan resimdir.

Âhkam-i mündericesi bala da ala vechi'l-infirâd beyan olunan talimatlar meyanından çam sakızı ve senedât-i muayenesi ile taht-i idareye alınmayan vilayet ormanlarına dair olanları çıkarıldığı takdirde diğer 3 kıta talimat Orman Nizamnamesinin mucibeside istihsal olunacak resmin tayin ve sureti tezyidine ihtisas eylemiştir.

Zira (87) tarihli Talimat Nizamnamenin 5. Maddesi hükmüne tevfikân ahali-i kurraya ihtiyacat-ı zaruriyeleri için meccanen verilecek kereste ve mahrukata ile bera-yi ticaret nehir ve iskelelerde satacakları kereste ve mahrukata

157

ne gibi şerait-i rakyûd dairesinde verileceğini ve herhalde ruhsat-i resmiye ihtihsaline tâbi' olduğu ve esmâni müzayide ve müzayede mümkün olmadığı surette eşcarın cins ve cesametine ve nakil olunacak mahallelerin mesafesine ve rayiç fiyatına göre takdir olunan kıymetten ibaret bulunduğunu mütezammin olup (290) tarihli talimat ise hatap ve kömürden yol parası namıyla alınacak resmi mübeyyin ise de miri ormanları keresteleri ile hususi korulardan ve köy baltalıklarından çıkarılan kereste ve mâmulad hakkında her iki talimatta da bir şey denilmemiş ve eşhas korulari ile köy baltalıklarından ise kadime-i öşür resmi istifa edile gelmekte bulunmuş olduğundan naşi (292) tarihli talimat ale'l-'umum orman mamulat ve mahrukata'nın istifa olunacak rusumî orman hakkı ve öşür ve yol resmi namıyla tayin ettiği gibi miri ormanlarından çıkarılan hatap ve kömürden (290) tarihli talimat mucibince yalnız yol resmi istifası iktiza eylediği halde (92) tarihli talimat yol resmi ve orman hakkı namıyla ve mesafe itibarıyla de bir resmi ahiz olunacağı gösterilmekle beraber (87) tarihli talimat ahali-i kurra'nın kat'iyât ve imalatını bir mucip nizam-i kayud ve şurûta tâbi' tutmuş iken iş bu

(92) tarihli talimat bu ciheti meskût anh bırakmış ve halbuki müehheran neşir olunan nizam ve talimat mukaddimeginin hüküm ve kuvvetini iskat elleyeceği ve öyle de te'sir göstereceği derkâr bulunmuş olmasıyla mücerret kat'iyâtin teshil ve teksiri ve orman hasılatının tezyidi maksadına müpteni olarak tanzim olunan maraçl-beyan (92) talimatının neşri tarihinden sonra artık ormanlar ahali Kur'an'ın keyfi ma yeşâ' katiyatına kuşâda bırakılmış ve usul-u irademizde halef'in selfin selfi idaresini tenkit çalışması ve kendi idaresini hoş göstermeye çabalaması gibi i'tiyâdimiza devr-i sabıkın her ne suretle olur ise olursun tezyit-i varidat keyfiyetinin dahi inzımam eylemesi iktizayı fenni dairesinde katiyata itinasızlığı intaç eylemesi sebebiyle ormanlarımızın me'a'l-esef itirafına mecbur olunduğu tahribatına devr-i mes'ûd meşrutiyetimizde hatime çekilmek istenilerek

158

idade-i hayatı ve idame-i imranî hususunda ittihazı icab eden tedabir ve teşebbüs edilecek esbap ve vesail'in mevki-'i fi'le isaline gayret edile gelmek de bulunulmuştur.

Orman Nizamnamesi yukarıda bahis olunan esbabı mucibe mazbatası ile birlikte mütalaa edilir ise ormanların ehemmiyeti bundan 45-50 sene mukaddem ne mertebede nazar-i takdir ve itinaya alınmış ve ne mertebe-i 'aliyede hüsnü niyet ile intizam ve muhafazası devletçe düşünülmüş olduğu nemayan olur ki o vakit sarf edilen şu mesai ve hüsnü niyete göre eğer Nizamname-i Mezkûrun ikinci maddesi hukmî mevk-'i icraya vaz' edilerek Memalik-i Vesia-i Osmaniyye'de münhasıran devlete ait olan ormanlar tayin ve tahdit edilmiş ve eşhasa ait orman ve korular ile kasabata ve karye baltalıkları da erilmiş olsaydı balada ta'dât edilmiş olan talimatlardan hiçbirinin neşrine ihtiyaç t etmeyecek ve devlet ormanından hiçbir ferdin bilâ ruhsat ve bilâ bedel ağaç kesmeye cüreti olmayacak idi.

Ve yine Nizamname-i Mezkûr un altıncı ve sekizinci ve dokuzuncu ve onuncu ve on ikinci maddelerinin iktizası vecih ile orman idaresi şekli hakikisi idare-i fenni'ye olması itibariyle o suretle mütecanis bir idare teşkilili ile memurları muhafaza ve imar ile tevfir eşcara ve hiçbir tesir tahtında olmayarak yalnız iktiza ve lüzumu fenni dairesinde eksilecek eşcarın kestirilip ormandan ihracına hasır-i mesa'i etmiş ve kesilecek ağaçların satılması ve esmaninin cebayeti gibi sarf-i mâlî işler ile iştigal etmemiş olsa idi ormanlarımız üzerinde bugün kemal-i esefle görmekte olduğumuz manâzir-i tahrîbikârânedan hiçbirisi müşahede olunmayacak idi.

Mabadi var

Orman Müdüriyet-i Umumiyesi Mümeyyiz Süleyman İhsan

Mecmuaya Mezaheret-i Nakdiyede Bulunan Zatlar 159

Mecmua'ya nezaheret-i maddiyede bulunan mearif purur zevat listesinin mabedi

Ğuruş esâmî

66700 evvelki gün

3000 Konya Beyşehir Kereste Tacirlerinden Süleyman Sırrı Bey

1200 Cebeli Lübnan Fermil'de Kömür Taciri Sait Kaput Efendi

1200 Zaferan boluda Büyük Düz Orman Müdür Mesulü Mustafa Şevket Efendi

1000 Munteşâda İzmirli Cemal Beyzade Feyzi Efendi

1000 Konya'da Tüccar Mutebere'den Muhittin Paşa

1000 Bartın Kereste Tacirlerinden Mehmet Hocasade Kadri Bey

100 Bartın Kereste Tacirlerinden Mosyö Jak

500 Birâmiçde Tüccar Mutebereden Hacı Hüseyin Namık Efendi

500 Köyceğiz'de Orman Tacirlerinden Hacıosman Efendi

500 Fethiye'de Tüccar Mutebereden Rodoslu Salih Zeki Bey

500 İzmir'de Tüccar Mutebereden Cemal Bey ve Şürekâsı

500 İzmir'de Ecümen Vilayet Azasından Yusuf Bey

500 Konya'da Kereste Tacirlerinden Mehmet Şükrü Efendi

5 00 Konya'da Kereste Tacirlerinden Hacı İsmail Efendi

300 Uşak'ta Tüccar Mutebere'den Mehmet Fuat Bey ve Şurakası

300 Konya'da Tüccar Mutebereden Hacı Ömer Efendi

300 Aramnâk Eşrafından Hacı Metinzade Ahmet Efendi

300 İzmir'de Tüccar Mutebereden ve Esilyadi Biraderleri

300 İzmir'de Tüccar Mutebereden Barutçu Neykulaki Efendi

81100 yekün

160

Ğuruş esâmî

81100 nakl-i yekün

200 Uşak'ta Kereste Taciri Kabalak Zade Ömer Lütfü Efendi

200 İzmir'de Tüccardan Hayrettin Bey

200 Adana'da Kereste Tacirlerinden Mustafa Necati Efendi

200 Silifke'de Eşraftan Hacı Hulus Bey

200 Anamur Orman Müteahhitlerinden Vehbi Efendi

150 Münteşa Orman Müfettişi Tahsin Bey

120 Adana'da İnşaat Müteahhiti Ali Ruhi Efendi

100 Adana'da Eşraftan Zıplan Zade Mehmet Fuat Efendi

100 Adana'da Kereste Taciri Ali Rıza Efendi

100 Adana'da Mersin'de Kereste Taciri Arslanoğlu Corci Efendi

100 Adana'da Mersin'de Kereste Taciri Yusuf Ferhat Efendi

100 Adana'da Mersin'de Kereste Taciri Mer'i Abut Reis Efendi

100 Adana Mersin Etrafında Nuri Efendizade Celal Efendi

100 Mersin Etrafından Hacı Yakup Ağa Zade Ömer Bey

100 Silifke'de Orman Müdürü Artin Efendi

100 Silifke'de Orman Müfettişi Yusuf Kenan Efendi

100 Silifke'de Ziraat Memuru Rıza Efendi

100 Silifke'de Orman Mesaha-i Eşcar Memuru Can Efendi

100 Silifke'de Orman Fen Memur Sabıkı Fuat Bey

100 Silifke'de Meclis-i Umumi Azasından ve Mut Eşrafından Ali Efendi

100 Umut Orman Mesaha-i Eşcar Memuru Hasan Efendi

100 Armenak Eşrafından Hacı Harrani Zade Ahmet Efendi

83870 yekün mâ badi var

Kanaat Matbaası Müdür Mesul: Mehmet Mahfi

Numara-7

Şubat sene 334

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Mahrûkat meselesi.....Süleyman Azmi

Trementi ve reçinecilik Süleyman Azmi

Kastamonu ve Bolu ve romanları mukavelenamesi

Mecmûaya aid tahsilat ve irsalâtın listesi.....

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Mahrukat Meselesi 194

Muharreri: Süleyman Azmi

3

Üstad muhterem hoca Ali Rıza Efendi tarafından bittertib nezaret-i celileye Takdim kilinan ve bir sureti elde edilen iki numaralı layihadır.

Derse’adet mahrukat meselesine dair layiha-i mahsusa

Mevad-i mundericesi

Derse’adet mahrukat meselesi

Mutale’a-i umumiye

Derse’adet mahrukat

‘âtifet sine-i hazret-i hilafetpenahi

Maksad ‘âcizane

Birinci mesele

Geçen sene ki mahrukat-i muzayikasinin esbabi

Derse’atde hatab ve kömür sarfıyatı

Derse’adet mahrukatının muharici

Mevrudat noksanının miktarı

Mevrudat mikdarının esbab-i sahihasi

İkinci mesele

Sene-i atiyede muzayika çekmemek üzere ne gibi tedabir ittihazı lazımdır .

195

Üçüncü mesele

Âtiyen derse'adetce mahrukat-i muzayikası görülmemek için şimdiden teşebbüs olunacak esbap

Mütalaa-i umumiye

derse'adet mahrukat-i muhricinin müteaddit olmasındaki muhsinat, derse'adet mahrukat muhriç hazırı şurut-u nazime'yi cami'midir. Odunluk mevaki'i, kömürlük mevaki'i, derse adet mahrukatınca âtiyen tevellüt edecek mahzur, netice mütalaa, derse adet mahrukatının temin âtisi zımında ittihaz olunacak tedabir-i ciddiye, Dersaadet mahrukatını hasıl edecek ormanların tayin vüs'ati, mahrukat ormanlarının hangi mahalle tayin edileceği, derse adet mahrukatına mahsus ormanların tayin mevaki'i, derse adet mahrukat ormanlarının sureti idare ve muhafazası derse adet mahrukat ormanlarının idare masarifi, Dersaadet mahrukat ormanlarından çıkarılacak hatap ve kömürden ahiz ve istifa olunacak resmin miktarı ile tahsil edilecek varidatla masarifatin müvazenesi

Hülasa-i maruzat

Dersaadet mahrukat meselesi

Mütalea-i umumi

Mahrukat yani odun ve kömür meselesi bir mesele-i hayatiyedir. Zira idare-i sıhhatin merkezi hayat ise de muhavveri mahrukat dir. Binaen aleyh hayat ve sıhhat nokta-i nazarınca nev-'i beşer'in ihtiyacatının ala meratibiha tanzim edilmesi düşünülüp de tertibe bed' olursa evvel emir de hatıra etmek meselesi tevat eder. Belki de

196

mahlukat asla tahattur edilemez. Halbuki etmek vesaire me'kulat mahrukat kuvvetiyle vücut pedir olur nokta bu suretle ihtiyaç-i beşer'in birinci mertebesini mahrukatın işgal etmesi lazım gelir. Çünkü nebi beşer'in yiyeceğini pişirmek, giyeceğini temizlemek ve soğuk olan azasını ısıtmak gibi hususatta mahrukata arzı ihtiyaç eylemesi ve hususat-i mezkûrenin hayat ve sıhhat noktasında fevkulade haizi ehemmiyet bulunması mahrukat meselesine mesele-i hayatiye nazarıyla bakılması lüzumunu tezahür ettirir. İzaha

muhtaç olmayarak denilebilir ki soğuktan helak olanların miktarı açlıktan olanlardan fazladır.

Dersaadet mahrukati

Mahrukata mesele-i hayatiyesinin derece-i ehemmiyeti memalikin dahil olduğu menatik a ve her mıntikanin ahval-i tabiiye ve ekonomiyesine göre suret mütefavete de bulunur. Mesela fusul-u erbe'a tamamıyla icrayı tesir etmeyi mıntıklar dahilinde bulunan memalikte mahrukata olan ihtiyacın derece-i şiddetini izaha lüzum yoktur Avrupa ve Amerika gibi sanayi'î terakki eden memalikte mahrukata ve tabir ahirle vesait-i teshiniye odun ve kömüre münhasır kalmayıp maden kömürü ve petrol ve hava gazlarıyla da hararet-i tedarik edilebilir ise de memalik-i şahane ve ba hususi derse adette ehven surette ve istifadeli bir yolda maden kömürü ve gaz istimaline henüz ülfet hasıl edilmemiş olmasıyla dersaadet ve sait-i teshiniyesi hemen odun ve kömüre münhasır gibi bulunup dersaadet için mahrukata meselesi odun ve kömür meselesi demektir dersaadet her ne kadar mıntika-i mutedile dahilinde bulunup kış suruksuz ve burudeti tesirsiz olmak icap eder ise vaziyeti mevkiyesi iktizasından olarak şemalin soğuk cereyanlarına maruz bulunmuştur.

197

Olmasıyla bazı senelerde şiddet serma tamamıyla hüküm ferman olur bu gibi senelerde mahrukata ihtiyacı kemal-i şiddetle yüz gösterip odun ve kömürce taht ve gıla sureti görülür. İşte geçen 313 senesi bu kabin senelerden biri olup sarfiyatına muadil gelecek mahrukata in vaktiyle vurut edememiş olması ve burudetin erkence başlaması kış ortasına mahrukata kaht ve gılasinin emsali 40-50 seneden beri görülmemiş bir suretle çehre nüma'yı zuhur olmasına badi olmuştur.

Atıfet-i Seniye-i Hazreti Hilafet Penahi

Balada arz olunduğu vecihle mevki'î icabından olarak dersaadet mütehavvil havaya ve mevsim şita'da soğuk cereyanlara maruz bulunması ve seknesinin nehafet emizcesi münasebetiyle beyyut ve emmakinin teshine derkar olan ihtiyaç ve zarureti nezit atıfet Hz Hilafet Penahide takdir buyrulup fukara ve zü'afaya her sene yüz binlerce kıyye kömür tevzi' ve ihsanını ferman buyurmakla teba'ai sadıklarını her an müntedar şükran eyledikleri gibi geçen 313 senesinin hatap ve kömür müzayikası yahut kaht ve gılası vasıl sem' hümayunları olduğu anda esbabı indifa'ına hemen teşebbüs olunması ferman

duyurulmuş ve bu ferman germensanın semere-i hasenesi olmak üzere her taraftan kömür ve hatap celbine teşebbüs edilip muzayikanin tahfifine muvaffakiyet hasıl olmuş ve bu vesile ile hak ehak Hazreti zillullah'ı da dersaadet halkının daveti hayriyesi İsticlab kılınmıştır.

Maksadı acizane

Balada mutalea-i umumiyede derse'adet mahrukatı ünvanıyla arz olunan mahrukat meselesi bir mesele-i hayati'ye olup derse adette mahrukat odun ve kömür demek olduğundan bu meselenin yalnız hali değil istikbalini dahi düşünüp

198

taht-i te'minde bulundurulması esbabının istikmalî zımında vakıfane beyan mutala edilmesi veli nimetimiz Padişah Merahim İktinah Efendimiz Hazretlerinin ol-babdaki âmâl-i mukaddese-i hümayunlarının hayız-i ârây-i husul olmasına sadıkâne arz-i hizmet demek olduğu cihetle dersaadet mahrukat meselesinin hal ve istikbale müteallak varit-i hatır kemteri olan bazı mevadın bervechi zeyr arz ve beyanına mücaseret ve dermayan olunacak mütalaatın meselesi ve maddeleri inkisamıyla şerh ve ifadesine mübaderet olunmuştur.

Birinci mesele: geçen 313 senesinde Dersaatçe görülen hatab ve kömür muzayikasının esbab -i sahihasi nedir ve muzayika ne suretle tehvin ve def' edilmiştir.

İkinci mesele: sene-i atiyede muzayika çekilmemesi için ittihaz olunacak tedabir nedir. Ve tedabir-i mezkûrenin takibi mahrukatça atiyen muzayika çekinmemesini temine kafi midir?

Üçüncü mesele: âtiyen derseadetce mahrukat muzayikası bir görülmemesi için şimdiden teşebbüs alınacak esbab nedir.

Birinci mesele

Geçen sene mahrukatı muzayikasının esbabı

Geçen sene dersaadetce görülen muzayikanın esbabı hakikiyesi nedir. Müzayika-i vakıa ne suretle tehvin ve def' edilmiştir iş bu meselenin teşrihiyle bihak hal edilmesi için

evvela bilad-i süluseye vurut edip sarf olunan odun ve kömürün miktarını, saniyen bunun hangi mahaller ve hangi mevsimlerde ne vasıtalarla vurut edildiğini, salisen-sarfıyat miktarına muadil hatap ve kömürün 313 senesi zarfında mevasim-i mahsusasında kamilen vurud edip

199

etmediğini, rabian sene-i merkume mevrudat-i noksanının esbab-i sahihasını bilmek lazım olduğundan ol-bab'ta icra edilen tatkikat üzerine istihsal olunan malumatı acizanem mevad-i Atiye ile arz olunur.

Birinci madde

Dersaadet de ve bilad-i süluseye vurud eden hatap ve kömürün miktarı son 5 senelik malumatı kuyudiyeye musteniden şeyler çok güzel 660-700 bin çeki hatap ile 70 75 milyon kıyye kömür olup bunlardan senesine göre takribi ben 650-700 bin çeki hatap ve 65-70 milyon kıyye kadar kömür sarf-i istihsal edilir. Ve mütebakisi iskele mağazalarda sene-i atiyeye devr olunur. Ve bazı senelerde sarfıyat mevrudata tekabül ederek sene-i atiyeye devr olunacak miktar pek cüzi olduğu gibi sarfıyat mevrudat miktarını tecavüz eylediği halde sinin-i sabıka mevrudat-i bakiyesi ile ikmal noksan edilir.

Her sene sarf ve istihsal edilen hatabın 650 bin çekisiyle kömürün hamsi yani takriben 16 milyon kıyyesi devair-i emiriye'de ve hatabın 150 bin çekisi hamamlarda mütebakisi hane ve mesakinde sarf ve istihsal edilir.

İkinci madde

Derseadet mahrukatının muharici

Her sene vurud eden hatabın takribi ben 200.000 çekisi Milan, Elebli, Febliyus, Amasra ve 30 bin çekisi Uhte Bolu ve Midye Birgül 3000 çekisi Gemlik, Meyhalic ve Kapıdağı ve 50.000 çekici Kara Beyga ve Kemer ve (350) bin çekisi İzmit'in Karadeniz ile Körfez iskelelerinden gelmekte olduğu gibi kömür mevrudatının 30 milyon kıyye ukte bolu, midye

200

Çatalca Çorlu, 28 milyon kıyyesi İzmit sancağı ile kordon dahilinde ve 15 milyon kıyyesi selanik'ten ve mütebaki 2 milyon kıyye dahi Gemlik ve Beyga ve civarından vurud eder.

Resim

Orman Mekteb-i Âlisi Müdürü Mahfi Bey

Hatap ve kömürün dersaadete mevsim vuruduna gelince bu husus marttan itibaren teşrin-i sani gayesine kadar devam eylediği gibi kış müsaadeli olduğu

201

Senelerde dahi nakliyat vuku bulur. Fakat bunun en ehemmiyetlisi iki mevsimde yani yaz ve güz mevsimlerindeki nakliyattır. Zira memali ki şahane'deki hatap ve kömürün kat' ve ihraki kadimden beri ormanlara civar bulunan Kara ahÂlisine mahsus bir sanat olması ve ahali-i mezburanın az çok ziraatle müstagil bulunması hasebiyle katiyat ve nakliyat evraktan evvel ve harmandan sonraya münhasır gibi olduğundan iskelelerde hatap ve kömürün mevzulen bulunduğu mevsim bu iki mevsim nakliyatı dahi kesret üzere araba ve barkir ile icra edilir. Yalnız sen odunlarıyla hamam odunları Milan ve fiyos gibi büyük sular ile nakil olunur ki bunun zamanı da ilkbahardır. Binaen aleyh odun ve kömür ticareti ile iştilal edenler arasında hatam ve kömürün nakliyat ve imalatı biri yaz odunu ve yaz kömürü diğeri güz odunu ve güz kömürü namıyla ikiye tefrik olunur bu iki mevsime Taksim olunan hatap ve kömürün nakliyatı her sene miktarı müsavide bulunamaz.

Zira Ziraat işleri bazı senelerde bazı esbab ve mevani' zuhuruyla mu'tadından ziyade imtidat edip hatap ve kömürün imalat ve nakliyatına sekte iras eylediği gibi havaların nakliyata ademi müsaadesi muhriç iskelelerde bulunan hatap ve kömür miktarının azalmasına sebep olur. Bundan başka kış mevsimin yağmurlu gitmesiyle i'şar ihalesi müddetinin uzaması göz nakliyatı miktarının noksanını mevcut olan ahvade bulunur.

Üçüncü madde

mevaridat noksanının miktarı

312 senesinde mevsim-i şita emsaline nadiren tesadüf olunur derecede hafif ve Latif olduğu halde güzeraan etmiş olması hasebiyle odun ve kömür sarfiyatı müverridine nispetle gayet dün mertebede

202

bulunmuş ve bunun neticesi olarak 313 senesine devren gerek Dersaadet ve gerek taşra iskele ve mağazalarında haydi miktar hatap ve kömür teraküm edip kalmış idi. 313 senesi evailinde havalar nakliyata müsait gitmiş olması münasebetiyle seni iyi müsait gitmiş olması münasebetiyle sene-i sabıkadan devren iskelelere müterakim hatap ve kömür yaz odunu ve yaz kömürü hesabına olarak sinin-i sabıkanın aynı mevsimindeki nakliyat mertebesinde takriben 400.000 çeki hattap ve 40 milyon kıyye kömür vakit ve zamanı ile vürud etmiş ve dersaadetin yaz sarfiyatı dahi Ağustos'ta kadar mutedil fiyatla devam eylemiştir. Lakin guz mevaridatini teşkil eden hatap ve kömür mevsim-i mahsusunda vürud edemediği cihetle 312 mevaridatına nispeten 313 mevaridatı hatabda onda bir ve kömürde dörtte bir nispetse noksan kalmıştır.

Dördüncü madde

Mevaridat-i noksaninin esbab-i sahihesi

313 senesi hatap ve kömür mevaridatınca meşhud olan noktanın teşrihi nazarı itibara alındığı halde buna atide zikir edilen şakinden birinin sebebiyet vermiş olması tabi'idir.

Şakinden biri taşra iskelelerinde hatap ve kömürün bulunmaması diğeri de bulunup da nakil edilmemesi keyfiyetidir. Şakk-i evvel sabit olduğu takdirde bu dahi ya ormandan katiyat olmaması veya katiyat ve imalat devam eylediği halde iskelelere nakil ve sevk edilememesi neticesi olabilir. Ormanlarda katiyat olmaması keyfiyeti ya katiyatın men' edilmesinden yahut kat'iyati vücuda getirecek kati' ve amillerin bulunmamasından inbi'as eder.

Ormanlarda kat'iyat men' edilmemiş ve kati' ve amiller dahi mevcut bulunmuş olduğu halde geçen 313 senesi mevaridat noksanının şakk-i evvel dairesinde taharri-i esbabı zımında kâti' ve âmillerin miktarı mevcudu sinin-i sabıkadaki

203

iktidarına müsavi olup olmaması cihetini nazarı dikkate almak iktiza eder.

313 senesi evailinde vuku bulan harekât-i askeriye mahrukat kati ve amillerinin mikdarinin sinin-i sabıka ya nispetle takvim edilmesi tabi'i ise de bu keyfiyet nüfus-u müslimeye raci' olacağı ve hatab-i kati' ve nakillerinin ekserisi teb'a-i muslmeden bulunduğu cihetle hatap katiyatının bu münasebetle tenakus etmiş olması mülahaza olunabilir. Kömür ihrak ve imal edenlerin ek serisi teb'a-i gayr-ı muslmeden bulunmaları mülabesesiyle kömür mevaridatı noksanını amillerinin kaltına isnat etmek caiz olamaz bu takdirde geçen sene iskelelerde hatabın miktarı sinin-i sabıka daki miktarından eksik bulunması hatap kat' ve nakil edenlerin ha dedi hareketi askeriye tesiri ile tenakus etmiş olduğu tezahür eylediği gibi kömür mevaridatı noksanının esbabı mesrudat şakk-i sanisinden yani iskelelerde kömür mevcut olupta nakil edilemediği cihetinin sabit olmasındandır. Çünkü herkesçe malum olduğu vecihle geçen 313 senesinde havanın müsaadesizliği gerek iskeleye gerek iskeleden derse'adete vakit ve zamanı ile vuku bulacak nakliyatı tamamıyla eşkâl ve imkân haricine isal etmiştir ve binaen aleyh köz kömürleri nakil edilemeyip kısmen ormanda turluklarda ve kısmen iskelelerde kalmış ve bu münasebetle Ağustos içerisinde kömür kahti yüz gösterip fiyata o nispet'te terakki eylemiştir. Ve bi hikmetullah şitanin mutadından evvel icra'yı te'sire ibtidar eylemesi dahi kömür sarfiyatını bir kat daha tezyid etmesiyle erbe'in içinde kömür mevcudu tükenip muzayika tamamıyla numayan olmuştur. O esnada şeref sanih olan irade-i merahim mu'tade-i Hazreti Hilafet Penahiyye intisaen hükümetçe kömür celbine teşebbüs edilerek hasbül mevsim nakil olunamayıp mahalli iskelelerinde kalmış olan kömürler römorkör ve sair ve sait ile Derssaadete nakil edilmiş ve kömür fiyatının iktisap eylediği terakki münasebetiyle hariçten vapur ve şemendifer le haydi kömür dahi vurud öyle değil gibi Şubat ve Mart içerisinde havalar biraz müsait gitmesi ile de Selanik ve karadeniz'den kayık ve gemilerde kömür gelmeye bed' ederek Mart içinde kaht ve gıla

204

mundefi' olmuştur. Bu surette geçen 313 senesindeki kömür mevaridatı noksanının esbab-i sahihası bütün yaz devam eden yağmur ve fırtınalara şitanin dahi emsalinden erkenci icrayı tesir eylemesi inzimam ederek Karadeniz kömür mevaridatından göz kömürü kısmının vaktinde nakil edilemediği ve Selanik mevaridatının paz kömürü

kısmı her ne kadar vakit ve zamanı ile yakılıp tehiye edilmiş ise de gaile-i harbiye ihracatı işgal edip nakliyatın fakdani münasebetiyle köz kömürü yakılamayıb ahiran vuku bulan nakliyatın yaz kömürlerini münhasır kalmış olmasından ibarettir.

İşte mevaridat noksanının esbabı şu suret-i maruzadan ibaret olup malumat-i sıthiye ile memzuc olarak baki olan rivayat ve beyanat-i hilye-i sidk-i hakikaten külliyyen ari ve beridir. Çünkü görülen muzayika üzerine hükümetçe kömür çelebi hususunda ittihaz edilen tedabirin tesiri iskelelerde mevcut bulunup da muhalefet havasıyla nakil edilemeyen kömürleri nakliyatını teshil eylemekte bulunmuştur. Demek oluyor ki hükümetin teşebbüsü üzerine nakil edilen kömürler yeniden yakılmış olmayıp köz kömürünün bakiyesidir. Zira zaten kış mevsiminde yakılması ender ve müşkil olduğu gibi yaz mevsiminde bile bir turulgun odununun kat' ve nakliyle ihrak ve tedbiri ve kömürünün iskeleye nakli haftalara muhtaçtır. Geçen seneki kömür muzayika sinin esbabı zuhuru hakkında edilen rivayet arasında orman memurlarının katiyat ve nakliyata vaktiyle ruhsat vermeyip müşkilat-ı ihdas etmekte oldukları sözü dahi var ise de yuda hilafı hakikattir. Çünkü orman memurlarının bu suretle müdahalesi farz edilse bile bunun tesiri miri ormanı kömürlerine münhasır kalıp hususi orman kömürlerine tesiri olmayacağı cihetle geçen sene hususi orman mevaridati olsun tamamıyla ve daha fazla olarak vurud etmesi icap ederdi. Halbuki o da noksandır. Ve bir de orman memurlarına geçen sene için başkaca bir talimat verilmemiştir ki sinin-i sabıkaya nispetle kömür ve hatta hakkında memurlar müşkilat

205

ihdas etmiş olsunlar, bu müşkülâtın vücudu var ise yalnız geçen sene değil daha evvelki senede dahi olması ve binaen aleyh müzayika'nın sinin-i sabıka da dahi baş göstermesi icap ederdi. Halbuki böyle bir hal vuku bulmamıştır.

Ve rusumun tezyit ve muzayide usulünün vazıyla mahrukatin eyadi-i ihtikara geçmesi de rivayat-i vakıa meyanında işitilmekte bulunmuş ise de bu keyfiyet-i mahrukat in kahti değil gilasinı mucip olabilir, halbuki geçen sene mahlukat meselesinde görülen taht cihetidir.

Hasılı geçen sene görülen müzayika'nın esbab-i hakikiesi bir vecih la arz ve beyan olunan ahval'den ibaret olup böyle fevkulade haller zuhur etmesiyle kömür muzayikasını ve fiyatının terakki eylemesi Dersaadetçe ilk görülmüş bir şey değildir. Me'a ve fi

Dersaadetin ihtiyacın nispetinde hatap ve kömürün vakit ve zamanı ile celp ve nakli esbabı her ne ise onun elde edilmesiyle dersaadet ihracatının ruzi kasime kadar tamamen gelmiş bulunması hususunda sarf edilecek mesai mazhar-ı takdir ‘âli buyurulan mesai ve hadematin akdem ve ehemmi bulunduğu umur-u bedihiyeden olduğundan ol bab'ta ki mutalea-i âcizi mesail-i Atiye neşriyatında arz eylecektir.

İkinci mesele

Sene-i atiyede mahrukatcha muzayika çekilmemesi için ne gibi tedabir ittihaz olunması lazımdır? İş Bu meselenin halli zımında sert olunacak mutala gayet basit olarak şu (mevaridat miktarını ruzi kasım'dan evvel sarfiyatın haddi azamı miktarına muadil-olabilecek mertebeye isal ve iblag etmek icap eder) cümlesi ile ifade olunabilir ise de bunun mevki-'i fiiliyatta ne suretle Ancila pezir sübut olabileceği cayı mülahazadır, çünkü dersaadetin hatap ve kömür mevrudatı olan odunları kat etmek, saniyen hatamı nakil ve kömürü imal ve ihzar eylemek Salisen imal olunan kömürleri iskelelere indirmek rabian: kedilerde hata ve kömürü dar Ambar eylemek Hamisen: gemi ve kayıklarla derse'adete

206

nakil eylemek gibi icraat eyadi-i mute'addide ve muhtelifeden devir olarak gelmekte ve herkes sa'y ve amelini me'mul eylediği istifade mikyasına göre mevsim ve zaman mu'ayyine tatbik etmekte olduğu cihetle eyadi-i mezkûre ashabına bir güne cebir ve tazyik edilemez. Edilse bir defa ededen ziyade mazarratı dâ'i olabilir. Zira ahali-i kurranın hatap ve kömür imalat ve nakliyatına sarf eyledikleri zaman ziraatten ihtilas ettikleri vakitte münhasır bulunur. Hiçbir köylü velev cüzi olsa bile tahmini ekmeden ve orağını biçmeden ve harmanı kaldırmadan hatap ve kömür nakli için arabasını dağa çıkarmaz..

Memalik-i mahrusede mahrukata muamelesinde cari ve mer'i olan usul selim usulü olup ahali-i kurra mevsim-i musa'adede kat' ve i'mal ve nakil edecekleri hata ve kömürün bedelini köylerinde veya iskelelerinde bulunan hata ve kömür tacirlerinden kış mevsiminde peşinen ahiz edip emr-i i'ase mesai masarif-i zaruriyelerine sarf etmekte ve kat' ve i'mal eyledikleri hata ve kömürü kendi tacirler namına nakil ve tenzil eylemekte olduklarından hatap ve kömür kat ve i'malı hususunda ahali-i kurraya icra tazyik edilmesinde bir faide olamayacağı gibi iskeledeki tacirlere ziyade miktar hata ve kömür

kat' ve imali zımnında edilecek ve sâyâ dahi hüsnü neticeye iktiran ettirilmez. Zira her tacir kendi amelesi makamında olan köylülerin ne miktar hata ve kömür kat' ve imal edebileceklerini bilir. Velhasıl ticareti umumiyede cari olan kaide-i umumiye icabınca madde ten ticaret bir güne tazyika düçar olmayarak hali serbestise bu bulunduğça faide bahs olacağı gibi hatap ve kömürün dahi böylece serbest olması iktiza eder..

İşte ahval-i mahruza'ya nazaran sene-i atiyeye mevaridati sarfiyatına müsavi bir miktarda iblagi hususunda ittihaz olunacak tedbir salim'in tayini gayet müşkildir. Ol-bab'ta varit-i hatır olan bir cihet var ise o da der saadete muhric olan iskelelerde nakliyattan mütebaki hatap ve kömürü ashabından mübaya'ya ederek teşrin-i evvel gayesinde derse'adete nakil ve isal edip der anbar edilmektir bu tedbir

207

hasbü'l-âideye şehir emaneti celilesi tarafından ittihaz edilmelidir. Ve bu suretle der anbar olunan hatap ve kömür lüzum görülüp de kışın sarf edilemez ise fiyat balıkası ile sene-i atiyedeki devairi emiriyeye sarfiyatına verilmelidir iş bu tedbir ticarete hükümetin bir nevi iştiraki demek olacağı cihetle devamı halinde bila ahire su-i tesiri görüleceği gibi mahrukat fiyatının mebzuliyet ve ehveniyetine hizmet edemez nokta ve hususi ile der anbar edilip sarf edilemeyen kömürlerin devair-i emiriyeye bey'i suretiyle devair-i mezburenin yüksek fiyatla mahrukatı tedarik etmesine ve bu münasebetle her zaman için hazine-i devletin fazla masraf ihtiyarına badi olacağı cihetle şayanı kabul görülemez tedbir-i mezburun sene-i atiyeye dahi teşmili tasavvur edilerek atiyen muzayika çekilmemesine kafi olup olamayacağı cihetle atf-i nazar-i mutalea edildikte tedbir-i mezbur def-'i müzayika hususunu temine asla kifayet edemez.

Zira tedabir-i mecbur yaz ve köz kömür ve odunlarının zamanı ile Dersaadet e nakil edilemeyip iskelelerde kalmış olan hata ve kömürün naklinden ibaret bulunacaktır. Hâlbuki ahali-i kurranın ziraatle iştigali veya hayvanatın hastalığa müptela olması mülâbesesiyle katiyat ve nakliyata devam edilemeyip de iskelelerde hatap ve kömür mevcut olmadığı surette tedbir-i mezkûrun iskeleleri hattat ve kömür celbine tesiri olamayacağı bedihidir

Üçüncü mesele

Âtiyen derse'adette mahrukat-i muzayikası görülmemesi için şimdiden teşebbus alınacak esbap nedir

Mütalea-i umumiye

Beni beşer muhtaç olduğu eşyayı bila müşkilat tedarik eylemesi eşyayı mezburenin her yerde, her zaman da mebzulen bulunmasına mütevekkiftir. Eşyanın mebzulen bulunabilmesi eşyayı mezkûre yi imal ve hasıl edenlerin miktarı ameliyatıyla

208

mütenasip bulunur. Yani eşyanın maddei iptidaiyesi mevcut olup da amil ve hâsillarinin miktarı da ziyade olursa mebzuliyet-i rûnemun olur.

Eşyanın piyasadaki fiyatının ehveniyetine gelince bu keyfiyet eşyayı mebzule eyadi-i mute'addidede bulunup rekabet hasıl olmasına merbut olduğu gibi rekabetin dahi derece fiyatı istihsalıyesinin derecesi ile mütenasip bulunup işte sanayi' ve ticaretin ahengi umumisini teşkil eden şu kavaid-i esasiyenin mahrukat a tatbiki ciheti nazar itibari alındığı halde Dersaadet'in muhtaç olduğu mahrukatın bila müşkilat her vakit tedariki kabil olması derse adet iskelelerinde mebzulen hatap ve kömür bulunmasına ve mebzuliyetin vücudu muhtelif mahallerde mahrukat amil ve nâkillerinin adedi tezayüt etmesine ve bu da mahrukat-i kat' ve i'mal edilen ormanların mevkian her zaman katiyat ve nakliyata müsait mevkilerde bulunmasına mütevekkiftir

Dersaadet mahrukatının ehveniyeti bahsine gelince bu dahi dersaadet mahrukatına muhric olan ormanların iskele ve sevahile olan 3 ve nihayet 4 saati tecavüz etmemeli, yani ormanın se'a ciheti ile mesafesi sahilden itibaren haddi gayesi 4 saat olmalıdır. Şu mütealeanın esbabı mucebesini layıkıyla teşrih ve tevzih eylemek zat-ı meseleyi iki maddeye tefrik etmek icap eder. Birincisi dersaadet mahrukatına muhric olacak ormanların müteaddit mevakide bulunması, ikinci mahrukat ormanlarının iskelelere mesafesi 4 saati tecavüz eylememesidir.

Birinci madde

Dersaadet mahrukat muhricinin müteaddit olmasındaki muhsinat

Dersaadetin mahrukat ihtiyacını def ve tehvin edecek mahrukat ormanlarının muhtelif ve müteaddit mahallerde bulunması evvela mahrukat kat' ve i'mal eden eşhasın miktarını tezyide saniyen ziraat mevsimi mahallerine göre

209

muhtelif zamanlarda halül etmekte olması ile bir mahalli ahâlisi ziraat ile meşgul olup da katiyat ve nakliyatına ihtilas vakit edemedikleri halde diğer mahallelerden ziraatle meşguliyet zamanı henüz hulul etmemiş veya ikmal edilmiş olacağı cihetle ahali katiyat ve nakliyata vakit bulup devam eylemelerine, salisen bir mahalde hayvanat hastalığı vesaire gibi nakliyatı işgal ve tatil eden esbabın diğer mahallelere dahi vuku'u ender olması cihetle nakliyatın tatil olmamasına, rabian harekatı askeriye vukuuyla kâti' ve nakillerin adedi eksilmesi ile vuku melhuz olan mahrukat kahtinin tahfif veya men'ine hamisen karada fevkulade yağmurlar ve denizde fırtınalar sebebiyle bir mahalle nakliyat müşkilata tesadüf eylediği halde diğer mahallede nakliyata devam olunmasına, sadisen bir mahalle ormanda harik zuhuruyla eşcar mahv olduğu halde diğer mahalleden telafi-i mâfât Kabil olmasına hizmet etmek gibi muhasin ve menafi' adideyi Şamil olur.

İkinci madde

Mahrukat ormanlarının sevahil ve iskelelere yakın olmasının'daki muhsenat dersaadet mahrukat ormanlarının iskelelere gayet yakın bulunup nihayet hududu 4 saati tecavüz etmemesi mahrukatın mebzuliyeti nakliye ücretinin tenezzül miktarını ve binaen aleyh iskelelerde mahrukat fiyatının ehveniyetini müstelzim olur. Zira bir araba veya bir bagir 3 saatlik mesafeli bir ormana günde iki sefer edip veya seferinde araba ile 2 çeki hatap nakil ederek iskelelere beher çeki hatabı beş kuruşa fütuhat eylese hayvanlar ile beraber yevmiyesi 20 kuruşa gelir. Eğer ormanın mesafesi iki sefere müsait olmayıp da bir sefer eder ise alacağı ücret 10 kuruş olacağından mezkûr köylü on iki veya 15 kuruşluk diğer bir kira bulunduğu halde hattat nakliyatına gitmeyeceği tabi'idir.

210

Kezalik yevmiyesi 10 kuruş olan mahallerde 3 saat mesafede günde 3 sefer ederek 2 çeki hatabı nakledip 10 kuruş ahzederse yevmiyesi 12 veya 15 kuruş olan mahallelerde bir günde nakil eyleyeceği hataptan alacağı 10 kuruş yevmiyesine tekabül etmediğinden bargir sahibi daima kendisine başka kira araştırır mesafe 3 saatten daha kısa olur ise seferini tezyid ederek yevmiyesini 15 kuruşa iblag edeceği cihetle nakliyata devam eder. Ve bu münasebetle iskelede mahrukat-i mebzul ve fiyatı Ehven olur.

Şu mütalea-i Mebsutadan müsteban duyurulacağı vecihle derse'adet de her mevsimde mahrukatın mebzul ve fiyatının ehvel olması muhriç ormanlarının mevaki-i

muteaddide ve muhtelifde bulunmasıyla beraber iskelelere olan mesafeleri dahi 4 saati tecavüz etmemesi gibi iki şartı mühimme müteallaktır.

İş bu kaide-i esasiye peyşi nazarı vukuftan devir edilmeyerek meselenin halli cihetini atf-i nazar mutalea olduğu halde müsadif-i nazar olacak birkaç madde daha vardır. Ve bunlardan biri (şimdiki halde ders adetin mahrukat muhrici bala'da zikir olunan iki şartı camidir) diğeri şartı mevzuküru cami' değilse bundan atiyen tevellüt edecek mahzur nedir parantezi kapat maddeleridir ki bunlara ait izahat bervechi âti irat olunacaktır.

Mabadi var

Süleyman Azmi

Tramneti ve Reçinecilik 211

Mabadi

2

Gerek cezur ve gerek haşbî şiddetle tegayyur ettiren “agaricus melleus”, “polyporus annosus” gibi futur dahi reçine cereyanını tezyide hizmet eder çam köklerinde tedricen peyda olan çürüklük sağlam insicelerde istihsal edilen reçine misillü silani şedit ve tezyide badi olur. Bu vecihle reçinelenmiş ahşap ihtirak eylediğinden gerek ateş ve gerek meşaleler yatmak hususlarında istimal olunur sanevberye fasilesindeki eşcardan yaralama ve bereleme namı ile maruf usul ile reçine istihracı ve bu usul ile yaralanmış ağaçlardan bilahire katran a'mali gibi hususat ormancılık nokta-i nazarından büyük ve mühim bir sanat teşkil eylediğinden bu babdaki usul ve kalaid-i fenniye'nin bervechi âti zikir ve beyanına ibtidar kılındı.

Madde -2: sahil çam'ın da reçine istihracı: (*)

1 – kava'id-i feniyesi - sahil çamından müteşekkil ormanların hasılat-i esasiyesinden olan reçine, eşar'ın haşb-i kazibinde ve henüz teşekkül etmiş tabakatta mevcut kanatta tûlâni olarak yapılan mukatta' musta'rizdan Seylan eder. Fransa'nın land havâlisinde mezkûr çamlar 150 yaşlarında bulunduğu zaman suhuletle 20-24 metreye kadar irtifa' kisb-i senevi mutevessitan 0.025 metre devresine kadar tecessüm eder. Sahil kumluklarında ise eşcar-i mezkûre 80 sene 10 12 metre irtifa'a vasıl olur.

(*) Fransa'nın Land eyaletinde

212

Hususi ormanlar 30-60 ne müessisat ve miriye ait olanlar ise 60 80 yaşları arasında işletilmektedir intizama alınmış ormanlara verilecek en münasip edvar ati de kilerdir: devri tam 70 sene olduğu vakit behri 5 senelik 14 ve yine devr-i mezkûr 72 sene olarak kabul edildi takdirde beheri 6 senelik 12 ve kezalik devir 75 sene olduktan behri 5 senelik 15 ve yine devr-i mezbur 80 sene denildikte behri 5 senelik 16 asırlı olarak istihraç edilmek usulü ittihaz kılınmıştır.

Asırın devamı esnasında mürettebatta reçine istihraci ile kat-‘i musallah ya hut reçine çıkarılmayarak kat-‘i efsali ameliyatı icra edilir. Ziyadesiyle yaşlı mürettebatta ise tıraşlama suretiyle katiyat yapılarak temsil ve tebzir edilir.

Oldukça cesamet kisb etmiş bir çamdan reçine istihracı maksada göre tahallüf eder. Reçine çıkarmaya hasır ve tahsis olunacak ormanların istihzari için ağaçlar henüz genç iken kat-‘i efsali ameliyatı tatbik edilmelidir. Eşhasa ait ormanların devri kısa olacağı cihetle reçine hasadına en münafik olan 15-20 yaşlarına kadar eşcar tamamen ve kâmilten tecrit edilebilmek maksadıyla 5-10 seneleri arasında kat-‘i efsali yapılmalıdır. İntizam altına alınmış ormanlarda eşcara 20 25 yaşlarına vasıl olduktan sonra reçine istihracına başlanır. Reçine istihraci iki suretle olup birisi idame-i hayat diğeri imha ve emate usulüdür.

İmha ve imate sureti ile reçine istihsali devresi 40'tan ve ondan yukarı olup kat-‘i efsalide kesilecek veyahut sinin-i kat'a reside olmuş eşcar'a tatbik olunur. İdame-i hayat sureti ile reçine istihracı ise bilakis mahallinde kalması la bud ve Sath-i arzdan 1.30 irtifa'ındaki devresi 1.10 olan eşcarda icra edilir.

Ormanlarda reçine istihracı ameliyatı, beniye-i eşcarı balta ile açmaktan

213

İbaret olup bu suretle açılan mahallerde kar carre veyahut ceriha ve yara nami verilip arz ve irtifai istimal olunan usul ve kavaid-i fenniyyeye göre tayin ve tahdit olunacağı gibi ceriha-i mezburenin adedi dahi ameliyat icra olunacak eşyanın ebka veyahut kaldırılması icap edip etmeyeceğine göre tahallüf eder.

Sur muharrere vecihle açılan kar ile nihaye ne gayrı muayyen bir müddet için devam edemez. Mecbur karlar evvelce tayin edilen senenin hitamında ala halihî terk olunmak

icateyler nokta işte bu keyfiyete yani yaranın müddeti devamı ile tekrar başlanıncaya kadar güzeran eden zamana açıklık deveran ve donma rotation namı verilir. Hususi ormanlarda duran mezkûr'un müddeti ekseriyetle dört senedir. Deveran-i mezbur muntazam ve idame usulü ile reçine İstihsal olunacak ormanlarda 5 ve imha tarzında reçine çıkarılacak eşcarda ise 4 seneden ibarettir.

İmha ve imate usulüyle yahut müteaddit karlar ile reçine istihracında eşcarın ati ve suhti asla nazar-i dikkate alınmayarak kısa bir müddet zarfında ve hadd-i a'zami derecede madde-i mezkûri elde etmeye bezl-i mukadderet olunur. Mukaddemen bu suretle reçine istihracına tahsis olunacak eşcar, yalnız bir deveran esnasında ebka edilir idi. Fakat 4 seneden ibaret olan iş bu müddet zarfında vasati cesamet'teki bir ağacın ihtiva eylediği reçine miktarı kamilen istihraç edilemeyeceği tahakkuk etmiştir. Şimdi ise gelecek devran'ın nihayetinde imha suretiyle reçine istihsaline tahsis olmak üzere 0.90 metre devresinden dün çamlarda 5 senelik deveran ve bir kaza ile reçine istihsal olunmaktadır. Buna zayıflatma usulü ile reçine istihsalı namı verilip idame ve imate suretiyle reçine istihsalatı ameliyatları arasında mahlût ve mumtezic bir usul olup kat-'i efsali ve tebzirde kesilecek olan eşcar da tedricen tezyid edilmek üzere karlar yapmaktan ibarettir.

İdame-i hayat yahut kar usulü, fenni olarak devri tam zarfında kalacak

214

Ve son asırda kesilecek olan 200 250 adet eşcarın buldukları mahallin kuvve-i enbaiye ve neşv u numalarına göre muhtelif zaman zarfında hayatları idame olunacak eşcar'a tatbik olunur. Neticede yani devrin hitamında karlar aynı zamanda hepsi birden küsad edilmeyip mezbur karlar gayrı kabil tahavvul olan usul ve kavaide tevfikan mute'akimen ve mutevaliyen açılır. Bundan ma ada hasılat zamanı ile istirahat müddeti arasında güzeran eden mesela 4 ve 6.5 senelik deveranın beherinden sonra verilecek olan bir veya hut 2 senelik istirahat müddeti buna zam ve ilave edilir. Bu sebepten naşi orman sahipleri birinci kardan sonra yarık $\frac{2}{3}$ miktarını kapatıncaya kadar peysaj ameliyatına fasıla verirler ki bu da reçine istihsal olunan ağacın kuvvetine göre 3-4 sene arasında tahavvul eder. Bunlar ikinci şaktan sonra eşcarı bir yahut 2 sene istirahate terk ederler ise de bundan sonra reçine istihsalinde asla tevekkufa meydan vermeyerek istihraca devam eylerler. Bu usulün intizam altına alınmış ormanlara da tatbiki muvafık olup 4 sene reçine istihsalinden sonra bir senede istirahate bırakmak üzere yeknesik bir

deveran verildiği takdirde usul idare-i fenniye ihlal olunmaktan başka kolaylık ve suhuleti cihetiyle şayanı tavsiyedir.

2.- karların vus'ati - intizam altına alınmış ormanlarda reçine istihsali için tertip ve tanzim olunmuş mukavele reşatnamelere göre unuk-i cezrin üstünden başlayıp amuden serfi' eylemesi mecburidir. Yani birinci sene 0.65 ve gelecek 3 senenin beherinde 0.75 ve beşinci sene 0.80 metre terfi' eriyerek karın irtifa-'i umumisi 3.80 metreye balig olur.

Müddet-i deveran 4 sene olduğu takdirde birinci sene karın irtifai 0.65 ve gelecek senenin beherinde 0.95 ve dördüncü sene 1.15 metre olup irtifa umumi yine 3.80 metreye balig olmuş olur.

215

Ahvale göre karlara bervechi âti irtifa' verilir.

Birinci senedeki yarigin irtifai 0.65 yahut 0.65

İkinci “ “ * 0,75 “ 0,95

Üçüncü “ “ . “ 0,75 “ .0,95

Dördüncü “ “ “ 0,75 “ 0,75

Beşinci “ “ “ 0,80 “ 0

3,79 3,70

Üçüncü seneden itibaren yapılacak karların arzı ağacın kısmı suflasında 0,9 ve ciheti ulyasında 0.08 metreyi tecavüz etmemelidir. Mezkûru yarigin umuki kayugun haşbe mülâsik olduğu mahalden bilibtidar arzani olarak verilen bir iplikten itibaren 0.01 tecavüz etmemelidir. Eski karların irtifa her ne kadar olursa olsun deveranın nihayetinde herhalde ala halihi terk olunmak mecburidir.

Fransa'nın Orman Müfettişi Umumisi Mösyö Bert halihazırda karhalara verilen cesamet ve vus'ate itiraz eyledi reçine hasılatının miktarı yalnız icra edilen cerihaya tabi ve muallak olmayıp madde-i mezkûrenin istihracına tahsis olunan nebahat'ın beniye ve kuvvetine göre tezayüt veya tenakus edeceğini de ilave eyledi ve binaen aleyh karlar 0.07-0.08 metre arz ve 0.008 metre umk 2.5-3 metre irtifa'ında icra edildiği takdirde istihraç edilecek hasılat fi yevmina haza yapılmakta olan 0.09 -0.08 metre arz ve 0.01

metre ve amik 3.80 metre irtifa'ında ki karhalardan alınan reçine hasılatının aynı olabileceği dermayan etti bununla beraber ağacın sıhhati gözetilerek devrin imtiyadıyla pek çok eşkarı iktıfat ve ziyade reçine idraç edileceğinde asla şüphe olmadığını ispat eyledi ve bu suretle de reçine istihracı usullerinin ıslahı çaresi bulunmuş olacağını ifade ve beyan etmiştir.

Reçine'nin mevsimi istihracı- reçine istihracı ameliyatına her sene Mart

216

iptida'sında başlanıp Teşrin-i Evvelin 15'ine kadar imtidat ettirilirse de mültezim çamları kazımak ve demir kazıkları koymak gibi ameliyata Şubat'ın 10'ndan itibaren ibtidar edebilir.

- 3.- Karların küşadiyle mevaki'i – birinci karın mevkii ve mahalli amelenin takdir ve maharetini terk edilmez gövdeleri doğru ve müstakim olan ağaçlardan katran teccümü en ziyade olan tarafı intihab edilir. Bu da umumiyetle o mevkia hâkim olan rüzgâr istikametinin aksi ciheti olup bu ise şark tarafı olmuş olur nokta kambur ve eğri büğrü olan eşcarda sakın toprağa doğru büküldüğü cihet intihap edilir. Karın kuşadi ameliyatı birkaç defada yapılır Şubat ayından itibaren reçineci kar açılacağı mahalde karhan'ın haiz olacağı satıhtan cüzi daha geniş bir se'ada olmak üzere çamın kalın olan kabuğunu kaldırarak inceleştirir yapılacak yarık ile kabuğun kaldırılması arasındaki vüs'atce fark irtifa'in 0.10 ve arzan 0.02-0.03 metre olarak kabul edilir. Bادهü martta kar 0.08-0.09 arzında 0.03-0.04 amıkında olarak şekil 1'de görülen yüzü muka'ir ve gayet keskin maneşuni mukavvis bir balta ile tamamıyla açılıp marttan teşrini evvele kadar bila fasıla reçine çıkarılan eşcarın kârı 5-8 günde bir kazımaga devam edilir. İşbu kazıma ameliyatı reçinenin cereyanını teshil edeceği gibi tasallub etmiş kolufan vasıtasıyla mesdud olan kanat ratinciyeyi açmaya hizmet eder. Bunun her defa icrasında ceriha'nın üst kısmından ince bir tabaka haşb parçası alınarak yarık müteakiben 1 santimetre kadar terfi' ve tezyid ve bu suretle birinci senenin hitamında herhalde karın irtifa-ı umumisi sıfır, 65 santimetreye isal edilir. .Kazıma ameliyatı esnasında nazar-ı dikkate alınacak bir şey var ise o da ameliyat-i mezkûre icra edilirken

217

yarığın sathından ince bile olsa hiçbir haşb-i para kaldırılmayarak yani karın amiki yukarıda beyan olunduğu vecih ile hattı azami derecede 1 santimetreyi tecavüz ettirmemeye dikkat ve itina ettirmekten ibarettir.

Bervechi bala tarif olunan ameliyata her sene yani şartname ve mukavelenamede tayin ve tespit edildiği vecih ile karhanin irtifalı 3.70 metreye vasıl oluncaya kadar devam olunur ki bu da yukarıda arz olunduğu gibi 4-5 senede husule gelir.

İlk senelerde reçineci karları abehot âbşut vasıtasıyla sühuletle tazeleyebilir fakat karhalar irtifa' kisb ettikçe en yukarıdaki noktaya vasıl olmak için çatık tesmiye olunan iki tarafı genişçe kertikli veyahut mahrutu'l-şekil basamakları havin merdivenleri istimal etmeye mecburdur. (şekil 2)

Epeyce müddetten beri meskur merdivenin yerine rastgele tabir olunan basamaklı bir nevi'i bıçak kullanılmaktadır. (şekil 3)

218

4: karların adet ve vaziyeti-idame-i hayat suretiyle reçine istihsal olunan eşcarda yalnız bir kar açılıp ağaç bilahare bir veya iki sene istirahati terk olunur. Sonra evvelki ceriha'dan uzak olmak şartıyla yeni bir ceriha ve karha küşad olunur. Bu ameliyatı mezkûr ağacın kat' ve kal' olunacağı vakite kadar tekerrür eder

Fennen ağaçta açılacak karların adedi bervechi ati desturla irae olunur . ۴ __ن__ن

İşbu muadele o ağacın kaimen kalacağı müddeti ۷ama reçine istihsaline mübaşeret olunduğu tarihte ağacın yaşını ve istirahat zamanı mevcut olduğu halde onun da inzimamiyla deveran müddeti ni irae ve beyan eder.

Reçine çıkarılması matlub bulunduğu takdirde her sakin gövdesinde 6 8'den fazla kâğıt küşat olunamaz.

Şekil 4

Filhakika bir sene istirahate hasır etmek şartıyla 4 senelik bir deveran farz edilirse ağacın teknil devresi yani muhiti $5 \times 6 = 30$ yahut $8 \times 5 = 40$ senede İkmal ve ihtimam edilmiş olur eğer bu müddete ağaçların tamamıyla tecessüm edip meydana gelmesi için

iktiza eden 25 sene ile imha suretiyle reçine istihraç olunması için elzem olan 4 sene dahi buna ilave ve zam edildiği takdirde müddeti devir 60-70 seneye balig olur ki bu da bir devrin imtidat vasatisidir. Deveran zamanı 5 ve 1 senede istirahat müddeti olduğu halde müddeti 26 -78 sene olmuş olur.

219

Balada gösterilen adetler vesair bazı ahval fijolojiye nazar-i itibare alınarak iki nev'i yarma usulü kabul olunmuştur. Bunlardan birisi 4 8 ve diğeri de 3 6 karhali namlarıyla maruf olup şekil 4 bu hususta izahat-ı kafiye verir.

İşbu eşkalde mevzu olan erkam yalnız bir muhit üzerinde müteakiben yapılacak kar mahalli ve mevaki'inin yükünü ve yekdiglerine olan irtibat ve münasebet ibtidaiyesiyle cihat-i rabi'aya olan nispetini irae ve beyan eder. Dord sekizli karhalar münhasıran miri ve üç elitli karha usulü dahi hususi ormanlarda tatbik olur. Bu suretle tertip olunan karha idaresi hitam bulunduktan sonra yeniden küşad olunacak karlar için ağacın gövdesinde mevki ve mahalli bulmak mümkün değildir. Zira işbu karha iltiyam bulan yaradan peyda olan kabarık ve urlar ittisalinde veyahut onların üzerinde bulunmuş olur.

İmha suretindeki reçine istihracında hiçbir kaide yoktur. Çünkü aynı zamanda ağacın her tarafında ve mümkün olduğu kadar yüksekçe karlar tertip olunup az zaman zarfında ziyade miktarda reçine istihraç edilir. Fakat diğeri taraftan ağaç aldığı yaranın neticesi olarak mahvolur. Binaen aleyh bu usulü takip olunacak yerde zayıflatmaya ne tedricen imha edecek surette karların adedi tezyit edilmek ciheti daha makbuldür.

5: budame salahiyeti- müteahhit ve mültezimler idame-i hayat suretiyle reçine çıkaracakları eşcarı dört buçuk metre irtifa'a kadar budamak salahiyetini haizdirler. Mea mâ fih budanacak irtifa'in 4 metreyi tecavüz etmemesi lazımdır.

6: reçine iktidafı - eskiden yaralardan silan eden reçine ağacın göğünde veyahut toprakta açılmış olan crot karut tabir olunan bir nevi'i tekne veyahut çukura teraküm ettiriliyordu. Şu halde reçine uzun bir mesafe kat' edeceği cihetle ihtiva eylediği tramnetin ruhunun kısım

220

azamınî tebehhur neticesi olarak zayi eyler. Bundan ma'ada mezkûr reçineye kabuk ve haşb parçası gibi bir takım pislik yani mevad-i ecnebiye karışır hali hazırda ise nakilleri

sehil olan yarım litre istiabında içerisi sarılı toprak kaplarda teraküm ettirilir. İş bu kablar (şekil 5) de görülen bir çengel vasıtasıyla kara rabt olunan çinko levha vasıtasıyla reçine'nin kap içine akmasını teshil eder (şekil altı) iş bu kapların katri 0.14 ve irtifa'i dahi 0.14 ve kaidesini genişliği 0.08 metredir. Neskör kapların kenarından bir santim aşağısından bir delik mevcut olup iş bu delik vasıtasıyla kapların bir çivi ile ağaca rabti ve suların oradan aşağıya akması mümkün olur. Ale'l-ekser bu kaplar yukariki tarafından çinko levhanın altına ve aşağı tarafından ağacın gövdesine tespit edilmiş bir çivi üzerine vaz' olunurlar. (Şekil 7) Tramnetin ruhunun tebehhuratına mani' olmak için iş bu kaplar huni şeklinde ve ortasından delik kapaklarla kapatılır Seylan eden reçine yazın 3 ve ilk ve sonbaharda 5 haftada bir kere toplanır insanın yetişemeyeceği mahallede bulunan kaplar şekil 8'de gösterildiği vecihle bir çatal vasıtasıyla alınır hava ne kadar sıcak olursa hasılat miktarı dahi o nispette ziyade olur bundan ma ada mâyi' halinde bulunan tramnetin ruhu da tezayüt eder, karlar üzerinde tesallub 71 miktar reçine kalır meskur reçine'nin temiz kısmına galipot galipo tesmiye olunur. Reçineci ufak kaşık vasıtasıyla kalipoyu ahiz eder diğer yumuşak

221

reçine ile karıştırdıktan sonra cümlesini barrique nam tüccar foçilerine boşaltır. İş bu foçiler zeyründe 235 landda 340 litre hacim isti'âbisinde olup dolduktan sonra doğrudan doğruya sanayi'a sevk olunur. Bazen iş bu mahluk ormanda silo tarzında açılmış çukurlara veyahud barko tabir olunan büyük havuzlarda muhafaza olunurlar. Bu havuzlar ahşap veya tuğladan inşa olunup ekseria arabaların kolayca güzeran edebileceği mahallelerde tesis olunur.

Sertleşmiş reçineden teşekkül eden barlar karlara yapışık bir halde bulunur iş bu madde ekseriya dördüncü seneden itibaren sonbaharda iktisaf ve idrak olunur. İş bu sert reçineyi çıkarmak için şerha'yı kuvvetlice kazımak lazımdır iş bu reçine mevad-i ecnebiye ile mahlut olduğundan diğer reçine ile karıştırmayarak ayrıca fûrûhat olunur bunun kıymeti diğer reçineye nispeten sülüs derecesindedir.

Süleyman Azmi

Kastamonu ve Bolu Ormanları Mukavele Namesi 222

Mabadi

Madde 15 – sahib-i imtiyaz on üçüncü seneden itibaren hususi işletme planları mucibince her sene kat' edeceği eşcarın bedelini o senenin martı iptida'sında peşinen tesviye edecek ve her senenin hesabı o senenin şubatı zarfında ruyet olunacaktır. Netice i hesapta meskur ağaçların bûdelâtı sahibi imtiyazdan bervech'i peşin tesviye ettiği mübalağa'dan fazla olduğu tezahür eder ise Ziraat Nezareti tarafından kendisine tahriren vaki olacak olan ihtar tarihinden itibaren bir madde zarfında farkını teslim sandık etmeye mecbur olacaktır.

Bu müddet inkızasında mübalig matlubenin %9 itibarı ile faiz nizamisi başkaca istifa edilecektir. Netice i hesap bilakis sahib-i imtiyazın lehine bir fark irae eder ise mezkûr fark sene-i atıye'de kat' edeceğim iktidara mahsup elleyecektir. Sahibi imtiyazın bakiye matlup için faiz talebine hakkı olamayacaktır. Böyle bir fark imtiyaz namenin âhkam-ı muhtelifesinden naşi müddeti imtiyazın son senesinde zuhur ettiği takdirde farkı mezkûr derhal nakden tesviye ve iade olunacaktır bekaya protesto keşidesine veya hükmü Kanuni istihsaline mahal kalmaksızın teminat akçesinden tevfik olunacaktır. Bu vecih ile kısmen veya tamamen istimal edilecek olan kefalet akçesi kendisine vaki olacak ihtardan itibaren bir ay zarfında sahibi imtiyaz tarafından haddi iptidasına imlag edilecektir.

Teminat akçesi sahibi imtiyazın deyununu tesviyeye kâfi değil ise kendisine tahriran vaki olacak ihtar tarihinden itibaren bir mah zarfında sahibi imtiyaz farkını ikmal ve teminat akçesini haddi muayyine iblag etmeye mecburdur.

Madde 16- beher sene sahibi imtiyaza kat'i için irae ve teslim olunacak eşcarın temga ve mesaha muamelesinin icrası ve ameliatı sairenin ifası zimmında ihtiyarı lazım gelen bil umum masarif-i müte'ahhide raci'dir.

223

Madde 17-sahibi imtiyaz dahili imtiyaz olan ormanlardan gerek kat'i ve gerek muvakkat katiyat planları tanzim ve işletme musa'adesi istihsal olunan ve vus'at ve mevkileri gösterilen açık kalmış veya seyrekleşmiş olan mahalleleri teşcir ve imar ile ormanlık halini iktisap edinceye kadar hüsnü muhafaza edecektir ve Kastamonu

Vilayeti ile Bolu Livası Hudut melekiye-i hazıra dahilinde teşcir-i ameliyatına medar olacak surette tohumhane veya fidanlık tesis ve diğer bu hususa müteferri' diğer teşkilatın icrası için nezaret tarafından tetebbu' olunacak mukarreratı tamamen tatbik ve ifa eleyecektir sahibi imtiyaz katiyattan mutahassil dal ve budak ve imalat-i bakiyesi gibi enkazı ormanların her tarafında bırakmayarak ormanların teşcir-i ameliyatına mani olmayacak surette kat'iyat ve ameliyatı müteakip derhal ormanların münasip mevkilerine ihraç etmek ve kaimen kurumuş ve çürümüş olan ve ormanların ebkalarında mahzur fenni bulunan eşcarı dahi kat' ve ihraç etmek suretiyle ormanların tathiratına dikkat edecektir, sahib-i imtiyaz nezaretce tasdik edilecek planlara tevfikan ormanlarda çalışan memureyn ve ameleye tahsis edilmek üzere münasip görülecek mevakide masrafi kendisine ait olarak idare hane ve ikametgah gibi tesisat-i lazimeyi inşa edeceği gibi ormanları muhafazası emrinde bulundurulacak orman bekçi ve bekçi başlarının ikametgahlarını diğer devlet ormanlarında tatbik olunan plan ve usul dahilinde hükümetçe tayin olunan müddet zarfında inşa eylemeyi mecbur olacaktır. Emakin-i mezkûrdan memureyn ve ameleye tahsis olunacak olanları müteahhide bahş olunan 3 sene müddet zarfında ve Kastamonu Vilayeti ile Bolu Sancak'ın teşkilatı mıntıkları dâhilinde cümlesi aynı tarzda olmak üzere inşa olunacaktır. Emakin-i mezburenin ne nispette kargir veya beton veya ahşap olarak inşa edilecek nezaretçe tayin edilecektir. Ormanların harikdan muhafazası için kavanin ve nizamat ile takarrur ettirilecek usulü masrafi kendisine ait olmak üzere tatbik ve icra eylemeye müteahhit mecburdur.

Mabadi var

224

Tashih ve i'tizar

Altıncı nüshanın 165 inci sahifesindeki Fransızca ibarenin bir ciheti sehiv-i mürettep olarak dizilmemiş olduğu ahiran görülmüş olmakla tercümede yanlışlığa mahal kalmamak üzere suret-i musahhahasi bervechi zeyr tekrar derc kılındı:

Mecmua'ya abone olan zevattan gerek müdüriyet-i umumiyece vuku bulan tahsilat ve gerek taşra orman müdüriyetlerinden vaki olan irsalat yekünleri ile abone adetleri ve beher aboneye isabet eden vasati miktarları bil umum ormancılarca malum olmak ve

mahallenince karşılaştırılmak üzere müfredatli bir listesinin buraya derci muvafık görülmüştür

Beher aboneye isabet

Yekün eden vasati

Gurus	gurus	abone adedi	mevkii
55500	2135	26	derse adet müddeti umumiyece
7870	92	85	Bolu orman müdüriyetinden
7480	220	34	Adana orman müdüriyetinden
6240	312	20	Konya orman müdüriyetinden
5160	79	65	Kastamonu orman müdüriyetinden
5127	119	43	İzmit orman müdüriyetinden
3040	121	25	Aydın orman müdüriyetinden
90417	yekün		

Kanaat matbaası

Müdürü Mesul: Mehmet Mahfi

Numara-10

Mayıs sene 334

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Ormanlarımızın ihyâsı ve idâme-i memuriyetleri H. D-M

Mahrûkat meselesi..... Süleyman Azmi

Kastamonu ve Bolu ormanları şartnamesi

Belgrad ormanları lâyhâsı Süleyman Azmi

Dersaadet

Kanaat Matbaası

1333

Ormanlarımızın İhyası ve İdame-i Mamuriyetleri 274**3**

Ormancılıkta Fenni Devirler: Tournee Forestiere

Meşrutiyetin tülü'uyla beraber hemen devair-i umumiyenin geçirdiği gibi orman idari-i merkeziyesi de teşkilatça bir hayli inkılabata uğrayarak şekli hazırımı iktisap eyledi. Bu babda himmet'i sebk eden zevatın istihdaf eyledikleri gayenin yalnız ormanların hüsnü idaresinin tesisi ve muhafazalarının temininden ibaret olduğuna şüphe edilemez. Fakat idare-i merkeziye teşkilat-i hazırasıyla makasıd-i maklubeyi istisale muvaffak olamadığını da itiraf eylemek bir vazife teşkil eder. Meydanda meşhut olan hakikat yine eskisi vecihle ormanlarımızın tahrip ve imhasına devam edilmekte bulunmasıdır. Müdüriyet-i umumiyece ihzar kılınıp meclisi mebusana derdest tevdi' bulunan orman kanununun bazı mevad-i tahribi entaç eden müessirâtı raf' ve izaleye kafi görünmekte ise de mezkûr nayihanin tatikiki ile mer'iyeti tasdik edilinceye kadar idare-i merkeziye elde mevcut Orman Nizamnamesi ile devam edilmekte olan harabiyeti hatime verecek Tedabir-i fenniye ittihaz edemez. Bilcumle teşebbusat ve fe'aliyeti kırtasiyecilik vadisine İnhisar edip kalır. Bu hususta orman heyeti fenniyesini muaheze etmeyi hatırımızdan bile geçiremeyiz. Kanunsuz programsız harekât ve icraatin bi sûd ve belki de muzır netayic ita edeceği emsal-i adidesiyle menzur teessürümüz olmuştur. Meclis-i Mebusan'dan geçip tasvib iktidar edecek salifu'l-arz Orman Kanununun mümkün olduğu kadar kısa bir müddet zarfında mevki-'i tatbika vaz'ini sabırsızlıkla arzu etmekle beraber mezkûr kanunun neşri ile ormanlarımızın

275

hali harabiyetten kurtarılarak imrana kavuşacaklarına da kanaat getirenlerden değiliz.

Fennin icat ettirdiği hüsnü idare ve muhafazasının yalnız nizam ve kavanin ile temin ve idame edilemeyeceği bi şeytir. Ormancılıkta pek ileri gitmiş hükümetler kavanin ve nizamın ancak fennin ta'rifatı dairesinde ormanlara tatbiki ile semerat-i nafia iktitaf edilebileceği bu ise iktidarı nispetinde mesleğine aşkı olup ormanların ati-i İmran ve miktaratıyla alaka-i hakikiye pürür da edecek me'mureyn-i fenniye nin vücuduna

vabeste olduğunu müttefikan kabul eylemişlerdir. Malumdur ki evsaf-i matlubeyi haiz fen memurlarına yetiştirecek olan yegâne vasıta orman mektepleridir. Lakin mezkûr mekteplerden muntazır fevaid'in idraki zan edildiği derecede sehil ve basit olmayıp ayrı birkaç makale zemini teşkil edecek surette vus'atli olmakla gerek bu husus hakkında ve gerek teferruatı sair meva'da mütedair beyanatta bulunabilmek için mecmuanın Bir hayli sahaifinin menazıra ve münakaşaya hasır ve tahsisi icat eden nokta bu cihetten bahis zamanının henüz hulul etmediğine kail olduğumuz hasebiyle orman mekteplerimizin ıslah ve Avrupa'daki emsali derecelerine es'adî lüzum ve mütalaalarının vakit-i merhununa taliki ile tekrar mevzumuzu nakil-i kelimeler edelim:

Ormanlarımızın muhafaza-i mevcudiyet ve imarları esbabına tevessül ancak kendileri hakkında malumatı tammeye malik bulunmakla müyesser olabilir. Sermayesinin nev'i miktarından haberdar olmayan bir tacir muamelatı umumiyesini talia terk etmiş bulunacağından sabit ve katî menfaat beklemesi doğru olmayacağı gibi sermaye-i haşbiye ve serveti mülkiyemizi teşkil eden ormanlarımızın ahval-i umumiyesi hakkında icab eden hakiki ve esaslı malumat'tan haberdar olmaksızın bunların fenni bir suretle işletilmesi için tatbikine kıyam edeceğimiz en makul ve muvafık bir usul-u idare neticesinden dahi bir faide İntizar edilemez itikadındayız.

“Hastalığın teşhisi yarı tedavi demektir” hakikatin nâtik olduğu

276

manen yalnız beyne'l-etibba değil umum nezdinde malumdur. Şüphesizdir ki bir tabip sanatından ne kadar hazik olursa olsun mahiyetini teşhis edemediği bir hastalığı tedavide muvaffakiyet gösteremez. Binaen aleyh insanların misillü zevî'l-hayatdan müteşekkil ormanlarımızda arıza ve yaraları tetkik ve zahire ihraç edilemediği surette ihya ve ıslahı çareleri imkânı da elde edilemez.

Bugün ormancılarının ehemmiyetle itirafa mecbur oldukları bir nokta var ise o da ormanlarımızı layıkıyla tanıyamadığımız kaziyesidir.

Nezaretî celilece teşkil edilen âmanajman heyetinin ormanlarımızı birer birer dolaşıp vücuda getirecekleri haritalar ve bunlara tatbik edilecek amenejman planları ianesiyle ahval-i umumiyeleri hakkında bir fikir hâsıl ettikten sonra onların ıslah ve imarına teşekkür edecek olursak ormanlarımızda kat'iyati men' ile asırlarca ellerimiz bağlı olarak atıl bir halde İntizar ızdırarında kalırız. Sanayi-'i umumiyeye'nin şiddetle haşbe

muhtaç olduğu sıralarda ormanlarda tatil ameliyat eylemek menabi-'i varidat-i melekiyeden birini felce uğratmak demektir ki hiçbir vecihle şayan-i tecviz olamaz.

Bir de orman denildiği zaman kâffesi insan misillü aynı teşkilatı bedeniyeye malik bir zi hayat telakki edilerek ihya ve imran'ı için ittihaz kılınacak herhangi bir tedbire cümlesi tabi tutulamaz. Ormanı vücuda getiren eşcarın teşkilatı cismaniyesi iklime, etrebeye tevazuata ve daha birtakım esbaba mebni daima tahvvul ve tehaluf eder bir tarz-i irae eylemektedir ki şu halde nazaran muhtelifi'ş-şekil ve elbden ormanlarımız mevcut demek olur.

Binaen aleyh bunların her biri ayrı ayrı idari fenniyeye haraside ve terbiyeye lüzum gösterir. Şu takdirde bunların ihtiyaçları birer birer taktik ve teşhis edilmeksizin ıslahına çalışmak doğru olamaz. Mamâfih bir memleketin menatik-i muhtelifesini dolaşarak Mahal bimahal iklimini tayin ile yek diğerine

277

müşabih ekâlimi havi kitalari bittevhid mütecanis mıntıklar teşkil etmek mümkün olduğu gibi aynı eşkel ve aynı teşekkülata malik ormanlarımızla birleştirerek memleketimiz için muhtelif orman mıntıkları teşkil etmek ve beher mıntıkanın talep ettiği idare i fenniyeyi tain eylemek kabildir.

İşte böylece hareket olunarak zirde gösterildiği vecihle Fransa 6 orman mıntıkasına Taksim olunmuştur:

- 1- La region dn nord-est şimali şark mıntıkası
- 2- Le bassin de la seine etle bassin de la loire sen Velivar nehirleri ile muhat Havza.
- 3- La region di nord ouest şimali Garbi mıntıkası
- 4- La region dn sud – ouset etles pyrenees pirene dağları ve cünubi garbi mıntıkası
- 5- Region mediterraneenne et leş prealpes provençale pire Alp puruvensal ve Bahri sefit mıntıkası
- 6- Leş alpes Alpler

Memleketimizde de zann-i acizanemize göre ormanlarımızın hüsnü idare ve muhafaza-i mevcudiyetlerini takrir ve idamesini takviye maksadıyla ihzar edilen Orman Kanununundan sonra atılacak en mühim hutve ormanlarımızı

mahallerinde tanıyarak tatvik ederek talep eyledikleri idare-i fenniyelerinin daha yeni ile menatik taksim edilmek keyfiyeti olacaktır.

Ormanları yakından tanımak ve ona göre ittihaz tedabir eylemek ruh mesele-i teşkil ettiğinden munhasıran bu vezaif ile iştilal etmek üzere seyyar heyeti fenniyeler teşkil edilerek memleketimizin aksamı muhtelifesi'ne Azam kılınmak iktiza eder.

278

İdare-i nokta-i nazarından ormancılığın terakkisine mahsus fenni devirler ve seyahatlerin ne dereceye kadar elzen ve istifade bakış olduğu mehma imkan arz ve izah eyledikten sonra neticede de ormanlarımızın ahval-i umumiyesi öğrenilmiş ve sureti idareleri de tayin etmiş olacağından badema orman mekteplerimizde Almanya, Fransa, Avusturya vesair memalik ormanlarını zikir edeceğimize memleketimiz ormanlarından bahis ve misaller iradesiyle efendilere daha talebelik hayatında istikbal'de idare ve imarını der uhde edecekleri ormanlar hakkında birer fikir İta ve tatbik edecekleri idare i fenniye'nin şekline dair birer zemin mesai ihzar eylemiş oluruz.

H,d-M.m

Mahrukat Meselesi 279

Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası Müdüriyetine

5

Efendim

Muallim Muhterem Hekimyan Efendi tarafından 309 senesine kadar eski Orman Mektebinde talim ve terhis edilen kömürcülük hakkında elde edebildiğim malumat-i fenniye'nin de aynen derc buyrulması rica ve mahrukat meselesine müteferri' diğer bazı mutala'at velivayihında derdest ihzar ve tesyir bulunduğu beyan olunur.

Süleyman Azmi

Kömür imalinin esası

Kömür imaninin esası- eğer bir hatap parçası bakırdan mamül bir kap derununa vaz' ile kapağını gayet muhakkem kapayarak meskur kap kızmaya yüz tutuncaya kadar ateş ile kızdırıldıktan sonra kapak kaldırıldıktan içerisinde bulunan hatabın beyaz ateş halinde

olduğu ve bade hü havanın tesirinden müddet-i kalile zarfında tamamen göle tebeddül etmiş olduğu görülür ve eğer kabin kapağı soğuduktan sonra açılır ise o vakit derin kapta odunun kömüre tebeddül etmiş olduğu müşahede olunur.

Kömür imalinin başlıca esası kömürün hin-i i'malinde fırının etrafına temas eden havanın derununa tesir etmemek üzere fırının etrafını gergi gibi muhafaza etmelidir.

280

Hatap kömürünün fevaid-i kesiresi olup ezcümle havada bulunan ta'finati cezip ve mahv eder. Ve su ile muhtelit bulunan nebatat ve hayvanat parçaları kömür tozuyla süzdürüldükte suyu berrak eder. Ve lahim parçası bozulmamak için kömür içerisine konulur. Bir miktar kömür toprağa gömülür ise henüz keşif olunmamış meçhul bir sebep ile ila ahir eldur hıfz olunur.

Hatap kömürünün müşterisi iki nevi olup birincisi zarureti zatiyelerine mahsus olmak üzere ahalidir ve ikincisi enva-ı madenin hal ve azabesi için madencilerdir. Hatta memaliki devleti aliyede ahali hanelerinde ekseriya kömür istimal etmekte olduklarından lüzum ve iktizası dahi ona göre olacağı tariften müstağnidir

1615 sene-i miladisinde nam madencinin gerek demir ve gerek madenin hal ve ezabeleri için maden kömürünü bacde'l-istimal ziyade idareli olduğunu tecrübe eylemiş olduğundan odun kömürünün ol vakit lüzum ve itibarı düş ise de müehheran keşif ve tahkika göre odun kömürü her ne kadar idareli değilse de cesim-i basit olmak ve maden kömürü ise bazı maden ve ez cümle demirin cinsini yüzücü kükret madeninden bulunmak mülâbesesiyle odun kömürü el haleti hazihi madenciler indiğinde daha makbul ve muteberdir. Ve bununla beraber derin arzda hesaba gelmez maden kömürü mevcut ise de günden güne ihraç olunan kömür terakki ve tezayüt etmekte olduğuna nazaran ilanihaye tamamen tükenmesi veya ileride ihraciye masarifi çoğalması karibul'l-ihhtimaldir. Zira asrımızın iptida larında yalnız Fransa'da maden kömürçülerine ihraç ettikleri kömürün miktarı 4.000.000 kentalle balig olmuş iken bugünkü günde 65 milyonu tecavüz ediyor.

Kömür fırınlarının keyfiyeti tanzimi

Kömür yapmak murat olunduğu halde evvela fırın mahallenin merkezine tûlî 4 metreye karib bir sütunun amuden vukuyen rekzinden sonra katran 0.30

281

metreyi tecavüz etmemek üzere sütun-u mezkûrun etrafını çalı ve çırpı ile doldurmalıdır.

Kömür yapmak üzere tehiye olunan hatap parçaları bir veya bir buçuk metre tulunde farz olunduğu halde mezkûr hata parçalarının en ziyade ince ve yarılmış olanlarını mümkün mertebe sık olmak ve onların katran isti'ab edebilecekleri mahalli dahi yarım metreyi tecavüz etmemek üzere ânifen beyan olunan çalanın etrafına güzelce istif edip hülâsa-i kelim firının bervechi matlup eş'aline başlıca ufak hata parçalarından vasıtalarıyla ibtidar olunmalıdır.

Gelelim asıl kömür olacak hesapların istifolunması tarifine: evvela mezkûr parçaları kalınlık ve inceliklerine göre üç kısma taksim olunur sütunun etrafında en kalın olanları ve badehu ustaları, en ince olanları en nihayetinde yani firının harici tarafında yekdiğeri üzerine 3 kat odun şekl-i mahrutide güzelce istif olunmak üzere firının tanzim ve tekmiline mübaderet olunmalıdır. Firının hin-i harkında mahrut-u mezkûr'un ra'sinde bulunan hataplar, cümlesinden evvel ve ziyade müşte'il olacaklarından firın tekmilen muhterik oluncaya deyin gerek firının ra's ve gerek merkezinde bulunan hataplar külliyyen yanıp mahvolmak için mevcut hasabın en kalınlıklarından tertip olunmak lazımdır. Ve tabakaların araları ziyade boş kalmamak üzere uçları kesilmiş hatapları birbirleri ile imtizaç ettirilmelidir. Ve diğer ufak aralıkları dahi çalı çırpı ile imla etmelidir.

İşte ra'sden yakılacak kömür firınının sureti inşası zikir olunan şerait ve kavaide merbuttur altından yakılacak olduğu halde hava tesir eylemek üzere alt tabakadan firının içerisine bir delik açılmalıdır. Bu iki halde dahi firının etrafında içerisine hava tesir etmemek üzere her tarafı muhkem setir olunmaksızın yakılır ise tekmilen firının yanıp mahvolacağı aşikâr olduğundan bu mazarratın def'i hakkında etrafını 0.04 veya 0.05 metre kalınlığında

282

egreli otu veyahut funda veya çürümüş yapraklar ile sedir ettikten sonra tekrar bir kat daha kömür tozu veya kömür yakılmış turab ile iyice kapayıp badehu firını yakmaya mübaşeret eylemelidir.

Kömür fırınından ihtirâkı

Eğer ra'sinden yapılacak fırın ise iptida bir aletle fırının üzerinde birbirlerinden 0,3 metre uzaklıkta sırasıyla 2 veya 3 delik küşad ettikten sonra fırının ra'sinden açılan yol vasıtasıyla merkezinde bulunan sütunun etrafındaki çalı çırpıları tutuşturmalıdır. Tahminen 0,4 veya 0,5 metre kadar fırının aşağısına ateş sirayet ettiği gibi mezkûr yolu çemenli bir turab ile mahkemece sed eylemelidir.

Eğer altından yapılacak fırın ise açılmış ve kolaylıkla yanması için derinine çalı ve çırpı doldurulmuş olan delikten ateş verilmelidir. Ateş der akib merkeze doğru sirayet edeceğinden o halde fırının tepesinden çıkan beyaz duman hemen siyaha tebdil olduğu görüldüğü gibi fırının bervechi matlub yanmaya yüz tuttuğuna alamet olduğundan der ahde alet ve üst menfezleri kapamalıdır.

Gelelim ra'sinden yakılan fırına dair bilinmesi muktezi bazı ahval ve keyfiyetin beyanına: şerait-i mezkûre üzere fırını ateşledikten sonra 5-6 saat kadar olduğu hal üzere yani setutun tepesindeki ocak kapalı bırakılıp bade hü tedric ile açılarak yandıktan sonra boş kalan mahalleleri tekrar odun parçaları ile imla eylemek ve hülâsa-i kelim fırın tekmilen kömüre tahavvul edip çökünceyedegin iptida larında 24 saatte 2 defa ve sonraları dahi bir defa tekrar alet tekrar ameliyat-i mezbure icra olunmalıdır.

Fırının ihrakından evvelce ra'sinden açılan menfezlerden reçine kokusu ve mai renkli dumanın azalması ve üzerinde gezildikte çökmeye yüz tuttuğu

283

halde fırının yanıp kömür olduğuna alamet olduğundan o halde zikir olunan menfezleri tekmilen kapattıktan sonra derin fırında ateş her tarafa layıkı ile sirayet etmek için vakit bivakit diğer deliklerin kuşadi hususuna itina eylemelidir.

Ziyade fırtına ve sıcaklarda yalnız menfezleri kapamak kifayet eyleyemeyeceğinden fırını tesir-i hevedan muhafaza eden tuz ve turabi daha ziyade çoğaltılmalıdır.

Fırını tekmilen söndürmek murat olduğunda yalnız tekmil menfezlerin kapatılması kifayet eder ise de daha çabuk ve suhuletle söndürmek için sıvanmış türabi sihk ile 'uluv çıkan menfezlere döküp söndürmelidir.

Bir fırının tekmlen yanıp çökünceye kadar şekli bozulmamış ve çöktüğü halde dahi her tarafı musavat üzere çökmüş olduğu halde evvel fırının güzelce ihrak olunmuş olmasına delalet eder

Fırından alınacak kömürün tarik-i ahzi

Evvela fırının üzerinde bulunan turâbî yalnız bir tarafa bahçıvan tarağı ile açıp bir miktar kömür aldıktan ve bi tekrar kapadıktan sonra fırının diğer taraflarına gidip hülâsa-i kelim tehlîkeden halas olmak için fırının küşadına gece esnasında mübaderet eylemelidir.

Kömür i'mali hakkında dikkate şayan bazı keyfiyat

Keyfiyet-i mezkûre dahi tahvil olunacak hatabların cins ve sinleri ve yakılacak mevsim ile eşcarın kat'î mevsimi ve kuruluklarının derecesi ile beraber kalınlıkları ve bir fırının ne miktar hatabdan tanzim olunması lazım geleceği hususu ile fırın mahallenin intihabından ibarettir.

Kömür olacak hatabın cinsi

Sert cinsli eşcardan hasıl olan kömür yumuşak cinsli eşcar kömüründen ala ise de uyanıp kömüre tahvil olması daha ziyade vakte muhtaç

284

olduğundan muhtelitan yani sert ve yumuşak cinsli ağaçları birlikte fırına koymamalıdır. Ve aksi takdirinde sert cinsli hişibleri mutlaka fırının merkezi taraflarında bulundurmalıdır.

Kömür olacak eşcarın sinnî

Mu'tedil sinde olan ağaçlar kömüre tahvil olunduğlarında en ala kömür verecekleri aşikardır. Yani baltalık ormanları hatabından hasıl olan kömür fevte hatalarından alınacak kömürden aladır.

Kömür olacak hattımın derece-i yebûseti

Ne ziyade yaş ve ne dahi ziyade kuru olmamak için kömür olacak hatabın yakılmasından 3 veya 5 mah evvel kat' olunması evladır. Bir hata parçası her ne kadar taze kesilmiş ise o kadar yaş olduğuna alamet olup hin-i harkında gerek havi olduğu

suyunun ceryanından ve gerek bahar'a tahvil olunmasından matlub vecihle yakılamaz. Ve ziyade kuru olduğundan dahi tekmilen yanıp mahv olarak me'mul olunan kömürün ahzine testeres olunamayacağı derkardir.

Kömür olacak hatabın kat'ı mevsimi

Kömür olacak hatabın kat'ı dahi adeta yapılacak hatabın mevsim-i kat'ında yani Ma-i eşcar harekette olmadığı zaman kesilir ise kömür ala olur.

Kömür mevsimi ihraki

Vakit-i şitâde kesret üzeri rüzgâr ve fırtınaların hububundan naşi kömür yakmak caiz olmadığı gibi yazın sıcak vakitlerde dahi fırının söndürülmesi müşkil olacağından Nisan ve Mayıs ve eylül ve teşrini evvel ayları kömür yapmaya münasip görülmüştür

285

Kömür olacak hatapların kalınlıklarının derecesi

Birinci tabaka yani fırının merkezini ihata eden kalın odunların katırları 0.12 metreyi tecavüz etmemelidir. Zira aksi takdirinde haşiblerin merkezi kömüre tahvil olunmaksızın kat'a-i hariciyeleri yanıp mahvolurlar kömür olacak odunların tûlleri nihayet 2 metre olabilir

Kömür fırınının derece-i hatmi

Kömür fırınları gayet cesametli olduklarında yanmaları ve hakeza kömüre tahvil olunmaları musavi olamaz. Almanya'nın kömürcülük sanatının ziyade ilerlemiş olan mahallerinde kömür ocaklarını 36 40 ister odun korlar

Fırın mahallinin intihabı

Kömür yapmak için intihap olunan mahall-i müstevi ve rüzgârdan hali ve bir suya yakın ve hatabın nakline suhulet olmak için bir yol üzerinde bulunmalıdır. Ve bundan kat'ı nazar turabi dahi ne gayet sert ve ne dakikayı yumuşak olmalıdır. Çünkü turap gayet pek olur ise odun yandıkça akan sular yer üzerinde kalıp zeminde bulunan kömürün kademesi tam kalır ve bilakis gayet yumuşak olur ise harareti ziyadece cezb eylediğinden mezkûr kademe kül olur ve bu babda henüz kömür yapılmış yerleri tercih eylemelidir. Ve ittihaz olunan yeri tesviye edip ortasını cüz'i yüksek bırakmalıdır. Şöyle

ki: odundan akan sular güzelce akıp gittin ve rüzgâr ise bir mani azim olduğundan mümkün mertebe rüzgârın oralara sirayet etmemesine mani olmak için lüzumu esnasında mahsus siper etmek lazımdır.

286

Mu'ayyen bir miktar odundan hasıl olan kömürün meblağı

Açık havada kurumuş yakılan hatabın hacmine kıyasen hasıl olan kömürün miktarı yüzde 33-40 beyindedir. Şimdi 1 metre müke'ib veya bir kilo litre müke'ibi kömür olmak için (2.5-3) istere yakın odun lazımdır. Veznen ise yüzde yirmiden ziyade olamaz. Şimdi bir kömürcü kullandığı odundan veznen yüzde 16 verecek olur ise bir diyecek kalmaz. Ve mezkûr kömür kuru olmak gerektir. Çünkü rutubetli bir havaya vaz' olunduk da sikleti %20'yi tecavüz ve su derununa vaz' olundukta yüzde ondan ziyade ağırlaşır.

Odunu kömüre tahvil ederek istimali asla faideli değildir. Zira tecrübe olunmuştur ki bir miktar odunun kuvve-i haruriyesi olkadar odunun üç mislinden hasıl olan kömürün kuvve-i haruriyesi ne mukabildir. Ve hataptan, ziyade hararet ahiz etmek murat olunur ise oldukça kuru olduğu halde yakılmalıdır. İşte hatabın ahval-i muhtelifesinde yanıp birbirlerine kıyasen kuvve-i harurileri beruha âti beyan olunur.

İhtimal olunan 100 kilogramlık odundan istifade olunan kömürün miktarı, kurumuş odun için 32.375 kilogram yer yunak odun için 30 kilogram, yaş odun için 29.600 kilogram, kömür halinde 17 kilogramdır. Şimdi odun kuru halinde yakılacağına göre kömüre tahvil olunarak istimal olundukta ne kadar muntazarrar olunacağı zikir olunan cetvelde bi's-suhule müşahede olunur. Fakat hatap kömüre tahvil olunduk da kuvve-i hararesi tenakus eder ise de diğer taraftan nakli suhuletli olup idareli olduğundan ekser hatap kat' olunan mahallelerde mezkûr hatabi kömüre tahvil ettikten sonra nakil eylemegi tercih etmişlerdir. Ve maden kömürü kuru oduna kıyas olunur ise 100.266 yani yuz kıyye maden kömürünün vereceği harareti 266 kıyye kuru odun verebilir.

Kastamonu ve Bolu ormanları şartnamesi 287

Mezkûr ormanlara ait mukabele name mecmuanın 6, 7 ve 8 inci nüshalarıyla neşir edilmiş olmakla ânifu'l-beyan mukavele name'ye mezil olan şartnamede bu nüshadan itibaren derc kılınacaktır

Birinci madde müteahhit bil umum planların tanzimi için muayyen olan 12 sene müddet zarfında mukabele namenin 7 inci maddesi mucibince orman idaresi ile müştereken Kastamonu Vilayeti ile Bolu Sancağı dahilinde kain olup dahil mukavele name edilen ormanların muamele-i tefrikiye ve tahdidiyesi icra edecektir.

İkinci madde- müteahhit umumi ve hususi idare planlarını, haritaları bil umum teferruatıyla mukavelenamede münderiç müddetler zarfında iki nüsha olarak tanzim edecektir. Bunların bir nüshası Ziraat Nezaretinde ve diğer nüshası İşletme İdaresi nezdinde hıfz olunacaktır imtiyazın hitamında veya hitamından evvel tahtı imtiyazda bulunan bil umum ormanlar hükümetin tahtı idaresine intikal ettik de müteahhidin nezdinde bulunan mefkur planlar ve teferruatı hükümete tevdi' kılınacaktır.

Ucuncu madde - umumi işletme planının haritaları 1\100.000 ve hususi işletme planlarının haritaları 1\20.000 mikyasında tanzim kılınacaktır. Tahdit ve tefrik muamelatı mevzubahis olan ormanların sahha-i vesia'larına ve ahval-i haziralarına göre tanzim ve tasdik alınacak amenejman talimatnamesine tevfikan icra edilecektir.

Dördüncü madde– elli senelik işletme planı mukavele name âhkamına tevfikan

288

ve kat'iyat-i seneviyenin mukavelenamenin 13'üncü maddesinde muharrar müstesnaiyetten ma ada beher sene için tahminen müsavi miktarda haşab hasıl etmesi esasına müsteniden tanzim kılınacaktır.

İmalat-i umumiye ve hususiye planları kavaid-i fenniyye tevfikan orman memurlarının huzuruyla aksi takdirde doğrudan doğruya müteahhidin mühendisleri tarafından tanzim ve nezaretin tasdikine arz edilecektir

Beşinci madde- müddeti imtiyazın ilk yirminci senenin hitamında mütebaki otuz senesi zarfında beher sene tahminen aynı miktar kat'iyat icrasını temin edebilmek ve ormanlara âriz olmuş olan ve zaman ile arız olabilen fırtına ve harik ve haşerat gibi

hadisatı tabi'yye nazar-i itibare alınabilmek üzere usulü idare ve işletme ameliyatı planları amenejman talimatnamesine tevfikân tatbik ve tashih edilecektir.

İşbu tatkik ameliyatı kezalik orman memurlarının huzure ile müteahhitin mühendisleri tarafından icra edilecek ve imtiyazın devri saniyesi için yani yirminci senesinden ellinci senesine kadar olan müddet için müteahhit tarafından nihayet bir sene zarfında yeni kat'iyat plana tanzim ve nezaretinin tasvibine arz olunacaktır.

Altıncı madde - müteahhitin yapacağı kat'iyat-i seneviye usulü idare planına göre her sene müteahhit tarafından vakit ve zamanı ile Ziraat Nezaretine baki olacak müracaat üzerine icra edilecek ve müracaat-i vakiyaya katiyat-i seneviye'nin ifa olunacağı ormanları mübeyyin haritalar raprt olunacaktır.

Yedinci madde _ Orman İdaresi Memurları mezkûr planlara tevfikân seni esnasında kat'iyat icra edilecek ormanlar aksamını ve kat' edilecek ağaçlara müteahhide irae edeceklerdir. İş bu irae keyfiyeti kat'iyat planının şeraitine tevfikân gerek ağaç usulü ile gerek vus'at usulü ile icra edilecektir ağaç usulü ile irae mi çekiciyle temgalanması takdirinde

289

her bir ağaç biri göğünün üstünde ve diğeri zeminden itibaren 1 metre irtifa'ında olmak üzere iki mahallinden biri çekici ile temgalanacaktır. Ağacın kat' olunmak üzere tamgalanmış olup olmadığı kat'ından sonra göğündeki işaretinden daima anlaşılabilir. "vusat" usulü ile irae kat'iyat icra kılınacak olan saha işareti basita ve mer'iyeye mahallinde tayin olunacak ve iş bu irae keyfiyeti ala kadri'l-imekân mezkûr sahanın hududunu teşkil eden muhitinde kâin ağaçların miri çekici ile damgalanması suretiyle icra kılınacaktır. İrae keyfiyetinin ikmalî anından itibaren ağaçlara arız olabilecek hasârât -i müteahhide ait olacaktır.

Sekizinci madde- ormanların ve ağaçların iraei hususunda hükümet orman memurunu tarafından tehhürat vukua getirildiği takdirde müteahhit veya vekili derhal Kastamonu ve Bolu orman müdürlerine ihbar keyfiyet edeceklerdir. İhbar vaki tarihinden itibaren 10 gün zarfında memureyn ispat-i vücud etmezse müteahhit kendi adamları vasıtası tayini keyfiyetini icraya me'zun olacaktır.

Dokuzuncu madde _ ağaçların esna-yi kat'ında mevcut fidanların gözetilmesine ihtimam edilecektir ağaçlar kesileceği vakit fidanlara mümkün olduğu kadar iras hasar etmeyecek bir istikamette yere devrilecektir. Dağ yamaçlarında ağaçların alakadril imkan yamacın yukarı istikamete doğru düşürülmesine dikkat olunacaktır. Ağaçların zeminden itibaren nihayet atmış santimetre ve yukarisından kesilecek ve aksi takdirde beher ağaç için 5 kuruş alınacaktır kat olunan ağaçlar laekal 15 santimetrelik katırlarına kadar biçimlik üzere istimal olunacaktır

Onuncu madde – eşcar-i maktu'anin münkasim olduğu tomrukların eğrilik ve curukluk ve çatlaklık gibi malul ve kereste imaline gayrı salih bulunan aksamı odun ve kömüre tahsis kılınacak ve mütebâki aksamından kereste imal edilecektir. Kezalik çürük olan vesair suretle hesarez de olup kereste

290

İmaline Salih olmayan eşcar ile alel umum eşcarın katırları 20 santimetreden dün olan tepeleri dahi i odun ve kömür imanı için kullanılacaktır kereste imaline mahsus kütüklerin tûlleri müteahhidin arzusu vecihle tayin kılınacaktır. Odun olarak tefrik olunan aksam eşcardan kereste vesair mamûlatat yapıldığı takdirde bunun gayr-i ma'mule te'âdul eden miktarı üzerinden bedeli bil hesap alınacaktır.

On birinci madde - küçüklere yegâne numara vaz olunacak ve mesahaları kütükleri dibinde veya istif mahallerinde usul-u mevzua ve mer'iyye dairesinde icra kılınıp teslim edilecektir.

On ikinci madde -odunluk eşcar-i umumiyetle bir metre tülünde odunlardan teşkil edilecektir. 1 metreden uzun odunlar teşkil etmek için nezaretin müsaade-i mahsusası istihsal olunmak icab eder nokta odunluk eşcarın mesafesi için her taraftan şakuli istikamette yere rekz edilmiş kazıklar ile tutulan yığınlar teşkil edilir iş bu yığınların tûli kaç metreden ibaret olacaksa bunun ala kadri imkan tam metre yani kesirsiz olmasına ve irtifaları dahi her bir taraftan mümkün olduğu kadar musavi bulunmasına dikkat olunacaktır odunluk eşcar “seter” ile mesaha alınacak ve vezne bittahvil mukavele namede muayyen bedeli alınacaktır teslim edilecek sterin kazıkları üstüne bir çekileciyle birer tamga ırmak veya alameti saire-i mahsusa vaz' etmek suretiyle irae olunur bunda ama ada odunların müteahhide teslim edildiğini göstermek üzere yığınlarda bulunan odunlardan birkaç dahi başkaca tamgalanır kömürlük hatap odunluk

ağaçlar gibi mesaha edilir kömürün hattabın mesafesi için müteahhit başka bir usul tatbik etmek Arzu ederse bu bab'ta nezaretin musa'adesini istihsal etmesi icat eder.

On üçüncü madde - gerek kereste ve gerek odun imaline mahsus haşb için tutulacak olan defterler her gün ameliyatının hitamında kapanır.

291

Hükümetin ve müteahhitin memurları tarafından imza olunacak ve mesaha-i ameliyatının hitamında bu defterlerden biri orman memurlarına ve diğer müteahhide tevdi' kılınacaktır. Bir sene-i maliye zarfındaki iş bu mesahaların netayic-i umumiyesine istinaden her senenin Şubatında Ziraat Nezareti ile müteahhit arasında mukavele namenin on beşinci maddesi mucebince hesab-i ru'yet olunacaktır.

On dördüncü madde -nezaret bil müsamaha müteahhide teslim olunan haşbi mahalli katilerinden kaldırılmış olsa bile istediği vakit teftiş ettirmek salahiyetini haizdir. Müteahhidi bu yüzden bir güne itiraz ve şikâyet dermayanına hakkı olamayacaktır. Kezalik Haşbin muvafik ve emin bir surette mesahasını temin etmek üzere evamir-i mezkûre teb'iyet etmek mecburiyetindedir.

On beşinci madde – bir mahalde kat fiyat İkmal edilip de haşb-i mesahaya muheyya bir halde bulununca müteahhit orman idaresi ihbar-i keyfiyet etmeye mecburdur. Haşbin mesaha ve teslimine memur olanlar ihbar-ı tarihinden itibaren bir mah zarfında azam kılınacaktır. İş bu müddet zarfında memureyn mümin ileyhim ispat vücut etmedikçe takdirde müteahhit orman idaresine ikinci def'a müracaat edecek ve buna rağmen memureyn hükümet ikinci müracaat tarihinden itibaren 15 gün zarfında yine gelmedikleri takdirde müteahhit ala kadri'l-imbân orman bekçileri hazır bulundurarak derhal mesahaya ibtidar elleyecek ve iş bu ameliyat-i muehheran bir güne muameleye hacet kalmaksızın orman idaresi tarafından muteber olunacaktır.

On altıncı madde - müteahhit mukavele name'nin on sekizinci maddesi mucebince teşciri lazım gelen mahalleleri işletme tarihinden itibaren azami 6 sene zarfında teşcir etmek mecburiyetindedir. Müteahhit usul-u idare planlarına muhtelif olmamak ve teşcir edilecek arazinin mahiyeti nazar-i itibare alınmak şartıyla teşcir için münasip göreceği usulü tatbik edebilir müteahhit ormanın suret-i

292

tabi'iyede neşv u numa bulmasını teminen tohumluğa yarayabilen eşcarı tohumluk olarak bırakabilir. Fidanlığın muhafaza-i hayatlarını temin için muzir çalılar tarafından imha edilmemeleri esbabının istikmalî lazımdır.

On yedinci madde – teşcir-i ameliyatının muvaffakiyetle tetevvucune kadar teşcir olunan arazinin sureti daimi de teftişe tabi tutulması icap eder suret-i fenniyyede yeniden yetiştirilecek eşcarın cins ve nevi hakkında usul-u idare planlarında sarahat mevcut olacak ise de nezaret her zaman bu babda icrayı tesir etmek hakkını muhafaza eder. Ameliyat teşciriye münteç muvaffakiyet ad edilmek için teşcir olunan arazideki fidanların tam ve emin bir eser-i hayat irae etmeleri lazımdır. Hükümet teşcir olunan araziye memureyn mahsusası vasıtasıyla her zaman tatik ve teftiş ettirmek ve bu babda müteahhide ve saya-yi nazime de bulunmak salahiyetini haizdir.

On sekizinci madde - 6 senenin mururunu müteakip teşcir olunan sahaların iktisap edecekleri ahval-i hükümetin memuru tarafından müteahhitin vekili huzurunda tahkik ve tayin edilecektir netice i tatbikat-i memnuniyet bahş ad olunduğu takdirde keyfiyet-i hükümetin memuru tarafından tanzim olunacak bir zabıt varakasının bir sureti memur tarafından ba'de'l-imza müteahhide i'ta olunacaktır.

Netice-i tatkikat bi'l-'akis müteahhidin ameliyat-i teşciriye yi suret-i fenniyyede icra etmediğini ispat eder ise müteahhit ameliyat-i mezkûreyi yeniden 4 sene zarfında ve kavaid-i fenniyyeye tamamıyla riayet etmek şartıyla ikmal etmek mecburiyetindedir teşcir-i ameliyatın fen dairesinde olmamasından naşi canib-i hükümetten yine kabul edilmediği halde ameliyatı mezkûre müteahhide başkaca ihtar icrasına hacet almaksızın tarafı hükümetten icra ettirilecek ve bu babda vaki olacak bil cümle masarif-i müteahhiden istifa kılınacaktır.

293

On dokuzuncu madde- müteahhit her bir orman mıntıkasında teşcir olunacak araziye muktezi fidanların suhuletle nakli kabil olabilecek mevakide ihtiyaca göre bir veya birkaç fidanlık tesis edecektir.

Yiğirminci madde – müteahhidin işтира edildiği kömürlük odundan kömür i'mal etmesine musa'ade edilecektir şu kadar ki bu ameliye layıkı vecihle vaktiyle icra edileceği gibi kömür imal edilecek mevaki' hükümet orman memurları tarafından intihab ve bunların müddet-i isti'malide yine memureyn mümi ileyhim tarafından tayin olunacaktır.

Yiğirmi birinci madde - işletilen orman aksamı on sekizinci madde mucibince ba'de'l-teşcir müteahhit tarafından hüsn-u muhafaza ve idareleri temin olunmak icap eder.

Yiğirmi ikinci madde – işletme ve teşcir ameliyatı icabı vecih ile ikmal edilmiş olduğu takdirde dahi müteahhit bu kabil mahalleri müddeti imtiyaz nihayetine kadar hüsnü muhafaza mecburiyetindedir.

Yiğirmi üçüncü madde- müteahhit imalat planları mucibince katına me'zun olduğu adet ve ebad ve ecnas'tan gayrı eşcar -i kat' eder veya eşcarı Sur saire ile tahrip eylerse hakkında bilâ ruhsat eşcar-i kat' edenlere dair olan âhkam-i nizamiye tatbik ve ayrıca tazminat dahi talep olunur.

Yiğirmi dördüncü madde - iş bu şartname ahkâmından bazılarının tatbikinden dolayı tahaddus edecek İhtilafat-i Ziraat-i Nezaretinin Orman Fen Şubesi tarafından tatkik edilecek ve bizzat nezaret canibinden veya hut müteahhidin tayin edeceği memurların iştirakiyle mahallinde hal ve fasıl olunacaktır. Bu babda i'tilaf hasıl olmadığı takdirde her iki tarafın muhakeme-i nizamiyeye müracaata hakları olacaktır.

Belgrad ormanları layihası mabadi 294

Bab-i sani

Faslı evvel

Hususat-i mevki'iyeye

1,- ifade-i umumiye

Bir mevki'i orman haline vaz' etmek veya elde bulunan bir orman muhafaza ve imar eylemekten maksat dörde münhasır kalır:

1. – teferrucgâh
2. – saydigâh
3. – ded-'i Hacet
4. – istimta'

1_ teferrucgâh – mevasim-i münasibede derununda keşf u gûzar ederek inbisat derun usule getirmek için hıfız olunan ormandır. Bu misillü yani Bi hakkın teferrüçgah olmaya salih bulunacak bir ormanda mevaki'in hususatı tabi'iyesiyle cinsi eşcari ve müştemilat-ı sairesi nazar'ı dikkate alınır. Ona göre tanzim ve imarına bakılır.

2- saydigah- senenin evkat-i muhtelifesinde gidilip her nevi saydu şikar ile meşgul olmaya ve avlanmaya elverişli ormanlardır bu maksada hizmet edecek ormanlarda dahi bir takım şerait'in mevcudiyeti elzemdir.

295

3 – def-'i hacet – def-'i ihtiyaç maksadına mebni muhafaza olunacak ormanda o ihtiyacın göre çare-i indifa' ve tehvini için elzem olan ve sait her neden ibaret ise mevcut bulunması şarttır. Bu kısım orman 5 nev'i ihtiyacın define vasıta olabilir.

1 – Hıfz-i rutubet, 2- silabey tahribatına mukavemet ,3- tasfiye-i hevâ ,4- istihsal-i hararet, 5- edevat ve inşaat.

- 1- Hıfz-i rutubet.- hayatı umumiye'nin devam ve bekasını mütekeffil olan şey teneffüs idiğini her zi hayat bilir.

Teneffüs demek, zefir ve şehik namıyla 2 fiilin usulü demek olup bu dahi hava-yi nesimi ile vuku'a gelir.

Hevâ-yi nesimî esasen azot ile muvelledu'l-hamûzadan mahlut bir gaz ise de bunun zî hayatı teneffüse kabiliyet ve salahiyeti derece-i münasebete havi olduğu su buharının yani rutubetin sayesinde. Rutubet derecesi gayet dûn bir havanın teneffüsünde usret çekilmekte ve bundan birtakım alel ve emraz zuhura gelmekte olduğu gibi mutedil derecede rutubeti havi havanın teneffüsünde suhulet olduğu ve bundan bir istirahat-i beden usule geldiği dahi malumdur.

Şimdiye kadar keratle tecrübe olunduğuna göre eşar ile muhat arazi'nin havası açık havadan daha ziyade rutubeti muhtevîdir. Binaen aleyh ağaçlık arasında yaşayan ahalinin hal sıhhati çıplak arazide bulunanlardan mükemmeldir.

Hiçbir güne taht-i icbarda bulunmayan cemaati beşeriye daima böyle ağaçlık mahallelerde tevettun edip kumlu çöller ve vasi' sahraların hali kalması bu hikmete mebnidir. Zaten kumlu çöllerin öyle hal-i tabi'isinde kalması dahi rutubetin faktanına hamil olunur. Eğer o misilli kumlu mahalleri muhit olan havanın derece-i rutubeti ziyade olmuş olsaydı herhalde kumlu toprağa tahavvul edip enbata salih bir hal kışb ederdi. Zira esasen sudan ibaret olan rutubetin kuvve-i tahliliyesi bu iktidarı haizdir. Çünkü bugünkü

296

günde görmekte olduğumuz arazi-i munbitenin turabi bu suretle vücuda geldiği muhakkaktır. Şerait'i hayatiyeden bir kısım mühimmi olan suların menabi'i her ne kadar toprak derununda bulunur ise de esas mülahaza edildiği takdirde mezkûr sular havanın rutubetinin derece-i eşbâ'a gelen kısmından fazlasının yağmur ve kar nağmıyla yere dökülüp toprağa nüfuz eden rutubetten başka bir şey değildir. Fakat menabi-'i mezbureden bazılarının suları yazın kesilir, bazılarının ki ale'd-devam akar. Bundan esabab-i tabiciyesi düşünüldüğü ve her iki menba'mukayese edildiği halde suyu kesilen menbaaların açık arazide bulunup tebehurat-i seri'a vasıtasıyla orada rutubetin tekallülü ve daima cereyan eden menbaalar orman derununda olup orada eş'a-i şems'in bizzat toprağa isabet edememesi ve ağaçların infizacından usule gelen rutubet kendilerine muhit ve cereyan mefkut olan havayı eşba'a tekarrup eylediğinden tebahurat-i vakıanın şiddet ve süratini tadile sebep olduğu anlaşılır.

Şu ifadeden istintaç olunur ormanlar rutubetin ve bu sebeple su menba'larının muhafazasına hizmet için yaratılmış bir vasıta-i tabi'iyedir. Bundan 2 sene mukaddem İzmit Sancağı dâhilinde Sapanca nahiyesinde buz dağı ormanını gezdikmez sırada bir akşam hanesinde misafir olduğumuz çetme kariyesi Muhtarı Ali Ağa o civarda iskân eyleyen laz muhacirlerinin ormanları tahrip ve ihrak eyledikleri gayet müteessirane bir suretle hikâye eylediği zaman "orman devletindir. Bundan size ne zarar var?" dediğimde "vakıan orman devletindir fakat köyümüzün suyu oradan gelir orman harap olursa suyumuz kesilir hayvanat telef olur. Sonra biz de köyümüzü terk etmeye mecbur oluruz "demesi cenab-i feyyaz kudret'in her fert zî hayatı ihtiyacat-i tabi'ie ve

zaruriyelerinin istihsal esbabı için lazım gelen malumat-i tabi'iyeye vukuf-u tam ile halk buyurmuş olduğunu tahatture bâdî oldu.

“Ormanlar bulutları celpoder. Yağmurlar getirir "gibi bazı

297

söz işitilirse de bunun hangi kava'id-i tabi'iyeye ibtinaen söylenmiş olduğu nu bilmiyorum. Bizim bildiğimiz yağmur buluttan ve bulut tebehkuratdan husule gelir. Bulutlar bir taraftan hareket hava diğer taraftan kesafet kanununa tabiiyetle havayı nesimi derununda seyru hareket ederler. Soğuk bir tabaka-i havai'yeye tesadüflerinde yağmur olurlar. Dersaadet ve Akdeniz sahiline yağmur getiren bulutların ekserisi cünüp ve garp cihetinden geldiği gibi en cesim bulutlar bahri muhitin tebehkuratından tekevvün eder.

İhtimaldir ki hattı istiva tahtında bahri muhitin tebehkurat-ı şedidesinden tekevvün eden bir bulut cemiyeti nice seneden sonra dersaadet üzerine gelip 1 santimetre ve diğer bir mahalle getirerek 5 santimetre tahtında yağmur yağdırır.

Elhasil bulutlar vasi' göl ve denizlerin tebehkuratından tekevvün eder ve cevhevada hareket eder.

Hasebu't-tabî'a tebehkuratın vakit ve bataitine bakılır ise ormanlar bulut tekvin edemezler. Fakat sis duman husulüne bâdî oldukları gibi ahir mahalde tekevvün eden bir duman arzularından murur ederse onu dahi sis halinde kendilerine alabilirler.

2 – sîlâbey tahribatına mukavemet – havanın harekât-i muhtelif ve mütekabelesinden naşi bulutlar birbirleri üzerine toplanıp sıkışarak husule gelen şedid yağmurlar ve pek milli dağlara dökülüp hattı içtimalarda cereyanında kisb-i şiddet ederek önüne gelen ebniye ve eşcar ve ihcari birlikte götürür. Mecrasından çıkarak mezrû'at ve mağrûsâti tahrip eden şiddetli seller en ziyade ormandan hali mahallerde ve hususi ile çıplak dağlarda icra-yi âhkam eder. Ormanlar mestur olan arazide böyle muharrib seller vuku'u ender'dir. Zehra yağmur esnasında şiddetle arıza nüzul eden su damlaları orman üzerine tesadüfle ağaçların dal ve budak ve yaprakları şiddet-i mezburenin kesrine badi olur mezkûr yağmur suyunun hemen bir sülüs miktarı ancak toprağa nüzül edip bakisi

298

ağaçların a'za-yi müteferrikası üzerinde kalır. Havanın hareketi ile müehheran kısmen toprağa nüzül ve kısmen dahi bittebehhur havaya su'ud eder. İş bu sebepten dolayı ormanla mestur olan dağlarda şedid seller tekûnî Bir hafta önce olmuş olsaydın görülmez ve görürse bile tahribatı mucip olamaz. Binaenaleyh bu misillü muhrib sellerin hesârini tadil için suret-i mahsusa da orman muhafaza olunur.

3 – tasfiye-i hava ve ta'dil-i hubûb riyâh - havayı nesimi'nin mevcut olup teneffüse gayri salih, vakit ve mahalline nazaran miktarı 0,0003- 0,0006 kadar tahlif eden hamiz karbon gazından havamızı tasfiyeye olan ihtiyacımızı def' edecek orman eşcaridir. Zira nebâtâtın a'zayı hazirasi ziya-yi şemsin tahtı tesirinde hamiz karbon gazını tahlile muvaffak olup karbon kısmını neşen teşkili için hıfz ve muvelledu'l-hamuza havaya neşir eder. Bu münasebetle muvelledu'l-hâmiz ile hâmiz karbonun miktar-i nisbisi muvazeneti hıfz olunur.

Hatta 10 kişilik bir cemiyetin bitteneffus havaya neşir eyledikleri hâmiz karbonun tasfiyesi için 5 dönüm orman iktiza eylediği hesap olunmuştur.

Tabakât-i havaiyeden her birinin muhtelif zaman ve muhtelif surette tesehhun eylemesinden tevellüt eden riyah-i şedide az çok hisarı mucip olduğu gibi pek şedid olduğu halde ebniye vesaireyi hedim eylediği vakidir. Bu misillü riyah-i şedidenin hisarından mesun kalmak için seyyar halinde bulunan (göçebeler) ve mukim olan köylüler meskenleri daima rüzgârdan mahfuz mahallerde ve dağ eteklerinde ittihaz eylemişlerdir. İşte ormanlar bu gibi riyah-ı şedidenin kesr-i şiddetine ve tebdil hububuna sebep olur.

Kiratle tecrübemize göre orman haricinde icrayı tesir eyleyen en şedit bir bora bir orman içinde ağaçların dal ve yapraklarının mukavemeti ve mesafeyi ceryanın darlaşması hasebi ile adi bir rüzgâr kuvvetinde kalır. Binaenaleyh

299

ağaçlardan hâlî fön ve ovalarda daima zuhura gelen kasırga ve tozlar orman civar ve derununda görülmez.

İstihsal-i hararet - yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak ve soğuktan üşümüş olan azamızı satmak için bir hararetin vücuduna muhtacız nokta işte bu harareti doğrudan

doğruya tabi'i bir halde bize verecek ormanlarımızı teşkil eden ağaçların odun ve kömürüdür.

5 azadan mürekkep bir hane halkı salifu'z-zikir ihtiyac-i mahsuslarını def' etmek için. Kuvvet nariye sarfına mecbur olup kuvve-i mezbure. Kıyye odundan husule gelir . Gaz ve maden kömürleri dahi teshine hizmet ederlerse de bunların teşkilat-i asliyeleri yine mevcut olan ormanların eşcarındandır.

Bu surette gerek münferiden ve gerekse müctemi'an te'îş eden cem'iyet-i beşeri yenin hararete olan ihtiyac-i tabi'iyelerini def' ve tehvin elleyecek olan vasıta evvel ve ahir ormanların mahsusat-i haşbiyeleridir.

Ateş yakmak bulunduğu tarihten beri muhafazasına edilen itina te'îş derecesine kadar vardı zaman onlardan husule gelen ormanların ehemmiyetini takdire güzel bir mikyastır. Acaba ormanların cesim ağaçlarına isnat olunan ispat-i evveliye dahi bu ehemmiyetin tasvir -i hayali eseri midir?

İşte bu ihtiyacın his ettirmiş olduğu lüzum üzerine arz üzerinde temekkun eden ahali kendi arazileri civarında bir miktar ormanın tasarruf ve muhafazasına akdem eylemişlerdir.

Edevat inşaat- beni beşerin cemiyetle yaşamaya başlayıp me'îset-i tabi'iyeleri yaz geldi artık ufak tariflerini alsın da ziraate ve hayvanat beslemeye mecbur oldukları ve ziraatin mevkuf aleyhi olan edevat ile kendilerini ve hayvanatını barındırmak için bir seknan inşasi lüzumunu hissedip ağaçları buna kifayeti münasip gördükleri günden beri her biri köylü inşaat hususunda dahi ormanların muhafazasına

300

muhtaç oldukları yani yaşamak için bir miktar ormanın dahi bulunması hususunun derece iyi elzemiyette idüğünü tasdik etmiştir.

İşte ahalinin muhafaza-i hukuk ve husul asayişleri maksadına hizmet etmek üzere teşekkül eden hükümetler için ormanların ihtiyacat-i umumiye dairesinde bulunduğu nazarı vukufda tutarak muhafaza-i ma'muriyetleri hususunda güzel ve müesser nizam ve usul idare vaaz Ve tesis elemeleri ve ehibbat-i umurdandır,

istimta cemiyet-i beşeriye terakki eyledikçe her şahıs muhtaç olduğu eşyanın kâffesini yine kendisi vücuda getirmekten ise bal gitti bir bedel mukabilinde ahire yaptırmak yani mübadele ve taksim-i amel kaidesini daha nafi' olduğu his olunalı mahsulatını mübadele etmek üzere bazı ashab-i imlakın arazisinde yetiştirdiği ormanlar sarf-ı temettü ve istifade için yetiştirilmiş ad olunur.

İfade-i umumiye ünvanı tahtında olarak bervechi bala verilen izahatta ormanları muhafazasının müstenit ilahi olan maksad-i erbe'ayi "Belgrad" ormanına tatbik etmek cihetine gelince: mezkûr ormanın payitaht hilafet-i kübra'ya kurbiyeti ve müessesat-i Osmaniye'nin e'âzımından bulunan bentleri havi olması ve cabi tatlı su menbalarıyla dilkuşa mahalleri bulunması ve tesviye gördükten sonra her tarafını keşt u güzel için müteaddid araba yollarının mevcudiyeti ve Boğaziçi gibi bir mevki mümtaze civariyeti kendini teferrüç ve mesiregah olmak üzere muhafaza ettirmek istidadını gösterir. Beyan urduğu, adı kuşlarla Karaca, Domuz, Tilki gibi hayvanat-ı vahşiyesi bulunduğundan adice saydigah dahi olabilir.

Üçüncü maksada gelince: onun aksam-i mühimmesinden yalnız Hıfz-i rutubet için mezkûr ormanın ehemmiyeti derkardır. Bununla beraber dördüncü maksada dahi kabil-i tatbiktir.

Bu takdirce Belgrad ormanının hasbü'l-mevki' lüzumu muhafazası birinci

301

Derecede hıfz-i rutubet, ikinci derecede mesiregah üçüncü derecede istimta' maksadına müpteni bulunacaktır.

1. Birinci maksadın kemal-i emniyetle şule gelmesi için ormanda hususiyle derelerin menabi'inde daima yaşlı ağaç bulunup ormanın sıklığı ve manzarası tebeddül etmemelidir.
2. İkinci maksada göre orman derununda çürük ve kovuk ağaç bulundurmayıp her bir kısmında birisinde ağaç bulundurmak üzere güzel bir taksimat icra edilip fundalıklar tathir olunmalı. Turuk-u asliye ve mutevâsaleler kamilen tesviye edilmeli. Sultan Mahmut bendinde bir gazino ve kokmuş mevkiinde Bir kahvehane inşa ettirilmelidir
3. Üçüncü maksadın tatbikine gelince: ormanın mevâridinde odun ve kömür daha ziyade revaçlı bu surette ormanı kömür ve odunluk halinde bulundurulması icap

ederse de bu takdirde birinci ve ikinci maksatlar gaip olacağından hem birinci ve ikinci aksadın gaip edilmemesi ve hem de bütün bütün temettü'dan mahrum olması için bir usulü idare ittihaz olunmalıdır.

Fasl-i Sani

Usul-u İdare

1- Ormanlarda kadimen ve maddeten muttehiz olan usul-u idare bir buçuk asırdan beri Almanya'da ve müehheran Fransa'da vesair Memalik-i Mütemeddin'e de ormanların idaresi için bittecrube kabul olunan usul "usul-u tabi'iyе" yani "dollama" ve "örtme" tabirini layık bulunan usuldür.

Bu usulün kavâ'id ve teferruat tesis eylemez'den akdem hemen umumiyet üzere kat'i eşcar ve tabir-i ahirle ormanların usulü idareleri "açma" ve "seçme" namıyla iki usule tabi idi.

302

Açma usulü eşcarî kisb-i cesamet eylemiş bir ormanda bir kit'a-i ma'niye dahilinde bulunan ağaçların her bir dönümünde bir ağaç terk edip bakisini kamilen kat' ve ihraç etmek demektir.

İş bu usulde idare olunan ormanlarda evvela, ağaçtan ta'rî eden mahallerin toprağı kuraklığa tesadüf ederek kuvve-i enbatiyesini gaib eylemek saniyen, entaş eden tohumlarından usule gelen taze fidanlar te'sirat-i cüyeden muhafaza olunmak üzere siper ve gölge bulamadıklarından ek serisi mahvolur

Salisen: Bir dönüm mahalle terk edilen bir tef ağacın vereceğı tohum kamilen tebzire kifayet edemeyeceğinden yetişen ağaçların müteferrik ve seyrin bir halde kalıp ziyade dallanmak ve boyları dahi kısa kalmak gibi muhazir-i adide'ye olunurdu.

Seçme usulü- bir orman dahilinde cins ve cesamet ve miktarca lüzumi olan ağacı bulup kesmekten ibarettir. İşbu usulü tevlid eylediğı netayiç-i âtiye-i muzire ormanlarda pek açık surette görülür idi. Şöyle ki:

Evvela bu yolda idare olunan ormanın en küçük parçasında bile cins ve cesamet ve since cüzi bir eser-i intizam görünmez. Zira lüzumi olan ağaç herhangi bir mahalde

bulunursa ağaçların seyrelmesi veya cins ve since müşabehetlerini gaip eylemesi gibi mülâhazat-i makuleye bakılmaksızın kesilir.

Saniyen, böyle ormanda matlub olan ağaçları tedarik etmek için ormanın ekser mahallerini günlerce gezmek icap eder. Zira herkes intihap eylediği eşcarı kese kese bu halin zuhuru tabi'idir.

Salisen, iş bu usul-u idarenin devam eylediği bir ormanda iktiza eden ağaçların bulunması bir müddet sonra müşekkil olur herkes kendisine lazım olan ve işine yarayan ağaçları cins ve sinnine bakmayarak kesmeye devam eyledikçe ormanda kalan ağaçlar tabi'i işe yaramaz çürük veya malul ağaçlardan ibaret bulunur ve bu münasebetle orman tekrar orman haline girmek için senelerce beklemek lazım gelir idi.

303

Almanya'da “usul-u tabi'iyeye” kavâ'idî henüz tesis eylemezden akdem Salifu'z-zikir “secme” usulünü bervechi islam yani kat'iyatî bir nezaret daima tahtında bulundurulup ömr-u tabi'isine dahil olmuş ve bir suretle malul bulunmuş veya hut sıklık halinde kalmış ağaçlara hasır ederek ve bir taraftan dahi yeniden yetişmekte olan fidanları muhafaza eleyerek muhazir-i mezburenin önünü almaya muvaffak olmuşlar idi.

Ulum ve fununun terakkiyatî ihtiyacat-i beşeriyenin teshil ve temin-i husulüne birer çare-i husun bulmaya hiddet eylemesi ve cemiyet-i medeniye için ormanların ehemmiyet-i mevcudelerinin takdir olunması “ usul-u tabi'iyeye” kavâ'idinin tesis ve tatbikine mecburiyet gösterdi. Bu münasebetle usul-u mezbure evvela Almanya ve mühheran Fransa'da kabul olundu. Seçme usulü yalnız şiddetli rüzgâra ve kuvvetli sellere mukavemet için bazı dağlık mahallerde ika olundu.

Bervechi bala zikir olunan usul-u sulusenin “Belgrad” ormanına tatbiki bahsine girmezden akdem usul-u tabi'iyeyi dahi tarif ve tavsif eylemek icap eder zan ederim.

Usul-u tabi'iyeye (örtme) demek bir ormanda kesilecek ağacın yerine tohumdan ağaç yetiştirmek ve bu vasıta ile ağaçların cinsini ebka ederek ormanın mamuriyet ve manzarasını ila gayri'n-nihaye muhafaza eylemek demektir.

İşte usulü mukteziyatından olarak kesilecek ağaçlar mutlaka bir sinn-i mahsus'ta kat' olunur. Bu sin dahi ağaçların en sağlam olmak üzere tohum vermeye başladıkları sindir. Busin ağaçların cinsine ve her cinsin şerâit-i tenbetiyesine göre tehalluf eder. Mesela ak

meşe ahval-i mevki'iyeye ve şerât-i tenbitiye şî müsait bulunduğu halde 120-180 yaşına kadar en sağlam tohum verir. Bu iki sin haricinde vermiş oldukları tohumun reşimî o kadar sağlam ve kuvvetli ve mükemmel olamayacağından usule gelen fidan zayıf ve nehif

Mâ badi var

304

İhtar

İşbu mecmu'a müdüriyetini de ifa etmekte bulunan Orman Mekteb-i 'Âlisi Müdürü Mehmet Mahfi Bey görülen lüzum üzerine Ticaret ve Ziraat Nezaret-i Celilesi Orman Müfettiş Umumilige Nakil ve Tayin kılınmış olmakla mecmua'ya ait bilumum hususat hakkında mümi ileyh namına müracaat olunması.

Mesnû'ât-i haşbiye levhalarından 3 numarasını teşkil eden sefain inşaatında müsta'mel kerestelere müteallak levha 3 numaralı mecmuaya rabt edilmiş idi. Bu nüsha'ya da memleketimizde imal olunan kömür enva'iyla odunların istif edilmesini ve turlukların mesahasıyla istihsal edilecek kömür miktarının tohumunu ve açılıp harman edilmesi ve harman edilen kömür miktarının takdirini eder (4) numaralı levha konulduğundan sabiki misillü noksan edecekleri göndermek üzere eşar-ı keyfiyet edilmesi.

Kanaat Matbaası Müdürü Mesul: Mehmet Mahfi

Numara-11

Haziran sene 334

Orman Mektebi Mecmuası

Ormancılık cem'î şubat'ından bahis ayda bir neşr olunur mecmuadır.

Mündericat:

Ormancılık iktisadi münasebetiyle

Trementi ve reçinecilik..... Süleyman Azmi

Ahşabın ihtirakı

Mahrûkat meselesi..... Süleyman Azmi

Belgrad ormanları lâyhâsı.....

Dersaadet

Kanaat Matbaas

1333

Neşir Edilmekte Olan Ormancılık İktisadi ve Fenn-i Hayat Nebatât Münasebetiyle 306

Formaları sâhha-i intişara vaz' olundukça mecmuanın kabında ilan edildiğimiz ormancılık iktisadi ve fenn-i hayat nebâtât nam eserler hakkında şifahi ve tahriri birçok müracaatlar sebk etmekte fenni hayatın hoca Ali Rıza Efendi'nin müdevvin eserimi olduğu ve iktisadın mevzu' ve gayesinden ibaret ve ne gibi mevadı ihtiva eylemekte oldukları istifsar kılınmakta bulunmuştur.

Fen hayat-i nebâtât Halkalı Zira'at Mekteb-i Âlisinden neş'et ile Avrupa'da tahsilini ikmal etmiş güzide muallimlerimizden Ali Rıza Bey tarafından cem' ve te'lif edinmekte olup 35 formadan ibaret birinci cildi mukaddimen hitam bulmakla nezaret-i celilece bil'umum merkez ve taşra ve orman idarelerine tevzi' ve irsal kılınmış ikinci cildinin de yirmi ikinci forması tab' edinmekte bulunmuştur:

Eser-i mezkûrun ormancı ve zara'atçı arkadaşlarımızın ihtiyacatını tatmin edecek bir tarzda tertip edilmiş olmasını zikir etmek kitabın ehemmiyet ve kıymetine dair bir fikri mücmil itaat edebileceğinden fazla sözü zaid ad ederiz.

Orman Müdür-i Umumi-i esbekî üstat fâzilimiz hoca Ali Rıza Efendi hazretlerinin eseri, müşarun ileyhin Orman ve Maden Mektebi müdür-i muavini buldukları hengamda ormancılığa ait ulum ve fûnuni cami olmak üzere "ormancı kütüphanesi" namı altında 2 sınıfa tefrik ile tahrir ve neşrine hameran himmet olduğu 15 kitaptan sınıfı evvel tertibatının dördüncüsünü teşkil eden fen hayatı nebatat-i rufeka-yi kadimemizin tezyid malumatlarına hizmet etmiş ve 1308 sattesinde tab ve tedvin edinmekle ahiran Halkalı Ziraat Mektebi Âlisindedede tedris edilmiş 264 sahifeden ibaret

307

ve şayân-i mutâle'a bir kitap olup me'a't-teessuf mevcudu tükenmiş olmakla matbu nüshalarından birkaç adetini ancak meraklı meslektaşlarımızın kütüphanelerinde tesadüf edilebilmektedir.

Ormancılık iktisadına gelince: eser-i mezkûr yine mekteb-i 'âli-i mezbur ile Fransa'nın nânisî Orman ve Meyah Mekteb-i Âlisi ezkiyayi meczûnünden muallim Haranet Bey tarafından tercüme ve te'lif edilmekte olup mümi ileyh ormancılığa taalluk eden ulum ve fununda sahibi ihtisas bulunduğu ve biz de ormancılığın mesela terbiye ve tensil-i

escar, amenejman, iktisat, imalat ve diğere şubatında ihtiyacat-i azra'ya tekabül edecek surette matbu âsârın âdem-i mevcudiyetine mebni ormancılık iktisadının Avrupa'da münteşir ve fihristi malum olan münderici atıyla ittifa etmeyerek şubat-i daireden temas etmekte olduğu mesail ve mevadide ihtiva etmek üzere tavsi'a-i vücuda getirilmesi tensip edilmiş ve mevzubahis edeceği fusul ve aksamda yedinci forması çıkmak üzere bulunan mezkûr kitabın mukaddimesinde tafsilen serd ve ityan edilmiş olmakla mukaddimenin aynen zeyrde dercini muvafık bulduk.

Mecmu'a Müdüriyeti

İstihsalatin tehiye ve idaresi usullerinden ve ondan intifa' derecatının tanzimi ile servetin tedavül ve istihlakinden bahis eden ilim, ilm-i iktisaddir.

Servet: malum olduğu üzere fayda ve kıymet-i hâssalarını cami' olup insanların istifa-yi ihtiyacına yarayan ve bir sa'y neticesinde iktisap edilmekle hakkı tasarruf ve mülkiyetin kaffe-i kavâ'idine tabi' bulunan bil cümle eşya ve mevada itilak olunur.

Şu takdirde ilm-i iktisad, beni beşerin i'mal ve icraâtının ne vecihle vuku bulduğunu ve bunların menfaat bahş olması için ne gibi kavaide tabi olduğunu tezayüt ve tednisi esbabını ariz ve amık tatkik eylediği gibi ormancılık

308

funûnunun en mühim kısmını teşkil eyleyen ormancılık iktisadide menabi-'i servet tabi'iyeden bulunan ormanların insanlara bahşilediği menafi-'i maddiye ile hayız olduğu fevaid-i maneviyeyi irade ve ta'dat eyler. Ormancılık iktisadi evvel emir'de doğrudan doğruya ormanlardan çıkarılan mevaat ve mahsulattan (haşab, kaşr, reçina vesaire) saniyen bilvasita iktifat edilen fevaidden (ormanların ekalim, tasfiye-i hava, tanzim-i meyah üzerine olan tesirâtı) bahis eder. Bir taraftan da ormanların kürre-i arz üzerinde sureti tevzi' ve taksimi ile muhtelif mahsulatın teşekkül ve tahassulune hadim-i kavânini ve meyanda kuvve-yi tabi'iyeye, sa'y-i beşer ve sermayenin yegan yegan tesirâtını mütala etmekle beraber ormanların işletilmesini tevsik eyleyen talimat ve nizamatı da daire-i tatkiki dâhiline alır

Binaen aleyh İktisad-i Umuminin bir şubesinde ibaret bulunan ormancılık iktisadı, ilmi iktisadın: istihsalat ve istihlakat-i kavânini, servet'in tezayüt ve intitatı mesaili ile iştilgal ederek saadeti beşeriye'nin temini gayesini istihdaf eylemesine mukabil, tabi'i ve sun'i

bir surette yetişmiş ormanlar ve onlarda meknüz serveti tabiiyenin tasnifi, istihsalatın teksiri ile kıymetdar bir hale ifrağı usullerini göstermekte ve ormanlarda ika' tahribat eyleyen bilcümle müessirâtı teharri ve raf' ve izalesine mukteza tedabir vaz'ini gaye ittihaz eylemektedir.

Tahsilat-i ânifeden müsteban olacağı vecihle ormancılık iktisadının mevzuunu teşkil eden mevad ve istihdaf eylediği gaye'ye nazaran ormancılığın bir şubesinden ma'dud olan stlviculture (ormancılık haraneti= terbiye ve tensil-i eşcar) ile karıştırılmamalıdır. Ormanların tesis ve idamesini, insal-i atiye'nin feyyaz bir surette bekası temin eden şerait ve kavanin-i tabi'iyeyi ve mevki-'i tenbitin muhit ile olan münasebatını araştırdığı halde, ormancılık iktisadı istifade zamanı haluletmiş kat'âtdan istihsal kılınacak menfaat ve temettu'un sû muhtelifesini ve cem'iyet-i beşeriyenin ormanlarla olan alakasına taktik eyler.

309

Ormancılık ulum-u saire gibi müstakil bir ilim teşkil edemeyip ziraatte olduğu misilli birçok ilimlerle münasebettar bulunmaktadır. Mesela ilim nebatat ve bilhassa fenni hayat-i nebahat biologie vegetale ilmu'l-'arz, alâim-i cûyenin mu'âvenetine sen at, ormancılık iktisadı ise ilmi riyaziyye, hukuka, usul-u idare ve 'ulum-u siyasiye ye arz-ı iftikara ve bunların malumatından istifadeliler.

Hasılat-i haşbiye miktarını tayin ve tecessümü ve mesaha edebilmek için iktiza eden usul ve desâtiri ulum-u riyaziyeden iktibas eder. Hukuk ise mulkiyet ve tasarruf muamelatında ve insanların uhde-i temliklerine intikal etmiş olan ormanlardan hakk-i intifa' derecatının daha yeni hususunda müzaheret de bulunur.

Menafi' ve mazarratı umum üzerine aynı te'sir husule getiren mevâdin vikaye veya izalesinde fen idare ve siyasiyat ne suretle müdahaleye salahiyyetdar ise menâfi'i umuma şamil ormanların muhafaza-i 'imran ve a'zami derecede temettu-u maddiye ve fevaid-i ma'neviye iktitafi kava'idini cem' ve telkin eylemiş olan ormancılık iktisadına karşı da ulum-u mezkûre müsamahakâr bir vaziyet takınamaz.

İşte bu esasa binaen mesela Fransa'da ormanların usulü idareleri hükümete ait olmakla beraber kavanin-i mahsusa ile bervechi zeyr aksama tefrik edilmiştir:

1. – bil'umum miri ormanları

2. – emlak-i seniyyeden ma'dud ormanlar
3. - hükümdarların hak verasetinden mahrum olan evlatlarına kayıt-i hayat şartıyla veya hut yalnız ekber-i ûlâda intikal etmek üzere bahş edilen ormanlar (1)
4. - nevahi ve kaza ahâlisine terk ve tahsis kılınan ormanlar
5. – muessisat-i umumiye'ye ait ormanlar

(1) Bu kabil ormanlar sinnen en büyük olan evlada bir ünvan izafesiyle tevciye edilmekte ve ahire fütuhâtı men edilmiş olduğundan varislerinin bila veled vefatları halinde tekrar hükümete intikal ederler

310

Ashabıyla meyanelerindeki hukuk ve vezaif -i müteakabile kavânin ve nizamat-i mevzua ile tahdit ve tayin edilmiş olmakla beraber yine sermaye-i asliyelerine hâlel gelmemek şartıyla hasılat-i safiye'nin orman mı tasarruflarına teslimi keyfiyeti oldukça mühim bir mesele teşkil etmekte ise de bunun halli bir taraftan bı garaz ehl-i vukufun ittihaz elleyecekleri mukarraratin mevki-'i icraya konulması ile diğer cihetten hükümeti nezareti ve icabında vaz' elleyeceği şedidü'l-mefad kanunlar ile kabil görülmektedir. Menafi-'i 'âmmeye hadim olmak dolayısıyla ormanların tarzı idaresine karşı hükümetin hak müdahalesi iktisadiyuni düşündürmekle beraber hak müdahaleyi bahşeden kavanenin tahkikatı hususide hukukşinasani meşgul etmektedir. Bu münasebetle Almanya, Fransa vesaire Avrupa hükümetlerinde Orman Kanununun bazı mevadi ile ormancılık iktisadının birtakım mesaili teşevvuş ettirilmiş olduğu nazara çarpar. Ulum ve funun mütenevvi'anin terakkisi nokta-i nazarından edvar-i maziye de takip etmiş oldukları tekâmül tedripçisi itla' rahatsız etmek ne derecede mühim ise ormancılık tarihçesinin bilinmesi de o mertebe haizi ehemmiyettir. Fakat me'a't-te'essuf şimdiye kadar bu bu babda neşir edilmiş malumat-ı lazimeyi havi bir esere tesadüf eyleyemediğinden her ne kadar icab eden malumat ve vesaiki cem' etmekte isek de yine meslektaşlarımızın lütufu muavenetlerine arz-ı iftikar eyleriz.

Ormancılık iktisadında mevzubahis ve mutala edeceğimiz mevât ayrı ayrı kitaplar teşkil edecek derecede mütenevvi' ve muhtelif olup bunları müteferrik bir surette ihzar ve tedvinden ise nanisi Orman ve Meyah Mekteb-i Âlisi ormancılık iktisat ve usul-u idare-i fenniyesi muallim şehri üstad muhteremim mossyo hufelek tedrisatını esas İttihaz ederek eseri aciziyide ona tevfikân tertip etmeyi muvafık bulduk.

Ormancılık iktisadının kitap şeklin de tab'i hakkında öteden beri birçok zevat tarafından baki olan ilha hane teklifatı için azamet ve müşkilatını takdir ve biza'asizlikmi derpiş müllahaza eleyerek kabul ve ifa edemediğim halde

311

tedrisatta acizane takip etmekte olduğum usul-u Ticaret ve Ziraat Nazırı-i Âlisi Mustafa Şeref Bey Efendi hazretleri ile Orman Müdürü Umumisi Tevfik Bey Efendi'nin lütfen takdirlerine nailip ile mazhar-ı teşvik ve bir cihetten de tahsisat-i mukteziye itası suretiyle tertip ve tab'ında temin edilmiş olması şükranıyet ve minnettarlığımı mezdat kılmış olmakla beraber müdür mektebi kıymetli meslektaşım Mehmet Mahfi Bey tarafından tedrisatımın semerat-i nafia iktitafına kafil bulunduğu tasdik ve Memalik-i Osmaniye'nin memuriyet verdiği ormanlarıyla meşhur ekseri mevaki'indeki tatkiyatından mütehasıl malumatı ile mutaleatı-i acizanemi tevşih ve kitabın ikmaline kadar tahrir ve tashih vesaire bilcümle mesailde mesaimi iştirak eyleyevegini va'd eylemiş olduğundan gerek taktığı rahat ve mezahirattan ve gerekse va'd-i mesâ'iden cüret alarak iş bu emri azim deruhde kılındı. Muvaffakiyet Feyyaz kudretten görüleceği derkar olan nevakis ve hattiyatin mazhar-i afv buyurulması da ormancı arkadaşlarımızın kader şınaslıklarından ümit ve temenni olunur.

Muallim

Hararet Danerpikyan

Tramneti ve Reçinecilik 312

(Mabadi)

3

7- Reçine hasılatı üzerine tesir eden ahval reçine hasılatı zan olunduğu gibi açılan karın büyüklüğüne tabi değildir. Çok defa bunlar büyük olduğu halde ceryan-i tenakuz eder. Bu hususta ağacın kuvvet ve havanın derece-i hararet ve rutubeti başlıca ifrazata tesir eden ahvaldendir. Hususi ile rutubetin tesiri ehemmiyetli olduğundan kuvvetli ve eksebolu arazide bulunan eşcar, ratib mevkideki eşcardan ziyade reçine efraz etmektedir.

8- Reçine'nin istimali, sanayide reçine birçok mevadın istihsalatında sarf ve istimal olunur ki mevad-i mezkürden başlıcası tramnetin ruhu, kolofan ve muhtelif (brais) den ibarettir.

Tramnetin ruhu naktir ile istihsal olunur (şekil 9) da irae olunan (a) kazganı derununa ham reçine vaz' olunarak mayi halini kispedinceye kadar teshin olunduktan sonra bir müddet ala halihi terk olunur. Derununda bulunan mavad-i ecnebiye kisafetleri sırasıyla tabaka, tabaka terassub eder. İş bu tabakanın vasatında hemen mütecanis bir mayi bulunur ki tramnetin eder. İş bu tabakanın vasatında hemen mütecanis yer mayi bulunur ki tramnetin ruhudur. Kazganın muhteviyatı hasırdan mamul süzgeçlerden süzülerek tramnetin ayrılır. Ba'dehu iş bu trannetin (b) kazganına konulup oradan (v) kornosuna verilir ki burada (s) burası derunundan murur eden su buharı vasıtasıyla teshin olunduktan tramnetin Ruhi (f) halzununda geçip orada tekasif ettikten sonra mevkiinde toplanıp (t) muehhizinde

313

Aynı zamanda suyu hav (v) kabında yani mâyi' halinde bulunan kolufan kornonun dibinde kalıp oradan bir enbuye vasıtasıyla madeni telden örülmüş bir süzgeç üzerine Akar. Adı ateş ile kazanları teshin etmekten ise halzuni borular vasıtasıyla buhar sevk edilerek teshin olunmak daha faidelidir bu gibi kazanlar müteahharrik kabaklarla mestur olup sevk edilen buharın ziya'ına meydan vermez.

Resim

Şekil

Meyhaniki muharrikler vasıtasıyla buharı korno dahiline sevk ederek reçine mayi haline getirilir. Takdirat vasıtasıyla elde edilen kolofan ziyadesi ile parlak olup çok miktarda meyvad-i ecnebiye'yi havidir ki buna da parlak katran namı verilir. Gayrı safi yani mahlut reçineyi süzmek için istimal olunan hasırların etrafında kalan katranların fırında ihrakından da siyah zift usule gelir. Yabis katran ile mezkûr hasırın etrafında kalan tortunun meza'if kaideli sandıklar derununda ceryan ettirilen buharların tesiriyle elde edilir. Katran koyu renkte olduğu takdirde siyah katran namıyla tevsim olunur. Sarı reçine yahut reçine sakızı açık katran kıymetindedir. Kornodan çıkan katranı sıcak su ile muamele edip kuvvetlice çalkanarak kalıplar derununa ifrag etmekle istihsal olunur. Mamâfih bu nev'i istihzarat

314

günden güne tedennî etmektedir. Bazı fabrikalar a kazganından usule gelen reçine'nin en temiz aksamını süzgeçten geçirerek bir takım reçine hamuru imal etmektedirler.

Tramnetin ruhu (neft yağı) yağlı boyaların istihzaratından (1/3 ve 2/3 hacmi umumisinin) nispetinde vernikn ve balmumu, boya, (1000 kism-i tramnetin ruhu ile 500 kism-i sarı mum) kundura boyası vesair yapıldığı gibi tabâbet-i batriyede imal edilmekte olan kauçuklu insaç (bız) imalinde sarf olunur. Muhur müminin hamuru tramnetin ruhu ile kolofan velâl reçinesinden mürekkeptir. Şişe katranı, sarı reçine tramnetin hamuru ve iç yağından tertip olunurlar nokta katran, nişasta ve kaulin ile karıştırıldıkta kağıtların yapıştırılmasına muktezi kola makamında istiğmal olunur. Reçine maddesi bir takım sabunların terkiğine dahi dâhil olur. Bu katranlar takdir olunduğu zaman usule gelen zeyud, şahm nebatı ve matbaa mürekkebi imal ve istihsalinde sarf ve istimal olunur

236 litrelik bir fiçı 275 kilogram sikletinde oğlum yani saf reçine ve 241.5 ve darası 33.5 kilogramdan ibarettir. Bu miktar reçine takriben 45 kilogram tramnetin ruhu ve 160 kilodan mevad yâbise usule getirir. 340 litrelik Bir varil 400 kilo vezninde olup bunun 357 kilosu reçine ve 43 kilosu da dara olmuş olacaktır.

9 .- 75 sene müddet ile işlettirilen bir hektar çam ormanında alınan hasılat

10 .- 20 – 25 seni

150 ağaçtan imha suretiyle reçine istihraç edilmiştir (hektarda 20 yaşında 1500 ağaç farz edilmiştir) her sene beher ağaçtan 1 litre reçine alınmak ve beher litresi 0.06 santim olmak üzere 4 senelik hasılat

315

bedeli ile her ağacın kıymeti 0.05 santimetreden tutarı 46 Frank 50 santim

2 .- 25-30 sene

1 .- 100 ağaçtan imha suretiyle reçine alınmıştır. Beher ağaçtan her sene 1,25 litre reçine alınarak 4 senelik hasılat ile beher ağacın kıymeti 10 santimden tutarı 40 Frank

2 .- 50 ağaçtan idame suretiyle reçine alınmıştır. Beher ağaçtan 1,5 litre reçine alınmak üzere 5 senelik hasılat 22 Frank 50 santim

3 .- 30-35 sene

1,- 50 ağaçtan imha suretiyle reçine alınmıştır. Her sene beher ağaçtan 1,5 litre alınmak üzere 4 senelik hasılat 28 Frank ve beher ağacın kıymeti 0,20

2 .- 200 ağaçtan idame suretiyle reçine alınmıştır. Beher ağaçtan 1,75 alınmak üzere 5 sene Likhasılat 105 Frank

5 .- 40 70 sene

200 ağaçtan idame suretiyle reçine alınmıştır. Beher ağaçta her sene 1,75 litre alınmak üzere 30 senelik hasılat 620 Frank 60 santim

6 .- 70 75 sene

1 .- 200 ağaçtan imha suretiyle reçine alınmıştır. Beher ağaçtan her sene 2,5 litre alınmak üzere 5 senelik hasılat 150 Frank

316

2 .- kat-'i tensileri kesilen 200 ağaçtan beheri'nin kıymeti 5 Frank olmak üzere tutarı bin frank olup yekün umumi 2.179 Frank 60 santime balig olmaktadır.

Bala'daki hesaba nazaran bir nektardan her sene iktifat olunan hasılat-i nakdiye 29.05 Frank ve santimden ibaret olduğu müstebban olur

10 .- beher ağacın hasılatı.- 0,30-0,40 katrında bulunan bir çam ağacı karhasının beherinden 8 ay zarfında 1-2 litre reçine istihsal olunabilir 0,30-0,90 katrında olup emate suretiyle reçine istihracına tahsis olunan eşcardan 5 sene zarfında mütevessitan 4-10 litre reçine elde edilir, 30 yaşında bilitibar idame-i hayat suretiyle reçine istihraç edildikten sonra 70- 75 yaşına kadar da emate suretiyle reçine almaya tahsis olunan bir çam müddeti hayatında 70 75 litre reçine ita ede Bu da takriri ben her sene 2, 80 litre reçine vermiş demek olur.

11 .- hasılat ve sarfiyat -üste bir amele her gün 2.500 kârî kazıyabilir, her üç günde bir kere çamları ziyaret edileceği gibi kabul edildiği takdirde mezkûr amele mevsimi tenbit zarfında 7000 – 8000 kârî idare eder. Bu suretle amele behri 340 litre isti'abında 25-30

varil imla edebilip ameliyat müddeti olan 8 ay zarfında se'inin mükafatı olarak 700-800 Frank kazanmış olur

12 - reçine ve tramnetin ruhunun kıymeti Mösyö Lapasse tarafından tertip olunup atıye derc olunan (şekil 10) grâfin 1850 – 1905 tarihine kadar güzeran eden müddet zarfında reçine ve tramnetin ruhunun fiyatında vuku bulan tebeddülât ve tahavvulatin vasatisini irae ve beyan eder (*)

(*) Meskur grafiğin klişesi bozulduğundan tekrar yaptırılıp diğer nüshaya konulacaktır

317

Madde: 3 solonyede sahil çamından reçine istihracı

Solonyede iş bu çamdan reçine istihsaline ilk defa 1848 sene-i miladisinde iptidar olunmuş ise de hüsnü neticeye desteris olunamadığından teşebbüsât-i vakıadan sarf-u nazar edilmiştir. Elde edilen reçine kemiyet ve keyfiyetçe gayri kâfi olduğuna hüküm olunmuştur 1879-1880 senelerinde vukua gelen şiddet şitâ solon ya da sahil çamı garsiyatini tahrip eylediğinden reçine istihsaline müsaade etmemiştir.

Tramnetin ruhunun fiyatında görülen tezayüt ve tereffi', fen terbiye-i eşcar erbabını tekrar bu maddenin tatik ve ta'mikina sevk eylemiştir. Mösyö Larnaj nam zat kendi arazisinde bulunan camlarda maksada vusul için bervechi âti hususatı tecrübe ve teemmul eylemiştir:1- idame-i hayat ve imha suretiyle istihsal edilen reçine hasılatı 2- bu suretle istihsal edilen reçinenin evsafi 3- bu şerait dahilinde reçine istihsal ameliyatının tatbik olunup olunmayacağı reçine hasılatı nokta-i nazarından 23 yaşında bulunan ve az kuvvetli eşcar meyanında 0,54 devresinde bulunan ağacı intihap edip imha usulü ile 0,08 arz ve 0, 60 irtifa'ında ve iki kar vasıtasıyla reçine istihsali ameliyatında 27 nisan'dan 28 eylülüne varıncaya kadar kezan eden müddet zarfında mezkûr eşcar 15 yığın yani 250 santimetre ve muke'ib reçine ita temmuz ayında elde edilen kitleler fevkulade çok idi. şehri mezburda alınan hasılat 0,30 santimetre ve muke'ibden ziyade olduğu halde şühur-u sairedeki reçine miktarı ancak 0,15 santimetreden ibaret olduğu görülmüştür. 24 senelik 0,90 devresinde bulunan ve idame-i hayat usulü ile reçine istihsaline tahsis kılınan başka bir çamdan aynı zamanda 400 santimetre

318

muke'ib reçine elde edilmiştir. En ziyade alınan kitle Nisan ve Temmuz aylarında olmuştur Bu da 0,60 ve 0,40 santimetre ve muke'ib den ibaret bulunmuştur.

İmha suretiyle yapılan ameliyatta elde edilen reçine miktarı litrenin $\frac{1}{4}$ ve idame-i hayat suretindeki ameliyatta alınan hasılat miktarı ise litrenin $\frac{2}{5}$ raddesinde olup land ve jirund eyaletlerinde senevi alınan miktardan 4 defa daha azdır. Çünkü memalik-i mezkûre de yukarıda zikir olunan eşcar cesametindeki ağaçlardan 1,25 ve 1,50 litre reçine istihsal olunur. Reçine hasılatı arasındaki şu tefavut solon ya da alınan reçinenin keyfiyetçe yüksek ve ala olmasına hamil edilir, orada icra edilen tahlilattan istihsal edilen netayic berveçhi atidir:

Tramneti ruhu 0,84

Kolofan 73,32

Su gayet cüzi

Mavad-i ecnebiye 0,84

Solonya reçinesinden istihsal edilen tramnetin landdan %16 defa çoktur. Buradaki gösterilen nispet yalnız bir tahlil üzerine iptina edildiğinden ve halbuki solonyanın iklimi landdan daha ziyade soğuk ve reçine istihsali mevsimi daha kısa ve bu gibi yerlerdeki çamlar brudet ve reçineye karşı ziyade hassas alat ve edevat vaktinden evvel gelen düğlerden ziyadesiyle mütazarrar olduklarından nispet-i mezkûreye hakikati katiye nazarıyla bakmamak icab eder. Ameli olarak reçine istihsalinde nazar-i dikkate alınacak tedabir kat' ifsali yapılacak ormanlarda 0,50 devresinden dün ve mahallinde kalacak eşcardan da bir metreden aşağı olanları reçine istihsaline tahsis edilmemelidir. 1 metre devresinde bulunan eşcar sanayi'a elverişli haşap ita eder ve eşcar iş bu devreye en az 80 senede vasıl olur. Bundan ma'ada eşcarda karların

319

adedini teksir ederek imha suretiyle reçine istihsal eylemek fevkulade hatadır. Kat-'i ifsali yapılan çamlar reçine miktarını tezyid eder ise aşkın evsafını his olunacak derecede tagyir eder.

İrad husule getiren sermaye meselesine nakl-i kelim olundukta: solon ya da reçine istihsaline elverişli olmak üzere her hektarda 500 adet çam bulunduğu kabul olunarak her ağaç senevi yarım litre reçine verdiği takdirde cem'an iki yüz elli litre reçine alınabilirden bunun da kıymeti 66 Frank 50 santim olmuş olur. İş bu meblağdan her hektara evvelen 50 Frank Amele ücreti saniye 85 frank'dan ibaret olan sermayenin 10 senelik amortismanı (ve toprak saksı vesaire) masarifi tenzil olundukta reçine istihsalinden elde edilen kar 8 Frank 50 santim yani her hektardan senevi 8 9 Frank mümta' elde edilir demektir. İş bu irat mahal ve mevkiinde evkaf bir takdir hane vücuda getirilmekle teza'uf ettirilebilir. Bu takdir hanenin masarifi tesisiyesi 7 -8 bin frank'tır

hali hazırda solonya ormanlarının beher hektarından senevi 30 Frank irat olunmaktadır. Solon ya da çam ormanlarının kıymetini tezhit etmek için bervechi âti iki seyın nazarı mütala'aya alınması icab eder: birincisi orman sahipleri çamlarını inhisar sureti ile işletmelidir. Bu suretle teşebbüsât-i sana'iyelerinin istikametini der ahde ve takdir hane yapmak ve işletmeye muktedir mevad-i iptidaiyenin mübâyî'asi için icap eden sermayenin tezyidine mecburiyet elvermiş olur.

Filhakikat solonya'daki orman sahipleri amele yevmiyesinin dûn bulunduğu mevakide nazari dikkate alınacak olan şu meseleden sarf-i nazar etmektedirler Mössyö Larnaj tarafından methu Sena olunan ikinci usul ise reçine istihsal olunacak ağaçların beherini vasati bir fiyatla land eyaletindeki

320

reçinecilere icara vermektan ibarettir. Bu suretle büyük takdirhane vücuda getirilebilir ki bunun tesisi için en az 60 bin Frank bir sermayeye ihtiyaç vardır, bu halde senevi 1500- 1800 fiçı reçine hasılatı taht-i temine alınmış olur.

Bu halde 3000 – 3600 hektarlık çam ormanı sendika altına alınmış olur. Orman ashabıyla reçineci arasında yapılacak sendika usulü larnaj tarafından güzelce tayin edilen atide muharrer sur dairesinde tesis olunabilir

- 1- 1-5 seni reçine istihsalinden sonra kat' olunacak veyahut tıraşlama suretiyle kesilinceye kadar kalması icab eden eşcar ashabına reçineciler tarafından semevi muayen bir bedel vermek şartıyla iltizam edilerek taahhütata girişmektir.
- 2- Orman ashabı reçine istihsaline mahsus olan alat ve edevatı tedarik edip reçineciye vermek ve hitam-i ameliyatta demirbaş olarak yine sahibine iade

olunmak üzere senevi muayyen bir bedel vermek üzere reçineci ile orman sahibi arasında mukavele etmektir.

- 3- Orman ashabı reçineci ve ailesi için muayyen bir bedel mukabilinde iskânına mahsus hanesini ve reçine istihracı mevsiminin haricinde ziraat ve orman işlerini tedarik etmek üzere mukavele yapmaktır.
- 4- Orman ashabı reçine çıkarılan mahal fabrikaya 15 kilometre nisf-i katrında olduğu veya hiç uzak bulunduğu takdirde en yakın istasyona reçine fiçılarını nakil etmek veya nakliye masarifini taahhüt eylemek üzere akti mukavele etmektir

Süleyman Azmi

Ahşabın İhtirakı 321

Ustaz muhterem hoca Ali Rıza Efendi hazretlerinin asar-i kalemiyesinden olub Süleyman Azmî Bey tarafından muhafaza ve tevdi' olunmagla mündericat mufidesine binaen bervechi zeyr derc kılındı.

Beniye-i haşbiyeyi teşkil eden mevad-i azuviye-i esasiye muttasıf olduğu terkiyet-i muhtelifi iktizasından olarak hal-i daimi de bulunamayib tegayyurat ve tehavvulata düşar olur ve bu tagayyurat-i ahval-i havaiye hararet ve rutubetin icrayi te'siriyle vuku'a gelir.

Ahşap, hava ve hararetin tesirine maruz bulunduğu halde ısınmaya bed' eder. Bu halde evvela serbest olan suyu saniyen mâ-i murettetibi sanâyi' eyler. Ve hararet 140 dereceye vasıl olduktan sonra halel etmeye başlar. Ve hararetin tezayüdü ile cezayı ferdi'ye-i unsuriyesi işti'al ve iltiha bin (uluv, yalın) irtifa' ve inhitati nispetinde hali tîrâbda bulunur. İşte ahşabın bu haline ihtirak denildiği gibi halet-i mezburenin intiha pezir olmasıyla haşbiyetten yalnız madeni kısmı yani bir avuç kül kaldıktan sonra evvel hale'de incimad ahşap ve bunun husulüne de remat deniyor

Ahşabın iş bu ihtilaf ve incimad halleri havayı nesimi'nin muvelledu'l-hamuza kısmı haşbin karbonuyla imtizaç veya ademi imtizaç hasil eylemesi neticesi olduğundan ihtirakte müteessir olan muvelledu'l-hamuza nin kimyatına dair şurada bir miktar îzât verilmesi tevsi' malumata yardım edeceği şüpheden varestedir

Ahşabın ihtirakinde sarf olunan

Muvelledu'l-hamuza nin miktarı

Kabil-i ihtilaf her bir maddenin muhterik olması yahut tahallul edip hararete tahavvul eylemesi için muayen miktarda müvelledu'l-hamuzanın vesatitina muhtaç olduğu

322

malum olup miktar-i mezbur dahi yakılacak maddenin karbon ve muvelled almam miktarının bilinmesi ile te'ayyun edecektir.

Muayyen bir miktar mesela 1 kilo haşabın havi olduğu karbon ile müvelled elma' ihtiraki hamiz karbona tahavvul için icab eden muvelledu'l-hamuza nin miktarını ve bunun ne kadar kilo ve hacim heva'yı nesimi'den ahiz olunabileceğini tayin etmek hususunda ber vechi atı muamele-i hesabiyeye müracaat olunur şöyle ki:

Hâmiz karbon (27,27 karbon)

(27, 73 müvelledu'l-hamuza)

O halde bir kilo karbonun hamiz karbona tahavvulu için iktiza eden muvelledu'l-hamuza nin miktarı

$1 \times 72,83/27,27 = 2,667$ kilo müvelledu'l-hamuza

Bu miktar muvelledu'l-hamuza nin hacmini bulmak için kendi vezn i bulunan 2.667 adetini 1 metre muke'ibi havanın vezn i olan 1.293 adedinin muvelledu'l-hamuza sinin kisâfetini müşe'ir 11.059 adedi ile zarrinden mütehassil 1,43 adetine Taksim ve neticeyi bulmak lazımdır.

$2,667/1,1095 \times 1,293$ yahut $2,667/1,43 = 1,865$ metre muke'ibi olur.

İşbu miktar hacim muvelledu'l-hamuzanın ahiz olunacağı havanın hacmini bulmak için dahi hacm-i mezburu müvelledu'l-hamuzanın hava mürekkebatına nispeten hesap edilen hacim taharrisinde miktarı yani 21 adedi ile taksimi icap eder.

$100 \times 1,865/21 = 8,881$ metre muke'ibi

Şu netice-i hesabiyeden anlaşıldığına nazaran bir kilo karbonun hamiz

323

karbona tahavvulu için iktiza eden müvelledu'l-hamuza ahz ve istimalinde 8,881 metre muke'ibi havayı nesimi'nin mevcudiyeti elzemdir.

Binaen aleyh 140 derece-i hararete kurumuş olan bir kilo haşap mütevevssıt 0,50 karbonu havi bulunduğundan kendisinin ihtirakı için $0,50 \times 8,881 = 4,440$ metre muke'ibi

Yüzde 25 suyu havi olan haşabda 0,375 karbon bulunduğundan bunun ihtiraki içinde $0,375 \times 8,881 = 3,38$ metre muke'ibi havayı nesimi icap eder. Bir kilo muvelled almanın ihtirakına sarf olunan müvelledu'l-hamuzanın tayin miktarına gelince

Su (müvelledu'l-mâ' 11,1)

(Muvelledu'l-hamuza 8,88 olduğundan)

$8,881 \setminus 1,111 = 8$ muvelledu'l-hamuza yahud $8 \setminus 1,43 = 5,594$

Metre muke'ibi muvelledu'l-hamuza veyahud $100 * 5,594 \setminus 21 = 26,638$ metre muke'ibi

Havayı nesimi olduğu anlaşılır.

140 derecede kurumuş 1 kilo haşapta 0,01 nispetinde muvelledu'l-mâ' bulunduğundan bunun ihtirakine icab eden yüzde bir yani 0,226 olur ve bu miktar 4.441 adedine zam olduğu halde 140 derece-i hararete kurumuş olan bir kilo haşabın mavi olduğu karbon ve müvelled alma cüzülerinin ihtirakine sarf edilecek havayı nesiminin hacmi 4.706 metre muke'ibinden ibaret bulunduğu istihraç olunmuş olur

Fakat bu hesap nazari olup mahall-i ihtirakin tarzı inşaatına göre cesm-i muhterika temas eden havanın bir nisfi bila amel cereyan edeceğinden amele olarak miktarımız buruk bir misli daha zammıyla 9.412 miktarına iblag edebilir.

324

Ahşabın kuvve-i teshiniyesi yahut vahit narisi

Vâhid nâri demek bir kilo suyu bulunduğu dereceden bir dereceye daha ziyade teshin etmek için iktiza eden hararetin miktarı demektir. Mesela bir kilo haşabın vahit narisi yahut kuvve-i teshiniyesi 2.800dir. Denildiği halde o bir kilo haşap 2800 kilo suyun hararetini 1 derece daha tezyid eder yahut safer derece-i hararettteki 280 kilo suyu 10

derece yahut 56 kilo suyu 50 derece veya hot 28 kilo suyu 100 derece teshin eder demek olduğu anlaşılır.

Hal-i ihtirakte bulunan ahşabın hasıl eylediği vahit nari kendisini teşkil eden mevadın hafi olduğu suyun miktarına merbuttur. Ale'l-'umum ahşap ağaçlarından kesildiği zaman 0,37 -0,47 nispetinde suyu havi olup güneşten ve açık havada bulunduğu müddetçe bi't-tedric tebehhur eder. Ve 4 5 mah sonra 0,30-0,35 ve 1 sene sonra 0,20-0,25 nispetinde su kalır.

İşte şu nispete göre alelade kurumuş haşaplarda mütevessit 0,25-0,30 su hesabı ile 1 kilo haşabın kuvve-i teshiniyesi 2.000-2.500 arasında bulunur.

Zira: 1 kilo haşabdan 0,25 su, 0,46 müvelledu'l-ma' ve muvelledu'l-hamuza, 0,1 serbest muvelledu'l-ma, 0,01 azot, 0,02 ramat tenzil edildiği halde mezkûr haşaptan kalan ve kabil-i ihtirak olan miktar 0,25 karbon ile 0,01 serbest muvelledu'l-ma' kalır. 1 kilo karbonun vahidi narisi 80 ve müvelledu'l-mâin vahidi narisi 34.462 olduğuna nazaran şu vecihle

325

$0,25 \times 8080 \times 0,01 \times 34462$ muamele-i hasabiyesi bilicra mezkûr 1 kilo haşabın kuvveti teshiniyesi 2.364 vahit nariye muadil olduğu veya hut safer derece-i hararete bulunan 2.364 kilo suyu 1 derece teshin veyahut 23 kilo suyu 100 derece-i hararete isal edeceği anlaşılır.

Eğer mezkûr haşabın havi olduğu su 0,25 yerine 0,20 olursa kuvvet-i teshiniye-i mezkûre evvel nispette artacağı cihetle bilhesab miktarı tayin edilebilir.

Ahşabın tefehhumu

Hararet ve hava haricen icrai tesir edecek hal ve vaziyette bulunan ahşap hararet-i mezbureden müteessir olur yani tesehhun ederek muhteviyatı hal-i inhilale gelir nokta işte ahşabın bu haline tefehhum veya kavrulma denir.

Ahşabın bu suretle tefehhüm etmesinden tenvir gazı, hamiz hal haşbî katran, bazı mayiat ve kömür gibi bir takım mahsulat vücuda gelir. Mahsulatı merbüre'den burada yalnız kömürün bazı hususatını zikir ederek mütebakisini müstahzirat haşbiye ünvanlı kısma terk edeceğiz

Kömür 250-1500 hararet arasında kavrulmuş bir haşpareden ibarettir haşb'in tefehhümünden maksat hâli olduğu mevad-i mütenevvi'yi tahlil ederek kömür denilen maddesini mümkün olduğu kadar muhafaza etmek ve tabiri ahirle hacmen daha küçük olan bir maddeden daha ziyade hararet istihsal etmektir

Bir kömürün halis yani mevat gaziye-i saire miktarının killeli haini tekallubde sarf olunan hararetin miktarı ile ma'kusen mütenasip bulunur yani haşabın hini ihtirakinde mevcut olan hararetin miktarı az ve binaen aleyh kömürün derece-i

326

safiyet ve hâlisiyeti ziyade olur. İşte bu esasa mebni tertip olunan cetvelin buraya dahi derci ol bab'ta izahat-i kafiye verir.

Kömürün i'malinde sarf olunan derece-i hararet

209 – 250-300-350 -432-1023-1500-100-100-100-1000

Odunun sıkleti kilogram ba'de'l-ihrak baki kalan mevad-i saliye

Karbon

Muvelledu'l-ma'

Mevelledu'l-hamuza

Azot

Kul

Yekün

İş bu cetveldeki erkama atf-u nazar olunduğu takdirde gorulurki bera-yi tefehhüm 250 derece-i hararete arz edilen haşab veyahud hatab hataret-i mezbureden sayhan muteessir olub dahiline sirayet edemeyeceği cihetle kamilen tefehhüm edemez. Yani kömür denilecek mertebeyi bulamaz.

Zira cedvel-i mezkûrun eş'arina göre derece-i mezburenin taht-i te'sirinde 100 kilo haşab sikletinin 23 kısmını gaib edib 77 kalacağı ve bu bekiyenin 0,52 mikdarına karîbî karbon bulunduğu halde haşab-i mezbur ise 81,6 nisbetinde karbonu havi bulunur. İşbu eş'ârata nazaran 200 derece-i hararete ihrak olunan kömür marsik ve 432 hararetden

hasıl olan cesim odun kömürü denmege şayandır. Ahsabin tefehhumunden istihsal olunacak kömürün mikdari nesibi sarf ve istimal olunan hararetin ahşaba suret-i tesiriyle

327

bu babda icra edilen tecrubelerde suret-i seri'ada ihrak olunan haşiblerin kömür hasılatı %12,25 -26,5 arasında olub mutevessit % 14,4 ve aheste ve tedrici olarak ihrakinde 24,6 – 27,7 ve mütevessit 25,6 neticeyi irae etmiştir.

Ahşap dan ahz ve istihsal olunan karbonun mikdari nesbisi haşbin havi olduğu suyun mikdariyle tehalluf eder ziyade mikdarda suyu havi olanların hasılat-i fahmiyesi az ba'nî kuru haşabın hasılatından az olunur.

Çünkü yaş haşab larda karbonun mikdari süyun tebehuruna sarf olunur binaenaleyh tefhim olunacak haşabların kat'ından sonradır akib kabukları çıkarılır:

Zira kabuğu soyulan haşab daha çabuk kurur. Bu babda icra edilen tecrübelerin neticesini şu cedvel irae eder.

100 kilo haşbin hasılat-i fehmiyesi

24,2 iki sene evvel kesilmiş olan kayın ve meşe

25,9 kabuğu soyulmuş iki senelik meşe

22,6 kabuklu üç aylık “

21,9 kabuğu soyulmuş sekiz aylık “

19,5 “ soyulmamış “ “ “

13,8 henüz kesilib kabuğu soyulmuş “

20,1 kabuğu soyulmamış 3 aylık kayın

24,2 kabuğu soyulmamış 3 aylık kayın

13,1 henüz kesilmiş 3 aylık kayın

Umumiyet üzere mevsimi şitade kat' olunan ahşap mevsiminde tefhim olunduğu halde istihsal olunan kömür veznen %18_22 hacme 33 – 40 arasında bulunur. 2,5- 3 ister haşepten bir ister kömür istihsali kabildir. (Berine) Nin

328

tecrübesine nazran muhtelif şekil ve nev’ide bulunan ahşabdan istihsal edilen bir metre muke’ibi yahud bir ister kömürün vezni bervechi âti bulunmuştur.

Kilo

240-250	meşe ve kain kömürü
200 – 210	çam “
0 – 228	murur meşe kayın
0 – 135	goknâr
200 – 240	adi büyüklükte meşe ve kayın
160 – 180	“ “ çam
120 – 150	“ “ göknar ve kestane

(İskelet) Nam mühendisin tecrübesine göre %6-0,07, şu ve 6-0,07 remadi havi bulunması i’tibariyle kömürün vahid-i narisi 7.000 takdir olunmuş ve diğer mühendisin tecrübe-i tahliliyesine nazaran kömür terkiyatı 0,79 karbon 0,131 madde-i teyyare ve 0,079 remâd olmak üzere ta’yin edilir kuvve-i nariyesi muvessit 85 karbon i’tibariyle 6868 hesap edilmiştir kömür hararet-i istihsaline sarf ve istihlak edildiği suretde kuvve-i nariyesinin 0,50 intişara tabi’ olub mütebakisi mahall-i ihtirakda kalır.

Mahrukat Meselesi 329

6

Orman heyet-i fenniyesi tarafından tanzim olunub nezaret-i celileye takdim kılınan 16 Ağustos 231 tarihli mazbata suretidir.

İstanbul ahâlisinin mahrukata olan ihtiyacının tehvini zımında Beykoz Kazası ormanlarından hatab kat’iyatına tâlib olanların keseceklerini te’ahhud ettikleri hatab mikdarını mubeyyin İstanbul vilayetinden gönderilmiş olan defterde muharrer ormanların menatik-i memnu’a haricinde bırakılan mikdari on kit’adan ibaret olub bunlardan “Mustafa Paşa” ve “Sîvât Dere” nam ormanların birer kısımları menâtik-i memnu’a dâhilinde kalmıştır. Mezkûr on kit’a ormandan hatab kat’i için tevarih-i

muhtelifde ruhsatname istihsal eylemiş olan taliblerin adedi ise yigirmi altı kişiden ibarettir. Bunların ekserisi ruhsatnamelerini aldıktan sonra sermaye ve amele tedarik ederek ve amelelerine yevmiye vererek ormanlarda kat'iyata başlamak üzere hayli muddetdenberi İntizar eylemek de ve bunlara bila amel ücret verdikleri gel yevmi zarar etmekte oldukları söylemek de dirlir. Eş'âr sâmi-i nezaret penahileri vecihle hudud-u memnu'a haricinde kalan orman kat'âti dokuz yüz hektar tahmin edilib bu mikdar mahallin beher heykarında yüz adedden toksan bin ağacın yigirmi gün zarfında tamgalanmaları için yevmiye dört bin beşyüz aded ağacın ve sekiz kişiden murekkeb heyeti acizane mız gurub halinde calismayibda münferiden icra-yi ameliyat eylese bile her birerlerimizin yevmiye beşyüz altmış iki aded ağaç tamgalası icab ederki 20-30 seneden beri hiç kat'iyab görmemiş ve pek ziyade sıklık peyda ederek ekser mahallerinde gezmek imkanı kalmamış olan bu ormanlarda eşcarı ihtiyatiye tamgalanması

330

koru ormanlarında olduğu gibi sehil ve seri olamayacağından günde bin aded hesabıyla doksan gün kadar bir muddetin amele-i mebhusenin ikmaline ancak kifayet eyleyebileceği hakikati tezahür eylemektedir. Kaldı ki 26 kişiden ibaret olan ruhsatname ashabı aynı günde işe başlamak arzusunda bulduklarından her birerlerimiz ayrı ayrı sekiz koldan ameliyata mübaşeret eylese bile 8 talip işe başlayabilip mütebaki on sekiz tâlibin işsiz kalarak buralardaki tamga ameliyatının hitamina İntizar eylemeleri lazım gelip halbuki İstanbul ahâlisinin mahrukata olan ihtiyacı günden güne tezayud eylemekte ve hasbüü'l-mevsim nakliyata müsait eyyamda guzeran etmektedir. Beher hektarda terk olunacak yüz ağacın keyfiyeti tayininin ameleye bırakılması bahsine gelince ameliyat-i mebhusenin ameleye terk edilmeyip memureyn fenniye'nin nezareti mütemadiyeleri tahtında icra ettirileceğine ve esasen tecrübe olarak beher kıtadan usul ve kavaid-i fenniyesine tevfikân tefrik edilen ve damga darb olunan ağaçlar bekçi ve bekçi başılar marifetiyle damgalandırılmış ve eşcarın sureti intihabi damgalaması da memureyn mümi ileyhle bir kısım ruhsatname sahiplerine ve taraflarından gönderilen adamlarına yegan yegan tarif ve irae edilmiş olmasına binaen terk olunacak eşcar-i ameliyat tarafından değil memureyn fenniye'nin nezareti müstemireleri altında esna-yi tecrübede hazır bulunanlar tarafından icra edilecek ve binaen aleyh keyfiyet tayinde amelenin taalluk'u görülmeyecektir. Ciheti askeriyece "Dolapdere" nam mevkiinden İstanbul vilayeti orman müfettişinin tarif ve iraesı vecihle ve eşcar-i ihtiyatiye bırakmak

suretiyle katiyat icra ettirilmiş ve bunun muvafık olduğu da görülmüş olduğundan bu tarz katiyatın ta'rifat-ı fenni'ye dairesinde yapılabileceğine bir misal teşkil eylemiştir.

Mütekaddim 14 Ağustos sene 331 tarihli telgrafname-i acizanemizde arz ve izbar olduğu vecihle 26 ruhsatname sahibine kat'iyat icra edecekleri kit'alar birer birer tefrik ve tahdit olunmuş ve huddularıda zabt ve tahrir olunmakla

331

birer hudut-u tabi'ye ve sabitesi olmayanlara da numara vazedilmiş olduğundan hudut nağmelerin hemen mahallerine irsali ile ruhsatnamelere derc olunduktan sonra maruzatı sabıka-i acizanemiz vecihle taliplere dönmede 10 adet sağlam ağaç bırakmak şartıyla katiyata ruhsat itası işin derkar olan ehemmiyet ve müstaciliyetine binaen tahtı elzemiyette görülmüştür.

Bade hü takdim olunacak fenni raporunda arz ve izah olunacağı vecih ile 25-50 yaşına kadar sinleri ve o nispette cesametleri bulunan ve ihlamur, gürgen, ve kestane nevilerini ihtiva eden Mustafa Paşa nam orman kıtasından 50'si iki türlü ve 150'si bir türlü ki beher hektarda ceman 200 ağacın eşcar-i ihtiyatiye olarak terk olunması ve bu kıtaya 25 senelik 3 devir verilmesi heyeti acizanemizce takarrur edip gerek bu kıtada ve gerek mütefavet sin ve cesamette eşcari ihtiva eylemekte bulunan diğer kit'atta terk edilecek eşcar ihtiyatiyenin intihap ve tevziat feniyesinin bazı mertebe hata dahi vuku bulsa Memalik-i Osmaniye ormanlarında ilk defa tatbiki emir ve tasvip buyrulmuş olan mürekkep baltalık usulünün esasını yani birinci devrini teşkil edecek ihtiyat ağaçlarının edvar'ı atıye'de tashihan telafisi kabil olacağına ve mea haza kat'iyata nezaret eylemek üzere vilayet-i memureyn fenniyesine ilaveten celp ve azam buyrulacak orman müfettiş ve memurları marifetiyle de hata-i mutasavverin imkan vuku'u azalacağına binaen maruzatı mesrude-i acizanemiz vecihle muamelenin tesri tatbik ve icrası veyahut heyeti acizanemiz marifetiyle ve fakat ekser talip ve adamları taraflarından katiyata bir an evvel başlamak üzere gerek merkezi kazada ve gerek ormanlarda müracaat ve tazyikata maruz kalmış olduğumuzdan ameliyat müddetinin devamından dolayı alakadarınca tazyik olunmamak ve ciheti idarisinden mesul olmamak şartıyla alakadarınca tazyik olunmamak ve ciheti idaresinden mesul olmamak şartıyla ameliyata devam olunması merhun emr-i sami-i nezaret penahileri bulunmuş olmakla ol-babda

332

orman heyet-i fenniyesi tarafından tanzim olunup nezaret-i celileye takdim kılınmış olan 22 Ağustos seni 331 tarihli mazbata'nın suretidir.

İstanbul ahâlisinin mahrukata olan ihtiyacını tehvin için tahsis ondan Beykoz Ormanlarındaki tayin ve tehdit kıt'at ve tefrik olunacak escar-i ihtiyatiyeye darp damga ameliyatına es'ar-i sabık dairesinde devam olunması ve bu ormanların cihet-i idariyesi İstanbul'u vilayetine ait olduğundan yalnız ciheti feniyesine ait muamele mi bir an evvel ifa ve ikmal edilmesi emir ve tebliğ buyrulmuş ve meskur ormanlara vuku' memuriyet-i acizanemizden mukaddem İstanbul vilayeti Orman Müdüriyetince tevarih-i muhtelifte'de 30'u mütecaviz kıt'alar için ruhsatnameleri verilmiş olduğundan bu kıtaların tefrik ve tahdit ameliyatı icra ve hudutnameleri de bu kere müdüriyet-i mezkûreye ita olurmuştur.

Kat'iyat-i mezkûre'nin birkaçında vilayet orman müdürü ile müfettişinin nezareti tahtında bekçi ve bekçi başılar marifetiyle bırakılacak ihtiyat ağaçlarına damga darp ettirilmiş ve bir taraftan katiyata başlattırılmıştır. Ruhsatnameleri verilmiş olan mezkûru'l-mikdar orman kat 'iyatında tarafı acizanemizden dahi damga ameliyatına mübaşeret olunmuş ise de malum sami-i nezaret penahileri duyurulacağı vecihle esasen baltalık mahsulü olup mürekkep baltalık halini ifrag olunacak bu ormanlarda muhtelif sin ve cesametde ağaçlar bulunmasına ve bunların bir kısmı da maden sütunluğuna ve küçük çapta kereste imaline salih eşcari şamil olduğu gibi bazen ihtiyat ağacı evsafını haiz olmayacak derecede genç veya malul eşcari haviye kıtalarda bulunmasından naşi buralardan intihap ile bırakılmakta olan ihtiyat ağaçları maksadı fenni temin edememekte ve bununla beraber mezkûr kerestelik ağaçların ebkalari icap eylemekte olduğu halde bunların dahi odunluğa tahsisi cihetine olmasına ve mea haza 14 Ağustos 331 tarihli telgrafname ve 18 Ağustos 331 tarihli mazbata-i acizanemizde dahi arz ve izbar olunduğu

333

üzere meşelik kat'âtda 30 senelik 5 türlü mürekkep baltalık usulünün birinci devrinin tesis ve ihzarı için evvel emir de umum ormanların 30 makta'a tefrikiyle ve müştemil oldukları ağaçların sin ve cesaretlerine ve ahvali tenbitiyelerine göre her sene bir mukadda'dan icrayı katiyat ve ameliyat edilmesi yani bir taraftan mahrukata ve bir

taraftan da keresteli'ye elverişli eşcar yetiştirilmesi mukteziyat-i fenniyeden olmasına binaen bervechi maruz icrayı ameliyat ve katiyat olmasına lazım gelip halbuki hali hazır vecihle bu ormanların sutuh-u umumiyelerinin müteaddit ve muhtelif mevkilerinden katiyet icra ettirilmesi fennen rehin cevaz olamaz ise de İstanbul ahâlisinin tehvin ihtiyacati zimmında kat'iyât-i mevsimi dahi gözetilmeksizin kesdirilmekte olan bu ormanlarda bizzarure usul ve kavâ'id-i fenniye'nin kemâhî hakkâ tatbiki cihetine gidilemeyeceği vareste-i arz ve izah bulunmuş şu kadar ki ormanların ahval-i hazır ve hususat-i tenbitiyelerine nazaran başkaca bir tedbir fenni ittihazı icab edib etmeyeceğinden bir kerede nezaret-i celileri orman muşaveri fâyet bin canibinden mu'âyene ve tatkiki heyet-i acizanemizle munasib mutale'a kılınmış olmakla ol-babda

22 Ağustos 331

Belgrad Ormanları Layihası Mabadi 334

3

olur. Binaen aleyh akmeşe nin zaman kat'î yani kesimi usul-u tabi'ye iktizasinca 120–180 arasında olacaktır işte bu misalden zahir olur ki usulü tabi'ye ka'idesince bir ağacın kesilmesi hususunda o ağaçların luzumi ve işe yarayacağı düşünülmeyle ancak kendisinin sağlam tohum verme zamanı geçmiş veya geçmemiş olduğu ve etrafında bulunan tohumdan yetişme fidanların kendi makamını tutmaga muktedir buldukları düşünülür. Ona göre kat'iyat icra olunur. Binaenaleyh “usul-u tabi'ye ile idare olunan ormanlarda netayic-i âtiye müşahede olunur:

Evvela, ormanın sathi her biri müsavi sinde bulunmak üzere aksam-i mutesaviyeye münkasim bulunur.

Saniyen, ormanın münkasim olduğu mukâti' veya kat'âtin eşcarı kamilen tohumdan yetişmiş ve kemaliyle tefeyyuz ederek kisb-i cesâmet eylemiş ağaçlardan müteşekkil bulunur zira usul-u mezbure iktizasinca kat'âtdan ala litertib her bir kit'a müddet devresinde kâmilten tebzir edilmedikçe yaşlı ağaçlar dan te'arri edilmez. Kit'a dahilinde yeniden yetişmiş fidanlar arasında zayıf ve cılız ve ya bir sebeple malul bulunanları kat'i maslah namıyla maruf kaide tahtında kat ve ihraç edileceği cihetle mukatta mezburu teşkil eden ağaçların sıhhat ve imtizaçları olunur nokta çünkü kamilen tebzir olunmuş bir maktu'un vus'ati mesela bir cerib olsa birinci senede havi olduğu taze fidanların adedi hemen bir milyona karip bir derecede iken bir taraftan mahv bir taraftan

dahi katı maslah ameliyatıyla seneden seneye kat ve ihraç edilerek yuzuncu senede 250 ile 300 arasında ağaç ancak kalır. Bu ağaçlar her türlü alet ve emraz'dan salim bulunarak her nevi imalata elverişli bulunur.

335

Salisen, her sene ormandan ahiz ve istihraç olunacak mahsulatı haşbiyenin miktarı müsavi olur. Zira usulü tabi'ye iktizasınca bir ormandan her sene istihsal ve hasat edilecek madde-i haşbiye meskur ormanın numa-yi senevisine bu savi olmak ve ecibbattandır. Mesela bir cerip ormanın mecmu eşcarının numa-yi senevisi yani bir sene zarfında hacmen tezayudleri ve daha doğrusu ilkbahardan sonbahara kadar toprak ve havadan aldıkları mevad-i gıda üyeden teşekkül etmiş insice-i haşbiyenin miktarı hacmisi yarım metre muke'ibi olsa mezkûr ormandan her sene alınacak mahsulatı haşbiyenin miktarı yarım metre muke'ibinden ziyade olamaz işte bu kaide sayesinde bir ormandan her sene alınacak hasılat hem muayyen ve hem de fevku ade bir afat olmazsa müebbet olur ve olmasa mukteza-yi tabi'iyeden bulunur.

Rabi'an, her sene her türlü sanayi ve inşaata ve ihtiyacata iktiza eden mahsulat-i haşbiye bila tekellûf ormanda ve muayyen bir mevkiye mevcut bulunup orman memuru daha ormana getirmeksizin mahsulatı mezbure'nin miktarına vukuf hasıl ederek miktar ve hacmini ikmal ve emniyetle taliplere ihbar edebilir

Zira "oratma" usulünde idare olunan ormanlarda her sene muayyen bir miktarda yaşlı ağaçlar kesileceği gibi kat' maslah kaidesi ile muhtelifesinde ve muhtelif cesametde ağaçlar dahi kesilir şu iki suretle kesilen ağaçların mahsulatı haşbiyesi inşaat ve imalatı mütenevvi'aya iktiza eden keresteleri verdiği gibi ihtitaba lüzumi olanları dahi tedarik eder. İşte ifadat-i salifeden müsteban olduğu vecihle usulü tabi'ye idaresi tahtında bulunan ormanlar daima bir mamuriyete malik ve daima bir varidat-i mukannine vermek sanatını haizdir

2 - idare-i süluse-i mezbure kavaidinin Belgrad Ormanı'na sureti tatbiki: ber vechi bala zikir ve tarif olunan idare-i süluseden "açma" usulü mukayir kavaid-i fenniye olması ile görülen muhazir adidesine mebni kâmilten terk edilmiş bir usul

336

bulduğundan ondan bahsetmek caiz olmayıp yalnız seçme ve aratma usullerinde Belgrad Ormanına hangisi daha elverişli olduğunu tatik edeceğiz.

Belgrad Ormanı makasid-i erbe'adan hasbu'l-mevki' yalnız mesiregah ve hıfzı rutubet maksadına mebni muhafaza olunması lüzumi kabul olunup devletçe bir istifade-i nakdiye aranılmazsa o halde "seçme" usulü ile idare olunabilir. Zira usulü mezkûrenin ıslah olunmuş kısmının kaidesinde ormanda bulunan yaşlı ve malul olan ağaçlar kesilip bakiyesi hıfz olunacaktır bu takdirce Belgrad Ormanında mevcut olan malul ve yaşlı ağaçları sene besine kestirip kara-yi mütecavere ahâlisinin ihracatı zaruriyelerine vermek icap eder.

Bu halde Belgrad Ormanına muhafazaya memur olan süvari ve piyadelerin ve zaifi kuru ve çürük ağaçlardan başkasını kestirmemek için itina eylemlerine münhasır kalır fakat seçme usulü ile idaresine devam olunduğu yani malul ve kuru ağaçlar kesile kesile bundan ormanın beka-yi imranisine bir mazarrat tevellüt edip etmeyeceğini nazar-i mütala'ya almak lazım gelir.

Zira Belgrad Ormanını teşkil eden meşeliğin aksamı sülüsesinden en yaşlı olan kısmının eşcarı ve ek serisi malul olduğundan bunlardan birisi kesildiği halde yerine tayim olacak bir fidan yetiştirecekleri gayet şüphelidir. Binaen aleyh kısm-i mezkûr dâhilinde bulunan yaşlı ve çürük ağaçlar peyderpey kesildikçe veya rüzgâr kuvveti ile devrildikçe mahalleleri açık kalacak yahut fundalık haline girecektir. Bu suretle bir müddet sonra Belgrad ormanı adeta bir çalılıktan ibaret kalıp ne mesiregah ve ne de hıfzı rutubet vazifesini ifa etmek iktidarını haiz olamayacaktır buna sebebiyet verecek olan halat yalnız seçme usulünden tevellüt eden mazarrat olmayıp ağaçların kütükten yetişmiş gayet yaşlı olmaları ve bu münasebetle tohumların hassa-i entaşıyeleri gaib eylemiş bulunmalarıdır işte Belgrad Ormanı seçme usulü ile idare olunacak olursa esbabı meşruha'dan naşi istikbalinde emniyet görülmez.

Mabadi var

Kana'at matbaası Müdür-i Mesul: Mehmet Mahfi

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Osmanlı Devleti'nde başlangıçta ormanlar ile ilgili herhangi bir kanunname yoktur. Ormanlar hususi ve umumi olarak ayrılmıştır. Ancak ne var ki insanlar orman kaynaklı ihtiyaçlarını gidermek isterken aslında ormanları istila etmişler ve ormanlar tahribata uğramıştır. Durum böyleyken zamanla tahribata uğramayan orman alanı zamanla iyice azalmıştır. Bu durum ormanların bir an önce korunmasını zorunlu hale getirmiştir. Aynı dönemlerde diğer ülkelerde ormanlık alanların çoğu devlet arazisi konumunda bulunmaktaydı. Devlet arazisi konumundaki ormanlar da bu ülkelere hatırı sayılır miktarda gelir getirmekteydi. Ancak bu durumun Osmanlı Devleti için de aynı olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bunu benzer ölçekte bulunan ormanlık alanlarla örneklemek gerekirse; Fransa 253.265 hektarlık alan için 835.735 bin harcamaktadır. Osmanlı Devleti ise Kastamonu ve Bolu ormanları için 2.903.572 kuruş harcamış ve karşılığında 8.777.211 kuruş gelir elde etmiştir. Osmanlı hektar başına 3 kuruş harcamış karşılığında ise 570 kuruş kazanmıştır. Fransa ise 52.013 kuruş gelir elde etmiştir. Bunun anlamı ise Osmanlı benzer büyüklükteki alandan daha az gelir elde etmektedir. Buna benzer durumun aynısı Avusturya- Macaristan ile Osmanlı Devleti'nin karşılaştırılmasıyla da elde edilir.

Osmanlı Devleti, Orman Nizamnamesi öncesinde ormanlık alanları devlet arazisi, vakıf arazisi, özel arazi, baltalık, tersane ve tophane olmak üzere beş bölüm olarak değerlendirmekteydi. Ancak bu yasada bulunan açıklıklar nedeniye ormanların tahribatı engelenememiştir. Özellikle tarım arazisi açmak için ormanlar tahrip edilmeye devam etmiştir. Osmanlı Devleti bu durumu önlemek için hicri 1269 (miladi 1852) tarihinde emir çıkarmıştır (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, A.MKT. UM, 120/46). Özellikle aşiretlerin ormanlara yaptığı zararın önlenmesi ormanlara zarar veren aşiretler başka bir bölgeye iskân edilmişlerdir (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, A.MKT. UM, 326/55). Durum böyleyken Fransa'dan ormancılar kiralanmıştır. Osmanlı Devleti'nin, devlete ait ormanlarında karaçam, köknar, çam, ladin, sedir, meşe, kayın, kestane, şimşir, ardıç, gürgen, ıhlamur, kızılğaç, palamut, kavak, dişbudak, alıç ve çınar gibi ağaç türleri bulunmaktaydı. Yine bu ormanlarda görevli çok sayıda personel bulunmaktaydı. Osmanlı'nın, devlet arazisi konumunda bulunan ormanlarının hektar başı masrafı 2,5 kuruş olurken hektar başı geliri ise 4,75 kuruştur.

Fransa'dan kiralanan ormancuların en önemli hizmetlerinden biri Orman Mektebi'ni açmalarıdır. Açılan Orman Mektebi ile yeni ormancuların güncel bilgilerle yetişmesi amaçlanmıştır. Açılan ilk Orman Mektebi uzun ömürlü olmamış ve 1857'de kurulan mektep 1893'te Halkalı Ziraat Mektebi'ne bağlanmıştır. 1910 yılına gelindiğinde ise Orman Mekteb-i Âlisi adında tekrar açılmıştır. Hicri takvim ile 1285 ve 1286 (miladi 1869 ve 1870) tarihinde Orman Nizamnameleri çıkarılsa bile uygulama konusunda yetersizlikler yaşanmıştır.

1917 yılına gelindiğinde ise Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası çıkarılmaya başlanmıştır. Mecmuada o dönemde ormanlar ile ilgili çok önemli bilgiler yer almaktadır. Mecmua başlangıçta ormanların nasıl oraya çıktığına dair önemli bilgiler vermektedir. Bunların bazılarında örnekler vermek gerekirse; ormanların nasıl ortaya çıktığından bahseden bir yazı kaleme alınmıştır. Buna göre ormanlar başlangıçta yosunlardan ibaretken zamanla evrimleşerek önce çalılıklara sonra da ağaçlara dönüşmüş ve yeni türler ortaya çıkmıştır. Ayrıca her ağaç türünün kendi yaşam alanları vardır. Buna göre çölde yetişen bitkiler ve ağaçlar soğuk ortamda bulunmazken bunun tam tersi de soğuk ortamda yetişenler için geçerlidir.

Önemli konularından bir diğeri ise Osmanlı Devleti'ndeki fidanlık tesisi konusunda verdiği bilgilerdir. Ziraate uygun olan ancak tahribata uğramış alanlarda suni olarak yetiştirilen ormanlık alanlara fidanlık denilmiştir. Bu fidanlık için en önemli konu ise arazinin seçimi olarak gözükmektedir. Mecmua içerisinde bu ve bunun gibi birçok önemli konuda makaleler mevcuttur.

Bu mecmua ile ilgili en önemli konu ise, Osmanlı Devleti gibi son dönemlerinde bulunan bir devletin yaşadığı kaos ortamında yapılan bu çalışmanın dönemin standartlarından daha üst seviye olmasıdır. Mecmua ormancılık okuyan öğrencilere hitap etmekle birlikte aynı zamanda hobi olarak ilgilenen insanların da anlayabileceği bir biçimdedir. Mecmuanın hazırlanmasında sadece Orman Mekteb-i Âlisi personelleri değil ayrıca dışardan yazarlar da destek vermiştir.

Orman Mekteb-i Âlisi mezunları Osmanlı Devleti'nin son dönemi değil Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de ormanlar ile ilgili önemli görevler almışlardır. Bu da göstermektedir ki okul yetiştirdiği personel bakımından hatırı sayılır bir başarı elde etmiştir. Osmanlı Devleti döneminde ve Cumhuriyet döneminde görev yapmış bazı Orman Mekteb-i Âlisi mezunları:

Mahmud Celaleddin; Orman Mektebi'nin ilk mezunlarından. Orman Umum Müdürlüğünde görev yapmıştır. Modern ormancılık uygulamalarının öncülerindedir.

Osman Nuri Özpay; Cumhuriyet döneminin ilk Orman Müdürlerinden biridir. Ayrıca Orman Kanunu'nun hazırlanmasında da rol almıştır.

Mehmet Ali Bey; Osmanlı'nın son döneminde orman idaresinde görev yapmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise orman müdürlüğü görevi yapmıştır.

Ali Rıza Erten; Orman Genel Müdürlüğü için çalışmıştır. Ankara Orman Çiftliğinin kuruluşunda rol almıştır.

Hekiman Efendi; Orman Mektebi'nden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra devlet memuru olarak görev almıştır. Ayrıca ormancılık uzmanı olarak çalışmıştır. Meclis-i Umur-ı Nafia'da üyelik pozisyonunda bulunmuştur.

Orman Mektebi Âlisi ve hazırladığı mecmua dönemin ormancılık politikalarının belirlenmesinde konuyla ilgili kanuni düzenlemelerin yapılmasında ve yapılan düzenlemelerin halka duyurulmasında önemli görevler üstlenmiştir. Bu çalışmada derginin ulaşılabilen 8 sayısının transkripsiyonu ve değerlendirilmesine gayret edilmiştir. Dergi toplam 12 sayıdan ibaret olmakla birlikte çalışmanın devam ettiği süreçte yapılan taramalara rağmen derginin diğer 4 sayısına maalesef ulaşamadır. Bu çalışma ormancılık tarihi açısından döneme ışık tutması nedeniyle daha sonra yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etme özelliği göstermektedir.

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), A. MKT. UM, dosya 120, gömlek 46.

BOA, A. MKT. UM, dosya 326, gömlek 55.

2.Dergi ve Kitaplar

Akagündüz, Ü., ve Nizamoğlu, A. (2021). Osmanlı Devleti'nde Ormancılık Eğitiminin Değişen Boyutları ve Orman Ameliyat Mektepleri, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 69:1-24.

Avşaroğlu, N. (2020). *Osmanlı Devleti'nde Maden Mühendisliği Eğitimi*, 10.13140/RG.2.2.17013.81122

Aşkın, U. (2017). Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü: Tam Bağımsızlık Yolunda Bir Anıt Kurum, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 117 (231): 85- 114.

Çeşme, V. (2014). Osmanlı'da Ziraati Mordernleştirme Sürecinde Halkalı Ziraat Mektebi (1892 -1928): Kuruluşu ve İdari Yapısı, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 15 (1),73- 99.

Çiftçi, C. (2008). *Kuruluşunun 75. Yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü: 1933- 1948*, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları no: 1486, Ankara

Özdönmez, E., ve Ekizoğlu, A., (1993). Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemleri Ormancılığında Katkıları Olan Yabancı Uzmanlar. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 43(3-4): 57-68.

Tevfik. (1917). Ormanlarımızın Tezyid-i Varidatı Nasıl Mümkündür. *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası*.

Mehmed Nuri. (1917). Ormanların mebdâ-i zuhuruna bir nazar. *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası*.

Süleyman. (1917). Ormancılıkta şey. *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası*.

Süleyman İhsan. (1917). Ormanlarımızın Tarihçesi. *Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası*

3.Lisansüstü Tezler

Şendil, A. F. (2014). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Orman Fakültesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Keskin. Ö. (2005). *Orman ve Ma'adin Nezareti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

4. Online Kaynaklar

(<https://orman.iuc.edu.tr/tr/content/fakultemiz/tarihce>,Erişim:02.07.2025).

(<https://orman.iuc.edu.tr/tr/akademikkadro>,Erişim:02.07.2025).

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLERİ**

Adı ve Soyadı: Bayram Fuat YILDIRIM

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 2022-2025

Lisans: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 2018-2022

Yayınlar:

Yıldırım, B. F., Candegir. (2023). Osmaniye (Cebel-i Bereket) Alanyazın Denemesi, *Osmaniye Araştırmaları III.*, Ed. Candegir, Ümmügülsüm, Gazi Kitabevi: 202-254.

Yıldırım, B. F., & Candegir, Ü. (2024). Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası. Presented at the *III. International Korkut Ata Scientific Research Conference*, 3, Osmaniye: 614-619.

SAVUNMA SONRASI TEZ ÇALIŞMASI
BENZERLİK RAPORU FORMU

Doküman No	OKÜ.LEE.FR.0027
Yayın Tarihi	01.06.2023
Revizyon Tarihi	--
Revizyon No	00

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne

Aşağıda bilgileri yer alan tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Özet ve Abstract c) Giriş, d) Ana bölümler, e) Sonuç ve f) Kaynakça kısımlarından oluşan toplam 229 sayfalık kısmına ilişkin, 25.07.2025 tarihinde Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %3'tür. Aşağıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve aşağıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

İmza :

Tarih : 25.07.2025

Öğrenci Ad, Soyad : Bayram Fuat YILDIRIM

(Lütfen tüm alanları doldurunuz.)	
Adı ve Soyadı	Bayram Fuat YILDIRIM
Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	Tarih
Öğrenci Numarası	2222106105
Danışman Ünvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ümmügülüm CANDEĞER
Tez Başlığı (Türkçe)	Orman Mekteb-i Âlisi Mecmuası Transkripti ve Değerlendirmesi

AZAMİ BENZERLİK ORANLARI			
FİLTRELEME I		FİLTRELEME II	
1	Kabul / Onay ve Bildirim sayfaları hariç	1	Kabul / Onay ve Bildirim sayfaları hariç
2	Kaynakça hariç	2	Kaynakça hariç
3	Alıntılar dahil	3	Alıntılar hariç
		4	5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
☐	Benzerlik maksimum %30	☒	Benzerlik maksimum %10

DANIŞMAN ONAYI		ENSTİTÜ ONAYI	
Tarih	25.07.2025	Tarih	25.07.2025
UYGUNDUR		UYGUNDUR	
Ünvan Ad, Soyad	Doç. Dr. Ümmügülüm CANDEĞER	Ünvan Ad, Soyad	Öğr. Gör. İlkey AĞIR
İmza		İmza	

Bu form, Ana Bilim/ Ana Sanat Dalının üst yazısıyla Enstitüye iletilir.

DİKKAT

* Bilgilerde eksiklik ya da hata bulunan dilekçeler ile imzasız dilekçeler işleme konulmayacaktır.

Adres : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Rektörlüğü 80000 Merkez/OSMANİYE

Telefon : 0328 827 10 00
İnternet Adresi : www.osmaniye.edu.tr
E-Posta : info@osmaniye.edu.tr

Sayfa 1 / 2